baştan çıkarıcının günlüğü

SÖREN KIERKEGAARD

İngilizceden çeviren:
Süha Sertabiboğlu

AYRINTI

SÖREN AABYE KIERKEGAARD

1813'de Kopenhag'da doğdu. 1855'te yine Kopenhag'da öldü. Çocukluğu insanlardan uzak ve mutsuz geçti. Annesini, ablalarını, iki ağabeyini daha yirmi birini bitirmeden kaybetti. Babası 1838'de öldüğünde geride Sören'e ve ağabeyine büyük bir servet bırakmıştı. Bu sayede Kierkegaard hayatını maddi sıkıntı çekmeden yazarak geçirdi, ancak babasından kalan psikolojik mirasın çok daha önemli sonuçları oldu. Ortodoks Luthercilige çok bağlı olan babasının güçlü kişiliği ve dindarlığının derinlerinde yatan melankolisi tüm hayatı boyunca etkisini sürdürdü.

Ağırbaşlılıkla umursamazlığın birbirine karıştığı bir gençlik döneminden sonra, nişanlısı Regine Olsen'den ayrıldı. Her iki tarafın da büyük acı çektiği bu olaydan sonra yaşamını felsefi düşünceye adadı. 1841'de doktora tezini (*Begriff der İronie* [İroni Kavramı]) verdikten iki yıl sonra pek çok kitap yayımladı. Bunların hemen hepsinde takma ad kullandı. Bu takma adlar kâh editör oluyor kâh yazar oluyor, birbirlerine göndermelerde bulunup polemiğe de giriyorlardı. Bir yandan resmi Kilise'ye, öbür yandan Hegel'e karşı olmak üzere iki yanlı bir polemiğe girişti. Amacı, inancın özü açısından öznel olduğunu ileri sürerek Hıristiyanlığı onu karikatürleştiren Hıristiyanlara karşı savunmaktı. Bu tutum aynı zamanda Hegel'in sistematik idealizmine karşı çıkmak anlamına geliyordu. Kierkegaard devlet dinlerine karşı olduğu kadar sistematik düşüncelere karşı da bireysel varlığın tekliğini ileri sürer, İsa'nın ölüm deneyinde Hıristiyanlığın yeni bir boyutunu görerek bunu inceler. Eksiksiz sistemler ve kişiliksizleştirici kavramlar karşısında öznelliğin "gerçeğin kendisi" olduğunu söylerken, bir yandan da Tanrı'nın aşkınlığı karşısında öznelliğin başıboşluğu üzerinde durur.

Kierkegaard'ın felsefesi varoluşçuluğun kaynağını oluşturur. Kendi zamanında fazla tanınmayan düşüncesi, kimi çağdaş akımları, özellikle Heidegger'i, J.-P. Sartre'ı, K. Jaspers'i, K. Barth'ı derinden etkilemiştir.

BAŞLICA YAPITLARI: *Enten-Eller* (1843; *Ya/Ya Da*); *Frygt og Baeven* (1843; *Korku ve Titreme*, çev. Ekrem Düzen. Ara Y., 1990); *Gjentagelsen* (1843; Yineleme); *Philosophiske Smuler* (1844; Felsefi Kırıntılar); *Bebrebet Angest* (1844; Boğuntu Kavramı); *Stadier paa Livets vei* (1845; Yaşam Yolunda Aşamalar); *Sygdommen til Döden* (1849; Ölümcül Hastalık – Yayınevimizin programına alınmıştır.)

Ayrıntı: 155
Edebiyat dizisi: 53

Baştan Çıkarıcının Günlüğü
Sören Kierkegaard

İngilizceden çeviren
Süha Sertabiboğlu

Yayına hazırlayan
Nedim Çatlı

Kitabın özgün adı
Forførens Dagbog

Çeviride kullanılan metinler
Either/or-A Fragment of Life
Çeviren: Alastair Hannay
Penguin Books/1993

Either /Or
Çeviren: W. Lowrie
Princeton University Press

Le stade esthétique:
Le Journal du séducteur
In Vino Veritas
Çeviren: Marguerite Grimault
Union Générale d' Éditions/1966

Kapak fotoğrafı
Chris Tettke

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Sait Kızılırmak

Basıma hazırlık
Renk Yapımevi (0 212) 516 94 15

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. (0 212) 212 03 39-40

Birinci basım
Temmuz 1996

ISBN 975-539-144-4

AYRINTI YAYINLARI
Piyer Loti Cad. 17/2 34400 Çemberlitaş- İstanbul Tel: (0 212) 518 76 19 Fax: (0 212) 516 45 77

Sören Kierkegaard

BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ

E D E B İ Y A T D İ Z İ S İ

GÜLÜNESİ AŞKLAR
Milan Kundera/10. basım

KALECİNİN PENALTI ANINDAKİ ENDİŞESİ
Peter Handke

YÜZBAŞI ve KADINLAR TABURU
Mario Vargas Llosa/3. basım

BİZ
Yevgeni Zamyatin/2. Basım

KESİK BİR BAŞ
Iris Murdoch/2. basım

YENİ TANRILAR
Alberto Vasquez-Figueroa

İNFAZA ÇAĞRI
Vladimir Nabokov

EVET AMA, BİR LOKOMOTİF BUNU YAPABİLİR Mİ BAKALIM?
Woody Allen/4. basım

ÇALI HOROZU
Michel Tournier/2. basım

BANYO
Jean-Philippe Toussaint

BALKON
Jean Genet

GÜNEŞ İMPARATORLUĞU
J.G. Ballard

BEYAZ ZENCİLER
İngvar Ambjörnsen/3. Basım

SİYAH MADONNA
Doris Lessing

KAPANDA ÜÇ KAPLAN
G. Cabrera Infante

ZAMANIN KIYISINDAKİ KADIN
Marge Piercy

ANARŞİNİN KISA YAZI
Buenaventura Durruti'nin Yaşamı ve Ölümü
Hans Magnus Enzensberger

FOTOĞRAF MAKİNESİ
Jean-Philippe Toussaint

GÜLÜN GÜNLÜĞÜ
Ursula K. LeGuin/2. basım

HOTEL DU LAC
Anita Brookner

AZİZLER ve ÂLİMLER
Terry Eagleton

VEDA YEMEĞİ
Michel Tournier / 2. basım

ORLANDO
Virginia Woolf / 2. basım

UTANÇ BİTTİ
Anja Meulenbelt / 2. basım

YAKIN GELECEĞİN MİTOSLARI
J. G. Ballard

KARANLIĞIN SOL ELİ
Ursula K. LeGuin / 2. basım

AĞ
Iris Murdoch

WATT
Samuel Beckett

EKOTOPYA
Ernest Callenbach

GECEYİ ANLAT BANA
Djuna Barnes

İNSAN POSTUNA BÜRÜNMÜŞ KÖPEK
Ingvar Ambjörnsen / 2. basım

CUMA
ya da Pasifik Arafı
Michel Tournier

AFRODİT'İN BAŞKALDIRISI
Tunc/Nunquam
Lawrence Durrell

GÜNDELİK MUTLULUĞA ALIŞMA
Anja Meulenbelt

MURPHY
Samuel Beckett

MASAL MASAL İÇİNDE
Khimaira
John Barth

ZEN VE MOTOSİKLET BAKIM SANATI
Değerlerin Sorgulanması
Robert M. Pirsig

PARFÜMÜN DANSI
Tom Robbins

SINIRSIZ RÜYALAR DİYARI
J. G. Ballard

FRANSIZ TEĞMENİN KADINI
John Fowles

BEYAZ OTEL
D.M. Thomas

MYRA
Gore Vidal

DALGALAR
Virginia Woolf

ATLANTİK ÖTESİ
Vitold Gombrowicz

HAYRANLIK
Anja Meulenbelt

MELEKLER ZAMANI
Iris Murdoch

PAULINA 1880
Pierre Jean Jouve

EŞEKARISI FABRİKASI
Iain Banks

ROCK LANETİ
Iain Banks

KAYIP ZAMAN
Anja Meulenbelt

SENİ İÇİME GÖMDÜM
Andrew Jolly

BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ
Sören Kierkegaard

KONFIDENZ
Ariel Dorfman

ALTIN DAMLA
Michel Tournier

HAZIRLANAN KİTAPLAR

NIETZSCHE AĞLADIĞINDA
Irvin D. Yalom

KIZIL AĞAÇLAR KRALI
Michel Tournier

DUYGUSAL BİR YOLCULUK
Laurence Sterne

MÖSYÖ
Jean-Philippe Toussaint

İNSAN RUHUNUN MÜHENDİSİ
Josef Skvorecky

MOLLOY
Samuel Beckett

MALONE ÖLÜYOR
Samuel Beckett

ADLANDIRILAMAYAN
Samuel Beckett

GÖKTAŞLARI
Michel Tournier

Sua passion' predominante
E la giovin principiante.[1]
Don Giovanni, I. Perde

1. 'Onun egemen tutkusu, taze genç kızdır'.

Vaktiyle, ancak alelacele ve büyük bir tedirginlikle aktarabildiğim o hızlı el yazısını kendim için temize çekmeye karar verdiğim şu anda beni etkisine alan gerginliği kendimden gizleyemiyor, güçlükle bastırabiliyorum. Durum korku verdiği kadar ayıplarcasına da dikiliyor karşıma. Adam, alışkanlığının tersine yazı masasını kapatmamış, bu yüzden de içindeki her şeyi elimin altında duruyor; ama hiçbir çekmeceyi açmamış olduğumu düşünerek davranışımın ayıbını örtmeye çalışmam boşuna. Çekmecenin biri açık duruyordu. İçinde bir deste dağınık kâğıt buldum ve bunların üzerinde, zevkle ciltlenmiş enli bir kitap gördüm. Kitabın üst yüzünde, üzerine kendi eliyle *'Commentarius perpetuus No. 4'*[2] diye

2. Süregiden yorumlar No.4.

yazdığı beyaz kâğıttan bir etiket vardı. Gerçi, kitabın bu yüzü üste bakacak şekilde konulmuş olmasaydı ve bu acayip başlık beni tahrik etmeseydi baştan çıkarılmaya yenik düşmezdim, ya da en azından ona direnmeyi denerdim diye kandırmaya çalıştım kendimi boşu boşuna. Başlığın kendisi tuhaftı; belki kendisi pek değil de oraya konuluşu tuhaftı. Dağınık kâğıtlara çabucak bir göz attığımda bunlarda erotik durum yorumları, şu ya da bu ilişki hakkında bazı ipuçları, daha sonra sanatsal açıdan mükemmel, hesaplı özensizliklerine aşina olduğum o acayip mektup taslaklarını gördüm. Şimdi, bu ahlâkı bozuk kişinin hilebaz ruhunun ardındakileri gördüğümde kendi durumumu anımsıyorum; o çekmeceye kafam hinliklerle dolu yaklaştığımda bende yarattığı etki herhalde polisin bir evrak sahtekarının odasına girip, zulasını açıp çekmecede bir yığın dağınık kâğıtla el yazısı örnekleri bulduğundaki etkiyle aynıdır: Örneğin bunlardan birinin üzerinde yapraklı, dallı bir motif, diğerinde bir imza, üçüncüsünde ise tersten yazılmış bir satır yazının var olduğunu düşünün. Gördüğü şeyler polise, doğru iz üzerinde olduğunu açıkça gösterir ve bundan ötürü duyduğu sevinç, orada açıkça meydana çıkan bu çalışma ve gayrete karşı duyduğu belli bir hayranlıkla iç içedir.

Suçluların izini sürmeye daha az alışık ve de bir polis forsuyla güçlenmemiş biri olarak bu durum benim için belki birazcık farklı olmuştur. Gayrimeşru yollar izliyor olmam da kafamda ayrıca bir yük oluşturmuştur. O durumda, genellikle hep olduğu gibi, düşüncelerimdeki şaşkınlık, sözcüklerdekinden daha az değildi. Bir izlenimin insanda öylece kalmasını değiştirecek şey, düşüncenin devreye girip kendini göstermesi, hızla ve çeşitlilikle kendini o tanınmayan yabancıya sevdirmesi ve aklını çelmesidir. Düşünce ne denli çok gelişirse, izlenim de o denli kendine çeki düzen verir. Tıpkı yabancı yolcularla ilgilenen pasaport memuru gibi; en fantastik tipleri görmeye öyle alışmıştır ki kolay kolay afallamaz. Ama benim kendi düşüncem ne derece gelişmiş olursa olsun yine de ilk başta büyük şaşkınlık içindeydim. Benzimin attığını, nerdeyse düşüp bayılacağımı ve bu durumun beni nasıl korkuttuğunu çok iyi anımsıyorum. Ya o eve geliverseydi de beni elimde bir çekmeceyle baygın durumda bulsaydı ne olurdu? Vicdan azabı hiç değilse yaşamı ilginç kılabilir.

Kitabın başlığı bende özel bir etki yapmadı; bunun bazı pasajlardan bir derleme olduğunu düşünmüştüm ki bu da bana gayet doğal gelmişti; çünkü onun, çalışmalarına daima hevesle sarıldığını biliyordum. Ama kitabın içeriği bambaşka türdeydi. Özenle tutulmuş bir günlüktü tamı tamına; onun hakkında daha önce bildiklerimden, yaşamının böylesine büyük bir yorumlama gereksinimi göstereceğini nasıl düşünemediysem, şu anda sahip olduğum anlayışın sonucu olarak da kitap başlığının büyük bir zevk ve anlayışla, kendisini ve durumu açıklayan gerçek estetik ve nesnel bir ustalıkla seçilmiş olduğunu yadsıyamıyorum. Kitabın başlığı, tüm içeriğiyle mükemmel bir uyum gösteriyor. Onun tüm hayatı, bir şiir gibi yaşamayı gerçekleştirme girişimi olmuştu. Yaşamda ilginç olanın keşfi için geliştirdiği bir yetenekle onu nasıl bulacağını bilmiş, bulduktan sonra da bu yaşantıyı yarı şiirsel bir tarzda sürekli yeniden üretmişti. Bu nedenle günlüğü, tarihsel kesinlik içermiyor düz bir anlatı da değil; bir şey bildirmiyor, dilekte bulunuyor. Yaşanan deneyim elbette gerçekleştikten sonra –hatta bazen epey zaman sonra– kaydedilmiş olmasına karşın sanki tam o anda oluyormuş gibi anlatılıyordu; o derece canlıydı ki, bazen sanki her şey gözlerinizin önünde olup bitiyormuş gibi geliyordu. Ama bunu, günlüğünün herhangi bir art niyete hizmet etmesi için yapmış olması hemen hemen tümüyle olanaksızdır; bu günlüğün tam anlamıyla yalnızca kendisi için önemli olduğu gayet açıktır. Ve bu önümde duran şeyin, hatta belki yayınlama amacıyla bile olsa, edebi bir yapıt olduğunu var saymayı hem bütün, hem de ayrıntılar olanaksız kılıyor. Elbette bunu yayınlamaktan ötürü onun kişisel olarak korkacağı bir şey yoktu; çünkü soyadların çoğu öylesine alışılmamış şeylerdi ki bunların sahici olma ihtimali hiç yoktu. Ama ilk adların tarihsel açıdan doğru olduğu yolunda bir şüphe oluştu bende; böylece tüm yabancılar soyadıyla yanlış yönlendirilirken kendisi gerçek kişiyi her zaman tanıyabilecekti, en azından, en büyük ilgi odağı olan o tanıdığım kız Cordelia'da durum böyleydi – Cordelia onun gerçek adıydı, ama gerçek soyadı Wahl değildi.

O halde, günlüğün yine de böylesine şiirsel bir tat kazanmasını nasıl açıklayabiliriz? Bunun yanıtı zor değil. Onun şiirle gerçeği birbirinden ayırt etmeye yetecek ölçüde zengin olmayan, ya da dilerseniz yoksul olmayan deyin, şair mizacıyla açıklanabilir bu. Şi-

irsellik, onun kendi kendine oluşturduğu fazladan bir şeydi. Bu fazlalık, gerçeğin ortaya koyduğu şiirsel durumlarda ona zevk veren şiirsel öğeydi; bu öğeyi şiirsel düşünüş biçiminde geri alıyordu. Bu da ikinci zevkiydi ve onun tüm yaşamı zevk üzerine kurulmuştu. İlk durumda estetik öğenin kişisel olarak tadını çıkarırdı; ikincisinde ise kendi şahsının estetik olarak tadını çıkarırdı. İlk durumda önemli olan onun, kısmen gerçeğin ona verdiğinden, kısmen de kendisinin gerçeğe yüklediklerinden bencilce, kişisel bir zevk almasıydı: İkinci durumda ise kişiliği buharlaşır o zaman da durumdan ve o durum içindeki kendisinden zevk alırdı. İlkinde, elverişli bir durum, bir öğe olarak gerçeğe sürekli bir gereksinim duyardı; ikinci durumda ise gerçek, şiirsellik içinde boğulurdu. Yani ilk aşamanın meyvesi, ikinci aşamanın meyvesi olarak günlüğün ortaya çıkmasına yol açan ruh halidir; ikinci durumda kullanılan 'meyve' sözcüğü birincidekinden biraz farklı bir anlam taşımaktadır. Yani şiirsellik, onun tüm yaşamına egemen olan belirsizlik sayesinde sürekli sahip olduğu bir şeydir.

Yaşadığımız dünyanın ardında, uzak geri planda başka bir dünya uzanır; bu ikisi arasındaki ilişki, kabaca tiyatrodaki gerçek sahneyle, arkasında zaman zaman görülen sahne arasındaki ilişkiye benzer. İncecik bir tülün ardından, gerçek dünyadan farklı nitelikte, daha hafif, daha havai, uçuşan ağlardan oluşmuş bir dünya gibi duran bir şey görünür. Bedenleri gerçek dünyada görünen çoğu kişi aslında oraya değil, diğer dünyaya aittir. Ancak insanın bu tarzda yitip gitmesi, gerçeklikten ciddi bir şekilde kopması ya sağlıklı olduğunun bir belirtisidir ya da hasta. Kendisiyle tanıştığım ama tanımadığım bu kişinin durumu ikincisine uyuyordu. Kendisi gerçeğe ait olmadığı halde gerçekle çok ilgiliydi. Gerçeğin içinde sürekli dönenip durmuştu ama kendisini ona en çok adadığında bile çoktan onun ötesindeydi. Ama onu çekip götüren ne iyilikti ne de gerçekten kötülük – şimdi bile onun için bunu söylemeye cesaret edemem. O, gerçeğin yetersiz, ya da en fazla geçici bir uyarıcı güç oluşturduğu *exacerbatio cerebri*'den[3] muztaripti. Gerçek ona fazla ağır gelmiyordu, gerçeğin yükünü taşıyamayacak kadar zayıf değildi; hayır, çok güçlüydü, ama bu güç bir hastalıktı. Gerçek, uyarıcı gücünü yitirdiği anda o savunmasız hale gelirdi; onun için-

3. Beyin galeyanı.

deki kötülük işte buradaydı. Uyarılma anında bile bunun bilincindeydi ve kötülük bunun bilincinde olmasında yatıyordu.

Öyküsüyle bu günlüğün özünü oluşturan kızı bir zamanlar tanımıştım. Daha başkalarını da baştan çıkardı mı bilmiyorum; yazılarından öyle anlaşılıyor. Öte yandan sırf kendine özgü başka bir konuda da ustalaşmış görünüyor: Çünkü o alışılmış anlamda bir baştan çıkarıcıya göre çok daha tinsel bir yapıya sahipti. Ayrıca günlükten, bazı şeylere karşı zaman zaman duyduğu arzunun tümüyle keyfi olduğunu –örneğin selamlaşmak gibi– ve hiçbir durumda fazlasını kabul etmeyeceğini, çünkü söz konusu kişide en güzelin o olduğunu da öğreniyoruz. Zihinsel yetenekleri sayesinde bir kızı nasıl baştan çıkaracağını, ona tam anlamıyla sahip olma niyeti olmadan nasıl kendine çekeceğini, bilirdi. Bir kızı, her şeyini feda edeceğinden emin olduğu noktaya dek getirebileceğini, fakat olay böylesine ilerlemişken en ufak bir adım atmaksızın, bırakın ilan–ı aşkı ya da bir vaadi, ağzından tek bir sevgi sözü çıkmadan çekip gittiğini hayal edebiliyorum. Böyle bir şey yine de olur ve mutsuz kız bu olayla ilgili bilincini iki kat acıyla taşır, çünkü dayanacağı en ufak bir şey yoktur. Kız korkunç bir cadılar dansındaki en aykırı ruh halleri arasında sürekli çırpınıp durur, kimi kez kendini kınayıp onu affeder, kimi kez de onu kınar ve sonra, aralarındaki ilişkinin ancak simgesel bir geçerliği kaldığında ise her şeyin yalnızca bir hayal olduğu şüphesiyle uğraşıp durur sürekli. Bu sırrı herhangi bir kişiye de açamaz, çünkü aslında açacak bir şey de yoktur. Düş gördüğünüzde düşünüzü başkalarına anlatabilirsiniz; ama onun anlatacağı düş değil gerçektir; yine de, karmakarışık olmuş zihnini rahatlatmak için bunu bir başkasına anlatmak istese, o anda bu bir hiçe dönüşür. Kendisi bunu şiddetle hisseder; ama onu kimse, hatta kendisi bile anlayamaz ve bu durum, üzerine bir ağırlık olarak çöker.

Böyle kurbanlar bu nedenle gayet özel bir yapıya sahiptirler. Onlar toplumdan dışlanmış ya da kendini öyle hisseden, açıkça kızıp köpüren ve ara sıra, yürekleri çok dolu hale geldiğinde nefreti ya da bağışlamayı açığa vuranlar gibi talihsiz kızlar değildiler. Onlarda gözle görünür hiçbir değişim olmazdı; normal çevrelerinde, her zamanki gibi saygın bir şekilde yaşadılar; ama yine de, nerdeyse kendilerince bile açıklanamayacak, başkaları tarafından an-

laşılamayacak bir biçimde değiştiler. Onların yaşamları, diğerlerininki gibi kırık ya da horlanmış değildi; onlar kendi içlerine kapanmışlardı. Öteki insanlardan kopup boşu boşuna kendilerini bulmaya çabalayıp durdular. Yaşamda izlediğiniz yolun hiçbir iz bırakmadığını söyleyebileceğiniz gibi (çünkü ayaklarınız iz bırakmayacak bir biçimdeydi – onun kendisi üzerine düşünüşünü en iyi bu şekilde canlandırabiliyorum) onun da hiçbir kurbanı olmadığı söylenebilir. Alışılmış anlamda bir baştan çıkarıcıya göre çok daha tinsel bir yaşam sürdü. Ama kimi zaman da *parastatik* biri kesilip sırf bedensel zevklere yöneldi.[4] Cordelia ile olan ilişkisi de öylesine karmaşıktı ki baştan çıkarılan sanki kendisiymiş gibi bile görülebilirdi; evet, o talihsiz kız bile bunu kimi zaman karıştırıyordu; burada da ayak izleri öyle belirsizdi ki herhangi bir kanıt bulmak olanaksızdı. İnsanlar ancak onu tahrik eden şeylerdi; bir ağacın yapraklarını dökmesi gibi atardı onları – o tazelenir, yaprak solardı.

Ama, acaba kendi kafasından neler geçiyordu? Aynı başkalarını yoldan çıkardığı gibi, benim görüşümce sonunda kendisi de yoldan çıktı. Onun başkalarını yoldan çıkarması dıştan etkileme şeklinde olmuyordu; onları içten etkileyen bir tarzda yapardı bunu. Bir kişinin yolunu kaybetmiş bir yolcuyu yanlış yöne yöneltmesi ve sonra onu yanılgısıyla başbaşa bırakması çok çirkindir, ama birisinin kendisini yoldan çıkarmasıyla kıyaslandığında o da bir şey midir? Yolunu yitirmiş yolcunun hiç olmazsa çevresindeki görünümün sürekli değişmesi ve her değişimle de yolunu bulma umudunun doğması gibi bir tesellisi vardır. Kendi içinde yoldan çıkmış bir adamın ise manevra yapacak yeri daha dardır; çok geçmeden kurtulamayacağı bir çember içinde dönüp durmakta olduğunu görüverir. Adamın gidişatı sanırım hep böyle, hatta bundan daha da korkunç düzeyde olacaktır. Bilinç uyandığında ve kendini bu kargaşadan kurtarmak sorun olduğunda ipin ucunu kaçırmış ve sonra da tüm düşüncesini kendisine yöneltmiş ve bir an boş durmayan karışık bir kafadan daha çok eziyet verici bir şey düşünemiyorum. Adamın, kendi tilki ininden pek çok çıkış yolunun olması bir yarar sağlamıyor; onun huzursuz ruhu günışığını gördüğünü düşünür dü-

4. Gnostiklere göre, İsa'nın yaptığı gibi. Onlar Logos'un gerçek ete kemiğe bürünmesinin uygun olmadığına inanıyorlardı, bu yüzden bedenin 'parastatik' olduğu söyleniyordu.

şünmez, bunun yeni bir giriş olduğu ortaya çıkar ve böylece adam, umutsuzlukla sürdürülen bir oyun gibi, sürekli olarak yeni bir çıkış arar durur ama sonsuza dek bulduğu, hep kendi içine döndüğü bir girişten başka bir şey değildir. Böyle bir adam bizim suçlu diyebileceğimiz biri değildir her zaman; o genellikle kendi entrikalarıyla kandırılmıştır ve suçlulardan daha korkunç bir cezaya uğramıştır; vicdan azabı bile bu bilinçli deliliğin yanında nedir ki? Onun cezası tümüyle estetik niteliktedir, çünkü onun uyanan bilincinden bahsetmek bile ona fazla ahlâki bir ifade yüklemek olur. Vicdan onda, bir huzursuzluk şeklinde beliren ama yine de onu suçlamayan, fakat uyanık tutarak kısır çırpınışında bir an nefes aldırmayan daha üst bir bilinç şeklini alır. O deli de değildir; çünkü geçici düşünceleri, birbirlerine aykırılıkları sayesinde deliliğin sonsuzluğunda taşlaşmamıştır.

Zavallı Cordelia! Huzur bulmak onun için de zor olacak. Kızcağız o adamı ta yürekten bağışlar, ama huzur bulamaz, çünkü o zaman da içinde kuşkular belirir: Nişanı bozan kızın kendisiydi, felakete neden olan kendisiydi, alışılmamışı arzulayan onun kibiriydi. O zaman pişman olur ama huzur bulamaz; çünkü suçlayan düşünceleri bu kez onu aklar: Tüm maharetini kullanıp bu planı onun kafasına sokan o adamdı. O zaman nefrete döner yine, lanetlerle yüreği rahatlar, ama huzur bulamaz; yine kendini suçlar; kendini suçlar, çünkü o nefret etmiştir; kendisi de bir günahkardır; kendini suçlar çünkü o adam şeytanın biri olabilir ama kendisi de hep suçludur. Adamın onu aldatması acı bir şeydir; ama daha da acısı, insan sanki söylemeden duramıyor, adamın onda bu çok dilli tepkiyi uyandırması; onu estetik yönden, artık tek bir sesi uysallıkla dinlemeyecek, birçok farklı görüşü aynı anda duyabilecek kadar geliştirmiş olmasıdır. O zaman kızın, anılarla birlikte ruhu da uyanır, kusuru ve suçu unutur, güzel anları anımsar ve tuhaf bir heyecanla uyuşur kalır. Böyle anlarda onu yalnızca anımsamakla kalmaz; onu, ancak kendisinin ne denli yol katettiğini gösteren bir sezgiyle anlar. Artık ne ondaki suçluyu ne de soyluyu görür; onla ilgili duyguları salt estetiktir. O bir zamanlar bana, onunla ilgili duygularını anlatan bir not yazmıştı. "O, kimi zaman öylesine tinselti ki kadınlığımı yok olmuş hissederdim, diğer zamanlarda ise öyle vahşi ve ihtiraslı, öyle arzu doluydu ki karşısında nerdeyse titrerdim. Kimi

zaman bir yabancı gibi görürdü beni, diğer zamanlarda ise kendini tümüyle bana verirdi; o zaman kollarına atıldığımda kimi kez her şey birden değişir ve sanki bir buluta sarılırdım.[5] Bu ifadeyi onu tanımadan önce de bilirdim, ama ne anlama geldiğini o öğretti bana; bunu ne zaman kullansam hep onu düşünürüm, kafamdan geçen tüm düşüncelerin onunla ilgili olması gibi. Ben müziği oldum olası sevdim, ve o da eşsiz bir enstrümandı; her zaman canlı, hiçbir enstrümanda olmayan bir genişliği vardı, tüm duyguların ve ruhsal durumların bir özetiydi o, hiçbir düşünce onun için fazla yüce ya da fazla umutsuz değildi, bir sonbahar fırtınası gibi gürleyebilir, duyulmaz bir sesle fısıldayabilirdi. Benim hiçbir sözüm etkisiz değildi ama yine de sözlerimin mutlaka etkili olduğunu da söyleyemem, çünkü hangi etkiyi yapacaklarını bilmem olanaksızdı. Tanımlanamaz ama gizli, kutsal, adlandırılamaz bir heyecanla dinlerdim o ortaya çıkmasına kendi sebep olduğum hem de olmadığım, o müziği; hep bir armoni vardı, o beni büyülerdi.

Kız için korkunç bir şey bu, erkek için daha da korkunç olsa gerek; bu olayı her düşündüğümde beni saran heyecanı benim bile pek engelleyemeyişimden çıkarıyorum bunu. Ben bile o bulutlar diyarında, insanın her an kendi gölgesinden korktuğu o düşler ülkesinde buluyorum kendimi. Sık sık kaçmaya, kurtulmaya çalışıyorum boşuna, korku saçan bir tip, konuşamayan bir suçlayıcı olarak. Ne garip! O adam her şeyin üzerine en derin gizi örtmüş, ama yine de daha derin bir giz var ve o da bu benim içinde olduğum durum; ve gerçekten ben de bu durumun gayri meşru yoldan sırdaşı oldum. Bütün bunları unutmak olanaksız artık. Zaman zaman onunla bu durum hakkında konuşmayı düşündüm. Ama ne yararı olurdu ki? Her şeyi inkar edecek, günlüğün edebi bir çalışma olduğunda diretecek ya da beni susmaya zorlayacaktı; bu da, her şeyi nasıl öğrendiğim düşünülürse, engel olabileceğim bir şey değildi. Sonuç olarak, hiçbir şey bir sır kadar baştan çıkarma ve lanetle çevrili değildir.

Cordelia'dan bir deste mektup aldım. Hepsi bu kadar mı bilmi-

5. Lapithae kralı Ixion, kayınpederini öldürdükten sonra, arınması için Zeus tarafından göğe çıkarıldı. Ama Ixion orada Hera'nın (Juno) gönlünü çelmeye kalkıştı, Zeus da Hera'ya benzeyen bir bulut yarattı; bu birleşme sonucu Ixion bir kentaurosun babası oldu.

yorum; gerçi bana bir defasında, bazılarını alıkoyduğunu ima edermiş gibi gelmişti. Onları başka bir kâğıda aktardım ve şimdi de bendeki temiz kopyaların arasına koyacağım. Evet, tarihleri yok; ama olsaydı da pek işe yaramazdı, çünkü günlükde git gide tarihler seyrekleşiyor, öyle ki sonunda tek bir istisna dışında tümüyle ortadan kalkıyor; sanki öykü geliştikçe öylesine niteliksel önem kazanıyor ve tarihsel gerçekliğine karşın öylesine idealleşme yönünde ki, zaman gibi ayrıntılar belirleyici olmaktan çıkıyor sanki. Ama benim işime yarayan, günlüğün çeşitli yerlerinde, ilk başta önemini kavrayamadığım bazı sözcüklerin varlığı oldu. Ama mektuplarla karşılaştırınca bunların mektupların yazılmasına sebep şeyler olduğunu fark ettim. Bu nedenle, onları doğru yerlerine koymak kolay olacak; ben de buna göre, mektupları daima, onları yazmaya iten güdülerin ortaya çıktığı sıraya göre sunacağım. Bu ipuçlarını bulmamış olsaydım bir yanlış anlamaya düşecektim; çünkü, şimdi günlüğe göre olası gözüken bir şey hiç aklıma gelmeyecekti: mektuplar bazen birbirini öyle sık bir şekilde izliyor ki kızın bir günde birçok mektup aldığı belli oluyor. İlk baştaki niyetimi sürdürseydim mektupları daha eşit gruplara ayırırdım ve adamın Cordelia'yı ihtirasın doruğunda tutmak için –elindeki tüm diğer olanaklar gibi– kullandığı ateşli enerjiyle sağladığı etkiden şüphelenmezdim.

Cordelia ile ilişkisi hakkındaki tüm bilgilerin yanı sıra, günlükte, oraya buraya serpiştirilmiş birçok küçük tanımlar da bulunuyordu. Bunların bulunduğu her yerde, sayfa kenarında bir 'NB' işareti vardı. Bu işaretlerin Cordelia öyküsüyle kesinlikle bir ilgisi yok, ama bana, onun sıkça kullandığı, benimse önceleri daha farklı anladığım bir ifade hakkında güçlü bir fikir verdi: 'Herkesin daima fazladan küçük bir aykırılığı olmalıdır.' Bu günlüğün daha önceki bir bölümü elime geçmiş olsaydı, büyük olasılıkla, bunların, sayfa kenarında 'uzaktan tesir'[6] diye adlandırdığı daha birçoğuyla karşılaşacaktım; çünkü adam, Cordelia'nın kendisini gerçekten etrafına bakamayacak kadar meşgul ettiğini kabul ediyor.

Cordelia'yı bıraktıktan kısa süre sonra, açmadan iade ettiği bazı

6. 'Uzaktan tesir' 'temasla tesir'le karşılaştırılırsa), doğal bilimlerde, eylemin sürekli oluştuğu etken bir aracın olmadığı ya da olmadığının varsayıldığı manyetizm, yerçekimi ve hatta insan konuşması gibi fenomenleri göstermede kullanılan bir kavramdır.

mektuplar almıştı. Cordelia'nın bana yolladığı mektuplar arasında bunlar da var. Zarfların mührünü kendisi açmış olduğu için bir kopyasını çıkarmaya cüret etmemem için hiçbir neden yok. Bunların içeriğinden bana asla söz etmedi; öte yandan, Johannes ile ilişkisine değinirken genellikle küçük bir şiir okurdu, sanırım Goethe'dendi; ruh haline ve bunun sebep olduğu okuyuş tarzına göre farklı anlamlar taşıyor gibiydi:

Gehe
Verschmähe
Die Treue
Die Reue
Kommt nach.[7]

Bu mektuplar şöyle:

Johannes!

Sana 'Johannes'ciğim' demiyorum çünkü senin asla benim olmadığını çok iyi anladım ve bir zamanlar ruhumu mutlu eden bu düşüncenin cezasını da epey çektim; ama yine de sana 'benimsin' diyorum: baştan çıkarıcım, aldatıcım, düşmanım, katilim, mutsuzluğumun kaynağı, sevincimin mezarı, mahvımın dipsiz kuyusu. Sana 'benim', kendime de 'senin' diyorum; ve bu sözlerim, bir zamanlar tapınışımı gururla dinleyen kulağını okşarken, şimdi senin üstüne bir lanet gibi gelecek, sonsuz bir lanet. Peşine düşeceğimi sanma, yanımda sana alay konusu olacak bir hançer de taşıyacak değilim! Nereye kaçarsan kaç, yine seninim; dünyanın öteki ucuna da gitsen yine seninim; benden başka yüz kişiyi sevsen de yine seninim; evet, son nefesinde bile seninim. Sana hitap etmede kullandığım dil bile senin olduğumun kanıtıdır. Sen bir insanı kandırmada öylesine ileri gittin ki benim için her şey haline geldin; ben de artık tüm zevklerimi senin kölen olmaya dönüştüreceğim– seninim, seninim, seninim ben, senin başının belası.

Cordelia'n

7. J.W. Goethe, *Jery und Bätely, Werke* XI. 'Git öyleyse– sadakatı küçümse. Ardından pişmanlık gelecektir.'

Johannes!

İrili ufaklı pek çok sığırı olan zengin bir adam vardı; bir de yoksul küçük bir kız; bir tanecik kuzusu, elinden yer, bardağından içerdi.[8] Sen o zengin adamdın, tüm yeryüzündeki ihtişam zengini; bense o yoksul kızdım, aşkından başka hiçbir şeyi olmayan. Onu elimden aldın. Bundan haz duydun; sonra arzunun çağrısına uydun ve sahip olduğum o küçük şeyi feda ettin; oysa kendinden hiçbir şeyi feda edemezdin. İrili ufaklı pek çok sığırın sahibi zengin bir adam vardı; bir de yoksul küçük bir kız, aşkından başka hiçbir şeyi olmayan.

Cordelia'n

Johannes!

Hiçbir umut yok mu artık? Aşkın bir daha canlanmayacak mı? Nerden emin olduğumu bilmiyorsam da senin beni sevmiş oluğunu biliyorum. Uzun yıllar geçse de bekleyeceğim, sen başkalarını sevmekten bıkıncaya dek bekleyecek, bekleyeceğim; o zaman aşkın mezarından yeniden doğrulacak, seni her zamanki gibi seveceğim, şükran duyacağım sana her zamanki gibi, eskisi gibi ah Johannes, eskisi gibi! Johannes! Bana karşı gösterdiğin bu taş kalpli kayıtsızlık, bu senin gerçek yapın mı? Aşkın o koskoca yüreğin yalnızca bir yalandan mı ibaretti? Yani şimdi gerçek kişiliğine mi döndün? Aşkıma tahammül et, seni sevmeye devam ettiğim için beni bağışla; biliyorum, aşkım sana yük oluyor, ama bir gün gelecek Cordelia'na döneceksin. Senin Cordelia'na! Kulak ver bu yakarışa! Senin Cordelia'n, Senin Cordelia'n.

Cordelia'n

Cordelia, Johannes'inde hayran kaldığı ses perdesi genişliğine sahip olmasa da bazı ayarlama çabaları açıkça görülebilir. İfadesinde bir ölçüde netliğin eksikliği görülse de mektuplarından her biri açıkça, ruhsal durumunun damgasını taşıyor. Özellikle de ikinci mektupta durum böyle: Söylemek istediği, anlaşılmaktan daha zi-

8. Samuel I, bap 12.

yade kuşku uyandırıyor, ama bence o mektubu böylesine dokunaklı kılan da bu kusurdur.

4 Nisan

Dikkat edin meçhul güzelim! Dikkat edin! Faytondan aşağı inmek o kadar basit değildir. Bazen geri dönülmez bir adımdır bu. Size Tieck'in öyküsündeki bir kadının, atından aşağı indiğinde nasıl çok büyük bir kargaşanın içine düştüğünü ve o adımın tüm yaşamını nasıl belirlediğini anımsatabilirim.[9] Üstelik faytonun basamakları genellikle öyle kötü yerleştirilir ki insanın artık zarafeti bir yana bırakıp arabacının ya da uşağın kollarına doğru perişan bir hamle riskini göze alması gerekir. Evet bu işten kârlı çıkan uşakla arabacıdır! Genç kızların olduğu bir evde uşak olarak çalışmayı gerçekten düşünüyorum; bir uşak böyle bir kızcağızın gizlerine kolayca sırdaş olabilir. Ama Tanrı aşkına, atlamayın, size yalvarıyorum! Hava da karanlık; zaten sizi rahatsız etmem, şu sokak lambasının altında dururum, böylece beni göremezsiniz; ne de olsa insan görüldüğü ölçüde çekingen olur, ama öte yandan insan ancak görebiliyorsa görülebilir. O halde, böyle bir sıçrayışı tutamayabilecek olan uşağın hatırı için, ipek giysinin, keza dantel eteğin hatırı için, benim hatırım için, bırakın zarafetine hep hayran olduğum o güzel küçük ayak dünyaya açılma cesaretini göstersin, ona güvenmekten korkmayın, basacak bir yer bulacaktır mutlaka; ama bir an üzerine dayanacak bir şeyi boşuna arıyormuş gibi geldiği için titrerseniz, hatta evet, bulduktan sonra bile titrerseniz eğer, o zaman çabucak öteki ayağınızı da getirin oraya, çünkü kim sizi o durumda bırakacak kadar acımasız, kim güzelliğin yeryüzüne inişi sırasında ağır davranacak kadar kaba saba olabilir? Yoksa yine kötü niyetli biri

9. Ludwig Tieck'in *Das Zauberschloss*'da (*Schriften*, Berlin, 1853, XXI, s.238) yer alan 'Die wilde Engländerin'inde, güzel bir İngiliz soylu kadın , bir lordla birlikte at gezintisindeyken bu yol arkadaşıyla bozuşur. Attan çok hızlı inmesiyle binicilik giysisi yırtılır, bunun üzerine bir hafta saklanır ve sonra lordu sevdiğini farkeder, onunla evlenecektir. Ama asıl engel başkadır; kadın çocukken okuduğu bir anatomi ders kitabı yüzünden evlilikten vazgeçmiş, tüm talipleri geri çevirerek kendini astronomi ve diğer bilim dallarına adamıştır. Bir talibe, yani kadının yol arkadaşına ona eşlik etmesi için izin verilmişse de bu yalnızca, adamın da bilime karşı ilgi duymasından olmuştur.

midir sizi korkutan? Bunun uşak olması ya da ben olmam çok zor, çünkü ben o küçük ayağı gördüm ve bir doğa bilimcisi olduğum için, böyle ayrıntılardan kesin sonuçlara nasıl varılacağım Cuvier'den[10] öğrenmiştim. Acele edin o halde! Bu endişe nasıl da güzelliğinize güzellik katıyor! Yine de, endişe kendi başına güzel değildir; o ancak, onu yenen enerjiyle birlikte göründüğü zaman güzeldir. Şimdi bu küçük ayak ne kadar da sağlam basıyor. Dikkat ettim de küçük ayaklı kızlar genellikle, daha çok yürüyen büyük ayaklılardan daha sağlam basıyorlar. Kimin aklına gelirdi ki bu? Deneyimlere rağmen uçup gidiyor, arabadan yavaşça inerken giysinin bir yere takılma riski aşağıya atlarkenki kadar büyük değildir. Ama sonuçta, arabaya binen genç kızlar için daima bir risk vardır, sonunda orada kalmaya başlarlar. Danteller ve kurdelalar gider ve bunun sonu budur. Kimse bir şey görmemiştir; muhakkak, gözlerine kadar pelerinle örtünmüş karanlık bir tip belirir. Nerden geldiği görünmez, ışık doğrudan göze gelir; siz sokak kapısından girmek üzereyken adam bir anda sizin yanınızdan geçer. Tam da bu kritik anda, yan bir bakış hedefini bulur. Yüzünüz kızarır, yüreğiniz tek bir solukla rahatlayamayacak kadar kabarır; bakışlarınızda öfke vardır, kibirli bir aşağılama; gözlerinizde bir yakarış, bir gözyaşı vardır; ikisi de aynı derecede güzel, ikisini de aynı derecede kendi hakkım olarak kabul ediyorum, çünkü ben pekala biri de olabilirim, öteki de. Ama ben haylazımdır da – evin numarası kaçtı? Ne görüyorum? Süslerin bir pencere şovu; meçhul güzelim, belki benim için çok ayıp ama ışığın yolunu izliyorum... Kız neyin geçtiğini unuttu. Ah, evet, onyedi yaşında, alışverişe gidildiğinde, dokunulan büyük küçük her şeyin anlatılamaz bir neşe verdiği bu mutlu çağda her şey çabucak unutulur. Kız hâlâ görmedi. Tezgahın ta öte başında tek başıma ayakta duruyorum. Karşı duvarda bir ayna asılı. O aynayı düşünmüyor ama ayna onu düşünüyor. Onun görüntüsüne karşı sadakati, sadık kalarak bağlılığını gösteren uysal bir köleninki gibi; kadının, kendisi için çok şey ifade etmesine karşın kendisi kadın için hiçbir şey ifade etmeyen bir kölenin, onu kavramaya belki cesaret edebilecek, ama onu anlamaya kalkışmayacak bir kölenin. O zavallı ayna, onun ancak görüntüsünü ele ge-

10. Georges Cuvier; tek bir kemikten tüm bir hayvanın yeniden yapılandırılabileceğini savunan Fransız bilim adamı.

çirebilir, kendisini değil; o zavallı ayna onun görüntüsünü gizli derinliklerinde tüm dünyadan gizleyemez, üstelik tam tersine, şu anda bana olduğu gibi, ele vermek zorundadır. Eğer bunu yapan bir insan olsaydı, ne büyük işkence olurdu. Ama zaten böyle pek çok kişi yok mudur? Onu başkalarına gösterdikleri ânın dışında hiçbir şeye sahip olmayan, özü değil de yalnızca yüzeyi kavrayan, özü ortaya çıkmak istediği zaman her şeyini yitiren insanlar. Tıpkı aynanın, kızın görüntüsünü, yüreğini bir solukta ona açmaya kalkması halinde yitireceği gibi.

Eğer bir erkek, yanındayken bile güzelliğin resmini belleğinde tutamasaydı daima ondan uzakta durmak isterdi. Kucakladığı şeyin fiziksel gözün göremeyeceği kadar yakınında olmak istemezdi. Ancak onu uzağında tutarak bu güzelliği tekrar kazanabilir, ona fazla yaklaşıp göremeyecek duruma gelince de belleğindeki resmi gözünde canlandırabilir; dudaklar birbirine yapıştığında olduğu gibi... Yine de, ne kadar güzel! Zavallı ayna, bu ona işkence olmalı! Senin kıskançlık nedir bilmemen ne güzel. Kızın başı kusursuz bir oval; başını biraz öne doğru uzatıyor, böylece alnı da saf ve gururlu bir şekilde, görünürde hiçbir zeka belirtisi taşımaksızın kalkıyor. Siyah saçları şefkatle örtüyor kaşlarını. Yüzü bir meyveye benziyor, geçiş hatları yusyuvarlak. Cildi saydam, dokununca kadife gibi gözlerimle hissediyorum bunu. Gözleri,–evet, henüz görmedim, bakışıyla karşılaşacaklar için tehlikeli– kanca gibi kıvrık ipeksi saçaklarla donanmış gözkapaklarının ardına saklanmışlar. Başı Meryem Ana'nınki gibi saf ve masum görünümde; ve aynı Meryem Ana gibi öne doğru eğiyor başını, ama Tanrı için tefekküre dalmış değil onun gibi. Yüzünde bir ifade çeşitlemesi var. İlgisini çeken şey, nesnelerdeki, dünyasal görkem ve şaşaanın yansıdığı çok çeşitlilik ve değişiklik. Aynaya ve bana bir sağ el göstermek için eldivenini çıkarıyor, beyaz ve bir antika gibi biçimli, hiçbir takıyla süslenmemiş, yüzük parmağında ince bir alyans bile yok.– Bravo! Gözlerini yukarıya kaldırıyor ve her şey ne kadar değişik, ama yine de aynı; alın birazcık daha az kalkık, yüzün ovalliği birazcık daha düzensiz, ama daha canlı. Satıcıyla konuşuyor, heyecanlı, neşeli, konuşkan. Önceden bir, iki, üç şey seçmiş; bir dördüncüyü alıyor ve elinde tutuyor, tekrar yere bakıyor, fiyatını soruyor, onu bir kenara eldiveninin altına koyuyor; bu muhakkak

bir sırdır, bir sevgili için mi yoksa? Oysa nişanlı değil sonuçta. Ama ne yazık ki, nişanlı olmadığı halde sevgilisi olan pek çok kişi olduğu gibi, nişanlısı olduğu halde sevgilisi olmayan da çok var... Ondan vaz mı geçsem? Neşesini bozmadan rahat mı bıraksam?... Para ödemek istiyor, ama para kesesini yitirmiş... sanırım adresini söylüyor, onu işitmek istemiyorum, kendimi sürprizden yoksun bırakmak istemiyorum çünkü; onunla yaşamda tekrar karşılaşacağımdan hiç kuşkum yok, onu tanıyacağım ve belki o da beni tanıyacak, benim yan bakışım kolay kolay unutulmaz. Bir sürpriz sonucu umulmadık bir çevrede onunla karşılaşacağım gün, sıra ona gelecek. Eğer beni tanımaz, bakışlarıyla hemen beni buna inandırmazsa ona yandan bakmak gibi bir şansım daima olacaktır. O zaman durumu anımsayacağından kesinlikle eminim. Sabırsızlık yok, açgözlülük yok, her şeyin tadı yudum yudum çıkarılacak; o kız artık bir kenara ayrılmıştır, kazanılacağı da kuşkusuzdur.

5 Nisan

Epey sevdim bunu! Østergade akşamında tek başına. Yo, hayır, peşinizden gelen uşağı görüyorum; sizin hakkınızda, sokağa yapayalnız çıkacağınızı sanacak kadar kötü düşündüğümü sanmayın sakın; durumu değerlendirirken o ağırbaşlı tipi hemen fark edemeyecek kadar deneyimsiz olduğumu da sanmayın. Ama bu acele de niye? Sonuçta insan bir parça endişeli olabilir; eve bir an önce varma özlemiyle değil de sevimli yaramazlığıyla tüm vücudu saran sabırsız bir korkudan ötürü yürek çarpıntısı da duyulabilir, bu yüzden de adımlar sıklaşır. Ama yine de bu şekilde–ardında bir uşakla–tek başına yürümek ne müthiş ne paha biçilmez bir şeydir... Birisi onaltı yaşındadır, diyelim ki aşk romanları okumuştur. Erkek kardeşinin odasının önünden öyle geçerken onunla arkadaşları arasında Östergade hakkında bir şeyler konuşulduğunu duymuştur. Daha sonra, eğer olanaklıysa bu konuda birazcık daha bilgi edinmek için birçok kez aralarında gezinmiştir. Boşuna! Büyümüş koskoca bir kız olarak, dünya hakkında bazı şeyleri bilmesi gerekmez mi? Ah keşke uşak peşinde olmaksızın dışarı çıkması mümkün olsaydı. Aman kalsın! Anneyle baba suratlarını ekşitirlerdi, hem ayrıca nasıl bir bahane öne sürülebilir ki? Bir partiye giderken böyle

bir şans yok, biraz fazla erken olur bu; August'un, saat dokuzdan, ondan söz ettiğini duydum. Eve gitmek için çok geç ve o zaman, yanınızda sürükleyeceğiniz bir kavalyeniz olması gerekir genellikle. Perşembe akşamı, tiyatro dönüşü harika bir fırsat olabilirdi, ama o zaman da hep arabaya binmek zorundadır, Bayan Thomsen ve sevgili kuzenlerini de tıkış tıkış yanına alarak; eğer yalnız gitseydi pencereyi açıp biraz dışarı bakardı. Ama yine de, gün doğmadan neler doğar. Bugün annem bana dedi ki "o dikişi babanın doğum gününe asla yetiştiremeyeceksin; hiç rahatsız edilmemek istiyorsan Jette teyzenlere gidebilir ve çay saatine dek kalabilirsin, sonra Jens gelip seni alır!" Aslında bu pek de hoşa gidecek bir haber değildi. Çünkü Jette teyzelerde insan sıkıntıdan patlar; ama o zaman saat dokuzda uşakla birlikte yalnız yürüyeceğim. Jens geldiğinde saat ona çeyrek kalana dek bekleyecek ve sonra da çıkacağız. Ya Bay Broder ya da Bay August ile karşılaşırsam –bu pek de iyi bir fikir olmayabilir, her halde o zaman eve kadar bana refakat etmeleri gerekir. Kalsın; ben özgür olmayı, özgürlüğü yeğlerim– onlar beni görmeden ben onları bir görebilsem... O halde, küçük hanımefendiciğim, siz ne görüyorsunuz ve benim ne gördüğümü sanıyorsunuz? Bir kere, giydiğiniz başlık harika yakışmış, telaşınızla da tam bir uyum içinde; ne bir şapkaya benziyor, ne de bir boneye, daha çok bir tür kukuleteye benziyor. Ama bu sabah dışarı çıktığınızda onu giymiş olamazsınız. Acaba uşak mı getirdi, yoksa Jette teyzenizden mi ödünç aldınız? –Belki de tebdil geziyorsunuz. Etrafı gözleyecek kişi şapkasının tülünü tümden indirmemelidir. Belki de o bir tül değil de geniş bir dantel parçasıdır? Karanlıkta kesin karara varmak olanaksız. Öyle veya böyle yüzünüzün üst tarafını örtüyor. Çene gerçekten güzel, birazcık fazla sivri; ağız küçük, açık; çok hızlı yürüdüğünüz için bu. Dişler–kar gibi beyaz. Olması gereken de bu. Dişler çok önemlidir, dudakların baştan çıkarıcı yumuşaklığı ardına gizlenen bir can simididir onlar. Yanaklar sıhhatten pırıl pırıl. Baş biraz yana eğilirse tülün ya da dantelin altından anlık bir şey görülebilir. Dikkat edin! Böyle alttan bir bakış, karşıdan bakışa göre daha tehlikelidir. Eskrime benzer bu, göz kadar keskin, çevik ve dolayısıyla da aldatıcı başka hangi silah vardır? Eskrimde önce yüksek quart pozisyonu alınır ve bir saniye içinde hamle yapılır; pozisyonun ardından gelen hamle ne denli çabuksa o ölçüde iyidir.

Şimdi, hedefe isabet anı olağanüstü. Sanki kırbaç yemiş gibi geliyor hasma, evet, adam gerçekten vurulmuştur ama, tahmin ettiğinden çok farklı bir yerinden... hiç usanmadan, biteviye sürdürür kadın, korkuya ve zarara uğramaksızın. Dikkat edin! Şurdan bir adam geliyor; örtün tülünüzü, adi bakışlarının sizi kirletmesine izin vermeyin. Hiç bilemezsiniz– o bakışların etkisiyle sizde oluşacak iğrenç ürküntüyü uzun sürede unutamayabilirsiniz–siz benim gibi, adamın durumu tarttığının farkında değilsiniz.– En yakın nesne olarak uşak seçilmiş. Evet, şimdi uşakla birlikte yalnız dolaşmanın sonuçlarını görüyorsunuz. Uşak düştü. Çok komik gerçekten, ama ne yapacaksınız şimdi? Geri dönüp ayağa kaldırmak olanaksız, üstü başı çamur olmuş bir uşakla yola devam etmek hoş değil, tek başına gitmek ise riskli. Dikkat edin! Canavar yaklaşıyor... Bana yanıt vermeyin. Yalnızca bir bakın, görünüşümde sizi korkutan bir şey var mı? Sizin üzerinizde hiçbir izlenim bırakmıyorum, bambaşka bir dünyadan gelmiş iyi huylu bir insana benziyorum. Konuşmamda sizi rahatsız edecek hiçbir şey yok, size durumu anımsatacak hiçbir şey yok, size yaklaşmaya yönelik en küçük bir hareketim yok. Ama hâlâ tedirginsiniz; o uğursuz tipin yaklaştığını unutmadınız hâlâ. Bana yönelik belirgin bir şefkat uyandı sizde, size bakmaktan alıkoyan beceriksizliğim size bir üstünlük sağlıyor. Sizi hoşnut edip kendinizi daha güvenli hissetmenizi sağlıyor. Nerdeyse, benimle birazcık dalga geçmeye bile yeltenebilirsiniz. Şu anda, aklınıza gelse koluma gireceğinize bahse girerim... Demek Stormgade'de oturuyorsunuz. Bana soğuk ve acele reverans yapıveriyorsunuz. Ben bunu mu hak ettim, size tüm o tatsızlıktan kurtulmanız için yardım etmiş biri olarak? Üzgünsünüz, geri dönüyorsunuz, nezaketim için teşekkür ediyorsunuz, elinizi uzatıyorsunuz bana– renginiz neden sarardı? Sesim eskisinden farksız, davranışım aynı, bakışlarım rahat ve sakin değil mi? Bu el sıkma? El sıkma herhangi bir şey anlatabilir mi? Evet, çok, hem de pek çok şey küçük hanımım. Onbeş gün içinde her şeyi açıklayacağım size; o zamana dek çelişkiler içinde kalmalısınız: Ben bir genç kızın yardımına bir şövalye gibi yetişen iyi bir kişiyim ve ayrıca sizin elinizi iyilikten başka şeyleri de gösteren bir şekilde sıkabilirim.–

7 Nisan

'Öyleyse Pazartesi, saat birde, sergide.' Çok güzel, bire çeyrek kala orada bulunmak şerefine nail olacağım. Küçük bir randevu. Geçen Cumartesi, sonunda işi uzatmadan gezenti arkadaşım Adolph Bruun'u ziyaret etmeye karar verdim. Bu amaçla Vestergade'ye gitmek üzere akşam saat yedi civarında yola çıktım. Orada oturduğunu duymuştum birinden. Ama bulmak ne mümkün; nefes nefese çıktığım üçüncü katta bile yoktu. Tam inmek üzereyken kulağıma melodik bir kadın sesi çalındı, 'öyleyse Pazartesi, saat birde, sergide; ötekilerin hepsi o vakitte gitmiş olur ama seninle evde görüşmeye cesaret edemem, biliyorsun.' Bu davet bana değil kapıdan kurşun gibi dışarı fırlayan genç bir adamaydı ve öyle hızla gitti ki bırakın peşinden koşmayı, gözlerimle bile yakalayamadım onu. Neden merdivenlerde gaz lambası yok? Bu kadar dakik olmaya değip değmediğini görebilirdim en azından. Ama lamba ışığı olsaydı, bu sefer de bir şey duyamayabilirdim. Ama olsun, nasılsa varolan akli olandı;[11] ben iyimser biriyim ve öyle kalacağım... Peki, o kız hangisi? Sergi, Donna Anna gibi konuşmaya gelmiş kızlarla kaynıyor.[12] Saat tam bire çeyrek var. Benim meçhul güzelim! Sözlünüz her bakımdan benim kadar dakik olsa keşke yahut belki de onun çeyrek saat gelmesini hiç yeğlemezsiniz; nasıl isterseniz, ben her bakımdan emrinizdeyim... Büyüleyici sihirbaz kız; cadı mısınız yoksa peri mi? Bırakın dağılsın çevrenizdeki sis de çıkarın ortaya kendinizi, galiba buradasınız, ama bana görünmüyorsunuz; kendinizi ele verin, çünkü başka türlü öğrenmeyi umacak cesaretim pek yok. Aynı gaye peşinde olan birçok kişi olmasın sakın burada? Pekala olabilir. Sergilere gidiyor olsa bile adamın ne yapacağı belli mi olur? –Ama işte ön odaya aceleyle genç bir kız giriyor, bir günahkarın peşindeki vicdan azabından bile daha hızlı. Biletini vermeyi unutuyor ve kırmızılı adam durduruyor onu. Tanrım bizi koru! Kız nasıl da bir telaş içinde! O olmalı. Bu erken telaş da neden? Saat henüz bir olmadı. Buluşacağın kişinin sevgilin

11.Hegel'in ünlü 'Akli olan gerçektir [actual], gerçek olan aklidir' sözüne nazire. Bkz. *Hegel's Philosophy of Right*, İng. çev. T.M. Knox, Clarendon Press, Oxford, 1952, s.10. Hegel'in 'gerçek'le sadece varolan her şeyi değil, 'gerçek kılınmış' [actualized] anlamında, ve yine 'yapısından gelen, hatta esas olan olabilirliklerinin gerçekleştirilmesi' anlamında 'gerçek' olanı kastettiği hep unutulur.

12. *Don Giovanni*'nin Danca adaptasyonundan.

olduğunu unutma sakın. Böyle durumlarda insanın nasıl görüneceğinin hiç önemi yok mu; yoksa ayağına üşenmemek dedikleri bu mu? Böyle masum ve telaşlı bir genç kız randevusu olduğunda olaya tıpkı çılgın bir kadın gibi yaklaşır. Bir heyecandan ibarettir o. Bana gelince, burada koltuğuma rahatça oturmuş, şahane bir doğa manzarası seyrediyorum... Bu kız şeytanın çocuğu sanki, tüm odalardan rüzgar gibi geçiyor. Hevesinizi biraz gizlemeyi öğrenmelisiniz; örneğin Lisbeth'e ne dendiğini anımsayın: 'Bir genç kıza beraber olmaya ne kadar hevesli olduğunu belli etmek hiç yakışır mı?'[13] Ama sizin buluşmanız elbette şu masum olanlardan... Âşıklar genellikle randevuyu en güzel an olarak düşünürler. Ben de hâlâ sanki daha dünmüş gibi net olarak anımsıyorum, ilk randevu yerine beni bekleyen sevinci bilmiyormuşum gibi dolu dolu çarpan bir yürekle koşturmuştum, ilk kez kapıyı üç defa çalmıştım, ilk kez pencere açılmıştı; ilk kez küçük kapı, açarken kendini saklayan bir kızın görünmeyen eliyle aralanmıştı; ilk kez bir kızı aydınlık bir yaz gecesinde pelerinim içine almıştım. Ama bu yargıya bir sürü yanılsama karışmıştır. Bu tutkudan uzak üçüncü şahıslar, âşıkları bu anda çok güzel bulmaz her zaman. Kızın büyüleyici, erkeğin de yakışıklı olmasına karşın tüm izlenimin hemen hemen iğrenç olduğu ve –âşıklar kuşkusuz tersine inansalar da– buluşmanın güzellikle hiçbir ilgisinin bulunmadığı randevulara tanık olmuştum. Deneyimli olmakla bir şekilde bazı şeyler kazanılabilir; gerçi sabırsız özlemin tatlı heyecanı yitirilirse de o ânı gerçekten güzel kılmak için hazır olabilmek öğrenilir. Bir adamın böyle bir fırsat karşısında sırf aşkla *delirium tremens*'e girebilecek kadar şaşkına dönmesi beni rahatsız edebilir. Ağzının tadını bilenler içindir bu. Kızın huzursuzluğunun tadını çıkaracak, bunun kızın güzelliğine alev sıkıp tutuşturmasını sağlayacak kadar sağgörülü olmak yerine yavan bir şaşkınlığın içine düşer ve yine de muhteşem bir şey yaşadığını düşleyerek döner evine... Ama bu herif de hangi cehennemde kaldı? Saat ikiye geldi. Bu sevgililer de amma dakik tiplermiş! Böyle adi bir herif genç bir kıza kendisini bekletiyor! Ben böyle değilim, ben bambaşka bir çapta, güvenilir biriyim, belki de şu an onunla konuşmanın tam sırası, çünkü beşinci kez önümden geçiyor. 'Cüretimi bağışlayın genç hanımefendi. Burada ailenizi arı-

13. Holberg'in *Erasmus Montanus*'undan, 5. perde, V.

yorsunuz kuşkusuz. Birçok kez aceleyle önümden geçtiniz ve bakışlarımla sizi izlediğimde son odada değil de hep bitişik odada durduğunuzu fark ettim; onun ilerisinde bir odanın daha olduğundan haberiniz yok herhalde. Belki de onları orada bulursunuz.' Bana reverans yapıyor; ona çok yakıştı bu. Durum elverişli. Adam gelmediği için memnunum; en iyi balıklar bulanık suda avlanır. Bir genç kız duygusal yönden altüst olduğunda, başka zaman şans getirmeyecek bir şeye başarıyla girişilebilir. Onun önünde nazikçe, ama olabildiğince de mesafeli bir biçimde eğildim yalnızca. Yeniden sandalyeme oturuyorum, manzarama bakıyorum ve onu gözlüyorum. Dosdoğru peşinden gitmek çok riskli olur; beni askıntı olan biri gibi görebilir ve o zaman hemen savunmaya çekilir. Şu anda ona duyduğum sempatiden ötürü konuştuğumu sanıyor, onun iyiler listesindeyim.– İçteki odada bir Allahın kulu olmadığını gayet iyi biliyorum. Tenhalık hayırlı bir etki yapacak üzerinde. Çevresinde bir sürü insan gördüğü sürece gerginleşir; yalnız kalırsa sakinleşecektir. Çok doğru, kız hâlâ o odada. Bir süre sonra ona *en passant** yaklaşacağım; ona bir şeyler söyleme hakkını kazandım, bana en azından bir selam borcu var... Oturuyor. Zavallı kız nasıl da üzgün görünüyor. Sanırım ağlamış ya da en azından gözleri sulanmış. Bir kızı böyle ağlatmak ne ayıp şey. Ama üzülmeyin, öcünüz alınacaktır, sizin öcünüzü ben alacağım; o adam kızı bekletmenin ne demek olduğunu öğrenecek.– Birkaç ağlama nöbetinin ardından şimdi şu dingin ruh haliyle ne kadar güzelleşti. Varlığı hüzünle acının güzel bir uyumu. Gerçekten büyüleyici. Orada yolculuk kıyafetiyle oturuyor, ama yolculuk edecek olan o değildi, giysileri mutluluk arayacağı bir serüvene çıkmak için giyinmişti; şimdi ise acısının bir işareti oldu, çünkü mutluluğun bırakıp gittiği biri gibi duruyor. Bırakın gitsin! – Durum elverişli, bu an beni çağırıyor. Şimdi artık bütün mesele, onun burada ailesini ya da bir grup arkadaşını aradığına inandığım izlenimini verecek biçimde konuşmakta. Tabii bunu yaparken de her kelimeyi duygularına uygun sıcaklıkta seçmeliyim, sonra da bir yolunu bulup düşüncelerine girerim. –Allah belasını versin bu herifin! Gelen adam sakın o olmasın. Hayır, durumu tam istediğim şekilde ayarlayamazsam be-

* (Fr) Geçerken. (ç.n.)

ceriksizin biri deyin bana. Evet, evet, bazı şeyler kesinlikle kurtarılabilir bundan. Onların ilişkisine değinmeli, kendi durumumu açığa çıkarmalıyım. Bana bakınca, onun orada çok daha başka birisini aramış olduğuna inanmamdan ötürü gülümseyecektir. Bu gülümseme beni onun suç ortağı yapar ki bu daima önemli bir şeydir. –Binlerce teşekkür bebeğim, bu gülümseme düşündüğünüzden çok daha değerli benim için; bu daha başlangıçtır ve başlangıç daima en zordur. Artık tanıştık ve tanışıklığımız iç gıcıklayıcı bir duruma dayanıyor; devam etmek için bu yeterli. Burada bir saatten fazla pek kalamazsınız; iki saat içinde sizin kim olduğunuzu öğreneceğim– polis nüfus sicillerini başka niçin tutuyor sanıyorsunuz?

9 Nisan

Kör mü oldum ne? Ruhumun iç gözü gücünü yitirdi mi yoksa? Onu gördüm, ama sanki gördüğüm tanrısal bir vahiymiş gibi görüntüsü yine tümüyle kaybolup gitti benden. Bu görüntüyü yine gözümün önüne getirebilmek için ruhumun tüm gücünü kullanıp durdum boşu boşuna. Onu tekrar görürsem, yüz kişinin içinde olsa tanırım. Ama o kaçıp gitti ve belleğim onun özlemiyle, ona yetişmeye çalışıyor boşu boşuna. –Langelinie[14] boyunca, karşıma çıkanlarla ilgilenmeden ve çevremdeki şeylere aldırmadan yürüyordum, ama her an tetikteki bakışlarım gözüm ona ilişince hiçbir şeyi kaçırmadı. Bakışım sabit bir şekilde üzerinde kitlendi, artık sahibinin istemine boyun eğmiyordu. Gözlerimle bir işe girişmek ve gözlemleyemeyeceğim bir nesneyi incelemek benim için olanaksızdı; görmüyordum dik dik bakıyordum. Eskrimci yaptığı bir hamlede donar kalır ya, işte öyleydi gözlerimin kitlenmesi, baktığı yönde taşlaşıp kaldı. Yere bakmak olanaksızdı, bakışlarımı çekmek olanaksızdı, görmem olanaksızdı, çünkü çok daha öteleri görüyordum. Tek anımsadığım onun yeşil bir manto giydiğiydi, hepsi bu. Buna, Juno[15] yerine bir bulutu yakalamak da denebilirdi; Yusuf' un Potifar'ın karısının elinden sıyrılması gibi o da benden kaçmış ve arkada yalnızca mantosu kalmıştı.[16] Annesi gibi görünen yaşlıca

14. Kopenhag'ın deniz kıyısında bir gezinti yeri.
15. Yukarıdaki 5. nota bakınız.
16. Tekvin, bap 39.7–19. Giysisini Potifar'ın karısına bırakan Yusuf'tur.

bir kadınla birlikte yürüyordu. Kadını doğru dürüst görmediğim, çok çok şöyle bir *en passant* algıladığım halde tepeden tırnağa tarif edebilirim. İşte böyle. Kız bende bir izlenim oluşturdu ve ben onu unuttum. Kadın ise izlenim bırakmamıştı ama onu anımsayabiliyorum.

11 Nisan

Aynı çelişki ruhumu körletiyor hâlâ. Onu görmüş olduğumu biliyorum ama anılarda kalan artıklarla hiçbir şeyi canlandıramayacak kadar. Ruhum mutluluğumu riske atacak bir heyecan ve hırsla bu görüntüyü istiyor, ama o yine de belirmiyor; unutkanlıklarından ötürü cezalandırmak için gözlerimi oyup çıkarabilirim. Bu huzursuz öfkeyi atlattığımda, sakinleştiğimde, önsezi ve bellek, bir kez bile sabit durumda bulamadığım için son şeklini hâlâ alamamış bir deseni dokuyorlarmış gibi geliyor. İnce kumaştaki bir şekle benziyor bu; şekil, fondan daha açık renktedir ve çok açık olduğu için kendi başına görünmez.– Bu durumda bulunmak garip bir şey, ama yine kendi içinde güzel bir tarafı var, çünkü benim henüz genç olduğumu da gösteriyor. Bu ayrıca bana başka bir şeyi daha öğretebilir; yani avımı daima genç evli kadınlar arasında değil de genç kızlar arasında aradığımı. Evli bir kadında kendine özgü özellikler daha az, cilveler daha çoktur; onunla ilişki güzel değildir, ilginç değildir yalnızca iç gıcıklayıcıdır ve bu daima en sonda gelir. Delicesine sevdaların ilk meyvesini yeniden tadabileceğimi hiç ummamıştım. Şimdi sırılsıklam âşığım, yüzücülerin dalışları gibi bir şeydi yaptığım; biraz sersemlememe şaşmamak gerek. Böylesi çok daha iyi, böyle çok daha fazla şeyler bekliyorum bu ilişkilerden.

14 Nisan

Kendimi tanıyamıyorum. Ruhum ihtiras fırtınalarıyla çalkalanan bir deniz gibi öfkeli. Bu durumdaki ruhumu bir başkası görebilseydi, sanki denizde baş tarafından yara almış, sanki ürkütücü bir hızla dipsiz derinliklere doğru dalan bir gemi gibi görürdü onu. Ama gemi direğinin tepesinde oturmuş çevreyi gözleyen denizciyi görmezdi. Kudurun vahşi güçler, tüm ihtiras gücünüzü harekete

geçirin! Patlayan dalgalarınızla göğe köpükler saçsanız da benim tepemi aşmayı başaramazsınız; Kayalıklar Kralı[17] gibi sakin ve görkemli oturuyorum ben.

Ayağımı basacak hemen hiçbir yer bulamıyorum; bir denizkuşu gibi, aklımın çalkantılı denizine konmaya çalışıyorum boşuna. Ve bu çalkantı benim yapıtaşım oldu artık, ben onun üzerinde oluştum, tıpkı yuvasını deniz üzerinde yapan *Alcedo İspida gibi.*[18]

Erkek hindiler kırmızı görünce kabarırlar; benim için de yeşil renk öyle; ne zaman yeşil bir manto görsem öyle oluyorum; ve gözlerim beni sık sık yanılttığı için kimi kez tüm umutlarım Frederiks Hastanesinden[19] bir müstahdemi görerek sönüveriyor.

20 Nisan

İnsan kendini sınırlamalı; tüm zevklerin ana kuralıdır bu. Ruhumu ve düşüncelerimi, yokluğunu bana unutturmayacak kadar meşgul eden o kız hakkında şu an çabucak bir bilgi edinmeyi umabileceğim bir durum yok galiba. Artık gayet sakin olacağım, çünkü içinde bulunduğum bu durumun belirsiz, anlatılmaz ama şiddetli tedirginliğin tatlı bir tarafı var yine de. Mehtaplı bir gecede güzel göllerimizden birinde kayıkla açılmayı oldum olası sevmişimdir. Yelkeni sarar, kürekleri toplar, dümeni çıkartır, boylu boyunca uzanırım ve gök kubbeyi seyrederim. Tekne dalgaların kucağında sallandığında, bulutlar güçlü rüzgarın ardı sıra hızla geçip de ay bir an kaybolup sonra yeniden belirdiğinde bu huzursuzlukta huzur bulurum. Dalgaların hareketi kucağında sallar beni, kayığa çarpışları tekdüze bir ninni gibi gelir. Bulutların hızlı uçuşları, ışık ve karanlığın birbirini kovalaması beni öylesine sarhoş eder ki uyanık olduğum halde düş görürüm. Aslında benim şimdi de yaptığım budur; açılırım, yelkeni sarar, dümeni çıkartırım; özlemler ve tedirgin bekleyişler beni kollarında çalkalar durur; özlemler ve beklentiler gittikçe daha sakin hale gelir, bir çocuk gibi okşarlar beni;

17. 'Klintekong' ya da Kayalıklar Kralı bir mit karakteridir.
18. Antik çağlarda, yalıçapkını adlı kuşun, yuvasını deniz üstüne yaptığı sanılırdı.
19. Hastane görevlileri yeşil üniforma giyerlerdi.

umutların gök kubbesi üzerimdedir; kızın görüntüsü ayınki gibi belli belirsiz kimi kez ışığıyla, kimi kez karanlığıyla kör ederek yanımda yüzer. Fırtınalı bir gölde böyle bir aşağı bir yukarı inip çıkmak ne eğlencelidir. İnsanın içinde fırtınaların esmesi ne eğlencelidir.

21 Nisan

Günler geçip gidiyor ama ben henüz sonuca yaklaşmış değilim. Genç kızlar her zamankinden daha çok hoşuma gidiyor ama yine de onlarla eğlenme isteği yok bende. Her yerde onu arıyorum. Bu beni genellikle huysuz yapıyor görüşümü bulanıklaştırıyor, keyfimi kaçırıyor. O güzel mevsim gelmek üzere; bu mevsimde cadde ve sokaklardaki ortak yaşamda, kışın toplumsal hayatta epey pahalıya patlayacak bu küçük nimetlerin hepsi birden alınabilir; zira bir genç kızın unutabileceği çok şey varsa da bir durumu unutamaz. Sosyal hayat gerçekten insanı kadınlarla temasa getirir, ama orada bir ilişkiyi başlatmanın estetik bir yanı yoktur. Sosyal hayatta her genç kız silahlanmıştır, orada işin tadı kaçmıştır, her şey durmaksızın tekrarlanır; kız hiçbir şehvet heyecanı duymaz. Kız sokakta açık denizde gibidir ve bu nedenle her şey daha dolu dolu görünür; sanki her şeyde bir giz varmış gibidir. Caddede gördüğüm bir genç kızın bir gülümsemesine yüz dolar verirdim, ama bir partide elimi sıkması için on dolar bile vermem; bunlar çok farklı türden para birimleridir. İlişki yoluna girdikten sonra artık söz konusu kişiyi partilerde arayıp bulabilirsiniz. O kızla aranızda, sizi baştan çıkaran, gizli bir iletişim vardır ve bildiğim en güçlü uyarıcı da budur. Kız bunu konuşmaktan çekinir ama onu düşünür; sizin bunu unutup unutmadığınızı bilmez; kızı önce bir şekilde sonra başka bir şekilde baştan çıkarırsınız. Bu yıl herhalde pek fazla koleksiyon yapmayacağım, bu kız kafamı çok meşgul ediyor. Yani hasılatım düşük olacak, ama büyük ikramiyeyi alma umudum var.

5 Mayıs

Lanet olası şans! Geldiğin için asla lanetlemedim seni, gelmediğin için lanetliyorum. Yoksa bu senin yeni bir icadın mı ey akıl sır

ermez varlık, var olan her şeyin kısır anası; zorunluluğun özgürlüğü doğurduğu, özgürlüğünse anasının rahmine tekrar geri dönsün diye kandırılmasına göz yumduğu zamanların biricik artığı? Lanet olası şans! Sen, benim tek sırdaşım, dostum ya da düşmanım olmaya değer gördüğüm tek varlık, ne denli farklı olsa da o hep aynı, hep akıl ermez, hep muamma olan! Sen, ruhumun tüm içtenliğiyle sevdiğim, suretinden kendimi oluşturduğum, neden çıkmıyorsun ortaya? Sana yalvarmıyorum, şöyle ya da böyle görün diye boynu bükük yakarmıyorum sana; böylesine tapınmak puta tapınmak olur, senin hoşuna gitmez bu. Seni savaşa çağırıyorum: Neden ortaya çıkmıyorsun? Yoksa dünyanın yapısındaki kargaşa mı diniyor? Senin muamman çözüldü de sonsuzluk okyanusuna mı daldın sen de? Bunu düşünmek korkunç, çünkü o zaman dünya can sıkıntısından kurtuldu demektir! Lanet olası şans! Seni bekliyorum. Seni ilkelerle ya da aptalların karakter dediği şeyle yenmek değil dileğim; hayır, ben senin şairin olmak istiyorum! Başkasının şairi olmayacağım. Göster bana kendini! Seni yaratırım, kendi dizelerimi kullanırım ve bununla doyururum kendimi. Yoksa beni değersiz mi buluyorsun? Bir *bayadère*'in tanrı aşkına dans etmesi gibi[20] senin hizmetine adadım kendimi; ferah, incecik giysilerle, uysal, silahsız, her şeyden vazgeçiyorum, hiçbir şeyim yok, herhangi bir şeye sahip olmaya niyetim yok, sevdiğim hiçbir şey yok yitirecek hiçbir şeyim yok; ama şimdi gözünde daha değerli olamadım mı senin, çoktandır insanları sevdiklerinden yoksun bırakmaktan bıkmış, onların korkuyla iç çekmelerinden ve yakarışlarından usanmış olması gereken sen? Şaşırt beni, hazırım, ödül için değil onur için döğüşelim. O kızı göster bana, olanaksız gibi görünen bir olasılığı yarat bana; onu bana yeraltının karanlığında bile göstersen gidip getiririm.[21] Bırak benden nefret etsin, hor görsün, kayıtsız kalsın; başkasını sevsin, korkmam; ama çalkala suları, sessizliğini boz. Beni böyle yoksunlukla öldürmek sana, kendini benden daha güçlü gören sana yakışmaz.

20. Bayadère, dansçı Hintli kızların adıdır.
21. Orpheus ile Eurydice'in öyküsündeki gibi.

6 Mayıs

Bahar geldi. Genç kızlar dahil her şey çiçek açtı. Mantolar bir kenara kaldırıldı ve herhalde şu benim yeşil de askıya asılmıştır. İşte bir kızla partide değil de sokakta tanışırsanız böyle olur. Partide, adını, kimlerden olduğunu, nerede oturduğunu, nişanlı olup olmadığını akabinde öğrenebilirsiniz. Bu sonuncusu, nişanlanmış bir kıza âşık olmayı asla akıllarından bile geçirmeyen sadık ve aklı başında talipler için olağanüstü önemlidir. Benim yerimde bu uysal rahvanlardan biri olsaydı ölümcül bir tehlikede bulurdu kendini; kız hakkında bilgi sağlama çabaları başarıyla, onun nişanlı olduğunun öğrenilmesi gibi bir ikramiyeyle taçlansa tümden yıkılır giderdi. Ama bu beni pek endişelendirmez. Nişanlı bir kız ancak komik bir zorluktur. Ne komik zorluktan ne de trajik zorluktan korkarım. Benim tek korktuğum, bıktırıcı bir şekilde uzun sürenlerdir. Şimdiye dek bir tek şey bile öğrenemedim; altına bakmadık taş bırakmamış olmama ve şairin sözlerine sık sık hak vermeme karşın:

Nox et hiems longaeque viae, saevique dolores
mollibus his castris, et labor omnis inest..[22]

Belki o kız burada, kasabada oturmuyordur, belki taşradandır, belki – bu belkiler yüzünden çıldırabilirim ve ne denli çıldırırsam belkiler de o ölçüde artar. Bir yolculuk çıkar diye hep hazırda para bulundururum. Onu tiyatroda, konserlerde, balede ve mesire yerlerinde arayıp duruyorum boşu boşuna. Bu biraz da hoşuma gidiyor; bu tür eğlencelere çok fazla katılan bir genç kızı genellikle fethetmeye değmez; böyle kızlar, benim için *sine qua non** saydığım özgünlükten yoksundurlar genellikle. Çingeneler arasında bir *Preciosa*[23] bulmayı düşlemek, genç kızların satışa sunulduğu – tüm masumluklarıyla elbette. Tanrı bizi korusun, daha neler?– ucuz dans salonlarına göre daha kolaydır.

22. Ovidius, *Ars amandi*, II, 235: 'Gece ve kış, ve uzun yollar ve zalim acılar; bu barışçı kampta zahmetin her türü var.'
* (Lat.) Olmazsa olmaz. (ç.n.)
23. *Preciosa*, müziğini Weber'in yaptığı Wolff'un lirik dramı.

12 mayıs

Evet yavrum, neden kapıda sessiz sakin ayakta durmadın? Bir genç kızın yağmur yağarken kapı girintisinde durmasında ayıplanacak hiçbir şey yoktur. Ben de bazen şemsiyem olmadığında, bazen de örneğin şimdiki gibi, olsa bile aynı şeyi yapıyorum. Üstelik, bunu yapmakta hiç tereddüt etmeyen birçok saygın hanımefendiyi sayabilirim. Yapmanız gereken şey yalnızca sakince durmak ve caddeye arkanızı dönmektir; böylece, yoldan geçenler siz orada bekliyor musunuz, yoksa eve mi girmek üzeresiniz anlamazlar. Öte yandan, yarı açıkken kapının ardında gizlenmek de özellikle sonuçları açısından akıllıca değildir; çünkü ne denli saklanırsanız o ölçüde nahoş sürprizlerle karşılaşırsınız. Ama gizlenirseniz kendinizi iyi cinlere ve meleklerin koruyuculuğuna teslim edip hiç kıpırdamadan durmalısınız; özellikle – yağmur dindi mi diye– dışarıyı gözetlemekten kaçınmalısınız. Eğer bunu öğrenmek istiyorsanız o zaman cesaretle dışarıya adımlayıp ciddi bir şekilde gökyüzüne bakın. Ama başınızı biraz meraklı, utangaç, heyecanlı, tereddütlü bir şekilde kapıdan dışarı çıkarır sonra aceleyle tekrar içeri çekerseniz, o zaman her çocuk anlar bu hareketi; saklambaç oynamak denir buna. Ve her zaman oyuna katılan ben, tabii ki kendimi geri çekerim ve çağrıldığımda sesimi çıkarmam... Benim, sizi yeren görüşlere kapıldığımı sanmayın, başınızı kapıdan dışarı uzattığınızda en küçük bir amacınız yoktu; dünyanın en masum şeyiydi bu. Siz de buna karşılık, benim hakkımda böyle düşüncelere kapılmayın, adım ve ünüm bunu kaldırmaz; ayrıca, bu işi başlatan sizdiniz. Bundan kimseye söz etmemenizi öğütlerim; hatalı sizdiniz. Bir centilmenin yapacağından başka ne yapabilirdim? – Size şemsiyemi sunuyorum.– Nereye gitti bu kız? Harika, kapıcının kapı girintisine saklanmış. —Olağanüstü büyüleyici bir kızcağızdı, neşeli, mutlu.– 'Az önce başını şu mübarek kapıdan uzatan, belli ki bir şemsiyeye gereksinim duyan genç hanımefendi hakkında bir şey biliyor musunuz? Onu arıyoruz da, ben ve şemsiyem.' –Gülüyorsunuz– yarın şemsiyeyi geri getirmesi için uşağımı göndermeme izin verirsiniz herhalde, ya da eğer isterseniz sizin için bir araba çağırayım– teşekkür edecek bir şey yok, bu yalnızca nezaket gereği. –Uzun süredir gördüğüm en neşeli kızlardan biri, bakışı çok çocuksu ama çok da içten, yapısı öylesine büyüleyici, öylesine saf, ama

yine de tuhaf biri. –Huzurla git yavrum, bir yeşil mantonun hatırı olmasaydı daha yakın bir tanışıklık sağlamak isteyebilirdim. –Købmagergade'ye doğru yürüyor. Nasıl da masum ve kendine güvenli, hiçbir erdem taslama belirtisi yok. Bak nasıl da hafif yürüyor, başını nasıl da neşeyle atıyor geriye– yeşil manto özveri istiyor.

15 Mayıs

Teşekkürler sevecen şans, teşekkürlerimi kabul et! Dürüsttü o kız ve gururlu, gizemli ve zengin düşünceliydi; yeryüzünün derinliklerinden göğe doğru sürgün veren bir ladin ağacı, bir filiz; açıklanmamış ve kendisinin de açıklayamadığı bir umut, parçaları olmayan bir bütün gibiydi, Kayınağacının taçlanır yaprakları, altında neler olup bittiğini anlatır; ladinin ise tacı yoktur, tarihi yoktur, kendisi için bir gizdir – o kız da işte öyleydi. Kız kendi içinde kendisinden saklanmıştı, sır vermez bir gururu vardı; yere bağlı olmasına karşın ladinin cesurca kaçışı gibi sanki. Kumruların ötüşü gibi bir hüzün, isteği olmayan derin bir özlem dökülürdü üzerine. Gizemli bir şekilde kendi cevabını bilen bir bilmeceydi, bir sırdı; ve tüm diplomatların sırları bile bununla, böyle bir muammayla mukayese edilebilir mi ki? Ve dünyada hangi sözcük onu çözecek sözcük kadar güzeldir? Ne kadar değerli, ne kadar dolu bir ifade: 'Çözmek' *(at løse)*, ne kadar anlaşılmaz bir içeriği var, bu sözcüğün belirdiği bileşimlerde nasıl da bir güzellik ve güç var! Nasıl ki ruhun serveti, dilin bağı çözülmedikçe bir muamma olarak kalıyorsa, genç kız da bir muammadır.– Teşekkürler sevecen şans, teşekkürlerimi kabul et! Eğer onu ilk kez kışın görseydim, yeşil mantoyla kuşatılmış, belki de soğuktan donmuş halde olacaktı ve Doğa'nın kötü şartları belki de ondaki güzelliklerden pek az şey bırakacaktı. Ama şimdi, şansa bak! Onu ilk kez yılın en güzel zamanında, baharda, ikindi aydınlığında gördüm. Evet, kışın da bazı avantajları var. Parlak ışıklı bir balo salonu şuh gece giysileri içindeki bir genç kız için iyi yanları ortaya çıkaran bir mekan oluşturabilir gerçekten. Ama böyle bir yer onun nadiren yararınadır, bunun nedeni kısmen, her şey onun en iyi olmasını ister, bu isteğe boyun eğse de, karşı çıksa da etkisi rahatsız edicidir; kısmen de, her şeyin geçiciliği ve gösterişi anımsatması ve duyulan zevki daha az yatış-

tırıcı kılan bir sabırsızlığa yol açmasıdır. Balo salonlarını bırakmak istemezdim, oraların pahalı lüksünden, gençlik ve güzellikten yana paha biçilmez zenginliğinden, çok çeşitli güç oyunlarından vazgeçmek gelmezdi içimden; ama o zaman da kendime olasılıklarla dolu bir ziyafet sunma zevkinden mahrum kalırdım. Beni büyüleyen, tek bir güzel değil, bir bütünlüktür; yakınımdan süzülerek düşsel bir görüntü geçer; içerisinde tüm bu kadın doğaları birbirleri arasında kendi şekillerini oluşturmaktadır ve tüm bu hareketler görülmeyen tek bir resimde, tek bir şeyi, huzuru aramaktadır.

Nørreport ile Østerport[24] arasındaki patika yolda, saat altı buçuk civarındaydı. Güneş etkisini yitirmiş, anısı ancak çevreye yayılan hafif bir ışıkla korunuyordu. Doğa daha özgürce soluk alıyordu. Göl durgun, bir ayna gibi pürüzsüzdü. Blegdammen'deki konforlu evler, daha ötesi metal gibi karanlık olan suda yansıyordu.Öte yandaki yol ve evler güneşin soluk ışınlarıyla aydınlanıyordu. Gökyüzü açıktı ve tek bir ufak bulut tepede fark edilmeksizin süzülüyordu. Onu iyi görebilmek için gölün ayna gibi duran yüzeyine bakmak gerekiyordu, ama hemen sonra gözden kayboluyordu. Tek bir yaprak kımıldamıyordu.– Bu, o kızdı; yeşil manto aldatmış olsa da gözlerim beni aldatmaz. Bu kadar süredir hazırlanmış olmama karşın belli bir heyecanı denetlemek, yüreğimdeki çevre tarlalarda öten tarlakuşunun bir yükselip bir alçalan sesi gibi yükseliş ve düşüşlere engel olmak olanaksızdı. Tek başınaydı. Üzerinde nasıl bir giysi olduğunu yine unuttum, ama şu anda yine de bir resmi var gözümde. Tek başınaydı; anlaşılan kendisiyle değil de düşünceleriyle meşguldü kafası. Sanki düşünmüyordu da düşüncelerinin sakin akışı, bir genç kızın iç çekişleri gibi açıklanamayan, önsezilerin egemen olduğu ruhuna özleminin bir resmini dokuyordu. En güzel çağındaydı. Genç kızlar oğlanlar için kullanılan anlamda gelişmezler; çünkü kızlar büyümez, doğarlar. Oğlan çocuğu doğrudan gelişmeye başlar ve bu uzun zaman alır; bir genç kızın doğması uzun zaman alır ama doğduğunda tam gelişmiş olur. Onun sınırsız zenginliği burada yatar; doğduğu anda tam gelişmiş durumdadır ama bu doğum anı geç gelir. Bu yüzden kızlar iki kez doğar, ikincisi evlendiği, daha doğrusu, doğmayı artık bıraktığı za-

24. Şu anda Øster Voldgade'nin bulunduğu yer. Yol, istihkamların arkasındaydı. Kierkegaard burada sık sık yürüyüş yapmış, bazen de Regine'ye rastlamıştır.

mandır ki onun doğum anı budur. Tam gelişmiş olarak Jüpiter'in kafasından fırlayan yalnızca Minerva değildir, tüm güzelliğiyle okyanustan çıkan yalnızca Venüs değildir; kadınlığı insanların gelişme dediği şeyle yok edilmemişse her genç kız böyledir. Azar azar değil, birdenbire uyanır; öte yandan, insanlar onu vaktinden önce uyandıracak kadar densiz değilse eğer, daha uzun süre düş görür. Ama bu düş, sonsuz bir zenginliktir.– Kendisiyle değil de kendi içinde meşguldü ve bu meşguliyet onda sonsuz bir huzur ve ahenk biçimindeydi. Bir genç kız işte böyle zengindir; bu zenginliği sarmak kişiyi zengin kılar. Kız, herhangi bir şeye sahip olduğunu bilmiyor olmasına karşın zengindir. O zengindir, o bir hazinedir. Bir sükunet çökmüştür üzerine, biraz da hüzün. Kız gözle yukarı kaldırılabilecek kadar hafiftir, periler tarafından götürülen *Pscyhe*[25] kadar hafiftir, hatta ondan da hafiftir, çünkü kendi kendini götürmüştür. İlâhiyatçılar bâkire Meryem'in göğe yükselişini tartışadursunlar, bu bana anlaşılmaz gelmiyor, çünkü o artık dünyaya ait değil; ama bir genç kızın hafifliği anlaşılmaz bir şeydir ve yerçekimi yasasıyla adeta alay eder.– Kız hiçbir şeyin farkında değildi ve bu yüzden kendisinin de fark edilmediğini sanıyordu. Uzağında kalıp görüntüsünü içime çektim. Yavaş yürüyordu, onun huzurunu ya da çevresindeki sükuneti bozan bir acelecilik yoktu. Göl kıyısında bir erkek çocuğu oturmuş balık avlıyordu, kız durup suyun ayna gibi duran yüzeyine ve küçük dereye baktı. Hızlı yürümemiş olmasına karşın serinlemek istiyordu. Şalının altında boynuna bağlanmış küçük bir eşarbı çözdü. Gölden gelen hafif bir esinti, kar gibi beyaz, ama sıcak ve kabarmış bir göğsü serinletti. Erkek çocuğu, avına tanık olacak birinin bulunmasından hoşnutsuz görünüyordu; oldukça kayıtsız bir bakışla ona doğru dönüp seyretmeye başladı. Gerçekten öyle gülünç bir hali vardı ki, kızın gülmeye başlamasını kınamıyorum. Nasıl da gençlik dolu bir gülüştü! Eğer oğlanla yalnız kalmış olsaydı onunla yumruk yumruğa gelmekten korkmazdı sanırım. Gözleri iri ve ışıl ışıldı; bu gözlerde, çok koyuluğundan ötürü sonsuz derinliğini sezdiren siyah bir parıltı vardı, bu gözler saf ve masumdu, uysal ve yumuşaktı, gülünce hinlikle doluyordu. Burnu hafiften kemerliydi; ona yandan baktığımda burnunu alnıyla

25. Rafael'in tablosunda Pscyhe, Cupid'ler tarafından göğe çıkarılır.

birleşmiş gibi gördüm; burnunun biraz daha kısa ve haylazca görünmesini sağlıyordu bu. Yürümeye devam etti, peşinden gittim. İyi ki yolda gezinen birçok kişi vardı; bazılarıyla birkaç laf ederek arayı biraz açmasına izin veriyor, sonra hemen tekrar ona yetişiyor, böylece, onunla mesafemi korumak için onun kadar yavaş yürümek zorunluluğundan kurtarıyordum kendimi. Østerport'a doğru yürüyordu. Görünmeden onu daha yakından görmek istiyordum. Bunu gerçekleştirebileceğim bir ev duruyordu köşede. O aileyi tanıyordum, yani onlara bir uğramam gerekiyordu. İyi bir tempoyla, sanki onu hiç fark etmemişim gibi, hızla geçtim. Onunla aramı epey açtım, aile üyeleriyle selamlaştım ve sonra yola bakan pencerenin önünü kaptım. Kız geldi, bir yandan misafir odasındaki çay partisinde konuşmayı sürdürürken ona baktım durdum. Yürüme biçiminden, çok fazla dans dersi almamış olduğunu kolayca anladım; yine de bir gurur, doğal bir asalet vardı, ama sanattan yoksundu. Onu görmem için, gerçekten hiç hesaba katmadığım bir fırsat daha çıktı. Pencereden yolun çok uzağı görünmüyordu ama göle doğru uzanan bir iskeleyi görebiliyordum ve onu orada tekrar fark etmek benim için büyük bir sürpriz oldu. Belki de buralardan taşralı bir kızdır diye geldi aklıma; belki ailesinin yazlık evi vardı. Geri dönmesi sonucu onu gözden kaybedeceğim korkusuyla ziyaretimden dolayı pişmanlık duymaya başlıyordum; onun iskelenin en ucunda görünmesi, bir anlamda,–yakına geldiğinde–görüş alanımdan çıkmakta olduğunun belirtisiydi. Evin yanından geçip gitmişti; şapkamı ve bastonumu büyük bir aceleyle kaptım; eğer mümkün olursa oturduğu yeri öğrenene dek yine defalarca, bazen yanından geçip, bazen geride kalarak takip etmek niyetindeydim.– Bu acele sırasında, çay servisi yapan bir hanımın koluna çarptım. Korkunç bir çığlık koptu. Şapkam ve bastonum elimde orada öylece kalakaldım; tek derdim ordan çıkıp gitmek ve mümkünse, kaçışımı destekleyecek bir bahane bulmaktı. 'Bu çayın döküldüğü yerden Kabil gibi kovulacağım' diye haykırdım büyük bir heyecanla. Ama sanki her şey bana karşı işbirliği içindeymiş gibi, ev sahibi bu sözümdeki ümitsiz dileği gerçekleştirmek istediğimi anladı ve yüksek sesle ciddi bir şekilde, bir fincan çay içmeden beni bırakmayacaklarını ilan etti; çaydan yoksun bıraktığım hanımlara çay servisini bizzat kendim yaptım ve böylece her şeyi yeniden tatlıya bağladım. Ev

sahibinin, gerektiğinde kuvvet kullanmayı bir nezaket sayacağından emin olduğum için orada kalmaktan başka yapacak bir şey yoktu.– Kız gözden kaybolmuştu.

16 Mayıs

Âşık olmak ne güzel, âşık olduğunu bilmek ne güzel! İşte fark burada! Onun ikinci kez kaybolduğu düşüncesi rahatsız edici belki ama bir yönden hoşuma da gidiyor. Şu anda onun kafamdaki resmi kararsız bir şekilde, onun gerçek ile ideal görüntüsü arasında gidip geliyor. Bu resmi kafamda uyandırıyorum ama özellikle, ya gerçek olduğu için ya da en azından kaynağını gerçeklikten aldığı için kendine özgü bir çekiciliği var bu resmin. Sabırsızlık duymuyorum, çünkü bu kasabadan olsa gerek, bu da şu an için bana yeterli. Görüntüsünün gerçekten ortaya çıkmasını sağlayan da bu olasılıktır– her şeyin tadını yudum yudum çıkarmalı. Ve ben, kendini tanrıların sevgilisi olarak gören, yeniden âşık olmak gibi ender bulunur bir talihe kavuşan ben, hiç rahat yüzü görmeyeyim mi? Ne de olsa, yeniden âşık olmak ne ustalığın ne de emeğin üretilebildiği bir şeydir. Ama ben bir aşk uyandırmayı bir kez daha başarmışsam, bunun ne kadar süreceğini de görmek isterim en azından. İlk aşkımdan çok daha fazla üstüne titriyorum bu aşkın. Böyle bir fırsat her zaman ele geçmez belli ki; o zaman en iyi biçimde değerlendirmeliyim. İnsanı umutsuzluğa götüren de budur. Bir kızı baştan çıkarmak ustalık değildir ama baştan çıkarmaya değer birisini bulmak büyük şans gerektirir.– Aşkın birçok gizi vardır ve bu ilk vurulma da, ufak da olsa bir gizdir– buna dalan kişilerin çoğu ya bağlanır ya da başka türlü aptalca oyunların müptelası olurlar ve sonra her şey göz açıp kapayıncaya dek geçiverir ve neyi fethettiklerini ya da neyi yitirdiklerini bilmezler. O kız ikinci kez bana görünüp kayboldu; bu, pek yakında daha sık görünecek demektir. Firavun'un düşünü yorumladıktan sonra Yusuf şöyle devam eder: 'Bu düşü ikinci kez görmen, bunun çok yakında gerçekleşeceğini gösterir.'[26]

26. Tekvin, bap, 41.32: 'Ve rüya Firavun'a iki defa tekrar edildi; çünkü bunu yapan Tanrıdır ve Tanrı onu çabucak gerçekleştirecektir.'

Yine de, ortaya çıkması yaşamın içeriğini oluşturan güçler önceden bilinebilseydi ilginç olurdu. O kız şu anda, yaşamını huzur ve sükunet içinde sürdürüyor; benim varlığımdan bile haberi yok, hele içimde olup bitenlerden tümüyle habersiz, onun geleceği konusunda nasıl kesin bir tahlilde bulunduğumdan da; çünkü benim ruhum giderek daha çok gerçeklik istiyor, giderek daha çok güçleniyor. Bir kız ilk bakışta ideali uyandıracak kadar derin bir izlenim bırakmıyorsa onun gerçeği de pek arzulanacak bir şey değil demektir. Ama böyle bir ideali uyandırıyorsa karşısındaki ne kadar deneyimli olursa olsun, genellikle biraz çarpılır. Ama becerisinden, görüşünden ve zaferinden emin olmayanlar için daima, sırf çarpıldığı için olağanüstü güçlere sahip olduğu o ilk anda harekete geçmelerini öğütlerim. Çünkü çarpılmak denen şey sempatiyle egoizmin garip bir karışımıdır. Öte yandan bu erkek kendisinin içinde gizlice bulunduğu bir durumun tadını çıkaramadığı için, zevk almaktan vazgeçer. En güzelin ne olduğuna karar vermek zordur; en ilgincin ise kolay. Ama yine de sınıra elden gelldiğince yaklaşmak daima iyidir. Gerçek zevk budur, başkaları neden hoşlanır, hiçbir fikrim yok. Kıza yalnızca sahip olmak pek önemli bir şey değildir ve âşıkların kullandığı yöntemler genellikle adicedir; para, güç, nüfuz, uyku ilacı ve buna benzer şeyleri kullanacak kadar bile alçalabilirler. Ama bir taraf için dünyanın en kayıtsız şartsız teslimiyeti değilse eğer, aşkta ne zevk olabilir ki? Ama bu teslimiyet, genellikle Tin gerektirir ve bu âşıklar genellikle bundan yoksundur.

19 Mayıs

Demek adı Cordelia. Cordelia! Bu güzel bir isim; ki bu da önemlidir, çünkü en duyarlı nitelemelerin yanında çirkin bir isim kullanmak zorunda olmak genellikle kötü bir etki yapar. Onu çok uzaktan tanıdım; solunda iki kızla birlikte yürüyordu. Yürüyüşlerinden, kısa bir süre sonra duracakları anlaşılıyordu. Köşede durup bir yandan bir afişi okuyor, bir yandan da meçhul güzelimi gözlüyordum sürekli. Birbirlerinden ayrıldılar. İkisi, gidecekleri yoldan herhalde biraz ayrılmıştı, çünkü ters yöne doğru gitmeye başladılar. O ise benim köşeye doğru yürümeye başladı. Birkaç adım atmıştı ki öteki iki kızdan biri onun ardından koşarak geldi ve benim

duyabileceğim kadar yüksek bir sesle 'Cordelia, Cordelia!' diye seslendi. Sonra üçüncü kız da yetişti; kafa kafaya verdiler ve işitmek için kulak kesilip dinlememe karşın duyamadığım özel bir görüşme yaptılar. Sonra üçü de güldü ve alelacele, daha önce iki kızın gitmiş olduğu yöne doğru yürümeye başladılar. Peşlerinden gittim, Strand'da bir eve girdiler. Cordelia çok geçmeden tek başına geri dönecektir diye epey zaman bekledim. Ama dönmedi.

Cordelia! Gerçekten harika bir isim; aynı zamanda, Kral Lear'in üçüncü kızının ismi de buydu; yüreği dudaklarında olmayan, yüreği dolu ama dudakları sessiz olan o harika kız.[27] Benim Cordelia'm da öyle. Ona benziyor, bundan eminim. Ama başka bir yönden, onun kalbi dudaklarında sözcükler biçiminde değil de daha içtenlikli bir şekilde öpüşler biçiminde bulunuyor. Dudakları nasıl da sağlıklıydı! Daha güzelini hiç görmedim.

Her şeyin yanı sıra gerçekten âşık olduğumu, hatta kendime bile, bu konuda uyguladığım gizlilikle söyleyebilirim. Tüm aşklar, hatta gerekli estetik öğenin varlığı durumunda sadakatsiz aşklar bile gizlidir. İlişkilerimde bir sırdaş arama ya da onlarla öğünme isteği hiç duymadım. Kızın adresini bilmemek, ama sık sık gittiği yeri öğrenmek hoşnut ediciydi. Ayrıca, belki de bu nedenle amacıma daha da çok yaklaştım. Kızın dikkatini çekmeden araştırmalarıma başlayabilirim ve bu sabit noktadan yola çıkarak ailesiyle yakınlık kurmak zor olmasa gerek. Ama zor olursa, *eh bien*;* bu da doğaldır; yaptığım her şeyi *con amore*** yaparım ve bu yüzden *con amore* severim.

20 Mayıs

Bugün, onun girip de çıkmadığı ev hakkında bazı bilgiler edindim. Üç mutlu kızı olan dul bir kadının evi. Bu kaynaktan bol bol bilgi alınabilir, tabii varsa. Tek zorluk, bu bilgiyi üçüncü kuvveti

27. Shakespeare, *Kral Lear*. Cordelia der ki: 'Yüreğimi ağzımdan kusamam.' Kierkegaard Shakespeare'i yalnızca Almanca çevirisinden okumuştur.
* (Fr.) Eh, n'apalım. (ç.n.)
** (İta.) Aşkla. (ç.n.)

alındığında anlayabilmek, çünkü üçü hep bir ağızdan konuşuyor. Kızın adı Cordelia Wahl ve bir kaptanın kızı. Adam birkaç yıl evvel ölmüş, ardından da karısı. Adam çok sert ve tutucu bir kocaymış. Kız şimdi evde halasıyla oturuyormuş; halasının erkek kardeşine benzediği söyleniyor, ama bunun yanı sıra çok saygıdeğer bir kadınmış. Buraya kadar her şey iyi ama bunun ötesinde kızın evi hakkında hiçbir şey bilmiyorlar; oraya hiç gitmemişler, Cordelia onları ziyarete geliyormuş. Cordelia ve iki kız Kraliyet Mutfağında kursa gidiyorlarmış. Kız kursa genellikle öğlenden sonra, bazen de sabahları gidiyor, ama akşamları asla. Çok kapalı bir yaşam sürüyorlar.

Evet öykü böyle bitiyor. Cordelia'nın evine ulaşabileceğim bir köprü yok gibi görünüyor.

Kız, yaşamın acılarına, karanlık yüzüne pek yabancı değil. Kim beklerdi bunu ondan? Yine de, bu anılar onun daha önceki yıllarına ait; onun, gerçekte farkına varmadan altında yaşadığı bir ufuk bu. Ama bu çok iyi bir şey; onun dişiliğini korumuş, kız zarar görmemiş. Öte yandan bu, kızı daha yüksek bir düzeye çıkarmada yararlı olabilir, nasıl meydana çıkarılacağı bilinirse eğer. Tüm bunlar, kişi ezilmedikçe ortaya gururu çıkarır ve kızın da ezilmişlikle ilgisi yok.

21 Mayıs

Surların orda oturuyor; iyi bir semt değil, yol üzerinde yakınlık kurabileceğim komşusu ve fark edilmeden gözlem yapabileceğim halka açık yerler yok. Surların kendisi de hiç uygun değil: İnsan orada kolayca görülür. Caddeden aşağı surların tam yanından gitmek de olacak iş değil, çünkü oradan kimse geçmiyor ve bu çok dikkat çekici olur. Yahut evlerin cephesinin baktığı taraftan geçilirse o zaman da hiçbir şey görme olanağı yok. Köşede bir ev. Caddeden bakınca evin avlusuna bakan pencereler de görülebiliyor, çünkü komşu ev yok. Onun yatak odasının bulunduğu yer tahminen orası.

22 Mayıs

Bugün onu ilk kez Bayan Jansen'lerde gördüm. Tanıştırıldım. Pek ilgilenmiş ya da dikkat etmiş gibi görünmedi. Daha dikkatle bakabilmek için elverdiği ölçüde göze batmamaya çalıştım. Yalnızca bir an kaldı, birlikte Kraliyet Mutfağına gideceği kızları almak için uğramış. Jansen'in iki kızı mantolarını giyinirken ikimiz misafir odasında yalnız kaldık ve ona, hak edilmemiş bir nezaketle yanıtlanan, soğuk ve kayıtsız birkaç söz ettim. Sonra gittiler. Onlara eşlik etmeyi önerebilirdim, ama bu benim bir kavalye damgasını yememe yolaçabilirdi ve onun bu yolla kazanılamayacağını biliyordum.– Bunun yerine, onlar gittikten sonra biraz bekleyip sonra onlardan epey hızlı ve yine Kraliyet Mutfağına çıkan başka bir caddeden giderek, onlar tam dönüp Store Kongensgade'ye girdiklerinde, büyük bir aceleyle, selam falan vermeksizin, onları şaşırtarak yanlarından geçmeyi yeğledim.

23 Mayıs

Eve yaklaşmanın bir yolunu bulmam gerek ve bunun için, askeri deyimle alarmdayım. Ama bu, uzun sürecek ve zahmetli bir iş olacağa benziyor. Bu denli kapalı yaşayan bir aile görmedim. Bir kendisi bir de halası. Ne erkek kardeş, ne kuzen; tutunacak hiçbir şey, birlikte kol kola yürünecek, ne kadar uzaktan da olsa hiçbir akraba yok. Bir kolum sürekli boşta dolaşıyorum; şu sıra ne pahasına olursa olsun kimseyi koluma takmam. Benim kolum daima hazır tutulması gereken bir borda kancasıdır; beklenmedik dönüşler için tasarlanmıştır; çok ötelerde uzaktan bir akraba ya da bir dostun o mesafeden kolayca koluna girebilmem ve canhıraş gemiye tırmanmam için tasarlanmıştır. Ama ne olursa olsun, bir ailenin böyle soyutlanmış yaşaması doğru değil; kızcağızı dünyayı tanıma olanağından yoksun bırakır, yolaçabileceği diğer tehlikeli sonuçları ise saymaya gerek yok. Hiç iyi bir şey değil. Böyle kapalı yaşamak kişiyi küçük hırsızlıklara karşı koruyabilir; çok misafirperver bir evde fırsatlar hırsızı yaratır. Ama bunun pek bir anlamı yoktur, çünkü bu tür kızlardan çalınacak pek fazla bir şey bulunmaz; bunlar onaltı yaşına geldiklerinde, kalpleri çoktan her şeyi tatmış bir çeşnicidir ve adımı, başkalarının adını yazdığı bir yere yazmayı

asla düşünmedim. Adımı bir pencerenin camına, ya da bir han duvarına, ya da Frederiksberg parkında, bir banka, ya da bir ağaca kazımak hiç aklımdan geçmez.

27 Mayıs

Onu gördükçe, soyutlanmış biri olduğuna daha çok inandım. Çok küçük yaşta bile olsa bir erkek asla böyle olamaz; tepkiler onun gelişimi için önemli olduğundan, başka insanlarla temasa geçmelidir. Ama bu nedenle bir kız pek ilginç olmaz, çünkü ilginç olan şey daima üzerinde bir yansıma taşır, sanatta ilginç olan şeyin size sanatçıyı da vermesi gibi tıpkı. İlginç olarak hoşa gitmeyi isteyen bir genç kız aslında yalnızca kendisini hoşnut etmeyi başarır. Bu, her tür cilveye karşı estetik bir karşı çıkıştır. Doğal hareketlerin bir bölümünü oluşturan, mecazi anlamdaki tüm cilveler ise ayrı bir konudur; örneğin kadının alçakgönüllülüğü daima en güzel cilvedir. İlginç bir kız karşısındakini mutlu etmeyi gerçekten başarabilir; ama bu ancak dişiliğini bıraktığı anda olur ki, mutlu ettiği erkekler de genellikle, buna uygun olarak kadınsılaşırlar. Bu türde bir genç kız aslında ancak, erkeklerle ilişkisiyle ilginç hale gelir. Kadın zayıf cinstir ve onun için gençlik yıllarında kendi başına kalması erkeğe göre daha da önemlidir. Kadın kendi kendine yeterli olmalıdır, ama ne için ve neye karşı yeterli olduğu bir yanılsamadır; bir kral kızında olduğu gibi, doğanın ona armağan ettiği bir çeyizdir bu. Ama tam da bu yanılsamadır onu soyutlayan. Bir genç kız için neden sürekli öteki genç kızlarla birlikte olmaktan daha yıpratıcı bir şeyin olmadığını sık sık merak etmişimdir. Anlaşılan bunun nedeni, bu ilişkilerin ne kuş ne de deve olmasından kaynaklanıyor. Bu yanılsamayı bozar; ama ona ışık tutmaz. Kadının en iyi yazgısı erkeğe yoldaş olmaktır; ama kendi cinsiyle birliktelik bu birlikteliğin üzerinde bir düşüncenin odaklanmasına yol açar ve yoldaş olmak yerine hanım yoldaşı olur. Kullanılan dil bu konuda çok şeyi gösteriyor. Erkeğe efendi denir de kadına hizmetçi ya da bu türden bir şey denmez; hayır, gerçek bir niteleme kullanılır, kadın bir 'yoldaş'tır, 'hanım yoldaşı' değil. Benim idealimdeki kız dünyada hep tek başına olmalı ve dolayısıyla kendi başına kalmalı ve özellikle de kız arkadaşı olmamalıdır. Evet Yunan mitolojisin-

deki Üç Güzeller, üç tane kızdır ama hiç kimse onların birbirleriyle konuştuğunu aklından geçirmemiştir; bu sessiz üçlü, güzel bir kadınsal bütünlük oluşturur. Bu bakımdan getireceği kısıtlama aynı zamanda incitici olmasa eğer, ayrı kadın odasının tekrar gelmesini öneresim geliyor hani. Bir genç kız için daima en iyisi özgürlüğüne dokunulmaması ama ona hiçbir fırsatın da verilmemesidir. Bu onu güzelleştirir ve ilginç olmaktan korur. Zamanının büyük bir bölümünü diğer kızlarla geçiren bir genç kızın şapkasına genç kız tülü ya da gelin duvağı taktırmak boşunadır; öte yandan yeterli estetik değerlendirmeye sahip bir erkek, gelin duvağı moda olmasa da, derin ve gerçek anlamda masum bir kızın karşısına duvakla geleceğini daima görür.

Kız çok disiplinli bir şekilde yetiştirilmiş; mezardaki ana–babasını bundan ötürü kutluyorum. Çok kapalı bir yaşam sürüyor, bunun için halasının boynuna şükranla sarılabilirim. Henüz dünya zevkleriyle tanışmamış, sohbete doymamış. Gururlu; öteki kızların hoşlandığı şeylere meydan okuyor. Olması gereken de budur; kendi yararıma kullanmasını öğreneceğim bir yalan bu. Öteki kızlar gibi seremoniden ve kuru gürültüden hoşlanmıyor, biraz tartışmacı biri; ama bir genç kıza istekleriyle birlikte bu da gerekli. Bir hayal dünyasında yaşıyor. Kötü ellere düşecek olsa bu onun hiç de dişi olmayan yanlarını açığa çıkarırdı, çünkü dişi yanı özellikle çok.

30 Mayıs

Yollarımız her yerde kesişiyor. Bugün onunla üç kez karşılaştım. Onun her küçük·gezintisinde, onunla nerede ve ne zaman karşılaşacağımı biliyorum. Ama bu bilgi onunla karşılaşma fırsatı yaratmak için kullanılmıyor. Tam tersine bu fırsatları korkunç derecede boşa harcıyorum. Bana normalde saatlerce beklemeye malolacak bir karşılaşma gereksiz bir şeymiş gibi çöpe atılıyor. Onunla karşılaşmıyorum, yalnızca varlığının çevresine dokunarak teğet geçiyorum. Bayan Jansen'lere gittiğini bilsem, bazı özel gözlemler yapmak benim için önemli değilse eğer onunla aynı zamanda orada olmayı yeğlemiyorum. Bayan Jansen'lere biraz daha erken gitmeyi ve onunla karşılaşmamızın mümkünse, o eve girer

ben de çıkarken kapıda, ya da ben basamaklarda aldırmaksızın hızla yanından geçerken olmasını yeğliyorum. Bu, onun çevresinde örülecek ilk ağdır. Onu caddede durdurmam; ve onunla selamlaşsam da uzaklığımı hep korurum. Sürekli karşılaşmalarımızdan kesinlikle etkilenecektir; hareketleri garip bir şekilde hiç rahatsız edici olmayan yeni birisinin ufkunda belirmesinin onu rahatsız ettiğini fark edecektir kuşkusuz, ama bu olaya hükmeden yasa hakkında bir fikri olmayacaktır. Bu hareketin çekim noktasını aramak için daha çok sağa–sola bakınma eğilimindedir, bu noktanın kendisi olduğunu karşı kutbu kadar bilemez. Hiç yerimde durmadığım için o da, genellikle çevremdeki diğerleri gibi, birçok ilişkim olduğunu sanır: Figaro gibi 'Bir, iki, üç, dört dümen birden budur bana zevk veren' derim. Saldırıma başlamadan önce o kızın ilk ve tam düşüncesini öğrenmem gerek. Erkeklerin çoğu bir genç kızın tadını, bir bardak şampanyaymış gibi bir tek köpürme anında alırlar yalnızca; ah evet; bu gerçekten güzel bir şeydir ve kuşkusuz, birçok genç kızla en çok yapılabilecek şey budur. Ama burada daha fazlası var. Eğer kişi açıklığa ve saydamlığa dayanamayacak kadar zayıfsa o zaman kapalılık uygulanır ve kız buna açıkça dayanabilir. Aşkta kendini teslimiyet ne denli fazlaysa, aşk o ölçüde ilginç hale gelir. Bu anlık zevk, fiziksel anlamda değilse de en azından tinsel anlamda, bir tecavüz olayıdır ve tecavüzde yalnızca hayali bir zevk vardır; çalınmış bir öpücük gibi, içinde özü olmayan bir şeydir. Hayır; bir kızı özgürlüğünü kazanması için tek bir şeyi, kendini teslim etmeyi gerçekleştirecek duruma getirdiğiniz, tüm mutluluğunun buna bağlı olduğunu hissettiği, boyun eğmek için nerdeyse yalvardığı ama yine de özgür olduğu bu anda ilk kez zevk vardır, ama bu daima tinsel bir etkiye bağlıdır.

Cordelia! Ne görkemli bir isim. Evde oturup papağan gibi tekrarlıyorum. Cordelia, Cordelia, Cordelia'm, Cordelia'm benim, diyorum. Bu sözcükleri vakti gelince nasıl söyleyebileceğimi düşündükçe kendimi gülmekten güçlükle alıkoyuyorum. Daima hazırlık çalışması yapmak gerek, her şey çok iyi hazırlanmalı. Şairlerin hep bu yakınlaşma anını betimlemelerine şaşmamalı; âşıklar, suların serpintisiyle yetinmeyip (bunun ötesine asla geçmeyenlerin olduğu da kuşkusuz) onları eski kişiliklerinden sıyıran aşk okyanusuna dalarlar ve bu vaftizden, ancak ilk kez o zaman, yalnızca bir an geç-

miş olmasına rağmen birbirlerini iyi tanıyan eski tanışıklar olarak çıkarlar. Bir genç kız için bu daima en güzel andır ve bunun tadını çıkarmak için daima biraz yükselmek gerekir, böylece yalnızca vaftiz edilen kişi değil aynı zamanda rahip de olunur. Küçük bir ironi sonraki ânı ilginç kılar; tinsel bir soyunmadır bu. Seremoniyi bozmamak için yeterince şair olunmalı, ama şakacı da daima pusuda durmalıdır.

2 Haziran

Gururlu bir kız; çok önceden anlamıştım bunu. Jansen'lerin üç kızıyla otururken çok az konuşuyor. Sohbetleri belli ki onu sıkıyor ve elbette dudaklarındaki gülümseme gösteriyor bunu. O gülümsemeye güveniyorum.– Diğer zamanlarda, Jansen'leri hayretler içerisinde bırakarak, nerdeyse oğlanlara özgü bir haşarılığa kaptırabiliyor kendini. Çocukluğunu düşündüğümde bu bana garip gelmiyor. Yalnızca kendisinden bir yaş büyük bir tek ağabeyi varmış. Yalnızca babasını ve ağabeyini tanımış, anlamadığı gevezeliklere karşı genel bir alerji duymasına yol açan ciddi sahnelere tanık olmuş. Annesiyle babası birlikte mutlu değillermiş; genellikle bir genç kıza cazip geldiği açıkça ya da belli belirsiz bilinen şeyler ona cazip gelmiyor. Belki de bir genç kız olmanın ne demek olduğu konusunda kafası karışmış olabilir. Belki zaman zaman, keşke kız değil erkek olsaydım diye düşünmüştür.

Hayal gücü, ruhu, tutkusu, kısacası kıymetli nitelikleri var, ama bunların öznel olarak farkında değil. Beni buna rastlantısal bir olay inandırdı bugün. Jansen & Co'dan onun piyano çalmadığı bilgisini edindim; halasının ilkelerine aykırı bu. Bu tavra hep üzülmüşümdür, çünkü müzik, burası önemli, bir uzman pozu takınılmadığı takdirde, bir genç kızla iletişim kurmak için iyi bir yoldur. Bugün Bayan Jansen'lere gittim; kapıyı vurmaksızın yarısına kadar açtım; benim genellikle çok işime yaramış ve gerektiğinde açılmış kapıya biraz alayla karışık vurarak işin içinden çıktığım bir yüzsüzlük bu. Kız yalnız başına piyanonun başındaydı–gizli gizli çalıyormuş gibi bir hali vardı (kısa bir İsveç melodisiydi çaldığı)–usta bir piyanist değildi, tedirginleşti, ama sonra yeniden güzel sesler gelmeye baş-

ladı. Kapıyı kapayıp dışarıda, onun ruh halindeki değişimi dinleyerek bekledim; çalışında bazen Mittelil[28] adlı kızı anımsatan bir ihtiras var, hani altın arpını öylesine şiddetle çalar ki göğüslerinden süt fışkırır.– Çalma biçiminde hem biraz melankolik hem de biraz *ditirampvari** bir şeyler var.– İçeriye dalabilir ve o ânı yakalayabilirdim– ama aptalca olurdu bu.– Bellek yalnızca bir koruyucu değil aynı zamanda bir arttırma aracıdır da; belleğe sinmiş şey aslının iki katıymış gibi gelir.– Kimi zaman kitapların, özellikle de dua kitaplarının içinde küçük bir kurumuş çiçeğe rastlanır– güzel bir an, onu saklamak fırsatını sağlamıştır, ama anımsanan şey daha da güzeldir. Anlaşılan piyano çaldığını gizliyor ya da yalnızca bu küçük İsveç melodisini çalabiliyor.– Onun için özel bir önemi olmasın? Bunların hiçbirini bilmiyorum ama olay o nedenle benim için çok önemli. Onunla daha samimi konuşabilirsem onu çok gizli bir şekilde bu konuya yönelteceğim ve bu tuzağa düşüreceğim.

3 Haziran

Onu nasıl anlamak gerektiğine hâlâ karar verebilmiş değilim. Bu nedenle, sessizce, göze çarpmadan bekliyorum– evet, keşif kolunda, yaklaşan düşmanın çok uzaklardan gelen sesini duyabilmek için kendini yere atan bir asker gibi. Ben onun için yokum aslında; olumsuz bir ilişki anlamında değil, hiçbir ilişkimiz yok, hâlâ girişimde bulunmaya cesaret edebilmiş değilim. Onu görmekle sevmek aynı şeydi– romanlarda böyle yazar– evet, eğer aşkın diyalektiği yoksa, bu yeterince doğrudur; ama insan aşk konusunda, romanlardan ne öğrenebilir ki gerçekten? İşi çabuklaştırmaya yarayan su katılmamış yalanlar.

Şimdi elde etmiş olduğum bilgilerin ışığında, ilk karşılaştığımızda bende bıraktığı izlenimi anımsayınca onunla ilgili düşüncelerimin hem onun lehine hem de benim lehime değiştiğini söylemeliyim. Bir genç kızın bu denli yalnız dışarı çıkması ya da bu denli içine kapanık olması pek alışılmış bir şey değildir. O benim sıkı eleştiri sistemimle denendi ve sonuç: memnuniyet verici. Ama

28. Adın kaynağı belli değil.

* Greklerin Dionysos onuruna okudukları lirik tören şarkılarına benzeyen. (ç.n.)

memnuniyet, dün gibi gün bittiğinde kaybolan bir şeydir. Onu bu yaşadığı ortamda, özellikle de yaşamın fırtınalarına böylesine dolaysız aşina bir biçimde düşünmemiştim.

Onun duygusal heyecanlarının nasıl olduğunu merak ediyorum. Belli ki hiç âşık olmamış, bunu yapamayacak kadar özgür süzülen bir ruhu var; o, sevdiği birinin kollarında olmayı günü gelmeden çok önce kolayca düşleyebilen, teoride deneyimli bakirelerden biri hiç değildir. Gerçek yaşamda karşılaştığı karakterler onu, düşlerinin gerçekle ilgisi konusunda düşündürecek kadar çok değildir. Ruhu hâlâ ideallerin kutsal nektarıyla besleniyor. Ama önünde uçuşan ideal bir çoban kızı sayılmaz, ya da bir aşk romanının kadın kahramanı bir sevgili de değil; o bir Jeanne d'Arc ya da öyle bir şey.

Asıl sorun dişiliğinin dışa yansıyacak kadar güçlü olup olmadığı ya da yalnızca güzellik ve çekicilik olarak mı zevk alınması gerektiği. Asıl sorun yayı daha kuvvetli germeye cesaret edilip edilemeyeceği; saf ve hazır bir dişilik bulmak kendi başına harika bir şeydir, ama değişikliği göze almanız size ilginç olanı sunar. Bu durumda yapılacak en iyi şey başına bir talip sarmaktır. Bunun bir genç kıza zararlı olacağı konusunda boş inançlar vardır. Aslında, kız eğer önde gelen tek nitelik olan çekiciliğe sahip, çok zarif ve hoş bir çiçekse onun için en iyisi aşk konusunda hiçbir şey işitmemiş olmasıdır. Ama eğer durum böyle değilse bu bir avantajdır ve hazırda hiç yoksa, bir talip bulup ondan yararlanmada hiçbir sakınca görmem. Ama bu talip de bir karikatür karakter olmamalı, çünkü o zaman hiçbir şey kazanılamaz; saygın bir genç olmalı, hatta mümkünse iyi huylu da olmalı, ama kızın ihtirasına göre çok az olmak şartıyla. Kız böyle bir adamı hor görür, aşktan soğur, kendi potansiyelini hissedip ardından gerçeğin ona ne sunduğunu gördüğü zaman da nerdeyse kendi gerçekliğinden umutsuzluğa kapılır. Eğer aşk buysa, der, hiç de heyecan verici bir şey değil. O zaman kız kendi aşkıyla gurur duyar, bu gurur onu ilginç kılar; bu onun varlığını, beden bulmuş daha yüksek bir yaşama dönüştürür, ama düşüşüne de yaklaşmıştır– bütün bunlar onu gittikçe daha

ilginç kılar. Ama en iyisi ilk önce böyle bir talibin olup olmadığını anlamak için kızın tanıdıklarını araştırmaktır. Evde yapma olanağı yok, çünkü oraya hemen hemen kimse gitmiyor, ama o dışarı çıkıyor, pekala dışarıda bir tane olabilir. Bunu bilmeden birisini devreye sokmak daima riskli bir iştir. Kişisel yönden önemsiz iki âşık görecelikleriyle zarar verici bir etki yapabilir. Şimdi bir köşede gizli oturup duran, kaleye saldırma cesaretinden yoksun bir âşığın, böyle kapalı bir eve karşı hiçbir şans görmeyen bir tavuk hırsızının olup olmadığını bulmalıyım.

O halde stratejik ilke, yani bu seferberlikteki her tür hareketin yasası, kızı ilginç bir duruma karıştırmaktır. İlginçlik bu savaşımın durmaksızın üzerinde sürmesi gereken, ilginçliğin potansiyellerinin sonuna kadar kullanılacağı alandır. Eğer yanılmıyorsam, o kızın tüm varlığı buna dayanıyor; öyle ki, istediğim şey yalnızca onun sunacağı, yani onun da istediği şeydir. Her şey, karşımızdakinin ne sunabileceğini gözetlemeye ve sonuç olarak talep ettiğini bilmeye bağlıdır. Bu nedenle, aşk maceralarımın benim için daima bir gerçekliği vardır; yaşamımın bir öğesini, tümüyle bilincinde olduğum yaratıcı bir dönemi oluştururlar; çoğunlukla da şu ya da bu becerinin kazanılmasını sağlarlar. Sevdiğim ilk kız için dans öğrendim; bir dansçı kızcağızın uğruna da Fransızcayı. O zamanlar tüm avanaklar gibi pazar yerine gider ve sık sık enayi yerine konurdum. Şimdi ise pazar öncesi alışverişe gidiyorum.[29] Ama bu kız herhalde, ilginçliğin bir yönünü tüketmiş olsa gerek; soyutlanmış yaşamı bunu gösteriyor gibi. Şimdi asıl sorun, ilk bakışta ona hiç ilginç gelmeyecek, ama sırf bu direnişten ötürü ilginç olacak başka bir yön bulmaktır. Bu amaçla şiirselliği değil, şiirden yoksunluğu seçiyorum. O halde, başlangıç budur. Önce, dişiliği bir yandan şiirsellikten yoksun sağduyu ve alaycılıkla dolaylı olarak bir yandan da mutlak cinsiyetsiz olan bir şeyle, tinle tesirsiz kılınır. Dişilik duygusunu nerdeyse yitirme noktasına gelir, ama bu durumda yalnız kalamaz; kendini benim kollarıma atar, ama bir âşıkmışım gibi değil, hayır, gayet dostane bir şekilde yapar bunu. O zaman dişiliği uyanır, eski sağlığına hemen kavuşması için ikna edilir, onun fiilen

29. Fiyatları yükseltmek için malları genel piyasaya çıkmadan özel olarak satın alma işlemi. Danca *Forprang* 'mal kapatma' olarak çevrilebilir ki anlamını buradan alır. *Prang*, ruhsatsız ticaret anlamındadır.

gerçek bir şeyle karşılaşması sağlanır, kız onun da ötesine gider, dişiliği nerdeyse doğaüstü bir yüksekliğe ulaşır, dünyevi bir ihtirasla bana ait olur.

5 Haziran

Daha öteye gitmeme gerek kalmadı. Kız, toptancı Baxter'in evini ziyarete geliyor. Burada yalnızca Cordelia'yı değil ayrıca tam uygun kişiyi de buluyorum. Evin oğlu Edvard ona sırılsıklam âşık, insan bunu gözucuyla bile gayet iyi farkediyor; yakışıklı bir genç, oldukça hoş, çok da utangaç; bu sonuncu özelliği sanırım, kızın gözünde kötü bir etki yapmıyor.

Zavallı Edvard! Aşkıyla nasıl başa çıkacağını hiç bilmiyor. Akşam oraya geleceğini öğrendiğinde sırf kız için giyinip kuşanıyor, sırf kız için koyu renk takım elbisesini giyiyor, kol düğmelerini sırf onun için takıyor ve misafir odasındaki gündelik kıyafetleriyle gelmiş insanlar arasında nerdeyse gülünç bir görüntü oluşturuyor. Utangaçlığı inanılmaz sınırlarda geziniyor. Rol yapıyor olsaydı, Edvard çok tehlikeli bir rakip olurdu. Beceriksizlik görüntüsü çok ustaca kullanılmalıdır ve bununla çok yol alınabilir. Küçük bakirenin birini kandırmak için bunu az mı kullandım! Kızlar beceriksiz erkekler hakkında genellikle çok acımasızca konuşur, ama yine de gizlice onlardan hoşlanırlar. Biraz utangaçlık daima genç kızın gururunu okşar, ona üstünlüğünü hissettirir, denetim altında bir değişimdir bu. Sonra onları bu ninniyle uyutunca, sizin utangaçlıktan nerdeyse ölecek duruma geldiğinizi sanıyorlarken, tam tersine, pekala kendi başınızın çaresine bakabildiğinizi gösterme olanağı bulursunuz. Utangaçlık sizi erkeksi vurgunuzdan arındırır ve bu cinsiyet farklılığını kaldırmak için nispeten iyi bir yoldur. Kızlar bunun takınılmış bir tavır olduğunu anlayınca içten bir mahcubiyet duyarlar, çok ileri gittiklerini iyi anlamışlardır; bir oğlana, haddinden fazla uzun süre çocuk muamelesi yapmış gibi sanki.

7 Haziran

Artık sıkı dost olduk, Edvard'la ben; gerçek bir dostluk, eski Yunan'ın en güzel günlerinden beri benzeri görülmemiş güzel bir ilişki var aramızda. Cordelia hakkındaki çeşitli gözlemlerimizde ayrı düşerek ona sırrını ifşa ettirdiğimde sırdaş oluverdik hemen. Tüm sırlar bir araya geldiğinde bunun da peşi sıra gelmesi kaçınılmaz gibidir. Zavallı, epey zamandır iç çekmiş. Onun her gelişinde giyinip süslenir, sonra akşam onu evine geçirir, kızın kolunun kendi koluna yaslandığı düşüncesiyle yüreği çarpar, yıldızlara bakarak eve giderler, kızın evinin zilini çalar, kız gözden kaybolur, oğlan kahrolur– ama bir dahaki sefere diye umutlanır. Hâlâ ayağını onun evinin eşiğinden içeri atmış değildir, ki bunun için harika fırsatları vardır elinde. İçimden Edvard'la dalga geçmekten kendimi alamıyorsam da onun bu çocuksuluğunda güzel bir şeyler var. Aşkın özü konusunda genelde epey şey görmüş geçirmiş olduğumu düşünmeme karşın kendimde böylesi bir durumu hiç gözlemedim, bu sevdalı korku ve titremeyi, ya da bunun kendime hakimiyetimi yok edecek derecesini; öteki durumları da gayet iyi bilirim ama kendi durumumda, bu duygu beni güçlendirici etki yapar. O halde aslında benim belki de hiç âşık olmadığım ileri sürülebilir. Belki de öyle. Edvard'ı payladım, dostluğuma güvenmesi için cesaretlendirdim onu. Yarın kesin bir adım atacak: bizzat gidecek ve kıza birlikte dışarı çıkmayı teklif edecek. Benim de onunla birlikte gitmem için bana yalvarmak gibi delice bir fikre yönelttim onu ve gideceğime söz verdim. Bunu olağanüstü bir dostluk gösterisi olarak görüyor. Tam düşündüğüm gibi bir fırsat: İçeri girip onunla misafir odasında söze başlayacağız. Benim davranışımla ilgili en küçük bir kuşkuya kapılacak olursa bu, her şeyi bir kez daha altüst eder.

Bugüne dek, yapacağım konuşmaya kendimi hazırlama alışkanlığım yoktu; ama şimdi, halayı oyalamak için gerekli hale geldi. Edvard'ın Cordelia'ya yönelik aşk çılgını girişimlerini kamufle etmek için halayla konuşmak gibi şerefli bir görevi üstlendim. Hala daha önce taşrada yaşamış, ben de tarımsal literatürde yapmış olduğum özenli araştırmalarla onun kendi pratik deneyimlerini ilettiği açıklamaların bir bireşimi sayesinde, anlayış ve yeterlilik açısından önemli ilerlemeler sağlıyorum.

Hala karşısında tam başarılıyım; beni öteki züppelerin aksine sohbeti insana zevk veren, ciddi, güvenilir biri olarak görüyor. Cordelia'nın gözündeyse özel bir yerim yok gibi. Onun dişiliği, her erkeğin etrafında dört dönmesi gerektiği türünde düşüncelerden çok safça uzak kuşkusuz, ama yine de bendeki asi adamın çoktan farkında.

Böylece rahat misafir odasında oturup, o bir yandan iyi bir melek gibi, tılsımını her yere, yüz yüze geldiği iyi ya da kötü herkese yayarken, ben de bazen içten içe sabırsızlanmaya başlıyorum; saklandığım yerden dışarıya fırlayıp çıkmak geliyor içimden; çünkü orada, misafir odasında herkesin gözü önünde oturuyor olmama karşın, aslında pusudayım. Onun elini kavramak, tüm vücudunu kollarımla sarmak, onu başkası elimden almasın diye içimde saklamak geçiyor aklımdan. Ya da Edvard'la ikimiz akşama doğru kalkıp giderken, vedalaşma sırasında kız bana elini uzatıp da, elini elimin içinde tuttuğumda, kuşun avucumdan süzülüp gitmesi için bırakmak bazen zor geliyor bana. Sabırlı ol!–*quod antea fuit impetus, nunc ratio est.*[30] O benim ağıma bambaşka bir biçimde karışmalı, ve o zaman bırakırım aşkın tüm gücü fırlasın ileriye. O ânı öpücüklerle, sarılmalarla olgunlaşmamış beklentilerle (bunun için teşekkür borçlusun) berbat etmedik Cordelia'cığım. Ben tersini yapmaya çalışıyorum, daha derin bir yara açmak için geriyorum aşk yayını. Bir okçu gibi, yayın telini gevşetiyor, sonra yine geriyorum, şarkısını dinliyorum– marşımdır o benim– ama nişan almıyorum henüz, oku yaya bile takmadım daha.

Az sayıda insan sık sık aynı odada bir araya geliyorsa aralarında hemen, herkesin kendi yerini, kendi statüsünü alacağı bir gelenek oluşuverir; istendiğinde açılıp bakılacak bir resim, savaş alanının bir haritası haline gelir bu. Wahl'ların evinde bir tablo oluşturmak üzere bir araya gelişimiz de böyle işte. Akşamları çay içeriz orada. Genellikle, o ana dek kanepede oturmuş olan hala, Cordelia'nın kalktığı küçük çalışma masasına taşınır. Cordelia kanepenin önündeki çay masasına geçer, Edvard onun ardından gider. Ben halanın ardından giderim. Edvard gizliliği korumak ister, fısıl-

30. 'Önceleri ilki olan, şimdi yöntemdir.' Ovidius, *Remedia amoris*, 10.kıta.

dayarak konuşmaya çalışır ve tümüyle sessiz kalacak kadar iyi becerir bunu. Bense halaya yağdırdığım lafları gizlemem –pazar fiyatları, yarım kilo tereyağı için kaç litre süt gerektiğinin, ara krema aşaması ve tereyağı yayığının diyalektiği ile hesaplanması; bunlar yalnızca, bir genç kızın çekinmeden dinleyebileceği bir konu oluşturmakla kalmaz, çok daha değerlisi, hem aklı hem yüreği aynı şekilde güçlendiren, güvenilir, dolaysız ve örnek konuşmalardır. Genellikle çay masasına ve, Edvard'la Cordelia'nın düşlerine sırtım dönük olarak otururum. Ben bu arada halayla düşler kurarım. Örneğin Doğa ürettiği şeylerle ne büyük ve hikmetlidir, tereyağı ne büyük bir nimettir, Doğa ile sanatın ne muhteşem bir ürünüdür! Elbette hala, Edvard ile Cordelia arasında geçenleri, tabii bir şey geçiyorsa, işitemez; bunun için Edvard'a söz verdim ve sözümü daima tutarım. Öte yandan onların aralarında konuştuğu her sözcüğü kolayca duyabiliyorum, her hareketi işitiyorum. Bu benim için önemli, çünkü umutsuz bir insanın nelere kalkışacağı hiç belli olmaz. En temkinli ve en çekingen adamlar bazen en aşırı ve tehlikeli şeyleri yapar. Gerçi bu iki kişiyle hiçbir ilgim yoksa da onunla Edvard arasındaki süregiden görünmez varlığımı Cordelia'dan kolayca anlayabiliyorum.

Öte yandan biz dördümüz garip bir tablo oluşturuyoruz. Bildik bir teşbih yapacak olsam kendimi Mephistopholes olarak düşünebilirim; yalnız sorun şu ki Edvard'dan Faust olmaz. Ben onun Faust'u olsam bu kez de Edvard'ın Mephistopholes olamayacağı sorunu ortaya çıkar. Ben de Mephistopholes değilim, hele Edvard'ın gözünde hiç değil. O beni aşkının iyi meleği olarak görüyor ve öyle olması gerekiyor, çünkü en azından onun aşkını kimsenin benim kadar koruyamayacağından emin. Ona, halayı lafa tutacağıma dair söz verdim ve bu şerefli görevi tam bir ciddiyetle yerine getiriyorum. Hala, tarım ekonomisine dalıp nerdeyse ortadan kayboluyor; mutfağa ve kilere gidiyoruz. Çatı arasına çıkıyoruz, tavuklara, ördeklere, kazlara bakıyoruz, falan, filan. Tüm bunlar Cordelia'nın canını sıkıyor. Benim aslında neyin peşinde olduğumu anlayamıyor tabii. Onun için bir bilmece haline geldim, ama onu cevabını bulmaya çeken değil de rahatsız eden, evet onu öfkelendiren bir bilmece. Halasıyla nerdeyse dalga geçildiğini kuv-

vetle seziyor, ancak halası bunu hak etmeyecek kadar saygıdeğer bir hanımdır. Öte yandan, benden kurtulmaya çalışmasının boşuna olacağını kesinlikle anlamasını çok iyi başardım. Bazen işleri öyle ileri götürüyorum ki Cordelia halasına gizlice gülmek zorunda kalıyor. Bunlar gerekli alıştırmalar. Bunların amacı Cordelia'yı suç ortağı yapmak değil; alâkası yok, onu asla halasına güldürmeyi amaçlamıyorum. Benim ifadem hiç değişmeden hep ciddi duruyor ama Cordelia gülmekten kendini alamıyor. Öğretilecek ilk düzenbazlık; ona ironik bir şekilde gülmesini öğretmeliyiz; oysa bu gülümsemeyle nerdeyse halası kadar bana da gülüyor; çünkü açıkça benim hakkımda ne düşüneceğini bilmiyor. Ne de olsa vaktinden önce yaşlanmış gençlerden biri olabilirim, bu mümkün; ama başka bir ihtimal de olabilir, ya da daha bir başkası da. Halasına güldüğünde kendine kızmıştır, dönüyorum ve halayla konuşmamı kesmeden Cordelia'ya gayet ciddi bir yüzle bakıyorum, o zaman Cordelia bana ve duruma gülüyor.

Onunla olan ilişkimizde anlayışın şefkatli ve sadık kucaklaşması yok, çekicilik de yok, var olan şey yanlış anlamanın iticiliği. Onunla olan ilişkimin gerçekten hiçbir kıymeti yok, tamamen tinsel; ki bu bir genç kız için hiçbir anlam ifade etmez. Ama izlemekte olduğum yöntemin yine de olağanüstü avantajları var. Çapkın biri olarak görünen erkek güvensizlik uyandırır ve dirençle karşılaşır; ben tüm bunların dışındayım. Bana karşı tetik durulmuyor; tam tersine bana daha çok, genç kızı kollayıp koruyan güvenilir biri gibi bakılıyor. Bu yöntemin tek bir sakıncası var, ağır işliyor; ama bu nedenle, kendisinden kazanılacak ödülün ilginçlik olduğu kişilere karşı kullanılabilir.

Bir genç kızda ne gençleştirici güç olurmuş meğer! Ne sabah havasının tazeliğinde, ne rüzgârın uğuldamasında, ne okyanusun serinliğinde, ne şarabın lezzetinde ve hoş kokusunda–dünyadaki başka hiçbir şeyde bu güç yok.

Artık onu benden nefret edecek noktaya getirebilmiş olduğumu umuyorum. Bir müzmin bekâr karakteri takındım tümüyle. Oturup keyfine bakmak, rahat olmak, güvenilir bir uşağa, mahrem konularda tümüyle güvenilebilecek bir arkadaşa sahip olmaktan başka

bir şey konuşmuyorum. Şimdi halayı tarımsal muhabbetlerinden vazgeçirebilirsem ona bunları sunacağım ve ironi için daha doğrudan bir fırsat bulacağım. Bir müzmin bekâra gülünebilir, biraz acınabilir, ama tinden yoksun olmayan bir genç erkek bu davranışıyla bir genç kızı fena kızdırır; kızın cinsiyetinin önemi, güzelliği ve şirselliği, tümden yok edilmiş olur.

İşte böyle geçiyor günler; Cordelia'yı görüyorum, ama onunla konuşmuyorum. Onun huzurunda halayla konuşuyorum. Bazen, geceleri, aşkıma hava aldırmak gelir içimden. O zaman pelerinime sarınıp, şapkamı gözlerimin üstüne indirip gider dışarıda penceresinin karşısında dururum. Yatak odası avluya bakar, ama ev köşede olduğundan caddeden görünür. Bazen bir an pencerede durur, ya da pencereyi açar, yıldızlara bakar; kendisiyle ilgilendiği aklının ucundan bile geçmeyecek biri dışında onu kimse görmez. Bu gece saatlerinde bir hayalet gibi süzülürüm, bir hayalet gibi yerleşirim onun yaşadığı yere. Her şeyi unuturum, planları, hesapları bırakırım; mantığı denize atarım, iç çekmelerle göğsümü şişirir, güçlendiririm; davranışlarıma hükmeden sistemin acısını çekmemem için bana gerekli bir alıştırmadır bu. Başkaları gündüz erdemli olur, gece ise günah işler; bense gündüzleri riyakar, geceleri ise saf arzuyumdur. Keşke görseydi beni, keşke ruhumun içine bakabilseydi. Keşke!

Bu kız kendini bir anlayabilseydi onun erkeğinin ben olduğumu kabul ederdi. Onun, evlilikte mutlu olamayacak kadar şiddetli ve derin duyguları var, sıradan bir baştan çıkarıcıya teslim olması doğru değil; ama eğer bana teslim olursa batan gemiden ilginçliği kurtarabilir. Benimle ilişkisinde onun için gerekli olan, felsefecilerin bir kelime oyunuyla söyledikleri gibi, *zu Grunde gehen*'dir.[31]

Gerçekten kız Edvard'ı dinlemekten bıktı. Her zaman olduğu gibi, ilginç olan dar bir şekilde sınırlandırılırsa hep daha fazlası keşfedilir. Cordelia bazen benim halayla konuşmamı dinliyor.

31. Sözcük karşılığı 'karaya oturmak' ve daha geniş anlamda ise 'harabeye dönüp mahvolmak'. Ama bu ifade Hegel'de bir şeyin 'temelini' ya da 'esasını' gerçeğe daha yakın yansıtmak olarak, olumlu anlamda kullanılmıştır. Bkz. *Hegel's Logic*, İng. çev. W.Wallace, Clarendon Press, Oxford, 1975, kısım 120, s. 175.

Bunu gördüğümde Cordelia kadar halayı da şaşırtan bambaşka bir dünyayı müjdeleyen pırıltılar beliriyor uzak ufukta. Hala şimşeği görüyor ama bir şey işitmiyor. Cordelia ise sesi duyuyor ama bir şey görmüyor. Sonra her şey yine birden, önceki gibi oluyor ve halayla aramdaki konuşma gecenin sessizliğinde posta atlarının toynak sesleri gibi tekdüze temposunda sürüyor, semaverin acıklı şarkısı da eşlik ediyor buna. Böylesi durumlarda misafir odasının atmosferi, özellikle Cordelia için tatsız olabilir. Konuşabileceği ya da dinleyebileceği kimse yok. Edvard'a dönse onun budalaca bir şey yapıp mahcup olması riskiyle karşı karşıya kalır. Öteki yana, halasıyla bana dönse burda da, hakim değişmezlik, süregiden konuşmamızın tekdüze sesleri en tatsız tezatı oluşturur. Bunun Cordelia'ya, herhalde halasının benim tempoma ayak uyduracak kadar tümüyle büyülenmiş olduğunu göstereceğini tahmin edebiliyorum. Ama Cordelia bizim eğlencemize de katılamıyor; çünkü bu, ona tümüyle bir çocuk gibi davranarak onu kızdırmada kullandığım yollardan biri aynı zamanda. Kendimi ona karşı her türlü şeyi yapmada serbest bırakmak değil bu kesinlikle. Böyle şeylerin nasıl rahatsız edici bir etkisi olduğunu çok iyi biliyorum ve bu, onun dişiliğinin tüm saflığı ve güzelliğiyle yeniden canlanması için özellikle önemlidir. Halayla yakın ilişkim sayesinde Cordelia'ya dünyadan haberi olmayan bir çocuk gibi davranmak benim için kolaydır. Bununla onun dişiliği incinmez, tesiri ortadan kalkar yalnızca; çünkü piyasa fiyatları hakkında hiçbir şey bilmiyor olması dişiliğini incitmezse de dünyanın en önemli şeyinin bu olması gerektiği onu rahatsız edebilir. Hala, benim güçlü desteğimle bu yöndeki değerini artırıyor. Kadın nerdeyse fanatikleşti ve bunun için bana şükran borcu var. Onun bende dayanamadığı tek şey ise benim bir baltaya sap olamamam. Ne zaman herhangi boş bir işle ilgili bir şey söylense 'O tam bana göre bir iş!' demek ve bunu onunla gayet ciddi bir şekilde konuşmak adetini başlattım şimdi. Cordelia ironinin daima farkında, ki benim istediğim de zaten bu.

Zavallı Edvard! Adının Fritz olmaması çok kötü. Sakin düşüncelerim arasında gezinirken ne zaman onunla olan ilişkime gelsem *La Fiancée*[32] deki Fritz'i anımsıyorum. Prototopi gibi Edvard da

32. 'Fritz', Regine Olsen'in, sonradan kocası olan ikinci nişanlısıdır. Kierkegaard

miliste onbaşı. Doğrusunu söylemek gerekirse Edvard da kesinlikle sıkıcı biri. İşi bir türlü doğru dürüst beceremiyor ve her zaman aşırı şık giyimli ve hep soğuk. *Entre nous*,* dostluğumuzun hatırına, olabildiğince sıradan giyiniyorum. Zavallı Edvard! Bana acı veren tek şey ise bana, nasıl teşekkür edeceğini bilemeyecek kadar sonsuz minnettar olması. Bu iş için kendime teşekkür ettirmek mi, bu kadarı da artık gerçekten çok fazla.

❄

Ama neden uslu durmuyorsunuz? Bu sabah hep benim tentemi sallamaktan, dikiz aynası ve ipini çekiştirmekten, üçüncü kattaki çan ipiyle oynamaktan, pencere camlarını ittirmekten, kısaca, sanki beni sizinle birlikte dışarıya çağırıyor gibi her fırsatta varlığınızı duyurmaktan başka ne yaptınız? Evet hava güzel, ama içimde istek yok, bırakın evde kalayım... Evet, siz durmaksızın esen, şehvet düşkünü meltemler, siz mutlu delikanlılar, bensiz gidin, genç kızlarla eğlenin hep yaptığınız gibi. Evet, biliyorum, kimse bir genç kızı sizin kadar baştan çıkarıcı bir biçimde saramaz; kurtulmaya çabalar kızlar sizden boşu boşuna, ama sizin sarmalınızdan çıkamazlar – ve bunu istemezler de; çünkü serin ve dirilticisiniz siz, yakmazsınız... Yolunuza gidin, yokum ben... Ama madem bu tatmin edici değil diyorsunuz, sizin hatırınız için değil... pekala öyleyse, sizinle geleceğim, ama iki şartla. Birincisi şu: Kongens Nytorv'da genç bir kız yaşıyor; çok güzel bir kız, ama beni sevmemek gibi bir küstahlıkta bulunuyor, ve daha kötüsü, başkasını sevi-

önceleri bu adı Edvard yerine kullanmış ama malum nedenlerle daha sonra değiştirmiştir. İlk olarak bu adın seçilmiş olmasının nedeni bir komediye yapılan bu göndermededir: *La Fiancée*; müziği Auber'e, sözleri saygın oyun yazarı A.E.Scribe'ye ait, çeviren J.L.Heiberg; burada Fritz, beceriksizliği ve aptallığı yüzünden kız arkadaşı tarafından reddedilir.

* (Fr.) Aramızda. (ç.n.)

yor ve bu iş, kol kola yürüyerek gezmelere kadar vardı. O adamın bugün saat birde onu almaya gideceğini öğrendim. Şimdi bana söz verin, aranızdan en güçlü esiciler adam kızla birlikte evin sokak kapısından çıkarken yakınlarda bir yere saklanacak. Adam tam Store Kongensgade'ye dönmek üzereyken bu ekip ileri atılacak, onun şapkasını mümkün olan en nazik şekilde başından alacak ve yürüyüşüne eşit bir hızla, ancak yarım metre önünde uçuracak; daha hızlı değil, çünkü o zaman adam geri dönebilir. Her an onu yakalayabileceğini sanacak, hatta kızın kolunu bile bırakmayacak. Bu şekilde onları Store Kongensgade'den geçirip sur duvarları boyunca Nørreport'a, Høibroplads'a dek getireceksiniz.. Ne kadar mı sürecek? Yarım saat kadar. Ben saat tam bir buçukta Østergade'den geleceğim. Ekip onları Plads'ın orta yerine doğru götürdüğünde, üzerlerine doğru şiddetli bir saldırı yapılacak; bu sırada kızın şapkasını başından süpürüverecek, saçlarını darmadağın edecek, şalını alıp götüreceksiniz, bu arada adamın şapkası coşkuyla yükseklere doğru uçtukca uçacak; kısacası, öyle bir karmaşa yaratacaksınız ki yalnızca ben değil herkes kahkahalara boğulacak, köpekler havlamaya, kuledeki gözcü çanını çalmaya başlayacak. Kızın şapkasını bana doğru uçuracaksınız, böylece onu kıza geri veren mutlu kişi ben olacağım.– İkincisi: Beni izleyen ekip her işaretime uymalı, uygun sınırların dışına çıkmamalı, hiçbir güzele saygısızlık yapmamalı, olay süresince o kızın davranışlarındaki neşeyi, dudaklarındaki gülümsemeyi, gözlerindeki sükunetini koruması ve endişesiz kalması için gerekli haddi aşmamalı. Eğer biriniz bunun tersi bir şey yapmaya kalkışırsa adınız lanetlenecektir.– Haydi şimdi yolunuza; yaşama ve neşeye, gençliğe ve güzelliğe; bana hep gördüğüm ve görmekten asla usanmadığım şeyi gösterin, güzel genç bir kadın gösterin, güzelliğini öyle sergileyin ki daha da güzelleşsin; sınanmaktan zevk duyacağı bir sınava tabi tutun!– Ben Bredgade'yi tercih ediyorum, ama bildiğiniz gibi, ancak bir buçuğa kadar vaktim var.

İşte genç bir kız geliyor, pek gösterişli ve canlı; elbette, bugün Pazar... Ona doğru es biraz, serinliğinle ona doğru süzül, hafif akımlarla ulaş ona, temasınla onu kucakla! Yanaklarındaki nefis kızarmayı, dudaklarının kızardığını, göğsünün kabardığını hissediyorum... Bu anlatılmaz bir şey, bu ferahlatıcı havayı içine çekmek

mutluluk verici bir şey, değil mi güzel kız? O küçük yaka ileri geri bükülüyor bir yaprak gibi. Kız nasıl da derin ve sesli soluyor! Adımları yavaşlıyor, bu hafif meltem onu alıp götürüyor sanki, bir bulut gibi, bir düş gibi... Biraz daha güçlü, daha uzun soluklarla es!... Kız kendini toparlıyor; bir esinti fazla ileri gidip de ince giysinin altına hafifçe ve serinleterek süzülmesin diye kollarını daha dikkatli örttüğü göğsüne çekiyor... Kız daha sağlıklı bir renk alıyor, yanakları dolgunlaşıyor, gözleri berraklaşıyor, adımları daha sağlam oluyor. Her tür kızgınlık insanı güzelleştirir. Her genç kızın melteme âşık olması gerekir, çünkü hiçbir erkek, kıza karşı vereceği mücadeleyle onu nasıl güzelleştireceğini böylesine bilemez... Kızın vücudu biraz öne doğru eğiliyor, ayakuçlarına bakıyor... Dur biraz! Çok fazla oldu, kızın bedeni genişliyor, o hoş inceliğini yitiriyor... Onu biraz serinlet!... Önce sıcakken sonra bu zindelik veren titreyişleri hissetmek insanı canlandırıyor, değil mi güzel kız? İnsanın kollarını minnettarlıkla, var olmanın sevinciyle sonuna dek açası gelir... Esintiye yanını dönüyor... Çabuk ol! Güçlü bir esinti ver ki vücut hatlarını hissedebileyim!... Biraz daha güçlü! Giysi vücuduna daha iyi yapışsın...Çok fazla oldu. Duruşu hantallaştı, zarif adımlar bozuldu... Yine dönüyor...Es hadi, es, bırakma onu!... Yeter, çok oldu! Buklelerinden biri açıldı... kendinizi daha iyi kontrol etsenize!– Bir alay asker resmi yürüyüşüyle geliyor.

Die eine ist verliebt gar sehr;
Die andre Wäre es gerne.[33]

Evet, müstakbel enişteşinin sol kolunda yürümek yaşamın inanılmaz derecede kötü bir cilvesi. Bir kız için bu, bir adamın memur yedek listesinde olmasıyla aşağı yukarı aynı...Ama memur terfi edebilir ve büroda bir yeri vardır, ihtiyaç duyulduğunda çağrılır, ama baldızın böyle bir şansı yoktur. Ama öte yandan, kızın terfisi de pek yavaş olmaz– bir kere yükselip de başka bir büroya geçti miydi... Şimdi biraz daha canlı es! Tutunacak sağlam bir şeyi olan kişi direnç gösterebilir... merkezdeki güçler gayretle ilerliyor, her iki cenahtaki kanatlar onları izleyemez durumda... Adam yerinde

33. 'Biri çılgınca âşık,/ Öteki ister olmayı.' Joseph von Eichendorff'un 'Vor der Stadt' şiirinden.

epey sağlam duruyor, rüzgâr onu kımıldatamaz, adam bu iş için çok ağır– ama kanatların onu yerden kaldırması için de çok ağır. Ağır gövdeli olduğunu göstermek için kendini öne doğru ittiriyor; ama o kımıldamadan durdukça genç kızlar bundan rahatsız oluyor... Benim güzel genç hanımefendilerim, size küçük bir öğütte bulunamaz mıyım: Müstakbel kocanızı ve enişteniz bırakıp yalnız yürümeyi deneyin, göreceksiniz, bunu çok daha tatmin edici bulacaksınız... Şimdi biraz daha hafifçe es!... Rüzgârın dalgaları arasında nasıl da gürültü ediyorlar; az sonra caddede birbirlerinin karşısında poz kesecekler– hangi dans müziği bundan daha neşeli bir şenliğe yol açabilir? Ama rüzgâr yine de yorucu değil, insana güç veriyor... Şimdi yan yana yayılıp yelkenler fora durumda caddede yürüyorlar– hangi vals genç kadını böyle baştan çıkarırcasına alıp götürebilir? Ve rüzgâr yine de yormuyor, destek oluyor... Şimdi koca ve enişteye doğru dönüyorlar...Birazcık muhalefet hoş olmaz mı? İnsan sevdiğine sahip olmak için mücadele etmekten hoşlanır; bunda hiç kuşkusuz başarılı da olur, çünkü aşkın yardımına koşan bir Tanrı vardır, rüzgârın adamdan yana olmasının sebebi de budur... İyi mi ayarlayamadım? Rüzgârı arkanıza aldınız mı yanınızdaki sevdiğinizi kolayca yönlendirebilirsiniz; ama rüzgâr karşıdan esiyorsa hoş bir heyecana kapılırsınız, sonra erkeğe sokulup ona sığınmaya çalışırsınız ve rüzgârın nefesi sizi daha sağlıklı ve daha çekici ve daha baştan çıkarıcı yapar ve rüzgârın nefesi, hava çok sıcak olduğu için soğuk olması tercih edilen dudaklarınızın meyvasını soğutur, donmaya yakın tutulması gerektiği söylenen şampanya gibi... Nasıl da konuşup gülüyorlar– ve rüzgâr sözcükleri alıp götürüyor– burada konuşulacak ne var ki şimdi? – ve yine gülüyorlar ve rüzgârın önünde eğiliyorlar ve şapkalarını tutup ayaklarına bakıyorlar... Dur artık, genç kızların sabrını tüketmeyelim de bize kızmasınlar ya da korkmasınlar bizden!– İşte böyle, azimle ve gayretle, sağ ayak sol ayağın önünde... Nasıl da cesaretle ve umutla bakıyor dünyaya... Doğru mu görüyorum? Kız bir adamın koluna yapışıyor, demek ki nişanlı. Göster bana yavrum, yaşamın Noel ağacından ne tür bir hediye aldın? ...Oho! Bu gerçekten çok ciddi bir nişanlıya benziyor. Bu kız nişanlılığın ilk aşamasında, yani adamı seviyor– bu kesinlikle mümkün ve kızın aşkı henüz adamın çevresinde geniş şekilde dalgalanıyor, hâlâ, pek çok şeyi

gizleyecek bir aşk pelerinine sahip... Biraz daha es!.. Evet böyle hızlı yürüyünce kızın şapkasındaki, bu hafif vücudu –ve aşkını– kanatlar gibi taşımışa benzeyen kurdelelerin, rüzgârda katılaşıp kaldığını görmek şaşırtıcı değildir, rüzgârın oynaştığı sihirli bir duvak gibi olduğu da anlaşılır. Evet aşka böyle baktığınızda çok engin görünür, ama bir gece elbisesine iliştirilip de giymeye kalkıştığınızda rüzgâra pek fazla dayanıklı olmayacaktır... Tanrım bizi koru! Tüm yaşamı için belirleyici bir adımı atma cesareti olan kişide, dosdoğru rüzgârın içine girecek yürek de vardır elbette. Bundan kimin kuşkusu olabilir? Benim yok; ama sakin ol, sakin ol küçük hanımefendiciğim! Zaman çetin bir angaryacıdır, rüzgâr da fena sayılmaz... Kızı biraz kızdır!... Mendile ne oldu?... Mendili yeniden buldun demek... Şapka kurdelelerinden biri gitti... orada hazır bulunan nişanlı için gerçekten epey rahatsız edici bir şey bu. Selamlanması gereken bir kız arkadaş yaklaşıyor. Nişanlandıktan sonra seni ilk kez görüyor; elbette burada, Bredgade'de bulunmanızın sebebi nişanlandığını göstermektir. Ayrıca Langelinie'ye uğramayı da bu yüzden düşünüyorsun. Sanırım yeni evlenen çiftlerin düğünden sonra ilk pazar günü kiliseye gitmeleri gelenektir, ama nişanlı çiftler Langelinie'ye giderler. Evet, nişanlanmanın gerçekten Langelinie ile bir sürü ortak yanları vardır... Şimdi dikkat edin. Rüzgâr şapkanızı kapıyor, sıkı tutun biraz, başınızı öne eğin... Kız arkadaşınızla selamlaşmak için hiç şansınızın olmaması, onu, nişanlı bir kızın nişanlanmamış bir kıza karşı takınması gerektiği üstün bir havayla selamlayacak kadar sakin olamamanız ne utanç verici bir şey... Şimdi biraz daha yavaşça es!... Şimdi iyi günler geliyor... Sevdiğine nasıl da sarılıyor kız; sadece başını çevirip adama bakacak kadar ilerisinde yürüyor; böyle bir bakışla onda zenginliğini, mutluluğunu, umudunu, geleceğini görebilir büyük bir coşkuyla... Ah güzel kız, ona çok değer veriyorsun... Yoksa onun böyle dinç görünmesini bana ve rüzgâra borçlu olduğunu kabul etmiyor musun? Ve sen de böyle hayatla, böyle özlemle dolu, böyle, umutlu görünmeni bana ve şu anda sana sağlık veren ve acıları unutturan o hafif melteme borçlu değil misin?

Ve bir öğrencim olmayacak
Gece uzanıp okuyan,

Ama bir subayım olacak
şapkasında tüyler olan.[34]

Sana ilk bakışta görünüyor kızım, senin bakışlarında bir şeyler var... Hayır bir öğrenci işine yaramaz... Ama neden ille de bir subay? Okulunu bitirip yeni mezun olmuş biri pekala uygun olmaz mıydı? Gerçi şimdi bir subay ya da mezun konusunda sana yardımcı olamam. Ama serinletici esintiler için yardımcı olabilirim sana... Şimdi biraz daha sertçe es! İşte böyle, ipek şalını omuzundan geriye doğru at, gayet yavaş yürü; bu senin yanaklarını biraz solduracak ve gözlerinin parlaklığını bastıracak... Tamam. Evet, özellikle bunun gibi güzel bir günde biraz alıştırma yapar ve biraz sabır gösterirsen subayına kavuşacağın kuşkusuz.– Birbirlerine niyetli bir çift var orada. Adımları nasıl da ölçülü, karşılıklı güven üzerine kurulu nasıl da bir denge görünüyor her hallerinde, nasıl da evrensel bir uyum var tüm davranışlarında, ne sağlam bir güven. Tavırları hafif ve nazik değil, birbirleriyle dansetmiyorlar, hayır, bir dayanıklılık, sarsılmaz bir umudu ve karşılıklı saygıyı esinlendiren bir içtenlik var aralarında. Yaşama bakışlarının 'yaşam bir yoldur' şeklinde olduğuna bahse girerim. Yaşamın sevinçleri ve kederleri arasında birlikte kol kola yürümeye kararlı görünüyorlar. Öylesine uyum içindeler ki, kadın kaldırımdan yürümek ayrıcalığından bile vazgeçmiş... Ama sevgili meltemlerim neden bu çiftle böyle uğraşıyorsunuz? Dikkate değer gibi durmuyorlar. Yoksa dikkati çeken özel bir şey mi var? ...Ama saat bir buçuk olmuş; haydi Høibroplads'a.

❄

Bir ruhun tarihsel gelişiminin böyle hassas bir şekilde hesaplanabileceğini kimse düşünemezdi. Bu, Cordelia'nın ne kadar sağlık-

34. Bir Norveç halk şarkısından. Bkz. A. Caen, *Folke–Visebog*, 1847, cilt I, s.114.

lı olduğunu gösteriyor. Gerçekten önemli bir kız. Sakin, alçakgönüllü, iddiasız biri olmasına karşın muazzam bir istek yatıyor bilinçaltında.– Bugün onu eve girdiği sırada görünce anladım bunu. Bir rüzgâr esintisinin gösterebileceği hafif bir direniş, içsel bir çatışma olmaksızın onun tüm güçlerini ayaklandırmış gibiydi sanki. O, parmaklarınızın arasından kayıveren önemsiz bir kızcağız değil; öyle kırılgan ki nerdeyse bir bakışınızla darmadağın olacağından korkarsınız; ama gösterişli bir süs bitkisi de değil. Bu nedenle, bu vakadaki semptomları bir doktor gibi zevkle gözlemleyebilirim.

Daha doğrudan bir saldırı için onu kuşatmaya başlıyorum yavaş yavaş. Bu değişikliği benim aile haritası üzerinde anlatacak olsam, sandalyemi, ona yüzümü dönecek şekilde çevirdiğimi söylerim. Onunla daha çok ilgiliyim, ona hitap ederek konuşuyorum, ondan yanıtlar alıyorum. Ruhunda ihtiras ve yoğunluk var; anlamsız, saçma düşüncelere kapılmaksızın, alışılmamışa bir özlem var. İnsanların aptallıklarıyla ilgili alaycılığım, korkaklıklarını, kayıtsız tembelliklerini küçük görmem onu hayran bırakıyor. Güneş arabasını gök kavsi boyunca sürüp yere çok yaklaşmaya ve insanlara biraz acı eleştiri okları savurmaya epey düşkün.[35] Ama bana güvenmiyor. Bugüne dek tinsel yönden bile olsa her yaklaşımı engellemiştim. Bende güven bulmasını sağlamadan önce kendi içinde daha güçlü olması gerekir. Ara sıra sanki benim masonlukta sırdaşım yapacağım kişi oymuş gibi görünebilir, ancak sadece ara sıra. O, içten gelişmeli; ruhunun tepkilerini hissetmeli, dünyanın önemini sınamalı. Ne kadar ilerleme kaydettiğini konuşmalarından ve bakışlarından kolayca anlayabiliyorum. Yalnız bir kez bakışlarında yakıcı bir öfke görmüştüm. Bana hiçbir şey borçlu olmamalı, çünkü özgür olmalı; aşk ancak özgürlükte vardır; eğlence ve sonsuz zevk ancak özgürlükte vardır. Çünkü onun, adeta, doğal bir zorunlulukmuş gibi kollarıma düşmesini amaçlıyor ve her şeyi, onu bana yerçekimi gibi getirecek şekilde ayarlamaya çalışıyorsam da, onun ağır bir vücut olarak değil, bir tin olarak ruhuma düşmesi de önemlidir. Bana ait olacaksa da, yalnızca bir yük gibi, estetikten yoksun bir tarzda üstüme yüklenmemeli. Ne fiziksel açıdan bana

35. Phaethon, babası güneş tanrısı Helios'tan, güneş arabasını bir gün için göğün bir ucundan diğer ucuna sürme izni alır ama Phaethon atlara hakim olamaz ve atlar yoldan çıkınca arabanın dünyayı yakmasına ramak kalır.

dayanmalı, ne de manevi bir zorunluluk olmalı. İkimizin arasında yalnızca gerçek bir özgürlük oyunu egemen olmalı. Öyle hafif olmalı ki kolumda taşıyabilmeliyim.

Cordelia beni çok fazla meşgul ediyor. Onun bulunduğu durumlarda değil de onunla tam anlamıyla yalnızken serinkanlılığımı yitiriyorum yine. Konuşmak için değil de hayalinin benimle birlikte dolaşması için onu özleyebiliyorum. Gittiğini görürsem gizlice yanaşırım ardından, görünmeden görmek için. Geçen akşam hep birlikte Baxter'lerin evinden çıktık. Edvard ona eşlik etti. Büyük bir aceleyle ayrıldım onlardan, hızla uşağımın beni beklediği başka bir caddeye gittim. Çabucak giysilerimi değiştirdim ve onu kuşkulandırmadan bir kez daha karşılaştım onunla. Edvard her zamanki gibi sessizdi. Belli ki âşığım, ama alışılmış biçimde değil ve bu yüzden çok dikkatli olmak gerekir; tehlikeli sonuçlar daima sıradadır; üstelik hepsinden önemlisi yalnızca bir kez âşık olunur. Ama aşk tanrısı kördür ve zeki biri onu aldatabilir. Hile, izlenimlere elden geldiğince açık olmak, sizin bıraktığınız ve her kızın sizde bıraktığı izlenimi bilmektir. Bu şekilde, aynı anda bir sürü kıza âşık olabilirsiniz, çünkü her ayrı kıza farklı biçimde âşıksınızdır. Yalnızca birisini sevmek çok azdır; hepsini birden sevmek yüzeysel olmaktır; kendini tanımak ve olabildiğince çok kişiyi sevmek; ruhunun tüm aşk güçlerini kendi içinde saklaması ve bilinç bunların hepsini kucaklarken her birinin kendi ayrı besinini alması.– İşte zevk budur, yaşamak budur.

3 Temmuz

Edvard gerçekten benden yakınamaz. Benim istediğim elbette Cordelia'nın Edvard'dan ağzının yanması, böylece alelade aşka karşı bir tiksinti gelmesi ve bu şekilde kendi sınırlarının ötesine geçmesidir; ama sırf bu nedenle Edvard'ın da bir karikatür karakter olmaması gerekir, yoksa bir işe yaramaz. Edvard tam onun dengi, sadece kızın gözünde hiçbir önem taşımayan, alışıldık anlamıyla değil (bu tür şeyler onyedi yaşındaki bir kızın aklına gelmez) aynı zamanda, işe yarayacak biçimde, sergilemesine çalıştığım bir sürü çekici özellikleri olduğu için de tam denk biri. Onu bir kostümcü, bir dekoratör gibi, evin olanakları elverdiği ölçüde donatı-

yorum. Gerçekten, kimi zaman ödünç süslü kıyafetler konduruyorum üzerine. Sonra birlikte Cordelia'lara gittiğimizde yanında yürümek çok acayip oluyor. Sanki benim kardeşim, oğlummuş gibi oluyor, oysa arkadaşım, yaşıtım, rakibim. Benim için asla tehlike olamaz. Sonunda düşmek zorunda olduğuna göre, onu ne kadar yükseğe çıkarırsam o kadar iyidir; Cordelia'nın küçük gördüğü şeylerle ilgili bilinci ne denli çok oluşturulursa, arzuladığı şeylerle ilgili önseziler de o ölçüde güçlü olacaktır. Uyum sağlasın diye Edvard'a yardım ediyorum, ona öğüt veriyorum, kısacası bir dostun, bir dosta yapabileceği her şeyi yapıyorum. Soğukluğumu uygun bir şekilde yok etmek için nerdeyse Edvard'ın ateşli bir hayranı gibi davranıyorum. Onu düşsel biri gibi anlatıyorum. Edvard kendi başına ne yapacağını bilmediğinden benim onu öne çıkarmam gerekiyor.

Cordelia benden nefret ediyor ve korkuyor. Bir genç kızı ne korkutur? Tin. Neden? Çünkü tin onun tüm dişi varlığının yadsınmasına yol açar. Erkeksi güzel bakışlar, çekici bir kişilik, vs. iyi özelliklerdir ve bunlarla fetihler yapılabilir, ama asla kesin bir zafer kazanılamaz. Neden? Çünkü o zaman kızla, kızın kendi alanında savaş edilmiştir ve orda kız daima daha güçlüdür. Bu yöntemlerle bir kızın yüzü kızartılabilir, mahcup duruma düşürülebilir, ama güzelliğini ilginç hale getiren o anlatılması olanaksız, büyüleyici endişe uyandırılamaz.

Non formosus erat, sed erat facundus Ulixes,
et tamen aequoreas torsit amore Deas.[36]

Herkes kendi gücünü bilmeli. Ama doğal yetenekleri olan kişilerin bile her şeyi böyle yüzüne gözüne bulaştırması beni hep rahatsız etmiştir. Gerçekten, bir başkasının ya da kendi aşkının kurbanı olmuş bir kızın hangi yoldan aldatılmış olduğunu doğrudan görebilmek gerekir. Usta katiller belirli bir kesici alet kullanır ve deneyimli polis yarayı görür görmez faili bilir. Ama böyle sistema-

36. Ulysses yakışıklı değildi, ama güzel konuşma yeteneği vardı ve deniz tanrıçalarının [Circe ve Calypso] aşk acısı çekmelerine neden oldu. Ovidius, *Ars amandi*, II,123.

tik baştan çıkarıcılara, böyle psikologlara kim yetişebilir? Çoğu erkek için, bir kızı baştan çıkarmak, bir kızı baştan çıkarmak demektir, hepsi bu. Ama yine de bu düşüncede tüm bir dil gizleniyor.

Bir kadın olarak benden nefret ediyor, yetenekli bir kadın olarak benden korkuyor; zeki bir kadın olarak beni seviyor. Bu çelişkiyi onun ruhunda ilk kez şimdi oluşturdum. Gururum, direncim, soğuk küçümsemelerim, acımasız alaylarım etkiledi onu; ama beni sevmeyi istermiş gibi değil – hayır, onda bu tür duygulardan iz yok, hele bana yönelik hiç yok. Benimle yarışmak istiyor. Onu etkileyen, insanların gururlu bağımsızlığı, çöl Araplarınınki gibi bir özgürlük. Benim gülüşüm ve garip özelliklerim her türlü erotik tahriği tesirsiz kılıyor. Kız bana karşı oldukça rahat, bir sakınma varsa da bu, dişilikten daha çok entelektüel kaynaklı bir şey. İlişkimiz beni bir sevgili olarak görmenin çok ötesinde, güçlü iki zeka arasındaki bir ilişki gibi. Elimi tutup biraz sıkıyor, gülüyor; bana karşı salt platonik anlamda ilgili. Daha sonra alaylar ve küçümsemeler onu yeterince kandırdığında eski bir şiirde bulunan talimatı izleyeceğim: 'Şövalye yere yayar pelerinini kıpkırmızı ve güzel kıza yalvarır üstüne otursun diye.' Fakat ben pelerinimi onunla birlikte çimenlere oturmak için değil, düşüncenin kanatlarında onunla birlikte gözden kaybolmak için seriyorum. Ya da onu yanıma almıyor, ama kendim bir düşüncenin üstüne binip el sallayarak veda ediyor, bir öpücük yolluyor ve yalnızca kanatlanmış sözcüklerin mırıltısında işitilerek onun gözünden kayboluyorum; Yehova[37] gibi sesiyle gittikçe daha çok değil, daha az görünüyorum, çünkü ne kadar çok konuşursam o kadar yükseğe çıkıyorum. Sonra o da benimle birlikte, cesur düşüncelerin kanatları üstünde uçup gitmek istiyor. Yine de, bu yalnızca bir an sürer, akabinde ben yine soğuk ve duygusuz olurum.

Kadınlara özgü yüz kızarması farklı türlerdedir. Bir kiremit rengindeki büyük kızarma vardır; romantik yazarların, kadın kahramanların yüzlerini kıpkırmızı yaparak bol keseden kullandıkları türdür bu. Zarif kızarma vardır; bu tan ağarmasındaki kızıllıktır; bir genç kızda paha biçilmez bir şeydir. Mutlu bir düşüncenin yo-

37. Samuel, I, bap 3,4-10.

laçtığı geçici kızarma bir adamda güzel, delikanlıda daha güzel, kadında çekicidir. Bu bir şimşek çakması, tinin her tarafı aydınlatan şimşeğidir. Bunun en güzeli gençlerdedir, kızlarda ise büyüleyicidir, çünkü, bakirelere özgü bir biçimde ortaya çıkar ve bu nedenle, şaşırmışlığın utangaçlığını taşır. Kişi yaşlandıkça bu kızarma o ölçüde seyrekleşir.

Bazen Cordelia'ya yüksek sesle bir şeyler okuyorum; genellikle çok önemsiz şeyler. Her zamanki gibi, Edvard'ın dikkati üzerinde toplamaya devam etmesi gerek. Bu yüzden genç kızla iyi ilişki kurmanın en iyi yolunun ona kitap ödünç vermek olduğunu söyledim Edvard'a. Bu yolla Edvard da çok şey kazandı, çünkü kız ona doğrudan borçlu kaldı. En kazançlı çıkan benim, çünkü kitap seçimini dikte edip işin uzağında durdum. Bu bana gözlemlerim için geniş bir imkân sağlıyor. Edvard'ın edebiyat konusunda fikri olmadığı için, ona istediğim kitabı verebilirim; hangi aşırılıkta olursa olsun istediğim her riske korkmadan girebilirim. Sonra akşam kızı ziyarete gittiğimde sanki rastgele bir kitap seçiyormuş gibi yapar, birkaç sayfa çevirir, yarı yüksek sesle biraz okur, gösterdiği dikkatten dolayı Edvard'ı överim. Dün akşam bir deneme yaparak Cordelia'nın zihinsel tepkilerini yoklamak istedim. Edvard ona Schiller'in şiirlerini mi versin, Bürger'in şiirlerini mi, kararsızdım; ilkinde tesadüfmüş gibi Thekla'nın şarkısını[38] seçip orda okuyabilirdim. Ama ikincisini seçtim, özellikle de 'Lenore'nin güzelliğinin yanı sıra sonuçta biraz delice olmasından. 'Lenore'nin olduğu sayfayı açtım ve bu şiiri elimden gelen en etkili biçimde yüksek sesle okudum. Cordelia etkilendi, sanki Vilhelm'i onu alıp götürmeye gelmiş gibi, dikiş dikme hızını iyice arttırdı[39]. Durdum. Hala, özel bir ilgi göstermeksizin dinlemişti. Vilhelmler'den korkmaz o, ne ölüsünden ne de dirisinden– zaten Almancası da pek iyi değildir– ama ben ona güzelce ciltlenmiş kitabı gösterip de kitap ciltleme sanatı üzerine bir konuşma başlatınca o da havasını buluverdi. Amacım, Cordelia'da uyanan duygusal etkiyi uyandığı ilk anda yok etmekti. Biraz tedirginleşti, ama bu tedirginliğin onda uyarıcı değil rahatsız edici bir etkisi olduğu bence açıktı.

38. Thekla'nın şarkısı Schiller'in *The Piccolomini* trajedisindendir. 'Lenore' gibi, aşk ve ölüm düşüncelerini birleştirir.
39. Vilhelm, Bürger'in 'Lenore'sindeki ölü sevgilidir.

Bugün ilk kez gözlerimi ona diktim. Uyku gözkapaklarını öylesine ağırlaştırır ki gözler kendiliğinden kapanır derler; benim bakışlarım da aynı etkiye sahip herhalde. Gözleri kapanıyor ama içinde gizli güçler yine de faaliyette. Ona baktığımı görmüyor, hissediyor; tüm vücuduyla hissediyor bunu. Gözleri kapalı gece olmuş, ama onun içinde her yer gün ışığıyla dolu.

Edvard gitmeli. Sınırda geziniyor. Onun her an kıza gidip ilan-ı aşk etmesi beklenebilir. Kimse bunu, onun sırdaşı olan ve onun Cordelia üzerindeki etkisinin daha büyük olması için bu heyecanı gayretle sürdüren benden daha iyi bilemez. Yine de aşkını itiraf etmesine izin vermek çok riskli. Kızın onu reddedeceğini gayet iyi biliyorsam da bu, olayın sonu olmayacaktır kuşkusuz. Edvard'ın içine işleyecektir. Bu durum Cordelia'ya acıklı gelebilir. Böyle bir durumda, kızın düşüncesini değiştirmesi gibi en kötü olasılıktan korkmam yersiz ama yine de bu saf acıma duygusu onun özsaygısını zedeleyebilir. Eğer bu olursa Edvard'la ilgili planlarım toptan suya düşer.

Cordelia ile ilişkim dramatik bir şekil alıyor. Ne olursa olsun bir şeyler olmalı; ânın benden kayıp gitmesine izin vermeksizin bir gözlemci olarak kalamam artık. Cordelia şaşırmalı, bu gerekli; ama onu şaşırtan kişi tetikte olmalı. Normalde şaşırtıcı bir şey onun üzerinde hiçbir etki göstermeyebilir. Aslında o öyle bir şaşırtılmalı ki sürprizin başlangıç nedeni her bakımdan gayet olağan bir şekilde gelişmeli. Ama sonuçta, bunun içinde şaşırtıcı bir şeyler olduğu yavaş yavaş ortaya çıkmalı. Bu, ilginçliğin her zaman geçerli yasasıdır ve Cordelia'ya yönelik tüm davranışlarıma egemen olan bu yasadır. Birisini nasıl şaşırtacağınızı bilirseniz oyunu daima kazanırsınız; bir an söz konusu kişinin enerjisini geçici olarak durdurup hareketini olanaksız kıldığınızda artık olağan mı yoksa olağanüstü bir yola mı başvuracağınızın bir önemi yoktur. Seçkin aileden bir hanımefendi üzerinde delice bir cesaretle yaptığım denemeyi zevkle anımsıyorum. Çevresinde bir süredir gizlice dolaşıyor ve ilginç bir temas biçimi arıyordum, ama boşuna; derken bir gün sokakta ona rastladım. Beni tanımadığından ya da buralı olduğumu bilmediğinden emindim. Tek başına yürüyordu. Yüz yüze gelecek şekil-

de yolumu ayarladım. Yol vermek için kenara çekildim, o kaldırımda kaldı. Tam o anda hüzünlü bir şekilde baktım ona, sanırım gözlerim nerdeyse sulanmıştı. Şapkamı çıkardım. Durakladı. Titrek bir ses ve buğulu gözlerle şöyle dedim: 'Kızmayın, sevimli hanımefendi; sizin tüm ruhumla sevdiğim ama benden uzakta yaşayan birisine benzerliğiniz öylesine çarpıcı ki bu garip davranışımı bağışlamalısınız.' Benim deli bir hayalperest olduğumu düşündü ve bir genç kız pekala, küçük bir deliliğe katlanabilir, özellikle de üstünlüğünü hissettiği ve gülümseme cesareti gösterdiği zaman. O da aynen öyle gülümsedi ve bu gülümseme ona, inanılmaz derecede yakıştı. Aristokratik bir tenezzül gösterip beni başıyla selamlayıp gülümsedi. Yürümesine devam etti. Onun yanında birkaç adım yürüdüm. Birkaç gün sonra yine rastladım ona ve selamlamak cüretini gösterdim. Bana güldü... Sabır çok değerli bir meziyettir ve son gülen iyi güler.

Cordelia'yı şaşırtmanın birçok yolu düşünülebilir. Örneğin ağaçları kökünden sökebilecek erotik bir fırtına koparmayı deneyebilirim. Bunun sayesinde onun ayaklarını yerden kesip kesemiyeceğimi, onu tarihsel ortamından koparıp koparamıyacağımı görür ve bu heyecan içinde, sinsice girişimlerle onun ihtirasını uyandırabilirim. Bunu yapabilmek hiç de düşünülemeyecek bir şey değil. Bir kıza ihtirasıyla her şey yaptırılabilir. Ama bu estetik yönden yanlış olur. Ben havailik meraklısı değilim ve bu durum ancak, şiirsel bir imgeyi elde etmenin tek yolu olduğu kızlar için uygundur. Bunun yanı sıra asıl zevk de kaçırılır, çünkü çok fazla şaşırtmak da zararlıdır. O kızdaysa tümden etkisiz kalır. Uzun süre yararlanabileceğim bir şeyi, daha kötüsü, basiretli davranarak dolu dolu tadını çıkarabileceğim şeyi bir iki yudumda bitirebilirim. Cordelia'dan heyecan durumunda zevk alınamaz. Böyle davrandığım takdirde ilk anda belki şaşırabilir, ama çabucak bıkacaktır, çünkü bu sürpriz onun yiğit ruhuna kesinlikle çor dar gelecektir.

Doğrudan doğruya nişanlanmak yöntemlerin en iyisi, en kestirmesidir. Eğer Cordelia benim sıradan bir şekilde ilan-ı aşk ettiğimi, ya da evlenme teklif ettiğimi duysa; benim ateşli ve güzel konuşmamı dinlemesinden, benim sarhoş edici zehrimin içine işlemesinden, yüreğinin bir kaçırılma korkusuyla çarpmasından bile daha az inanır kulaklarına.

Nişanlanmanın berbat tarafı işin daima etik yönüdür. Etik, öğrenirken de yaşarken de aynı derecede sıkıcıdır. Büyük fark! Estetik gök altında her şey aydınlık, hoş ve uçarcasınadır; etik ortaya çıkınca ise her şey sert, köşeli ve sonsuz bir can sıkıntısına dönüşür. Yine de nişanlılık tam anlamıyla evlilik gibi bir etik gerçekliğe sahip değil, onun geçerliliği yalnızca *consensu gentium*'dur.[40] Bu belirsizlik benim için çok yararlı olabilir. Nişanlılıkta sadece, Cordelia'nın bir ara normal sınırları aştığı izlenimine kapılacağı ölçüde bir etik unsur vardır, ama bu, korkmamı gerektiren daha tehlikeli sonuçlar doğuracak kadar ciddi değildir. Etiğe her zaman saygı duydum. Hiçbir kıza, şakayla bile olsa asla evlenme vaadinde bulunmadım; burada bunu yapıyormuş gibi görünüyorsam, yalnızca bir numaradır. Nişanı bozacak kişinin o olmasını mutlaka ayarlarım. Benim şövalye gururum vaatlerde bulunmayı küçümser. Bir suçluyu, özgürlük vaadi ile kandırarak suçunu itiraf ettiren yargıçtan nefret ederim. Böyle bir yargıç kendi gücünden ve yeteneğinden vazgeçmiş demektir. Bunun yanı sıra ben uygulamalarımda, tam anlamıyla özgürce verilmemiş hiçbir şeyi istemem. Bırakın vasat baştan çıkarıcılar kullansın bu yöntemi! Bir şey başarabilirler mi? Kızı kuşatarak onun görmesini istemediği şeyleri gözünden kaçıramayan, kendini kızın duygularında şiirleştirerek her şeyin istediği gibi kızdan gelmesini sağlayamayan biri daima bir acemi olarak kalacaktır. Duyduğu zevkten dolayı onu kıskanmam. Böyle bir kişinin olup olacağı bir acemi, bir baştan çıkarıcıdır, ki hiçbir zaman kimse bana bu nitelikleri yakıştıramaz. Ben aşkın doğasını ve anlamını kavramış, aşka inanan ve onu tepeden tırnağa kadar bilen bir estet, bir erotistim. Yalnızca hiçbir aşk macerasının en fazla altı aydan uzun sürmemesi ve her türlü ilişkinin, son zevkin tadıldığı anda sona ermesi gerektiği yolundaki özel görüşümü kendime saklıyorum. Benim tüm bildiğim budur; ayrıca, alınabilecek zevklerin en yüce biçiminin sevilmek, dünyada her şeyden daha çok sevilmek olduğunu da biliyorum. Bir kızın ruhuna düş gibi süzülüp girmek bir sanattır, çıkmak ise bir başyapıt. Yine de, ikincisi esas olarak birinciye bağlıdır.

Bir başka yöntem de olanaklıdır. Onun Edvard'la nişanlanması

40. 'İnsanoğlunun evrensel aktine göre.'

için her şeyi yapabilirim. Aile dostu olurum. Edvard tümüyle inanır bana– sonuçta ben onun mutluluğunu borçlu olduğu kişiyim. Bu yolla daha iyi gizlenirim. Hayır, bu işe yaramaz. Cordelia kendini öyle ya da böyle alçaltmadan Edvard'la nişanlanamaz. Üstelik benim onunla ilişkim ilginçten öte iç gıcıklayıcı olur. Bir nişanın sonsuz sıradanlığı ilginçliğin rezonans kutusudur ancak.

Wahl'lerin evinde her şey daha çok anlam kazanıyor. Gündelik yaşamın ardında, kendini uygun bir şekilde hemen açığa vurması gereken, gizli bir yaşamın kımıldadığı açıkça seziliyor. Wahl'lerin evi bir nişana hazırlanıyor. Yalnızca dışarıdan bakan biri, halanın benimle evlenme hazırlığında olduğunu sanabilir. Böyle bir evlilik gelecek kuşaklarda tarım bilgisini nasıl da yaygınlaştırırdı; ama o zaman ben Cordelia'nın enişteşi olurdum. Ben düşünce özgürlüğünden yanayım ve benim bunu kavrayacak cesaretim olmadığı gibi saçma bir düşünce olamaz. Cordelia Edvard'dan gelecek bir ilan-ı aşktan korkuyor, Edvard ise bunun her şeyi bir sonuca bağlayacağını umuyor. Belki de emindir bundan. Ama onu böyle bir adımın hoş olmayan sonuçlarından korumak için ondan önce davranacağım. Ondan hemen kurtulmayı umuyorum; gerçekten benim yolumu tıkıyor. Bugün açıkça hissettim bunu. Bir de uyurgezerler gibi, her an birden kalkıverip de herkesin önünde, Cordelia'nın yanına bile gitmeden, nesnel sözcüklerle aşkını itiraf edebilecekmiş gibi hülyalı ve aşk sarhoşu bakışları yok mu! Bugün nefretle baktım ona. Edvard'ı onun kadar büyük gözlerimle, bir filin hortumuyla kavradığı gibi yakaladım ve geriye fırlatıverdim. Sandalyesinde oturmaya devam ettiyse de vücudunda öyle bir şeyler hissetmiş olduğundan eminim.

Cordelia aynı güveni bana göstermiyor. Bana hep kadınca bir güvenle yaklaşırdı, oysa şimdi biraz çekimser. Ama bunun pek önemi yok ve ilişkiyi eski haline döndürmek benim için çok zor değil. Ama bunu yapmayacağım. Tek bir araştırma daha ve ondan sonra nişan. Burada hiçbir sorun olamaz; Cordelia şaşkınlıkla evet, hala ise ta yürekten bir Amen diyecek, böyle tarım bilgisi olan bir damada kavuşmanın sevinciyle kendinden geçecek. Damat! Aslında onun damadı değil yalnızca yeğeni olacağım, ya da tercihan ikisi de olmayacağım inşallah.

23 Temmuz

Bugün, daha önce yaymış olduğum, genç bir kıza âşık olduğum söylentisinin meyvasını topladım. Bu söylenti Edvard'ın sayesinde Cordelia'nın da kulağına gitmiş. Merak ediyor, beni gözlüyor, ama sormaya cesaret edemiyor; yine de emin olmak onun için önemli, çünkü bir yandan bunu inanılmaz buluyor, bir yandan da pekala bundan kendisine pay çıkartmak istiyor olabilir; öyle ya, benim gibi soğukkanlı ve alaycı biri âşık olabiliyorsa aynı şeyi kendisinin de yapmasında utanılacak bir şey olmasa gerek. Bugün bu konudan söz açtım. Bir öykü bulup, konuyu dağıtmadan ama çabucak da sadede gelmeden anlatmak; sanırım ben tam bu işin adamıyım. Dinleyenleri gergin tutmak, onların bilinçsiz ufak hareketlerinden sonucun nasıl olmasını istediklerini anlamak, anlatımın akışı içinde onları konudan koparmak, bunlar yapmayı sevdiğim şeylerdir; dinleyicilerin anlatılanlardan önce bir şey anlayacağı, sonra birden, sözcüklerin başka türlü de anlaşılabilirliğini fark edecekleri belirsizlikleri kullanmak, işte bu tam benim işimdir. İstenen şey birtakım gözlemlerde bulunma olasılığı ise daima konuşma yapmak gerekir. Konuşma sırasında öteki kişinin sorular ve yanıtlar kullanarak, konuşanın sözlerinin yarattığı izlenimi gizlemesi, kaçıp kurtulması daha kolaydır. Vakur bir ciddiyet içinde, halayla konuşmama başladım. 'Bunu arkadaşlarımın iyi niyetinden mi, yoksa düşmanlarımın garezinden mi, ya da her ikisini de biraz taşıyan birisinden mi bileyim?' Burada hala söze başladı, ben de onu uzatması için elimden geldiğince yardım ettim; çünkü bizi dinlemekte olan Cordelia'yı gergin bekletmek istiyordum; konuştuğum kişinin halası olmasından ve ruh halimin çok ciddi görünmesinden dolayı bir türlü gideremediği bir gerginlikti bu. Şöyle devam ettim: 'Yoksa bunu bir kaza, bir söylentinin *generatio aequivoca*'sı[41] olarak mı nitelendirmeliyim? (Belli ki Cordelia'nın anlamadığı bir sözcük– bu onun yalnızca kafasını karıştırdı, üstelik bunun üzerine yanlış bir vurgu yüklediğim ve asıl konu bunda gizliymiş gibi bunu kurnaz bir bakışla söylediğim için kafası daha da karıştı). 'Kapalı bir yaşam sürmeye alışmış olan ben, onların, benim nişanlanmış olduğumda ısrar etmeleri yüzünden dedikodu

41.'Kendiliğinden üreme'

konusu haline geldim.' Cordelia'nın benim yorumuma gereksinim duyduğu gayet açık. Devam ettim: 'Dostlarımdır bunu yapan, âşık olmanın bir şans olarak değerlendirilmesi gerektiği için' (Cordelia irkildi), 'düşmanlarımdır, bu şansın bana çıktığının düşünülmesi bile gülünç olduğu için' (ters yönde hareket); 'ya da bir kazadır; bunun en ufak bir temeli bile olmadığı için ya da tüm bunlar bir kuş beyinlinin düşüncesiz gevezeliğinden kaynaklandığı için söylentinin *generatio aequivocas*ıdır.' Hala, kadınca merakıyla, benimle evleneceği söylentisinin çıktığı hanımefendinin kim olabileceğini öğrenmeye çalışmakta hiç zaman yitirmedi. Bu yöndeki tüm sorular savuşturuldu. Tüm bu öykü Cordelia'da epey bir iz bıraktı; Edvard'ın notu birkaç puan yükseldi sanırım.

Can alıcı an yaklaşıyor. Cordelia'yı haladan bir yazıyla isteyebilirim. Sanki yürek için yazmak konuşmaktan daha doğal bir şeymiş gibi, gönül işlerindeki geleneksel usul gerçekten budur. Ama beni bunu seçmeye yöneltecek şey bunun sıradanlığıdır. Bunu yapmakla gerçek sürprizi kaçırırım, oysa ondan vazgeçemem.– Keşke bir dostum olsaydı da bana 'Atmakta olduğun bu çok ciddi adımı, bundan sonraki tüm yaşamın ve bir başkasının mutluluğu için belirleyici olacak bu adımı iyi düşündün mü?' diye sorsaydı. Bir dostu olmanın faydası budur. Ama benim yok. Bu iyi mi, kötü mü, bir şey demeyeceğim; öte yandan bir arkadaşın öğüdünden de bağımsız olmayı mutlak bir avantaj sayıyorum. Ayrıca bu konuyu tamamen enine boyuna düşündüm.

Artık benim açımdan nişanı engelleyecek hiçbir şey yok. Buna uygun olarak kur yapmalarıma devam ediyorum, içimdekini kim görebilir ki? Çok yakında benim iddiasız kişiliğim daha yüksek bir yerde görünecek. Bir kişi olmaktan çıkıp bir eş haline geleceğim; evet halanın deyişiyle münasip bir eş. En çok da hala için üzülüyorum, çünkü o beni saf ve dürüst bir tarımsal aşkla seviyor, gerçekte kendi ideali olarak tapıyor bana.

Bugüne dek çok kez ilan-ı aşk ettim ama burada tüm bu deneyimlerin hiçbir yararı yok, çünkü bu aşk ilanı çok özel bir tarzda yapılacak. Kendime en başta kabul ettirmem gereken şey bunun tümüyle bir numara olduğudur. Hangi tavrın en iyi olduğunu bulmak için bir sürü adımın provasını yaptım. O anı erotik hale getirmek tehlikeli olur, çünkü bunun ardından neyin geleceğini ve yavaş

yavaş neyin ortaya çıkacağını kestirmek zor değildir. Çok ciddi hale getirmek de tehlikelidir, çünkü bir kız için böyle bir an o denli önemlidir ki tüm ruhu, ölen bir adamın son arzusu gibi bunun üzerinde yoğunlaşır. Bu ânı hafife alıp şakaya dönüştürmek ise ne şimdiye dek kullandığım maskeye, ne de oluşturup benimsemeyi tasarladığım yeni maskeye uyar. Bu işi esprili ve alaycı bir tarzda yapmak da çok riskli olur. Benim amacım, genelde insanların, en önemli şeyin yalnızca bir 'evet' koparmak olduğu böyle bir durumdaki amaçlarının aynısı olsaydı bu iş çocuk oyuncağıydı. Bu benim için de gerçekten önemli, ama mutlak anlamda değil; çünkü şimdi bu kızı seçmiş olsam da, tüm dikkatimi, tüm ilgimi ona ayırmış olsam da onun 'evet'ini kabul etmeyebileceğim bazı durumlar var yine de. Ona fiziksel anlamda sahip olmak değil, ondan sanatsal anlamda tat almakla ilgiliyim. O halde başlangıç, olabildiğince sanatsal olmalı. Başlangıç, olabildiğince belirsiz, her olasılığın geçerli olduğu bir durum olmalı. Eğer o beni doğrudan bir sahtekar olarak görürse yanlış anlamış olur, çünkü bilinen anlamda sahtekar değilim ben. Ama sadık bir sevgili olarak görürse de yanlış anlamış olur. Bu sahnede önemli olan, onun ruhunun olabildiğince az kemikleşmiş olmasıdır. Böyle anlarda bir kızın ruhu ölen bir adaminki gibi kâhincedir.[42] Bunun önlenmesi gerekir. Benim güzel Cordelia'm! Seni güzel bir şey için aldatıyorum, ama başka türlü olamaz; fakat bunu elimden geldiğince telafi edeceğim. Tüm perde, olabildiğince bağlantısız olmalı ki Cordelia 'evet'ini verdiği anda bu ilişkide nelerin gizli olabileceği konusunda en ufak bir belirti bulamamalı. Bu sonsuz olasılıklar, ilginçliğin ta kendisidir. Eğer o bir şey tahmin edebilirse ben yanlış yapmışımdır ve ilişki tüm anlamını yitirir. Onun bana âşık olduğu için 'evet' demesi düşünülemez, çünkü hiç de âşık değil. Benim yapmam gereken en iyi şey, nişanlılığı bir eylem olmaktan çıkarıp bir olaya, onun yaptığı bir şey olmaktan çıkarıp ona olan bir şeye dönüştürmektir ki 'Nasıl olduğunu ancak Tanrı bilir,' diyebilsin.

42. Platon *Sokrates'in Savunması.*

31 Temmuz

Bugün bir üçüncü şahsa aşk mektubu yazdım. Bitmez tükenmez bir zevk kaynağıdır bu. Bir kere duruma böylesine canlı, ama yine de olabilecek en rahat şekilde girmek olağanüstü ilginçtir. Pipomu doldurur, ilişkiyi öğrenirim ve sonra sözkonusu taraflar adına mektuplar yazılır. Genç bir kızın nasıl mektup yazdığı benim hep ilgimi çeken bir konudur. Adam şimdi orada oturuyor, sırılsıklam âşık; yüksek sesle kızın mektuplarını okuyor ve ara sıra benim özlü saptamalarımla duruyor: Kız güzel yazıyor; duygulu, zevkli, dikkatli; belli ki daha önce de âşık olmuş, vs. İkincisi, bu bir hayır işidir. Genç bir çiftin bir araya gelmesine yardımcı oluyorum. Her mutlu çift için kendime bir kurban seçerim. İki kişiyi mutlu edip yalnızca en fazla bir kişiyi mutsuz ediyorum. Dürüst ve güvenilir biriyim, bana sırrını vermiş bir kişiye asla kalleşlik etmedim. Geriye kalan artıklar daima biraz eğlencelidir ve bunlar ne de olsa meşru harçlardır. Niçin bu güvene sahibim? Çünkü ben Latince bilirim ve çalışmalarıma özen gösteririm, ayrıca küçük ilişkilerimi de daima kendime saklarım. Bu güveni hak etmiyor muyum? Her şeye rağmen bunu asla kötüye kullanmam.

2 Ağustos

O an geldi. Halayı bir an sokakta görüverdim, o halde evde olmadığını biliyoruz. Edvard da gümrükteydi. Dolayısıyla, Cordelia'nın evde yalnız olma olasılığı yüksek. Nitekim öyleymiş. Çalışma masasında oturmuş dikişle uğraşıyordu. Bu aileyi akşam yemeğinden önce nadiren ziyaret ettiğim için beni görünce biraz tedirgin oldu. Durum, aşırı heyecanlı olmaya doğru gidiyordu. Bunun suçlusu Cordelia olamazdı, çünkü o kendini gayet kolayca kontrol edebiliyordu ama ben edemiyordum; çünkü kız, onca hazırlığıma karşın alışılmadık bir şekilde güçlü bir izlenim bıraktı üzerimde. O mavi çizgili, sade patiska ev giysisi içinde nasıl da çekiciydi, göğsünde yeni koparılmış bir gül ile –yeni koparılmış bir gül! Hayır, kızın kendisi yeni koparılmış bir çiçek gibiydi; öylesine tazeydi ki yeni gelmiş gibiydi; ve bir genç kızın geceyi nerede geçirdiğini kim bilebilir? Sanırım hayaller ülkesinde; ama her

sabah geri dönüyordur, gençlik dolu tazeliği bu yüzdendir. Nasıl da böylesine genç, ama yine de yetişkin görünüyor; sanki Doğa, sevecen ve bereketli bir ana gibi tam o anda bırakmış onu elinden. Bu veda sahnesine nerdeyse tanık olmuştum sanki; sevecen annenin veda ederken ona bir kez daha nasıl sarıldığını gördüm, dediklerini duydum. 'Artık dünyaya çıkabilirsin yavrum, senin için yapabileceğim her şeyi yaptım; bu öpücüğü dudaklarında bir mühür olarak kabul et, mabedi koruyan mühürdür o; kendin istemedikçe kimse bozamaz onu, ama doğru erkek geldiğinde onu tanırsın.' Ve ana, kızın dudaklarından kuvvetle öptü, bu öpüş insanların öpüşü gibi ondan bir şeyleri almadı, ilahi bir öpüş gibi her şeyi verdi, kıza öpüşün gücünü verdi. Muhteşem Doğa, nasıl da derin ve gizemlisin! Erkeğe kelimeyi, kıza da öpüşlerin kandırıcı dilini verdin! Bu öpüş onun dudaklarında, veda kutsaması alnında, sevinçli selamlar gözlerindeydi; bu yüzden o andaki bakışıyla öylesine evinde gibiydi, çünkü sonuçta evin kızıydı, ama aynı zamanda öylesine de yabancıydı, çünkü görünmeden onu gözleyen tutkun annesinin dışındaki dünyayı tanımıyordu. Gerçekten nefisti, çocuk gibi gençti, ama saygı uyandıran o soylu genç kızlık vakarıyla donanmıştı.– Fakat çabucak tekrar sakinleşmiştim ve ciddileşip heyecandan arınmıştım, önemli bir şey yapmak istediğinde onu önemsizmiş gibi gösterecek tarzda oluşan bir şey gibi sanki. Birtakım genel sözlerden sonra ona biraz daha yaklaştım ve teklifime girişttim. Kitap gibi konuşan birini dinlemek çok sıkıcıdır, ama bazen de o tarzda konuşmak fena fikir değildir. Çünkü kitabın garip bir özelliği, istediğiniz gibi yorumlanabilmesidir. Kitap gibi konuşan birinin konuşması da bu özelliği kazanır. Alışılmış formüllere gayet ölçülü bir şekilde uydum. Tahmin ettiğim gibi, şaşırdı; bu yadsınamaz. Onun nasıl göründüğünü tanımlamam zor. Karmaşıktı. Kitabımın ilan edilmiş ancak yayımlanmamış bir tefsiri gibiydi; bütün yorumlara açık bir tefsir. Bir sözcük söyleyecektim, bana gülecekti; bir başka sözcük, etkilenecekti; bir tane daha, sakınacaktı; ama böyle bir sözcük gelmedi dilime. Ciddi bir şekilde duygusuzlaştım ve ritüeli sürdürdüm.– 'Bu kız beni tanıyalı çok az zaman oldu'; sevgili Tanrım, karşılaşılan bu zorluklar yalnızca nişanlanmanın dar boğazında vardır, aşkın mutlu yolunda değil.

Daha önceki günleri düşündüm de, ne garip, oldukça acele edi-

yordum ve sürpriz anında onun evet diyeceğinden gayet emindim. Tüm hazırlıkların neye yaradığı görülüyor, çünkü hiçbir şey öyle olmadı; ne evet ne de hayır dedi, sadece halasına havale etti. Bunu tahmin etmeliydim. Ama yine de şansım yaver gitti, çünkü bu daha da iyi bir sonuçtu.

Hala, rızasını bildiriyor. Bunun hakkında da en ufak bir kuşku duymamıştım. Cordelia öğüdüne uyuyor. Nişanlanmama gelince, şiirsel diye öğünmek bir yana, aşırı derecede sıradan ve her yönüyle küçük burjuva tarzı. Kız evet mi hayır mı diyeceğini bilmiyor, halası evet diyor, kız da evet diyor, ben kızı alıyorum, kız beni alıyor ve şimdi öykü başlıyor.

3 Ağustos

Artık nişanlı biriyim, Cordelia da öyle; ve sanırım onun bu konuda tüm bildiği hemen hemen bundan ibaret. Onun açık konuşabileceği bir arkadaşı olsaydı Cordelia ona kuşkusuz şöyle derdi: 'Tüm bunların ne anlama geldiği konusunda fikrim yok. Onda beni çeken bir şey var, ama ne olduğunu çıkartamıyorum; benim üzerimde garip bir etkileme gücü var, ama onu seviyor muyum; hayır, sevmiyorum ve belki de asla sevmeyeceğim; öte yandan herhalde onunla yaşamaya katlanabilirim ve böylece onunla çok mutlu olabilirim, çünkü ona katlanılması dışında çok fazla bir şey istemediğinden eminim.' Sevgili Cordelia! belki adam daha çok şey vermeni, buna karşılık daha az katlanmanı istiyordur.– Nişan, tüm saçmalıkların en büyüğü olsa gerek. Evlilikte, bana uymasa da en azından bir anlam var. Nişan ise tümüyle insan icadı, ve mucidine de hiç saygınlık kazandırmıyor. Nişanlılık ne ona benziyor, ne buna ve aşkla ilgisi, papazın omuzundan sarkan şeridin profesör cübbesiyle olan ilgisinden fazla değildir. Ben bu saygıdeğer kurumun bir üyesiyim artık. Bu hiç önemsiz değil, çünkü Trop'un dediği gibi, insan ancak sanatçıysa başka sanatçılar hakkında hüküm verme hakkını kazanır. Ve nişanlı biri aynı zamanda bir Dyrehaug sanatçısı değil midir?[43]

43. Trop, Heiberg'in *The Reviewer and the Beast*'indeki bir karnaval simsarıdır. Dyrehaug, tesisleri *(Either/Or*'un basıldığı yıl olan) 1843'te ünlü Tivoli bahçesini oluşturmak üzere Kopenhag'ın merkezine taşınmış bir yazlık eğlence yeriydi.

Edvard öfkeden çıldırmış durumda. Sakalını tıraş etmiyor ve koyu renk takım elbisesini kaldırdı ki bu çok şey ifade eder. Cordelia ile konuşmak istiyor, benim güvenilmez biri olduğumu anlatmak istiyor ona. Skandal bir sahne olur bu; Edvard; tıraşsız bir surat, üstü başı dağınık, Cordelia'ya bağırıyor. Aman bu uzun sakalıyla beni devre dışı bırakmasın da. Aklını başına alsın diye uğraşıyorum boşuna; bu işi kotaranın Hala olduğunu, belki Cordelia'nın yine de Edvard'a karşı bazı hisler besliyor olduğunu Edvard'ın razı etmesi durumunda aradan çekilmeye hazır olduğumu anlatıyorum. Bir an tereddüt ediyor, sakalını yeni moda bir biçimde bıraksa, kendine yeni bir koyu renk takım alsa mı diye düşünüyor, akabinde bana ağzına geleni sayıyor. Onunla olan durumu idare etmek için her şeyi yapıyorum. Bana ne denli kızgın olsa da bana danışmadan adım atamayacağından eminim; beni kılavuz tutarak sağladığı avantajları unutmamıştır. Hem ne diye son umudunu da yok edeyim, neden ilişkimizi koparayım? O iyi bir insan, geleceğin ne getireceğini kim bilebilir?

Şimdi yapmam gereken, Cordelia ile daha güzel ve daha değerli bir ilişki sağlamak amacıyla, nişanın bozulması için her şeyi hazırlamak; öte yandan da zamanı, Doğanın Cordelia'ya bol bol verdiği güzelliklerin tadını çıkarabilecek şekilde iyi kullanmaktır. Ama bunu yaparken belirli sınırlar içinde ve geleceğe dönük beklentileri engelleyecek bir ihtiyatla davranmalıyım. Onu, aşkın ne olduğunu ve beni sevmeyi öğreneceği noktaya getirdiğimde nişan hatalı bir kalıp gibi kırılacak ve o benim olacak. Başkaları bu noktaya geldiğinde nişanlanır ve yaşam boyu sıkıcı bir evliliğe büyük umutla bakar. Bu onların sorunu.

Her şey hâlâ statüko. Ama bir nişanlı benden daha mutlu olamaz; altın bulmuş bir cimri bile benim kadar sevinçli değildir. Cordelia'nın benim etkim altına girdiğini düşündükçe sarhoş gibi oluyorum. Aşktan güvensizlik duymayan, okyanus gibi hem berrak, hem de derin, saf, masum bir dişilik! Şimdi aşkın nasıl bir güç olduğunu öğrenecek. Şimdi, sıfırdan atalarının tahtına yükselen bir kral kızı gibi, kendine ait krallığın başına oturtulacak. Ve bu benim sayemde olacak, aşkı öğrenirken beni sevmeyi öğrenecek, hakimi-

yetini yayarken örnek de yavaş yavaş büyüyecek ve o ben olacağım. Tüm değerinin aşkta olduğunu hissedince bu değeri bende kullanacak, iki kat daha çok sevecek beni. Neşem öyle baskın çıkıyor ki nerdeyse delireceğim.

Cordelia'nın ruhu aşkın sonsuz heyecanıyla dağılmamış ya da gevşememiş; ki bu, birçok kızın koşulsuz, enerjik ve topyekün sevmeyi öğrenmelerine engel olur. Onların kafasında, karşısında gerçek objenin sınanacağı ideal olan, belirsiz, üstünkörü bir resim vardır. Böyle yarım–yamalak ölçülerden kişiye Hıristiyan yaşamına yardımcı olabilecek bir şeyler çıkabilir.– Şimdi aşk onun ruhunda uyanırsa bu aşkı gözlerim; ondan gelen, aşkın ta kendisiymiş gibi kulak kesilirim ona. Bu aşkın Cordelia'da nasıl bir biçim almış olduğunu belirlerim ve kendimi buna uydururum; ve ben de öykünün, onun yüreğini saran aşkın doğrudan bir parçası olmuşsam, onunla dışardan, elden geldiğince aldatarak bir kez daha birleşirim. Sonuçta, kızlar yalnız bir kez sever.

Şimdi Cordelia yasal olarak benim; Hala bana rızasını verdi, hayır duada bulundu, arkadaşlar ve akrabalar beni kutladı. Bunun olması gerekiyordu. Artık savaşın tüm cefası bitti, barışın nimetleri başlıyor. Ne saçmalık! Sanki Halanın kutsaması ve arkadaşların kutlamaları beni Cordelia'nın gerçek anlamda sahibi kılabilirmiş gibi; sanki aşk savaş ve barış arasındaki gibi bir tezat oluşturabilirmiş gibi; sürdüğü sürece, başka silahlarla da olsa çatışmalar biçiminde kendini açığa vurmazmış gibi. Aslında fark, bu savaşın *cominus* ya da *eminus* olmasında.[44] Bir aşk ilişkisindeki çatışma ne denli *eminus* olursa o denli üzücüdür, çünkü o vakada göğüs göğüse mücadelenin önemi o denli azdır. Bu yakın savaşa, Ovidius'un hararetle tavsiye ettiği kadar büyük bir kıskançlıkla yerdiğini de bildiğimiz el sıkma ve ayak teması da dahil; öpüşme ve sarılmadan hiç söz etmiyoruz tabii.[45] *Eminus* savaşan birinin genellikle gözlerinden başka güveneceği bir şey yoktur; ama eğer ustaysa bu silahı hemen hemen aynı başarıyı sağlayacak kadar beceriyle kullanabilir. Bu ilişkiler gözlerini bir kıza rasgele bir duyarlılıkla, sanki kazara ona dokunmuş gibi etkileyici bir şekilde dikebilirler; gözleriy-

44. 'El altında' ya da 'uzakta'.
45. Ovidius, *Amores*, I.4, 16 ve 44.

le onu, sanki kollarıyla sarılıyormuş gibi sıkıca sarabilirler. Ama çok uzun bir süre *eminus* savaşmak daima bir hata, ya da bir talihsizliktir, çünkü bu tür savaş bir zevk değildir, ancak daima bir işarettir. Her şeyin gerçek önemini alması ancak *cominus* savaşıldığında olur. Aşk savaşı bırakınca sonu gelmiş demektir. Ben hemen hemen hiç *eminus* savaşmadım ve bu nedenle sonda değil başlangıçtayım; silahlarımı çıkarıyorum. Evet, ona meşru ve küçük burjuva tarzında sahibim, ama bu benim için hiçbir şey ifade etmiyor; benim çok daha saf fikirlerim var. Evet o benimle nişanlandı gerçekten, ama bundan onun bana âşık olduğu sonucunu çıkarmak aldatmaca olur, çünkü o hiç de âşık değil. Onun meşru sahipliğini kazandım, ama bir kızı yasal yönden sahiplenmeden de pekala sahip olabileceğim biçimde sahip olmadım henüz ona.

Auf heimlich erröthender Wange
Leuchtet des Herzens Glühen.[46]

Cordelia çay masasının yanındaki kanepede oturuyor, ben de yanındaki sandalyede. Bu konumlanma tarzında samimiyet var ama mesafe yaratan bir ayrılık da var. Pek çok şey daima konumlara bağlıdır; görmesini bilenler için elbette. Aşkın birçok konumlamaları vardır, bu birincisi. Doğa bu kızı nasıl da görkemli donatmış; saf, yumuşak hatları, derin kadınsı masumluğu, berrak gözleri– her şeyi sarhoş ediyor beni.– Ona saygılarımı sundum. Bana doğru her zamanki gibi neşeyle geldi; gerçi biraz utangaç, biraz kararsızdı; nişan, sonuçta, ilişkimizi değiştirmeli, ama bunun nasıl olacağını bilemiyor. Elimi aldı, ama her zamanki gibi gülümsemesiyle değil. Selamına, elini hafifçe, nerdeyse algılanması olanaksız bir şekilde bastırarak karşılık verdim; nazik ve samimiydim ama sevdalı bir tavrım yoktu.– Çay masasının yanındaki kanepede oturuyor, ben de yanındaki sandalyede. Güzelleştirici bir ciddiyet, yumuşak bir sabah ışıması kaplıyor ortalığı. O sessiz, hiçbir şey sükunetini bozmuyor. Bakışlarım yavaşça üzerinde geziniyor, ama arzuyla değil; yoksa arsızlık olurdu bu. Bir an zarif bir şekilde yüzü kızarıp geçiyor, bir çayırın üzerinde yükselip giden bulut gibi. Bu kızarma ne anlama geliyor? Aşk mı? Özlem mi, umut mu,

46. 'Gizlice kızaran yanak, yürekteki koru yansıtır.'

korku mu? Yüreğin rengi kırmızı olduğu için mi? Hiçbiri değil; şaşırıyor, hayrete düşüyor– benden değil, bu onun için çok az bir şey olur; o kendisine değil kendi içine hayret ediyor; kendi içinde dönüşüme uğruyor. Bu an sükunet gerektirir; o halde, hiçbir düşünce rahatsız etmemeli, hiçbir ihtiras gürültüsü kesmemeli onu. Ben sanki orada yokmuşum gibi; oysa onun bu dalgın hareketini sağlayan benim varlığımdan başka bir şey değil. Benim varlığım onunkiyle uyum içinde. Böyle bir durumda bir genç kıza, bazı ilahlara yapıldığı gibi, yere kapanıp sessizlik içinde tapmak gerekir.

Amcamın evinden yararlanabilir olmam büyük şans. Bir genci tütünden nefret ettirmek istesem Regensten'[47] deki sigara içme odalarından birine götürürdüm. Bir genç kızı nişanlılıktan nefret ettirmek istiyorsam onu buraya getirmem yeterli. Terzilerin esnaf lokalinde nasıl yalnızca terzi görürseniz, burada da yalnızca nişanlı çiftleri görürsünüz. İçine düşmesi korkunç bir gruptur ve tedirgin olduğu için Cordelia'yı suçlayamam. *En masse** bir araya geldiğimizde, büyük şenlikler için başkente gelen yedek bölüklerden başka, merasim alayı olarak on çifti toplayabileceğimizi düşünüyorum. O zaman biz nişanlılar nişanlılığın tadını çıkarırız gerçekten. Cordelia'yı bu sarmaş dolaş âşıklardan nefret ettirmek için onunla içtima alanında buluşuruz. Akşam boyunca, sanki birisi elinde bir sineklikle dolaşıp duruyormuş gibi bir ses duyulur sürekli– âşıkların öpücükleridir bunlar. Hoş bir kısıtlama eksikliği vardır bu evde, karanlık köşeler aranmaz; hayır! büyük yuvarlak bir masanın çevresine oturulur. Ben de Cordelia'ya aynı muameleyi uygulayacakmışım gibi yaparım. Bunu yapmak için kendime şiddet uygulamam gerek. Onun engin kadınlığına bu şekilde hakaret etmek gerçekten çok ayıp olurdu. Bu konuda kendimi onu aldatmamdan daha çok suçlardım. Genellikle, bana güvenen her kıza karşı, estetik yönden, kusursuz bir muameleyi garanti ederim: Ne var ki, bu kızın aldatılmasıyla son bulur; ama bu da benim estetik anlayışımla uyumludur, çünkü ya kız erkeği aldatacaktır ya da erkek kızı. Kadının erkekten daha sadakatsız olup olmadığını bulmak için peri

47. Kopenhag merkezinde bulunan Købmagergade'deki öğrenci yerleşim yeri.
* (Fr.) Kütle halinde. (ç.n.)

masallarında, destanlarda, şarkılarda ve mitolojilerde edebi bir gezi yapılabilirse gayet ilginç olur.

Cordelia için harcadığım zamana ne denli çok olsa da acımıyorum. Genellikle her buluşma uzun hazırlıklar gerektiriyor. Aşkının doğuşuna onunla birlikte tanıklık ediyorum. Ben yanında görünür bir şekilde otururken sanki görünmez bir varlıkmış gibiyim. Benim onunla ilişkim, aslında iki kişiyle yapılması gereken bir dansın tek kişiyle yapılması gibi. Dans eden diğer kişi *ben*im, ama görünmüyorum. O, sanki bir düşteymiş gibi hareket ediyor, ama aslında başka bir kişiyle dans ediyor ve bu başkası görünür şekilde varolan ama görünmeyen *ben*im, çünkü görünmez bir şekilde varım ama görülebiliyorum. Onun hareketleri bir diğer kişiyi gerektiriyor: O adama doğru eğiliyor, ona elini veriyor, geri tutuyorum, kalbinde zaten tamam olan düşüncesini tamamlıyorum. Kendi ruhunun melodisiyle hareket ediyor, ben onun hareketleri için bir fırsat oluşturuyorum yalnızca. Sevdalı değilim, bu onu uyandırmaktan başka bir şeye yaramaz; esneğim, yumuşağım, kişiliğimden sıyrıldım, bir ruh hali gibiyim sanki.

Nişanlı çiftler genel olarak ne konuşur? Bildiğim kadarıyla karşılıklı olarak birbirlerini bıkkınlık verici aile ilişkileri ağı içine çekmekle meşguldürler. Erotik olanın yok olmasına şaşmamak gerek. Yok olup giden öteki hikâyelere kıyasla aşkı mutlaklaştıramayan biri on kez de evlense aşka bulaşmamalıdır. Benim Marian adında bir halamın olması, Christopher adında bir amcamın olması, babamın binbaşı olması, vs., tüm bu genel bilgiler aşkın gizleriyle ilgisiz şeylerdir. Evet, kişinin kendi geçmişinin bile hiçbir önemi yoktur. Genellikle bir genç kızın bu konuda anlatacağı çok fazla bir şey yoktur; ama eğer varsa onu dinlemeye değebilir belki, ama genellikle, sevmeye değmez. Şahsen ben, hayat hikâyeleri aramıyorum; bende gereğinden fazla var. Benim aradığım, dolaysızlık, yakınlık. Aşktaki ebedi öğe, onun oluştuğu anda bireylerin önce birbirleri için var olmaları.

Onda herhalde bir parça güven uyandı, daha doğrusu bir kuşku ortadan kalktı. Saygıdan birbirlerini seven, birbirleriyle evlenen, çocuk yapanlardan değilim ben. Ama yine de şunun gayet iyi far-

kişinin estetik yönden ahlâka aykırı davranmamasını gerektirir. Bu bakımdan, aşkın kendi diyalektiği vardır. Yani ahlâki görüş açısından, benim Edvard'la olan ilişkim Halayla olandan çok daha fazla ayıplanacak bir şey olduğu halde, Edvard'a olan davranışımı Cordelia'ya mazur göstermem, Halaya olan davranışıma göre çok daha kolaydır. Cordelia'nın bir şey dememiş olmasına karşın yine de en iyisinin, neden öyle davranmam gerektiğini ona açıklamak olduğunu anladım. Bu işte göstermiş olduğum dikkat onun gururunu okşuyor, yaptığım her şeyde gözettiğim gizlilik onu hayran bırakıyor. Elbette burada, erotiğe dair ustalığımı çok fazla ortaya çıkarmışım gibi görünebilir, ki ileride, daha önce hiç âşık olmadığımı ifade etmek zorunda kalırsam kendimle çelişkiye düşmüş olacağım, ama bunun önemi yok. O farkında olmadığı sürece kendimle çelişkiye düşmekten korkmam ve istediğim şeyi başarırım. Bırakın akademik müzakereciler övünsün hiçbir çelişkiye düşmemekle; bir genç kızın yaşamı, çelişkilerden uzak kalamayacak kadar çok zengindir, bu da çelişkiyi gerekli kılar.

Cordelia gururlu, bir de erotizm hakkında hiçbir fikri yok. Şimdi mantıksal bakımdan benim dediklerimi bir dereceye kadar kabul ediyorsa da erotik olan kendini göstermeye başladığında gururunu bana karşı yöneltmek aklına gelebilir. Görebildiğim kadarıyla, kadın olmanın gerçekten ne anlama geldiği konusunda kafası karışık. Onun Edvard'a karşı gururunu ayaklandırmak bu yüzden kolay oldu. Gerçi bu gurur, Cordelia aşk kavramını bilmediği için epey tuhaftı. Aşk kavramına kavuşursa gerçek gururuna da kavuşacaktır. Ama o acayip gururun artıkları da kalabilir. Elbette o zaman bana karşı olacaktır. Nişanlanmayı kabul etmiş olduğuna pişman olmayacaksa da, yine de benim epey kazançlı çıktığımı anlayacaktır; başlangıcın onun açısından başarısız olduğunu fark edecektir. Eğer bu kafasına dank ederse bana karşı koymaya kalkışacaktır. Olacağı budur. Ne kadar derinden etkilenmiş olduğunu o zaman kesinlikle anlayacağım.

❄

Eminim. Pencereden, uzanabildiği kadar dışarıya uzanan bu küçük, kıvırcık saçlı güzel başı caddenin uzağında bile görüyorum. Onu fark edeli üçüncü gün bu... Genç bir kız hiçbir nedeni olmadan pencerede durmaz elbette; herhalde kendince iyi bir nedeni vardır... Ama Tanrı aşkına, yalvarıyorum, bu kadar çok sarkmayın; sandalye üzerine çıkmış olduğuna bahse girerim, duruşundan anlıyorum bunu. Kafanızın üstüne düşüverirseniz ne korkunç olacağını bir düşünün– benim üstüme değil adamın üstüne, çünkü ben şu anda bu maceranın dışındayım, ama o adamın üstüne, evet, sonuçta bir adam var mutlaka...Hayır, neler görüyorum orada? Caddenin ortasında yürüyen, arkadaşım papaz adayı Hansen değil mi? Gelişinde olağandışı bir şeyler var, ulaşım yöntemi alışılmadık biçimde; eğer düşündüğüm doğruysa özlemin kanatlarıyla geliyor. Bu eve geliyor olabilir mi? Üstelik benden habersiz... Güzel hanımefendiciğim, gözden kayboldunuz; onu içeri kabul etmek için kapıyı açmaya indiniz herhalde...geri dönebilirsiniz pekala, sizin eve falan geldiği yok... Nerden mi biliyorum? Size garanti verebilirim... Kendisi söyledi bana. Az önce geçen araba o denli gürültülü olmasaydı siz de duyabilirdiniz. Ona öylesine doğal bir edayla 'Buraya mı giriyordun?' diye sordum. Bir sürü laf edip hayır diye yanıtladı... Şimdi güle güle diyebilirsin artık, çünkü papaz adayıyla ikimiz yürüyüşe çıkıyoruz. Adam utandı, utanan kişilerse çok konuşmaya eğilimlidirler. Onunla papazlık başvurusu hakkında konuşacağım... hoşçakalın güzel hanımefendiciğim biz şimdi gümrüğe gidiyoruz. Oraya gittiğimizde ona 'Eyvah, beni yolumdan ettin, Vestergade'de olmam gerekiyor.' diyeceğim.– Bak biz yine geldik... ne sadakat, kız hâlâ pencerede bekliyor. Böyle bir kız adamı mutlu eder herhalde... o zaman tüm bunları neden mi yapıyorum? Başkalarına eziyet etmekten zevk alan aşağılık biri olduğum için mi? Hiç de değil. Bunu senin için yapıyorum, benim tatlı hanımefendiciğim. Birincisi sen papaz adayını bekledin, ona özlem duydun ve şimdi geldiğinde onu iki kat daha yakışıklı buldun. İkincisi şimdi adam kapıya geldiğinde şöyle der 'Aman Tanrım! Nerdeyse yakalanacaktık, bu lanet olası herif tam da seni ziyarete geldiğim anda kapının önünde duruyordu. Ama ben kurnaz davrandım, papazlık başvurumla ilgili bir sürü laf ederek kafasını karıştırdım ve onunla bir aşağıya bir yukarıya yürüyüp, sonunda gümrük dairesi-

ne kadar gittik; yemin ederim ki hiçbir şey fark etmedi.' Öyle mi? Bak, ona eskisinden daha fazla hayransın, onun üstün bir zekası olduğunu düşünürdün hep. Ya uyanık olduğunu... bak, şimdi bunu kendin de görebiliyorsun. Bunun için teşekkür etmen gerekir bana.– Ama aklıma bir şey geldi. Sizin nişanlandığınız ilan edilmiş olamaz, yoksa ben duyardım. Kız nefis, seyretmesi bile hoş, ama küçük. Belki anlayışı henüz olgunlaşmamıştır. Ya kalkıp düşüncesizce çok ciddi bir adım atarsa? Bunu önlemek gerekir, onunla konuşmalıyım. Bu ona karşı bir görevim, çünkü gerçekten çok hoş bir kız. Adama karşı görevim, çünkü o benim arkadaşım. Ve bu nedenle kıza karşı görevim, çünkü o benim arkadaşımın sözlüsü. Kızın ailesine karşı görevim, çünkü kuşkusuz çok saygın bir aile. Tüm insan ırkına karşı görevim, çünkü bu bir hayır işidir. Tüm insan ırkı! Tüm insan ırkı adına hareket etmek, böyle genel bir temsil yetkisine sahip olmak ne büyük düşünce!– Ve şimdi gelelim Cordelia'ya. Ruh hallerimden her zaman yararlanabilirim ve kızın güzel özlemi gerçekten beni etkilemiş durumda.

❄

Şimdi Cordelia ile ilk savaş başlıyor; bu savaşta ben tabanları yağlayıp kaçacağım ve böylece ona benim peşimde zafer kazanmayı öğreteceğim. Geri çekilmeyi sürdürüyorum ve bu geri hareketimle ona aşka ait tüm güçleri, tedirgin düşünceleri, ihtirası; özlemin, umudun ve sabırsız bekleyişin ne olduğunu bende tanımasını öğreteceğim. Ben bütün bunları kendimde sergilediğimde, hepsi onda da oluşur. Onu bir zafer alanına yöneltiyorum ve ben hem yolu gösteren kişi, hem de onun zaferi için yakaran şarkıları söyleyen ditirampik şarkıcısıyım. Aşkın benim üzerimdeki egemenliğini görüp hareketlerimi izleyince, aşka inanma ve onun sonsuz bir güç olduğunu düşünme cesaretini kazanacak. Kısmen, ustalığıma güvendiğim için, kısmen de yaptıklarımın temelinde gerçek yattığı

için inanacak bana. Böyle olmasaydı bana inanmazdı. Benim her hareketimde gittikçe daha güçleniyor, ruhunda aşk uyanıyor, kadınlığının anlamını kavramaya başlıyor.– Şimdiye dek, küçük burjuva tarzında kişisel olarak ona evlenme teklifinde bulunmadım; ama şimdi bulunuyorum ve onu azat ediyorum;[48] onu ancak böyle sevebilirim. Bu özgürlüğü bana borçlu olduğu şüphesini asla taşımamalı, çünkü özgüvenini yitirir o zaman. Kendini özgür, nerdeyse benle ilişkisini kesecek kadar özgür hissettiği an, ikinci çatışmanın başlayacağı zamandır. Artık güçlü ve ihtiraslıdır ve yakın sonuçlar ne olursa olsun, bu çatışma benim için değerlidir. Diyelim ki gururu başını döndürdü, diyelim ki beni bıraktı; evet, o zaman özgürlüğünü kazanmıştır, ama yine de bana ait olacaktır. Nişanın onu bağlaması elbette saçmalıktır, ona ancak o özgürken sahip olmak istiyorum. Varsın terk etsin beni; ikinci çatışma başlayacaktır yine de ve ikinci çatışmada benim zafer kazanacağım, onun ilk çatışmadaki zaferinin bir yanılsama olduğu kadar kesindir. Onun gücü ne denli büyük olursa, içinde benim için o denli çok şey olacaktır. İlk savaş özgürlük savaşıdır, bir oyundur; ikincisi ise bir fetih savaşıdır, ölüm-kalım meselesidir.

Cordelia'yı seviyor muyum? Evet! Gerçekten mi? Evet! Sadakatle mi? Evet!– Estetik anlamda ve elbette bunun da bir önemi var. Bu kız mankafa bir sadık kocanın eline düşerse ona ne yararı olur bunun? Kıza ne olur o zaman? Hiçbir şey. Hayatta başarılı olmak için sadece dürüstlük yetmez, demişler; ben de diyorum ki, böyle bir kızı sevmek dürüstlükten başka bir şey gerektirir. O şeye ben sahibim: düzenbazlık. Ama onu yine de sadakatle seviyorum. Onun her şeyinin, o mükemmel zengin doğasının, açılıp ortaya serilmesi için kararlı bir şekilde denetim altında tutuyorum kendimi. Bunu yapabilecek üç beş kişiden biriyim ben, o da buna uygun üç beş kişiden biri; şu halde biz birbirimize uygun değil miyiz?

48. Dancada *at frie til hende* ('kıza teklif etmek') ve *at frie hende* ('kızı özgürleştirmek') sözcüklerine dayalı bir kelime oyunu.

❄

Rahibe bakmayıp da gözlerimi elinizde tuttuğunuz güzel işli mendile dikmem günah mı? Onu o şekilde tutmanız günah mı?... Köşesine bir isim işlenmiş... Charlotte Hahn, sizin adınız bu mu? Bir hanımefendinin adını böyle rastlantıyla öğrenmek nasıl da baştan çıkarıcı. Sizi gizemli bir şekilde tanımamı sağlayan gönüllü bir ruh var sanki... Yoksa mendilin tam adınızı göreceğim şekilde katlanmış durması bir rastlantı değil mi? Üzgünsünüz, gözyaşınızı siliyorsunuz, mendil yine yavaşça aşağı iniyor... Rahibe değil de size baktığımı açıkça anlıyorsunuz. Mendile bakıyorsunuz, adınızı ele verdiğini fark ediyorsunuz... Gerçekten çok masum bir şeydir bu: Bir kızın adını öğrenmek kolaydır... Öfkenizi mendilden almak neden, onu buruşturmak mı gerekir? Ona neden kızıyorsunuz? Bana neden kızıyorsunuz? Bakın rahip ne diyor: 'Kimse bir insanı günaha sürüklememelidir: Farkında olmadan bile böyle bir şey yapmış kişi bundan sorumludur, ötekine borçludur, bu borcu ancak daha büyük bir iyi niyetle ödeyebilir'... Rahip şimdi Amen dedi. Kilise kapısının dışına çıkınca mendilin rüzgârda sağa sola sallanmasını durduracak bir şey yoktur... yoksa benden korktunuz mu? Ne yaptım ki ben?... Bağışlayamayacağınız,–bağışlamak için– anımsamak bile istemeyeceğiniz bir şey mi yaptım?

❄

Cordelia için iki tavrı birden sürdürmek gerekecek. Tüm yaptığım onun üstün gücü karşısında sürekli geri çekilmekten ibaret olursa ondaki erotizm, daha derin kadınlığın dipte katmanlaşmasını engelleyecek kadar yaygın ve gevşek hale gelebilir. O zaman da,

ikinci çatışma başladığında direnç gösteremeyebilir. Zafere giden yolda uyuklayabilir elbette, aslında yapması gereken budur; ama öte yandan sürekli uyandırılması gerekir. Yani ona, bir an sanki zaferi elinden alınıyormuş gibi gelirse ona sıkıca sarılmak istemeyi öğrenmelidir. Bu mücadele onun kadınlığını olgunlaştıracaktır. Onu ya konuşmayla ateşleyip mektuplarla soğutabilirim ya da bunun tersini yapabilirim. İkinci alternatif her durumda daha iyidir. O zaman onun en uç anlarının tadını çıkarabilirim. Aldığı bir mektubun tatlı zehiri kanına karışınca aşkın patlaması için bir tek sözcük yeterlidir. Akabinde, alaycılığım ve soğukluğum onu biraz kuşkuya düşürür; ama bu kuşku, zaferini sürekli hissetmesine engel olacak, bir sonraki mektubu aldığında daha çok hissetmesini sağlayacak düzeyi aşmaz. Anlaşılmama riskini göze almadan mektupta ironi kullanmak da kolay değildir. Konuşmada ise ateşli ifadeler ancak çok kısa anlarda kullanılabilir. Benim kişisel varlığım kendinden geçme olayını önler. Ama ben orada yalnız bir mektupla varsam bana kolayca karşı koyabilir, beni bir ölçüde aşkında yaşayan evrensel bir varlıkla karıştırır. Ayrıca mektupta dilediğini çekinmeden yapmak daha kolaydır; mektupta pekala onun ayaklarına kapanabilirim, vs. bunu gerçekten fiilen yapsam büyük olasılıkla çok abuk sabuk görünür ve büyüsü yok olur. Benim davranışlarım arasındaki çelişkiler onun aşkını uyaracak ve geliştirecek, güçlendirecek ve pekiştirecek, yani tek kelimeyle ayartacaktır.

Ama bu mektuplar yine de çabucak güçlü bir erotik nitelik taşımamalıdır. Başlangıç olarak en iyisi, daha çok, evrensel bir izlenim taşıması, bir ya da iki anıştırma içermesi, bir ya da iki kuşkuyu silmesidir. Hileyle başkalarını uzaklaştırma olanağı sağladığı için sırası geldiğinde nişanlılığın yararlı olduğu yolunda düşünceler yer alabilir. Öbür türlü, nişanlılığın taşıdığı kusurlarla ilgili gözlem yapma fırsatı kaçırılmamalı. Amcamın evinde, bir karikatür tipin ona devamlı eşlik etmesini sürdürebilirim. Kız yüreğindeki erotizmi benim yardımım olmadan uyandıramaz. Ben bunu yadsır ve bu karikatürün ona eziyet etmesine izin verirsem nişanlılıktan çok çabuk bıkacak, ama yine de gerçekte, onu bundan bıktıranın ben olduğumu söyleyemeyecektir.

Bugün küçük bir mektup ona, benim kendi durumumu anlatarak ruhunun tadı hakkında bir anıştırma sunacak. Doğru yöntem budur. Ve benim sahip olduğum şey yöntemdir; bunun için teşekkür ediyorum size, daha önce sevdiğim değerli genç kızlar. Cordelia'ya karşı dilediğim gibi olmamı sağlayan son derece uyumlu ruhumu size borçluyum. Sizi şükranla anıyorum, bu şeref size ait: Genç kızların kendilerinden daima bir şeyler öğrenilebilecek, doğuştan öğretmenler olduklarını hiç aklımdan çıkarmayacağım – hiçbir şey öğrenmeseniz, nasıl kandırılacaklarını öğrenirsiniz– çünkü bu, en iyi kızların kendilerinden öğrenilir. Ne denli yaşlansam da, bir erkeğin ancak bir genç kızdan bir şey öğrenemeyecek kadar yaşlandığı zaman sonunun geleceğini asla unutmayacağım.

Cordelia'cığım!

Beni bu şekilde hiç düşünemediğini söylemiştin, ama böyle olabileceğimi ben de düşünmemiştim. Bu daha çok sendeki bir değişim değil mi? Aslında değişen ben değil de senin bana bakışın olamaz mı? Bu bendedir, çünkü seni seviyorum; sendedir, çünkü sevdiğim kişi sensin. Mantığın soğuk ve sakin ışığında, gururlu ve kendimde olarak her şeyi düşündüm; hiçbir şey korkutmadı beni, hiçbir şey şaşırtmadı; bir ruh gelip kapımı çalsa bile ona kapıyı açmak için şamdanı alırdım sakin bir şekilde.[49] Ama kapıyı açtığımda karşımdaki hayaletler, silik, güçsüz görüntüler değildi, sendin Cordelia; yaşam, gençlik ve güzellikti benimle buluşmaya gelen. Ellerim titriyor, ışığı düzgün tutamıyorum; gözlerimi senden alamadan, ışığı öylece tutmayı dileyerek senin karşında geri çekiliyorum. Evet, ben değiştim, ama ne oldum? Nasıl değiştim? Bu değişimin içinde ne var? Bilemiyorum, bilmiyorum hangi tanımı ekleyeyim, bundan daha güçlü hangi yüklemi kullanayım, kendim hakkında bu sonsuz bir muammaya benzer sözü söylediğimde: ben değiştim.

Johannes'in

49. Commendatore'nin heykelinin kapıya vurduğu anda Don Giovanni'nin yaptığı gibi.

Cordelia'cığım

Aşk gizliliği sever –nişan bir gizin açıklanmasıdır; aşk sessizliği sever– nişan herkese duyurudur; aşk fısıldamayı sever– nişan yüksek sesli bir ilandır. Ama Cordelia'mın sanatıyla nişan, düşmanı aldatmak için gereken şey olacak. Karanlık bir gecede öteki gemiler için karanlıktan daha aldatıcı bir fener asmaktan daha tehlikeli bir şey yoktur.

Johannes'in

Çay masası yanındaki kanepede oturuyor, ben de onun yanında; elimi tutuyor, başı bir sürü düşünceyle yüklü, omuzuma yaslanmış. Bana öylesine yakın ama öylesine de uzak. Kendini bana teslim ediyor, ama bana ait değil yine de. Hâlâ direniyor, ama bilinçli olarak değil; kadınlığın normal direnişi bu, çünkü kadın doğası kendini direniş biçiminde gösteren bir teslimiyettir.– Çay masası yanındaki kanepede oturuyor, ben de yanında. Yüreği çarpıyor, ama ihtirasla değil; göğsü inip kalkıyor ama tedirginlikle değil; bazen rengi değişiyor, ama rahat dönüşümlerle. Aşk mı bu? Hiç değil. Dinliyor, anlıyor. Kanatlanmış sözcüklere kulak veriyor, anlıyor onları; karşısındakinin söylediğini dinliyor, sanki kendi söylediği bir şeymiş gibi anlıyor onu; karşısındakinin sesine, sanki kendi içinde yankılanıyormuş gibi kulak veriyor; bu yankıyı sanki kendi sesi yayılıp hem kendine hem karşısındakine ulaşıyormuş gibi anlıyor.

Ne yapıyorum ben? Onu kandırıyor muyum? Hiç değil, bu anlamsız olur. Gönlünü mü çalıyorum? Hiç değil, sevdiğim kızın gönlünün kendisinde kalmasından emin olmayı yeğlerim. Peki ne yapıyorum ben? Kalbinin bir benzerini kendim için şekillendiriyorum. Ressam, sevdiğinin resmini yapar, ona zevk verir bu; heykeltıraş da sevdiğini biçimlendirir. Benim yaptığım da budur, ancak tinsel anlamda. O benim böyle bir resmim olduğunu bilmiyor ve aslında benim ikiyüzlülüğüm burada yatıyor. Bu resmi gizlice alıkoydum ve bu anlamda onun gönlünü çaldım; tıpkı Laban'ın evindeki ilahlarını dolandırırken gönlünü çaldığı söylenen Rebeka gibi.[50]

50. Kierkegaard burada biraz karıştırmış. Bu işe karışan Rebeka değil Rahel'dir ve 'Laban'ın gönlünü çalan' ise Yakup'dur; Rahel yalnızca evdeki tanrıları de-

Çevre ve mekân kişi üzerinde ya da kişinin tüm ruhu üzerinde büyük bir etki yapar, anılarda çok güçlü ve derin bir iz bırakır ve bu yüzden asla unutulmaz. Ne kadar yaşlansam da Cordelia'yı asla bu küçük oda dışında bir ortamda düşünemeyeceğim. Onu ziyarete geldiğimde hizmetçi kız beni genellikle holden içeri alır; Cordelia da odasından gelir ve kapısını tam benim misafir odasına girmek üzere kapıyı açtığım anda açar, böylece gözlerimiz tam kapıda karşılaşır. Misafir odası küçük ve rahattır. Bu odayı çok farklı açılardan gördüm ama en çok beğendiğim, kanepeden görünüşüdür. Cordelia orada, benim yanımda oturur, üzerinde masa örtüsünün zengin kıvrımlarla yayıldığı yuvarlak bir çay masası durur önümde. Masanın üstünde çiçek biçiminde bir lamba durur; başlığını taşımak için dimdik ayaktadır; bu başlığın üzerinde çok ince bir işçilikle kesilmiş kâğıttan bir abajur aşağı sarkar, o kadar hafiftir ki bir an sabit duramaz. Lambanın biçimi bana Doğuyu, abajurun kıpırdanmaları da o bölgedeki hafif meltemleri anımsatır. Yerde, bir tür ince ağaç çubuklardan dokunmuş, yabancı menşeli olduğunu hemen belli eden bir hasır halı vardır. Bazen lambayı manzaranın bir motifi haline getiriyorum. Lambanın çiçeği altında, Cordelia'yla birlikte yere yayılmış oturuyoruz. Kimi zaman da hasır halı bir gemideki gemi zabiti kabininin düşünü uyandırır–büyük okyanusun ortasında seferdeyiz. Pencereden uzakta oturduğumuzda gökyüzünün engin ufuklarına bakıyoruz. Bu da yanılsamaya katılıyor. Sonra onun yanına oturduğumda bunlar, ölümün mezar üzerinde yürümesi gibi, gerçeğin üzerinde hızla süzülen bir resime dönüşür. Mekân daima, özellikle de anılar açısından çok önemlidir. Her erotik ilişki, gözünde tüm güzelliğini taşıyan bir resmi kolayca canlandırabilecek bir şekilde yaşanmalıdır. Bunu sağlamak için de mekâna özel bir önem verilmelidir. İstediği mekânı bulamayan biri bunu elde etmeye çalışmalıdır. Cordelia ile aşkı için mekân mükemmel uymuş. Emilie'ciğimi anımsadığımda ne kadar farklı bir görüntü ve yine ne uyumlu bir mekân geliyor gözümün önüne! O kızı o küçük bahçeli ev dışında düşleyemiyorum, ya da onu anımsamak istediğim tek yer orası belki de. Kapılar açık dururdu. Evin önündeki küçük bir bahçe, görüşü engeller, uzaklarda gözden kay-

netim altına alır. Bkz. Tekvin, Bap 31,9-34. Bu İbranice deyiş Danca İncil'de olduğu gibi, Kral James versiyonunda yoktur. İnsanlar gönülleri çalınarak kandırılır, çünkü gönül aklın bulunduğu yerdir.

bolan ana yola yönelmeden önce bakışları üzerine çekerdi. Emilie çok hoştu ama Cordelia'dan daha önemsizdi. Mekân da buna katkıda bulunuyordu. Bakışlar yerde kalır. Sabırsızca hemencecik saldıramaz, o küçük bahçede kalırdı; yol ise, uzaklarda romantik bir şekilde kayboluyorsa da, etkisi, gücü, daha çok, bakan kişinin önündeki uzaklıklara kaydırmak, ve yine aynı uzaklıklara kaydırmak için o bahçeye döndürmekti. Daire zemin kattaydı. Cordelia'nın mekânında ön plan olmamalı, ama ufkun sonsuz aşkınlığı olmalı. Cordelia yerde olmamalı, havada süzülmeli; yürümemeli, uçmalı; ama öteye beriye değil, sonsuza dek ileriye doğru.

Nişanlanan birisi nişanın tüm dolaplarına giriverir hemen. Birkaç gün önce papaz adayı memur Hansen, nişanlandığı güzel kızla çıkıp geldi. Kızın nefis bir şey olduğu sırrını verdi bana, ben zaten biliyordum; onun çok genç olduğu sırrını verdi bana, onu da zaten biliyordum; en sonunda bu kızı sırf bu yüzden, hep gözünün önünde uçuşan bir ideale göre şekillendirmek için seçtiği sırrını verdi. Aman Tanrım! Böyle budala bir papaz adayı ile – sağlıklı, taptaze ve neşeli bir kız. Ben bugüne bugün eski bir pratisyen sayılırım, ama yine de bir genç kıza asla. Doğanın *kutsallığı* ve önce ondan bir şeyler öğrenmek dışında bir gayeyle yaklaşmam. Kızın üzerinde her ne kadar eğitici bir etkim olabilirse de bu, ondan öğrendiklerimi tekrar tekrar ona öğretmekten ibarettir.

Onun ruhu olası her yöne, azar azar ve ansızın esintilerle değil, bütünüyle sürüklenmeli. Sınırsızı keşfetmeli ve bir insana en yakın olanı yaşamalı. O bunu düşünce yoluyla değil de – çünkü onun için dolambaçlı yoldur– aramızdaki gerçek iletişim yolu olan hayal gücüyle keşfetmelidir; çünkü erkekte parça olan kadında bütündür. Sınırsıza doğru gidişini düşüncenin zahmetli yollarından geçerek başarmak ona göre değildir, çünkü kadın eziyet çekmek için doğmamıştır; gönlün ve hayalin tatlı yolunu tutarak anlamalı bunu. Bir genç kız için, sınırsızlık, tüm aşkların mutlu olması düşüncesi kadar doğaldır. Bir genç kız, her yerde, hangi yöne dönerse dönsün sınırsızlıkla çevrilidir; geçiş bir sıçramadır, ama unutulmamalıdır ki bu, erkekçe değil kadınca bir sıçramadır. Neden erkekler genelde böyle beceriksizdir? Tam sıçrayacakken önce hız almak için

ufak bir koşu yaparlar, uzun hazırlıklara girişirler, mesafeyi gözleriyle ölçerler, birçok kez start alırlar, sonra korkarlar ve geri dönerler. Sonuçta sıçrarlar ama başaramazlar. Bir genç kız ise farklı şekilde sıçrar. Dağlık bölgelerde sık sık, iki dehşetli zirveyle karşılaşılır. Bunların arasında dipsiz bir uçurum vardır ki bakması bile ürküntü verir. Hiçbir erkek buradan atlamaya cesaret edemez. Ama bir genç kız, yerli halkın anlattığına göre, atlama cesaretini gösterir ve oraya Kız Uçurumu derler. Genç kızlar hakkında duyduğum olağanüstü her şeye inandığım gibi, buna da inanmaya hazırım ve bunu anlatan sıradan köylüleri dinlemek başımı döndürür. Bu konuda her şeye, mucizeye bile inanırım, sırf inanmak için şaşarım; nitekim, bu dünyada beni hayrete düşüren ilk ve tek şey bir genç kızdı ve sonuncu da o olacak. Ve bir genç kız için böyle bir atlama yalnızca bir sıçramadır, oysa bir erkeğin atlaması daima saçmalik olacaktır; çünkü erkeğin adımı bir tür kıstas oluşturmasına karşın, ne denli uzun olursa olsun, gösterdiği çaba tepeler arasındaki mesafeyle kıyaslandığında bir hiçtir. Ama bir genç kızın atlayış öncesi hız almak için koşacağını düşünecek kadar budala biri var mıdır? Genç kızın koşu yapması düşünülebilir elbet, ama o zaman bu koşunun kendisi bir oyun, bir zevk, bir zarafet gösterisidir; oysa hız almak için koşma düşüncesi, kadına uygun olan şeylerden değildir. Çünkü bu hazırlık koşusunun kendi diyalektiği vardır ve kadın doğasına aykırıdır. Gelelim atlamaya; kim burada uyumlu olanı ayıracak kadar görgüsüz olabilir? Genç kızın atlaması, çaba harcamadan yapılan bir süzülmedir. Ve öteki tarafa ulaştığında yine ayaktadır, yorgunluktan tükenmemiş ve olağan bir güzellikten de öte ruhu daha da dolu avucunun içinden bir öpücük üfler bu tarafta duran bizlere. Genç, yeni doğmuş, dağların diplerinden fışkırmış bir çiçek gibi başımızı döndürürcesine uçurumların üzerinden aşar gider.– Öğrenmesi gereken, tüm hareketlerini sınırsızca yapmak, bir o yana bir bu yana devinmek, ruhunun ani değişimleriyle kendini yatıştırmak; şiirle gerçeğin, hayal ürünüyle hakikatin yerini değiştirmek, sınırsızlık içinde öteye beriye savrulmaktır. Bu kız o kargaşayı öğrendiği zaman erotizmi yerli yerine koyarım ve o benim istediğim ve arzuladığım şey olur. O zaman benim yapacağım iyilik tamamlanmış, çalışmam bitmiştir; tüm yelkenlerimi toplar, yanına otururum, onun yelkeni altında sürdürürüz yolculuğu.

Ve doğrusu bu kız erotizmle bir kez sarhoş olursa hiçbir şeyin fazla erken ya da nahoş bir tarzda olmaması için, hızı ayarlamak üzere bana dümende epey iş çıkacak demektir. Ara sıra yelkende küçük bir delik açacağım ve hemen sonra yeniden fırlayacağız ileriye.

Cordelia, amcamın evinde gittikçe daha sinirli oluyor. Birçok kez, oraya bir daha gitmememizi istedi. Ama bunun bir yararı yok, bir bahane bulmayı daima beceririm ben. Dün gece ayrılırken benim elimi alışılmadık bir hiddetle sıktı. Galiba orada bulunmak ona gerçekten acı vermiş ki buna şaşmam. Orada sergilenen tuhaf oyunları gözlemlemekten her zaman zevk almasaydım herhalde buna dayanamazdım. Bu sabah onun yolladığı, nişanlılıkla alay eden, ondan umduğumdan daha esprili, bir mektup aldım. Öptüm o mektubu, ondan aldığım en değerli şeydi bu. Harika Cordelia'cığım! İstediğim buydu işte.

❄

İlginç bir rastlantı sonucu, Östergade'de karşı karşıya iki şekerci dükkânı vardır. Soldaki ilk katta çok genç bir hanım ya da bir hanımın hizmetçisi oturur. Bu kız genellikle oturduğu pencereyi örten bir jaluzinin ardına gizlenir. Jaluzi çok ince bir maddeden yapılmıştır ve kızı tanıyan ya da onu görmüş olan biri, eğer gözleri keskinse kızın yüzünün tüm ayrıntılarını kolayca seçebilir; ama onu tanımayan ve gözleri keskin olmayan biri kızı karanlık bir gölge olarak görür. Benim için bir dereceye kadar bu ikinci durum geçerlidir. Birinci durum ise her gün tam öğle vakti ufukta görünen ve bu jaluziye bakıp duran genç bir subay içindir. Aslında bu güzel anlık iletişime dikkatimi ilk çeken şey, öteki pencerelerde jaluzi bulunmamasıydı; yalnızca pencereyi örten böyle tek bir jaluzi, ardında birinin oturduğunu gösterir genellikle. Bir gün öğlenden

önce, karşı taraftaki şekercinin vitrini önünde duruyordum. Saat tam onikiydi. Gelip geçenlere aldırmadan durmuş, kımıldamaksızın jaluziye bakarken arkasındaki karanlık gölge birden kımıldamaya başladı. Yan pencerede profilden bir kadın başı belirdi ve garip bir şekilde, jaluzinin baktığı yöne doğru döndü. Sonra kadın başı çok samimi bir şekilde, evet anlamında sallandı ve tekrar jaluzinin ardına saklandı. Önce selamlanan kişinin bir erkek olduğunu anladım, çünkü kızın hareketleri bir kız arkadaşı görünce olabileceğinden çok daha heyecanlıydı; sonra selamın yöneldiği kişinin genellikle öteki yönden geldiğini anladım. Çünkü kız o zaman kendini adamı önceden görüp jaluziyle gizlenmiş durumda selamlayacak şekilde gayet iyi konumlandırmıştı.–Bu küçük aşk sahnesine, kahramanımız olan sayın teğmen tam vaktinde, saat onikide geliyor. Ben birinci katında genç hanımefendinin oturduğu binanın zemin katındaki şekerci dükkanında oturuyorum. Teğmen de kızı çoktan görmüş. Dikkatli ol arkadaşım, öne doğru eğilerek birinci kattaki birini zarafetle selamlamak kolay değildir. Evet, adam gerçekten fena değilmiş; yapılı, dimdik, yakışıklı bir tip, kemerli burun, siyah saçlar, üç köşeli şapka yakışmış. Şimdi gelelim ikileme. Dizler, çok uzun süre ayakta durmaktan ötürü birazcık çatırdamaya başlar. Bunun bakınca yarattığı izlenim, diş ağrısı çeken birinin kapıldığı ağzındaki, dişlerin uzadığı hissine benzetilebilir. Tüm gücünüzü gözlerinize toplar ve birinci kata yöneltirseniz bacaklarınızdan biraz fazla enerji alırsınız. Bu semavi yükselişe takılan bakışlarım için beni bağışlayın teğmen. Evet, bunun bir küstahlık olduğunu gayet iyi biliyorum. Bu bakışa anlamlı demek zor, hatta anlamsız, ancak ümit verici. Ama bu kadar çok ümit adama çok fazla geldi; adam sendeliyor, şairin Agnete için seçtiği sözcükleri kullanırsak, yalpalıyor, düşüyor.[51] Bu biraz kaba ve bana sorarsan hiç olmamalıydı. Bu adam da buna fazlasıyla müsait. Bu gerçekten vahimdir, çünkü şövalye ruhlu bir erkek olarak hanımefendileri etkilemek istiyorsan asla düşmemelisin. Şövalye ruhlu biri olmak istiyorsan bu tür şeylere dikkat etmelisin. Ama yalnızca entelektüel biri olarak görünmek istiyorsan kaymanın, düşmenin hiçbir önemi

51. 'Agnete yalpaladı, yığıldı, düştü.' Baggesen, *Agnete fra Holmegaard (Danske Vaerker*, II, s. 195).

olmaz; düşüldüğü zaman bunda hiçbir gariplik yoktur.– Bu olay küçük hanımımda nasıl bir etki yapmış olabilir acaba? Ne yazık ki aynı anda boğazın her iki yakasında birden bulunamıyorum. Bir tanıdığımı öteki tarafa dikebilirim elbette ama öte yandan ben kendi gözlemimi kendim yapmayı severim ve üstelik bu öyküde benim için neler olacağı asla bilinemez ve bu durumda bir sırdaş edinmek asla iyi değildir, çünkü bildiği şeyleri ağzından almak ve onu yanıltmak için epey zaman harcamak gerekir.– Bu mübarek adamdan sıkılmaya başladım gerçekten. Her Allah'ın günü üniformayla geliyor. Hiç yılmıyor adam! Bir askere yakışır bir şey mi bu? Sayın efendim, bir kılıç ya da bir kasatura taşımaz mısınız? Evi fethedip kızı da zorla almanız gerekmez mi? Ama siz bir öğrenci, bir memur, umutla yaşayan bir rahip olsaydınız[52] farklı olurdu. Yine de bağışlıyorum sizi, çünkü kıza baktıkça içim açılıyor. Güzel bir kız, kahverengi gözlerinden de haylazlık akıyor. Sizin gelişinizi beklerken görünümü, artan bir güzellikle ateş gibi parıldıyor. Bundan, onun büyük bir hayal gücü olduğu sonucunu çıkarıyorum ve hayal gücü kadınların doğal makyajıdır.

❄

Cordelia'cığım!

Özlem (laengsel) nedir? Dilde ve şiirlerde 'hapis' (faengsel) sözcüğüyle kafiyelidir bu. Ne saçma! Sanki yalnızca hapishanede oturanlar bir şeye özlem duyabilirmiş gibi. Sanki özgür olanlar bir şeye özlem duyamazmış gibi! Özgür bırakılmışsam özlem duymayacak mıyım? Ben şimdi özgürüm elbette, kuşlar gibi özgürüm; ama nasıl da özlem duyuyorum! Sana gelirken özlüyorum, senden ayrılırken özlüyorum, yanıbaşında otururken bile özlüyorum seni. Sahip olunan bir şeye özlem duyulabilir mi? Bir an sonra artık

52. Kierkegaard'ın çağdaşı, Danimarkalı yazar J.L. Heigberg'e bir gönderme: 'bir papaz yaşlansa da umutla kendini canlı tutabilir.' *(Prosaiske Skrifter, X, s.25).*

sahip olamayabileceğini düşünüyorsan, evet. Benim özlemim sonsuz bir sabırsızlıktır. Ancak tüm sonsuzluğu yaşadıktan ve senin her an benim olacağına güvendikten sonra, ancak o zaman sana dönerim ve tüm sonsuzluğu yaşarım seninle, sana özlem duymaksızın bir an bile senden ayrı kalmaya sabrım olmadan, ama yanında huzurla oturacağıma güven duyarak.

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Kapının önünde iki tekerlekli bir araba duruyor, benim için tüm dünyadan daha büyük, çünkü iki kişiye yetecek kadar geniş; arabaya bir çift at koşulmuş, doğa güçleri gibi vahşi ve zaptedilemez, tutkularım gibi sabırsız, senin düşüncelerin gibi cesur. Dilersen alıp götürürüm seni – Cordelia'cığım! Emrin bu mu? Senin emrin dizginleri gevşetecek ve uçuş isteğini harekete geçirecek paroladır. Seni alıp bazı kişilerin yanından başka kişilerin yanına değil, dünyanın dışına götürürüm – atlar şahlanıyor, araba yükseliyor, atlar nerdeyse diklemesine duruyor üzerimizde, bulutların arasından gökyüzüne doğru çıkıyoruz, rüzgâr uğulduyor etrafımızda; hareketsiz oturan biziz de hareket eden dünya mı, yoksa delice uçuyor muyuz? Başın mı döndü sevgili Cordelia? O halde bana tutun, benim başım dönmez. İnsan yalnızca tek bir şey düşünürse tinsel başdönmesi nedir bilmez, ben yalnızca seni düşünüyorum– fiziksel bakımdan da dönmez başı, çünkü yalnızca sana bakıyorum. Sıkı dur: dünya yok olsa, uçan arabamız altımızdan kaybolsa birbirimize sımsıkı sarılmış olarak, kürelerin ahengiyle süzülürüz.

Johannes'in

Bu da çok fazla artık. Uşağım altı saat, ben de iki saat yağmurda ve rüzgârda o sayın kızcağızı, Charlotte Hahn'ı bekledik. Onun

genellikle her çarşamba günü saat ikiyle beş arasında ziyaret ettiği yaşlı bir teyzesi var. Bugün, onu görmeyi en çok istediğim günde kız gelmedi. Peki neden? Çünkü beni çok özel bir ruh haline soktu. Onu selamlıyorum; o ise bana, anlatılamaz bir şekilde hem bir insan hem de bir melek gibi reverans yapıyor; hemen hemen hareketsiz duruyor, sanki yerin içine doğru çökmek üzereymiş gibi, ama bakışı göklere çıkabilecek birinin bakışına benziyor. Ona baktığımda düşüncelerim aynı anda hem ağırbaşlı hem de hırslı oluveriyor. Bunun dışında bu kız beni en ufak bir şekilde ilgilendirmiyor. Tüm istediğim bu selamlama; daha fazlasını vermek istese de ben istemem. Onun selamı beni daha sonra Cordelia'ya bolca aktaracağım bir ruh haline sokuyor.– Onun şöyle ya da böyle bizi atlatmış olduğuna bahse girerim. Bir kızın izini sürmek yalnızca komedilerde değil gerçek yaşamda da zordur, insanın on parmağında on göz olması gerekir. Cardea adında, görevi erkekleri aldatmak olan bir orman perisi varmış. Ormanda yaşar, âşıklarını en sık çalılıkların içine çeker, kaybolurmuş. Janus'u da aldatmaya kalkmış, ama Janus onu aldatmış, çünkü başının arkasında gözleri varmış.[53]

❄

Mektuplarım amacına ulaşmada başarılı. Onu erotik yönden olmasa bile zihinsel yönden geliştiriyor. Bunun için ona notlar yazmam gerekir. Erotizm öne çıktıkça notlar kısalmalı. Ama erotik konuyu kavramada çok daha kararlı olmalı. Duygusallaşmasını ve yumuşamasını önlemek için ironi duygularını yeniden sertleştirir ama en çok değer verdiği besin için iştah da verir. Notlar, zirveyle ilgili, uzak ve muğlak anıştırmalar içerir. Bu önsezi onun ruhuna iniverdiği anda ilişki kopar. Benim direnişim sayesinde bu önsezi onun ruhunda, sanki onun kendi düşüncesiymiş, kendi yüreğinin gösterdiği yönmüş gibi biçimlenir. Benim istediğim de budur.

53. Cardea, kapı menteşelerinin koruyucusu olmasına karşın aile yaşamının da kadın koruyucusuydu (*Cardo*='menteşe'), Janus ise kapıların koruyucu tanrısıydı.

Cordelia'cığım!

Kasabanın bir yerinde bir dul kadın ve üç kızından oluşan bir aile yaşar. Kızların ikisi yemek yapmayı öğrenmek için Kraliyet Mutfağına giderler. Bahardır, öğlenden sonra beş sularında misafir odasının kapısı yavaşça açılır, araştırıcı bir bakış odayı gezinir. Piyano başında oturan genç bir kızdan başka kimse yoktur. Kapı aralıktır, fark edilmeden dinlemek mümkündür. Çalan bir sanatçı değildir, çünkü o zaman kapının kapatılmış olması gerekirdi. Gençliğin ve güzelliğin geçiciliğini konu edinen bir İsveç melodisi çalmaktadır. Sözler onun gençlik ve güzelliğini alaya alıyor; onun gençlik ve güzelliği de sözleri. Hangisi haklı; kız mı, sözler mi? Tonu öylesine sakin, melankoliktir ki, bu tartışmayı çözecek hakem hüzün sanki.– Ama bu hüzün haksız! Bu tür düşüncelerin gençlikle ne ilgisi var, sabahla akşam arkadaş olabilir mi? Tuşlar titrer, piyano gövdesindeki ruhlar şaşkınlığa düşerler ve birbirlerini anlayamazlar– Cordelia'cığım, bu ateş niye? Bu ihtirasın sonu ne?

Bir olayın, anımsamamız için, zamanın ne kadar ötelerine gitmesi gerekir? Özlemin belleğinin artık ulaşamayacağı uzaklık nedir? Çoğu kişinin bu konuda sınırları vardır: Zamanda çok yakın duranı da anımsayamazlar, çok uzak olanı da. Ben sınır tanımam. Dün yaşanan şeyi bin yıl geriye atar sonra da dün gibi anımsarım.

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Sana açacak bir sırrım var, sırdaşım benim. Kime açsaydım bu sırrı? Ekho'ya mı? Bu sırrı ele verirdi o. Yıldızlara mı ? Onlar soğukturlar. İnsanlara mı? Anlamazlar. Bu sırrı yalnızca sana açabilirim, çünkü sen onu nasıl koruyacağını bilirsin. Bir kız var ki düşlerimden bile güzel, güneşin ışığından bile saf, okyanustan bile daha derin, kartalın uçuşundan bile daha mağrur– bir kız var ki– ah! başını eğip yaklaş bana ki sırrım kulağına süzülebilsin gizlice– bu kızı kendi canımdan çok seviyorum, çünkü o benim hayatımdır; tüm arzularımdan daha çok seviyorum, çünkü tek arzum odur: tüm düşüncelerimden daha çok seviyorum, çünkü tek düşüncem odur; onu güneşin çiçeği sevmesinden daha hararetle, muztarip bir ruhta yatan hüzünden daha derin; çöllerdeki kızgın kumların yağmura

susamışlıklarından daha özlem dolu – ona bağımlılığım bir annenin çocuğuna duyduğundan daha sevecen, Tanrı'ya yakaran bir ruhtan daha mahrem, bitkinin kökleriyle olan bağından daha sıkı.– Başın düşüncelerle ağırlaşıyor, göğsüne doğru düşüyor, göğsün yetişiyor yardımına– Cordelia'cığım! Beni anladın, tam anlamıyla anladın beni, en küçük bir şeyi bile kaçırmadın! Bunu doğrulayan sesinin içeri girmesi için kulak zarlarımı gereyim mi? Kuşkulanmam gerekir mi? Bu sırrı saklayacak mısın? Sana güvenebilir miyim? En korkunç suçlarda bile kendisini karşılıklı suskunluğa adayan insanlardan söz edilir. Sana, yaşamını ve yaşamımın anlamını oluşturan bir sırrı verdim. Senin de bana söyleyeceğin bir şey yok mu? Saklanmazsa doğaüstü güçlerin harekete geçeceği böyle güzel, böyle değerli, böyle tertemiz bir şey yok mu?

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Gökyüzü bulutlarla kaplı –göğün ihtiraslı yüzü kara kaşlar gibi kara yağmur bulutlarıyla çizgilendi; ormandaki ağaçlar kötü düşlerden tedirgin olmuşcasına titriyor. Sen ormanda gözümden kayboldun. Her ağacın ardında sana benzeyen kadınsı bir varlık görüyorum; yaklaştığımda bir öteki ağacın ardına saklanıyor. Kendini göstermeyecek misin bana, toparlamayacak mısın kendini? Karşımdaki her şey birbirine karışmış, ormanın her bir parçası ayrı biçimlerini yitiriyor, her şeyi bir sis denizi olarak görüyorum ve sana benzeyen kadınsı varlıklar her yerde bir görünüp bir kayboluyorlar. Ama seni göremiyorum, sen sezgi dalgalarıyla devinip duruyorsun sürekli, ama yine de tek bir benzerin bile beni mutlu ediyor. Bunun sebebi ne?– Senin varlığının zengin birliği mi yoksa benim varlığımın yoksul çokluğu mu?– Seni sevmek bir dünyayı sevmek değil midir?

Johannes'in

Cordelia ile konuşmalarımın kaydını tutabilmek mümkün olsaydı gerçekten ilginç olurdu. Ama bunun mümkün olmadığını açıkça görüyorum. Çünkü aramızda geçen her sözcüğü anımsama-

yı başarsam bile aslında konuşmamızı sürdüren güç olan eşzamanlılığı, ansızın gelişmelerdeki şaşırtıcılığı, konuşmanın can damarı olan heyecanı aktarmam olanaksız. Üstelik, pek tabii ki, böyle bir hazırlık yapmış da değilim; çünkü bu, konuşmanın gerçek doğasına aykırı olurdu, özellikle de erotik konuşmanın. Kafamda sürekli mektuplarımın içeriği, gözümün önünde ise bunların onda uyandırabileceği ruh hallerinin görüntüsü var. Doğal olarak, mektuplarımı okuyup okumadığını sormak aklıma gelmezdi. Okumuş olduğunu kolayca kendime kanıtlayabilirim. Bunu hiçbir zaman onunla doğrudan da konuşmuyorum, ama konuşmamda, mektuplarımla gizli bir iletişim kuruyorum; kimi izlenimleri ruhunda daha derine yerleştiriyorum, kimilerini de tekrar geri alıp onu kararsız bırakıyorum. O zaman mektubu tekrar tekrar okuyup ondan yeni bir izlenim alabilir, vesaire.

Onda bir değişiklik oldu ve olmakta. Ruhunun şu andaki durumunu tanımlamam gerekirse, panteist bir cesaret diyebilirim. Bakışları bunu hemen ele veriyor. Bakışları cüretkar, gözünü budaktan sakınmayan bir beklenti içinde, adeta her an doğaüstünü görmek isteyen ve buna hazır olan bir hali var. Bu bakış, kendisinden ötesini de görebilen bir göz gibi, hemen önünde beliren şeyin ötesine geçiyor ve olağanüstünü görüyor. Beklentilerinde cesur, nerdeyse delice, ama kendine güvende öyle değil; bu yüzden düş gören ve yakaran bir şey; gururlu ve buyurgan değil. Hayret verici olanı kendi dışında arıyor, onun için dua ediyor, sanki onu uyandıracak gücü yokmuş gibi. Bunun önlenmesi gerekir, yoksa onun üzerinde çok erken bir üstünlük kazanacağım. Dün bana, benim yanımda krallara özgü bir şeyler olduğunu söyledi. Herhalde benim üstünlüğüme boyun eğmek istiyor; bunun hiç yararı yok. Elbette sevgili Cordelia, yapımda kralımsı bir şey var, ama benim ne tür bir krallığa hükmettiğim hakkında hiçbir fikrin yok. Duygusal fırtınaların krallığıdır bu. Onları Aeolus gibi kendi dağımda kapalı tutar ve kah birini, kah ötekini salarım.[54] Gururunu okşamak, özsaygısını kazandıracak ona; benimki-seninki farkı işe yarar hale gelecek; her şey kızın tarafında. Gurur okşamak büyük dikkat ge-

54. Zeus'un rüzgârları emanet ettiği, Aeolian adalarının hükümdarı Aeolus, rüzgarları bir mağarada kapalı tutardı.

rektirir. Kişinin bazen kendini çok yükseğe, ama daha yükseği için yeterli yer bırakacak şekilde çıkarması, bazen de kendini epey alçaltması gerekir. İlki tinsel yönde yol alırken, ikincisi ise erotik yönde daha doğrudur.– Cordelia'nın bana borçlu olduğu bir şey var mı? Hiç yok. Borçlu olmasını ister miydim? Kesinlikle hayır. Bu işin erbabıyım ve böyle bir saçmalıkla uğraşamayacak kadar iyi bilirim erotizmi. Eğer öyle olsaydı tüm gücümle kıza bunu unutturmaya çalışır ve bununla ilgili tüm düşüncelerimi bastırırdım. Her genç kız yüreğindeki labirentlerle bir Ariadne'dir; yolunu bulmak için yararlanabileceği iplik elindedir; ama nasıl yararlanacağını bilmeksizin tutar onu elinde.[55]

Cordelia'cığım!

İşte emrindeyim. İstediğin benim için emirdir. Rican her şeye kadir bir duadır, her geçici isteğin bile benim için lütuftur; sanki dışında duruyormuşum gibi yardımsever bir ruh olarak boyun eğmiyorum sana. Sen buyruk verince istemin şekle bürünür ve ben de onunla birlikte, çünkü senin sözünü bekleyen bir ruh karmaşasından ibaretim ben.

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Biliyorsun kendimle konuşmayı çok severim. Tanıdıklarım arasında en ilgincini kendimde buldum. Kendimle konuşmalarımda konu kıtlığına düşeceğimden korkardım kimi zaman; ama artık korkmuyorum, artık sen varsın. Bugün ve sonsuza dek, en ilginç kişiyle senin hakkında yani en ilginç konu hakkında konuşacağım bundan böyle – yazık ki ben yalnızca ilginç bir kişiyim, sense en ilginç konusun.

Johannes'in

55. Ariadne, bir makara iplikle, Theseus'un Labirentten ve Minotauros'tan kurtulmasını sağlar.

Cordelia'cığım!

Seni çok kısa bir süredir sevdiğimi düşünüyorsun; benim daha önce başka birini sevmiş olmamdan korkuyor gibisin sanki. Zamanla üzerini saçmalıkların örttüğü, iyi bir gözün hemen alttaki daha eski bir yazının varlığından kuşkulanacağı kimi el yazıları vardır. Bu sonraki yazı eritici kimyasal maddelerle yok edilir ve ilk yazı net ve açık bir biçimde ortaya çıkar. Senin bakışın da aynen, içimdeki kendimi bulmayı öğretti bana; seninle ilgisi olmayan her şeyi unutulup tükenmeye bıraktım ve sonra çok eski, olağanüstü genç, temel bir yazı keşfettim; sana olan aşkımın benim kadar eski olduğunu keşfettim.

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Kendi içinde bölünmüş bir krallık yaşayabilir mi?[56] Aklım ikiye bölünmüş haldeyken yaşamayı daha ne kadar sürdürebilirim? Ne hakkında mı? Senin hakkında; sana âşık olduğum düşüncesiyle huzur bulmak konusunda. Ama bu huzur nasıl bulunacak? Karşıt güçlerden biri ötekini sürekli olarak, aşkta daha derin ve içten olduğuna inandırmaya çalışıyor; hemen ardından öteki aynı şeyi yapıyor. Bu mücadele benim dışımda olsa, seni sevmeye ya da sevmemeye cüret eden (suç aynı ölçüde büyüktür) başka birisi olsaydı bu denli zorlanmazdım; ama kendi içimdeki bu mücadele, bu kararsız tutku beni tüketiyor.

Johannes'in

❄

Hemen git güzel balıkçı kız; ağaçların arasında kaybol, çabucak yüklen yükünü; bükülmek sana yakışıyor, evet şu anda bile topla-

56. Bkz. Markos, bap 3, 24.

mış olduğun yakacak odunların yükü altında eğilmende doğal bir zarafet var –böyle bir varlık böyle yükler taşısın ha! Bir dansçı gibi açığa vuruyorsun güzel vücut hatlarını –ince bel, iri göğüsler, tomurcuk gibi uzamış bir boy; her kayıt memuru kabul etmeli bunu. Belki sen bunların önemli olmadığını düşünüyorsun, şık hanımların çok daha güzel olduğunu sanıyorsun. Ah, yavrum! Dünyanın ne aldatıcı olduğunu bilmiyorsun. Haydi yükünle mavi dağlara doğru belki de kilometrelerce uzanan şu koskoca ormana doğru yolculuğuna başla. Belki de sen aslında bir balıkçı kız değil de büyü yapılmış bir prensessin; bir devin hizmetçisisin, o da seni ormana odun getirmen için gönderecek kadar acımasız. Peri masallarında hep böyledir bu. Yoksa sen ne diye böyle ormanın derinliklerine gidesin ki? Sen gerçekten bir balıkçı kız olsan ben yolun öteki yanında dururken odunlarınla yanımdan geçip kulübene doğru giderdin. –Ağaçların arasında oyun yapar gibi kıvrılan o patikadan git istersen, gözlerim seni bulur; haydi dön de geriye bak, gözlerim senin peşinden geliyor; beni yerimden kımıldatamazsın, hiçbir özlem beni sürükleyemez, çitin üzerinde sakin bir şekilde oturmuş, puromu içiyorum.– Belki başka bir zaman.– Evet, başını geriye doğru biraz döndürdüğünde bakışın çapkınca; zarif yürüyüşün davetkardı – evet, bu yolun nereye gittiğinin farkındayım– ormanın yalnızlığına, ağaçların mırıltısına, o büyük sessizliğe. Bak güneş bile sana yardım ediyor, bulutların ardına saklandı, ormanın gerilerini kararttı, bizim için bir perde çekti sanki. – Yolun açık olsun güzel balıkçı kızım benim, mutlu ol. Bu iyiliğin için teşekkürler, güzel bir andı, beni parmaklık üzerindeki sağlam yerimden kaldıracak kadar güçlü olmasa da içimde heyecanlar koparacak kadar zengin duygular yaşadım içimde.

❄

Yakup, Laban'la, hizmetinin karşılığı konusunda pazarlık ettiğinde, Laban'ın beyaz koyunlara bakacağı ve yaptığı işin karşılığı olarak da sürüde doğan benekli kuzuları alacağında uzlaşınca Laban su yalağına sopalar koyar ve koyunlar bunlara bakar.[57] Ben de aynı şekilde, kendimi Cordelia'nın gözü önündeki her yere yerleştirdim, gözleri hep beni görüyor. O bu yılmak bilmez mevcudiyetimi benim ilgi ve dikkatime bağlıyor: Ama bense ruhunun başka her şeye ilgisini yitirmekte olduğunu, onda her yerde beni gören tinsel bir şehvetin gelişmekte olduğunu biliyorum.

Cordelia'cığım!

Seni unutabilsem keşke! O halde benim aşkım belleğe mi bağlı? Zaman, arşivlerindeki her şeyi silse, belleğin kendisini de silse, sana olan ilgim her zamanki gibi canlı kalır yine de, unutulmazsın. Keşke unutabilsem seni! Neyi anımsayacağım o zaman? Çünkü sonuçta, seni anımsamak için kendimi unuttum; yani seni unutursam kendimi anımsayacağım; ama kendimi anımsadığım anda da seni tekrar anımsayacağım. Keşke unutabilsem seni! Ne olur o zaman? Antik çağlardan bir resim vardır.[58] Ariadne'yi gösterir. Sedirinden ayağa fırlamıştır ve fora yelken hızla açılmakta olan bir geminin ardından endişeyle bakmaktadır. Yanında Cupid durmaktadır, elinde telsiz bir yay, gözyaşlarını silmektedir. Ariadne'nin arkasında, başında miğfer olan kanatlı bir kadın figürü vardır. Bunun Nemesis olduğu düşünülür genellikle. Bu resmi düşün, bunun biraz değiştiğini hayal et. Cupid gülümsüyor ve yayını geriyor. Nemesis senin yanında hareketsiz durmuyor, o da yayını geriyor. Öteki resimde gemide uğraşıp duran bir erkek figürü görüyoruz. Bunun Theseus olduğu düşünülür. Ama benim resmimde öyle değil. Theseus geminin kıç tarafında duruyor, kollarını açmış, özlemle geriye bakıyor. Pişman olmuştur, ya da deliliği geçmiştir, ama gemi onu alıp götürmektedir. Cupid ve Nemesis ona nişan alırlar, her iki yaydan da birer ok fırlar; hedefleri şaşmaz; her iki

57. Tekvin, bap 30, 28-40.

58. Theseus'u, kaçırmış olduğu Ariadne'yi Naksos'a bırakırken gösteren, şu anda Napoli'de bulunan bir duvar tablosu.

okun da Theseus'un yüreğinde aynı yere saplandığı görülür; onun aşkının intikamını almış olan Nemesis olduğu anlaşılır.

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Kendime âşık olduğumu söylüyor insanlar. Bu beni şaşırtmıyor, çünkü ancak seni seversem âşık olabileceğimi nereden bilebilirler; bir başkası yalnızca seni sevdiğimi nasıl farkedebilir? Kendime âşıkmışım. Neden? Çünkü sana âşığım, çünkü sevdiğim sensin, yalnızca sen, ve tüm bunlar aslında senin ve ben de sana ait olduğum için kendime âşığım; öyle ki seni sevmeyi bırakırsam kendimi sevmeyi de bırakmış olurum. Şu halde, bayağı dünyanın gözünde en büyük bencilliğin ifadesi olan şey, senin sırdaş bakışınla en saf içtenliğin ifadesidir; bayağı dünyanın gözünde en sıradan bir kendini koruma ifadesi senin kutsal bakışınla en heyecan verici bir kendi kendini yok ediştir.

Johannes'in

En büyük korkum, tüm işlerin beni çok uzun süre meşgul edebileceğiydi. Ama Cordelia'nın büyük ilerleme kaydettiğini görüyorum, yani onun gönlünü hep bu işle ilgili kılmak için her şeyi harekete geçirmek gerekli olacak. Onun ilgisi her ne pahasına olursa olsun, zamanından önce, yani onun için artık zamanın geçmiş olacağı ana dek yok olmamalı.

❄

Seven biri, anayolu izlemez. Ancak evlilik Kral yolunun tam ortasından girer. Seven ve Nøddebo'dan yürüyüşe çıkan biri, tam bir av yolu olmasına karşın Esrom Gölü kıyısından gitmez; çünkü

o yürünerek açılmış bir yoldur, oysa aşk kendi yolunu açmak ister. Gribs-Skov Ormanı'nın derinlerine dalınır. Ve böyle kolkola yüründüğünde, insanlar birbirini daha iyi tanır; zevki ve acısı daha önceleri belirsiz olan şeyler netleşir. Başka birinin oradaki varlığı hakkında hiçbir fikir yoktur. –Böylece o güzel kayın ağacı senin aşkının tanığı oldu, aşkını ilk kez onun yaprakları altında itiraf ettin. Her şeyi nasıl da net anımsıyorsun; birbirinizi ilk gördüğünüz anı, dans ederken ellerinizi birbirinize uzatmanızı; değil birbirinize, kendi kendinize bile bir şey itiraf etmeksizin, şafak sökmeye yakın ilk kez ayrılmanızı. – Bu aşk provalarını dinlemek gerçekten epey güzel. – Ağacın altında dizlerinin üzerine çöktüler, aşklarının kutsallığı üzerine yemin ettiler birbirlerine, antlaşmayı ilk öpüşmeyle mühürlediler. – Bunlar, Cordelia'ya aktarılması gereken bereketli ruh halleri.– Demek bu kayın ağacı bir tanık oldu. Ah evet! bir ağaç çok uygun bir tanıktır, ama yine de yetmez. Belki sen gökyüzünün de bir tanık olduğunu düşünüyorsun, ama gökyüzü kendi içinde çok soyut bir fikirdir. Ama olduğu kadarıyla yine de bir tanık vardır. Ayağa kalkıp burada olduğumu onlara göstersem mi? Hayır, beni tanıyabilirler ve bu her şeyi berbat eder. Giderlerken ayağa kalkıp o sırada birinin orada bulunduğunu fark etmelerini mi sağlasam? Hayır, bunun hiçbir anlamı yok. Bırakın sırlarını örten sessizlik –hoşuma gittiği sürece– bozulmasın. Onlar benim elimde, istediğim anda ayırırım. Onların sırlarına girmiş durumdayım; bunu ancak o kızdan ya da o erkekten öğrenmem mümkün olurdu –o kızdan, bu olanaksız– öyleyse o erkekten–bu iğrenç bir şey– bravo! bu yüzden de gerçekten hainlik gibi bir şey, pekala, bakalım. Normal yollarla, tercih ettiğim gibi, kızdan belirli bir izlenim edinirsem, ki genellikle edinemem, o zaman yapacak başka bir şey yok.

❄

Cordelia'cığım!

Ben yoksulum –sen benim zenginliğimsin; karanlıktayım– sen benim ışığımsın; hiçbir şeyim yok, hiçbir şeye ihtiyacım yok. Hem nasıl bir şeye sahip olabilirdim ki? Kendinin sahibi olmayan bir adamın bir şeylere sahip olması çelişkilidir. Ne bir şeye sahip olabilen, ne de buna izin verilen bir çocuk gibi mutluyum. Hiçbir şeyim yok, çünkü yalnızca sana aitim, ben yokum, var olmayı bıraktım senin olmak için.

Johannes'in

Cordelia'cığım

'Benim': Bu sözcüğün anlamı nedir? Bana ait olan değil, benim ait olduğum; tüm varlığımı içeren, ona ait olduğum sürece benim olan. Benim Tanrım bana ait olan Tanrı değil, benim ait olduğum Tanrıdır; ve aynı şeyi vatanım, evim, işim, özlemim, umudum için de söyleyebilirim. Daha önce ölümsüzlük diye bir şey olmasaydı eğer, benim senin olduğum düşüncesi doğanın normal seyrinde bir kopukluk olurdu.

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Ben neyim? Zaferlerinde sana eşlik eden mütevazı öykücü mü; o güzel zarafetinle yükseldiğinde seni tutan dansçı mı; uçmaktan yorulduğunda bir an dinlendiğin dal mı; sopranonun coşkusunun daha da yükselmesi için araya giren bas mı– neyim ben? Ben seni yerde tutan yerçekimiyim. O halde neyim ben? Beden, kütle, toprak, toz ve kül.– Sense Cordelia'cığım, ruh ve tinsin.

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Aşk her şeydir. Bu yüzden seven biri için hiçbir şey kendi başına bir anlam taşımaz; her şey ancak aşkın ona kazandırdığı yorumla bir anlam ifade eder. Nişanlı bir erkek başka bir kıza ilgi duyduğundan emin olursa, adam herhalde bir suçlu olur, nişanlısı da

feveran ederdi. Ama biliyorum ki sen, böyle bir itirafta bir övgü bulacaksın; çünkü başka birini sevebilmek benim için, biliyorsun, mümkün değil; tüm yaşama kendini aksettiren sana olan aşkımdır. Yani başka birisine ilgi duyarsam, bu, onu değil de yalnızca seni sevdiğime kendimi ikna etmek için olmaz – o zaman kibir olurdu; ama benim tüm ruhum seninle dolu olduğundan yaşam bambaşka bir anlam kazanır benim için: Seninle ilgili bir ümit olur yaşam.

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Aşkım tüketiyor beni. Bir tek sesim kaldı geriye;[59] sana âşık, her yerde seni sevdiğimi sana fısıldayan bir ses. Ah! bu sesi duymak bıktırıyor mu seni? Her yerde kuşatıyor seni; hiç durmaksızın değişen bir çevre gibi yerleştiriyorum saydamca yansıyan ruhumu senin saf ve derin varlığının çevresine.

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Antik çağ öykülerinde bir nehrin bir kıza nasıl âşık olduğu anlatılır. Aynı şekilde, benim ruhum da sana âşık olan bir nehir. Kimi zaman sakin, görüntünü derinden ve bozulmadan yansıtıyor; kimi zaman görüntünü ele geçirdiğini sanıyor ve gitmeni engellemek için dalgalarından köpükler saçıyor; bazen yüzeyini hafifçe dalgalandırıp senin yansınla oynuyor, bazen de onu yitiriyor, o zaman da dalgaları karanlık ve umutsuz oluyor.– Benim ruhum böyle işte: Sana âşık olmuş bir nehir gibi.

Johannes'in

❄

59. Narcissos'a âşık olan Ekho'dan söz edildiği gibi.

Doğrusu, olağanüstü canlı bir hayal gücüne sahip olmadan da insan, daha uygun, daha rahat ve hepsinden öte daha şık bir taşıma aracı tasarlayabilirdi; turba taşıyan bir arabayla gitmek sadece mecazi anlamda bir karmaşa yaratır. –Ama zorunluluk durumunda şükranla karşılanır. Anayolda bir miktar yürünür, yük arabasına atlanır, arabayla beş kilometre kadar gidilir ve hiçbir şeyle karşılaşılmaz. On kilometre de geçer ve her şey yolunda gitmektedir: Sakinleşilir ve güven duygusu gelir. Bu konumdan bakınca manzara, her zamankinden daha güzel görünmektedir. Nerdeyse onbeş kilometre gidilmiştir– anayolda bu kadar uzakta Kopenhaglı birine rastlanacağı kimin aklına gelir? Kopenhaglı biri; pekala görüyorsun, taşralı değil; adam sana gayet özel bir biçimde bakıyor, öylesine kendine güvenli, öylesine araştırıcı, öylesine değer biçici ve biraz da küçümseyici. Evet sevgili kız, senin durumun hiç de rahat değil; sanki tepside oturuyormuş gibi duruyorsun, araba öyle düz ki ayaklarını koyacağın bir çukurluk bile yok. Ama bu sizin hatanız; arabam tümüyle emrinize amade. Size daha az utandırıcı bir yer sunma cüretini gösterebilirim, benim yanımda oturmak sizi mahcup etmezse eğer. Yok ederse o zaman tüm arabayı size bırakır sürücü yerine kendim otururum, sizi gideceğiniz yere ulaştırmanın zevkiyle –hasır şapka yan bakışlara karşı iyi bir koruyucu değildir. Başınızı öne eğmeniz bir işe yaramaz, bu sefer de o güzel profile hayran kalabilirim; köylünün beni selamlaması can sıkıcı değil mi? Ama olsun, seçkin bir beye saygı göstermek bir köylü için gayet uygun bir davranıştır.– Bundan öyle kolayca kurtulamazsınız; işte bir meyhane, evet, bir durak yeri ve bir turba arabacısı, yolu üzerinde ibadetini yapmayı ihmal etmeyecek kadar dindardır. Ben onunla ilgilenirim. Turba taşıyıcılarını büyüleme konusunda olağanüstü bir yeteneğim vardır. Sizi de memnun edecek kadar şanslı olabilirim belki de! Benim önerime karşı çıkmayacaktır ve kabul ettikten sonra da bunun sonuçlarına karşı çıkmayacaktır. Bunu ben yapmasam da uşağım yapabilir. İşte, adam meyhaneye giriyor; şu anda arabada, tentenin altında yalnızsınız.– Bunun nasıl bir genç kız olduğunu tanrı bilir ancak. Orta sınıftan bir kızcağız, örneğin bir diyakozun kızı olabilir mi? Eğer öyleyse bir diyakozun kızına göre alışılmadık derecede alımlı ve olağanüstü zevkli giyinmiş. Diyakozun kazancı iyi olsa gerek. Aklıma şu geliyor; acaba bu kız

kendi lüks arabasına binmekten bıkıp, belki de kır evine doğru ufak bir gezintiye çıkmış ve şu anda küçük bir maceraya atılmak isteyen bir soylu olamaz mı? Pekala olabilir; bunlar duyulmadık şeyler değil.– Köylü bir şeyden anlamaz, ancak içmesini bilen bir mankafa o: Evet, evet, hemen iç ahbap, buyursunlar.– Ama içeride neler görüyorum? Bayan Jespersen, ta kendisi, Hansine Jespersen, toptancının kızı. Tanrım bizi koru! Birbirimizi tanıyoruz. Bir zamanlar Bredgade'de karşılaştığım kız oydu, arkaya dönük bir koltuğa oturmuştu ve pencereyi yukarı kaldıramıyordu; gözlüklerimi takmış ve sonra onu gözlerimle izlemenin zevkini tatmıştım. Çok sıkışık bir pozisyondu, arabada, öyle çok kişi vardı ki kımıldayamıyordu ve tahminen, bir rezalete yolaçmaya da cesaret edemedi. Şimdiki durum da aynı şekilde biçimsiz gerçekten. Anlaşılan biz birbirimizin kısmetiyiz, yazgımız böyle. Onun romantik bir kızcağız olduğu sanılır; kesinlikle tek başına dışarı çıkmış.– Uşağım turba arabacısıyla birlikte geliyor. Adam körkütük sarhoş. İğrenç bir şey; yoldan çıkmış tiplerdir bu turba arabacıları. Evet, yazık! turba arabacılarından da kötüler vardır. Bak, şimdi her halükârda arabayla gitmek zorunda kalacaksınız; atları da kendiniz sürmek zorunda kalacaksınız, bu epey romantik olur. Benim davetimi kabul etmiyorsunuz. Çok iyi bir sürücü olduğunuzda diretiyorsunuz. Beni kandırmayın. Ne kadar kurnaz olduğunuzu gayet iyi anlıyorum. Az bir yol gittikten sonra aşağı atlayacaksınız, ormanda saklanacak bir yer bulmak kolaydır.– Benim atım eyerlensin at sırtında arkadan geleceğim.– İşte, bakın; şimdi ben hazırım, şimdi herhangi bir saldırıya karşı güvende hissedebilirsiniz kendinizi. – Ama böyle dehşetli korkmayın, yoksa hemen geri dönerim. Sizi yalnızca birazcık korkutmak ve doğal güzelliğinizin artması için bir fırsat yaratmak istedim. Köylüyü benim sarhoş ettirdiğimi gerçekten bilmiyorsunuz, üzerimde tek bir suç belirtisi bulundurmadım. Yine de her şey iyi olabilir; elbette olayın yönünü öyle bir değiştirdim ki tüm öyküye gülersiniz. Tek istediğim şey sizinle küçük bir hesaplaşma. Savunmasız bir genç kızı tuzağa düşüreceğimi sanmayın sakın. Ben bir özgürlük tutkunuyum ve bana özgürce gelmeyen bir şeyle uğraşmam bile– 'Elbette takdir edersiniz ki yolculuğunuzu bu şekilde sürdüremezsiniz. Ben ava gidiyorum, bu yüzden at sırtındayım. Ama arabam meyhanenin önünde hazırdır.

Emrederseniz size hemen yetişir ve sizi istediğiniz yere götürür. Ben ne yazık ki size eşlik etme zevkinden yoksun kalacağım, çünkü verdiğim bir av sözüne uymak zorundayım ve verilen söz kutsaldır.' – Ama siz kabul ederseniz– her şey bir anda ayarlanır.– Artık anlıyorsunuz ki beni tekrar gördüğünüzde utanmanıza ya da size yakışandan daha fazla utanmanıza hiç gerek yok. Tüm bu öyküyle eğlenebilir, biraz gülebilir ve biraz benim hakkımda düşünebilirsiniz. Daha fazlasını istemiyorum. Bu pek fazla bir şey gibi görünmeyebilir, ama benim için yeterlidir. Bu bir başlangıçtır ve ben özellikle ilk adımlarda güçlüyümdür.

❄

Hala, dün akşam ufak bir parti verdi. Cordelia'nın örgüsünü alacağını biliyordum. Örgünün içine ufak bir not gizledim. Onu önce düşürdü sonra eğilip aldı, heyecanlandı ve özlemle doldu. Durumu hep kendi yararına kullanmak işte buna derler. Bundan sağlayacağınız avantajlar inanılmayacak kadar çoktur. Böylesi bir durumda okunacak normalde önemsiz bir not onun için sonsuz önem kazanır. Cordelia'nın benimle yürüyüşe çıkma şansı yoktu, bir hanımefendiye evine kadar eşlik etmem gerekecek şekilde ayarladım her şeyi. Yani Cordelia'nın bugüne dek beklemesi gerekti. Bu, bir izlenimin ruhunda daha derinlere gömülmesini sağlamak için daima iyi bir yoldur. Ona ilgi gösteren hep benmişim gibi görünüyor. Bundan benim sağladığım yarar, benim her yerde onun düşüncelerinde yer almam ve onu her yerde şaşırtmamdır.

Ama aşkın kendi diyalektiği vardır. Bir zamanlar âşık olduğum bir kız vardı. Geçen yaz Dresden'de bir tiyatroda ona şaşırtıcı derecede benzeyen bir aktris gördüm. Bu yüzden onunla tanışmak istedim, tanıştım da, sonra her şeye karşın yine de çok önemli farklar

olduğuna inandım. Bugün sokakta, bana o aktristi anımsatan bir kadına rastladım. Bu öykü istediğiniz kadar uzayıp gidebilir.

Düşüncelerim her yerde Cordelia'yı kuşatıyor, koruyucu melekler gibi yerleştiriyorum onları çevresine. Venüs'ün, güvercinlerin çektiği arabasında oturması gibi Cordelia da, zafer arabasına kuruluyor, ben de düşüncelerimi koşuyorum arabasına, kanatlı yaratıklar gibi. Orada otururken mutludur, bir çocuk gibi zengin, birtanrıça gibi her şeye kadir; bense onun yanı sıra yürürüm. Gerçekten, genç kız Doğanın ve tüm varoluşun bir *kutsallığı*dır ve hep öyle kalacaktır! Bunu kimse benden daha iyi bilemez. Hayıflanacak tek şey ise bu görkemin böylesine kısa ömürlü oluşudur. Bana gülümsüyor, beni selamlıyor, kız kardeşimmiş gibi eliyle çağırıyor beni. Tek bir bakış bile ona sevgilim olduğunu anımsatmaya yetiyor.

Aşkta birçok konumlama vardır. Cordelia iyi ilerleme kaydediyor. Kucağıma oturuyor, kolları boynuma dolanıyor, yumuşak ve sıcak; göğsüme yaslanıyor, hafif, ağırlığı yok gibi; yumuşak vücut hatları hafifçe değiyor bana; güzel vücudu bir çiçek gibi sarıyor beni, bir kurdela gibi özgürce. Gözleri kirpiklerinin ardında saklı, göğsü kar gibi göz kamaştırıyor, öylesine pürüzsüz ki bakamıyorum; göğsü kımıldamasa bakışla seçilemezdi. Bu hareketler ne anlama geliyor? Aşk mı bu? Belki. Bu aşkın bir önsezisi, bir düşü. Yine de enerjiden yoksun. Onun sarılışı, göğe yücelmiş birini saran bulutunki gibi genişçe, serin bir esinti gibi hür, bir çiçeğin okşaması gibi yumuşacık; beni öpüşü göğün denizi öpmesi gibi yumuşakça ve sessizce, denizin mehtabı öpmesi gibi görkemli.

Onun şu anki tutkusunu naif bir tutku olarak niteliyorum. Değişim olup da kendimi gerçekten geri çekmeye başlayınca beni büyülemek için elinden gelen her şeyi yapacaktır. Bu amaç için elinde erotizmin bizzat kendisinden başka araç yoktur, yalnız erotizm bu kez bambaşka bir ölçekte açığa çıkar. Bana karşı kullanacağı bir silah olur o zaman. Bende ise, yansımış tutku vardır. O kendisi için savaşır, çünkü bende erotizmin var olduğunu bilir; beni yenmek için savaşır benimle. Kendisi de erotizmin daha yüksek bir biçimine gerek duymaktadır. Onu harekete geçirerek kuşku duymasını öğrettiğim şeyleri, şimdi soğukluğum anlamasını öğretiyor; ama

bunu kendisinin keşfettiğini sanacak şekilde yapıyor. Böylece beni şaşırtarak tuzağa düşürmek ister; cesarette beni geçtiğine ve bunun beni onun tutsağı yapacağına inanmak ister. O zaman, tutkusu kararlı, enerjik, kesin ve diyalektik; öpüşü tam; sarılışı tereddütsüz olur.– Bende özgürlüğünü arar ve ben onu ne denli sıkıca kuşatırsam özgürlüğünü daha iyi bulur. Nişan birden bozulur. Bu olay olduğunda biraz beklemesi gerekecektir, bu vahşi kargaşadan hiçbir şey çıkmayacağını görmelidir. Tutkusu kendini yeniden yaratır ve benim olur.

Edvard döneminde onun okuyacağı şeyleri dolaylı olarak yönetmiştim, şimdi ise doğrudan yönetiyorum. Ona önerdiğim şeyler en iyi gıda olarak gördüklerim: Mitoloji ve peri masalları. Ama o yine de, her şeyde olduğu gibi bunda da özgür; kendisinden öğrenmediğim hiçbir şey yok bunda. Ancak başlangıç olarak bir şey yoksa eğer, ilk olarak ben bir şeyler koyuyorum.

❄

Hizmetçi kızlar yazın Dyrehaug'taki parklara gittiklerinde orada genellikle yeterli eğlence yoktur. Kızlar oraya yılda bir kez giderler, o yüzden de oranın ellerinden geldiğince tadını çıkarmak ihtiyacı hissederler. Şapkalar takıp şallar sarınmaları ve her bakımdan kendilerini çirkinleştirmeleri gerekir. Neşeleri vahşi, yakışıksız ve şehvetlidir. Evet, o zaman ben Frederiksberg parkını yeğlerim. Oraya pazarları öğle sonu gelirler, ben de öyle. Orada her şey yakışığında ve naziktir, neşelenmeleri daha sessiz ve daha incedir. Genellikle, hizmetçi kızların değerini bilmeyen bir adamın kaybı onlarınkinden daha çoktur. Hizmetçi kızların bu karmakarışık sürüsü aslında Danimarka'nın en güzel sivil gücüdür. Ben kral olsaydım yapacağım şeyi biliyordum–askerlerin geçit törenini izlemezdim. Belediye meclisinde bir üye olsaydım hizmetçi kızları, zevklerini

değiştirmeleri ve kendilerine özen göstermeleri için olası her yolla, sezgiyle, öğütle, öneriler ve uygun armağanlarla teşvik edecek bir sosyal yardım komitesi kurmak için harekete geçerdim. Güzellik neden ziyan olsun? Neden yaşam boyu fark edilmeden kalsın? Hiç olmazsa haftada bir kez en faydalı şekilde ışığa çıksın bari! Ama hepsinden çok, zevkimiz ve sınırımız olsun. Bir hizmetçi kız hanımefendi gibi görünmemeli, buraya kadar, *Politivennen*'e[60] katılıyorum, ama bu saygın gazetenin ortaya sürdüğü gerekçeler tümüyle yanlış. Bu yolla hizmetçi sınıfında arzu edilecek gelişmeyi umut edebiliyorsak bunun evlerimizdeki genç kızlar üzerinde de yararlı etkisi olmaz mı? Yoksa Danimarka için bu konuda gerçekten eşsiz diye nitelenecek bir gelecek görmek çok mu cüretkarlık olur? Ben o altın çağda[61] yaşamak şansına bir sahip olsam bütün günümü vicdanı rahat bir şekilde sokaklarda gözlerim bayram ederek geçirebilirim. Nasıl da yaratıcı ve cesurca, nasıl da yurtsever düşler! Ama işte, hizmetçi kızların pazar öğle sonları geldikleri ve benim de geldiğim Frederiksberg parkındayım. – Önce, taşralı kızlar geliyor, sevgilileriyle el ele; ya da, kızların hepsi önde el ele, erkeklerin hepsi arkada; ya da bir başka türlüsü, iki kız ve bir erkek. Çevreyi bu kalabalık oluşturuyor; genellikle kulubenin karşısındaki büyük avluda, ağaçların altında durur ya da otururlar. Sıhhat fışkırır hepsinden, yalnız gerek giysilerindeki, gerek yüzlerindeki renk uyuşmazlığı biraz fazla göze batar. Bu çerçeve içine Jutlandlı ve Fynli hizmetçi kızlar gelir: Uzun boylu, dimdik, birazcık fazla iri yapılıdırlar, giysileri biraz karışıktır. Burada komiteye epey iş çıkardı. Bornholm fırkasının tek tük temsilcileri de hiç eksik olmaz. Usta aşçılar, ama mutfakta da Frederiksberg'de de yanlarına pek yanaşılmaz; gururlu ürkütücü bir şey vardır onlarda. Buradaki varlıklarının gösterdiği tezat da etkisiz kalmıyor ve onlarla pek bir ilgim olmadığı halde burada eksikliklerini istemem.– Şimdi arkadan esas birlikler, Nyboderli kızlar geliyor. Biraz daha kısa boylu, balık etinde, dolgun vücutlu, güzel yüzlü, neşeli, mutlu, canlı, konuşkan, biraz cilveli ve hepsinden öte, başları açık. Giysileri bir hanımefen-

60. Bu gazete 1837'de (No 86, s. 219 ve 235), hanımefendiler gibi giyinen hizmetçi kızları hicveden bir yazı yayımlamıştı.
61. Kendi hedeflerini sık sık 'eşsiz' ve bir 'altın çağ' olarak niteleyen, popülist dinsel hareketin önderi N.F.S. Grundtvig'e (1783-1872) iğneleme.

dininkine gayet yakındır; yalnızca iki şey dikkati çeker, şal değil eşarp kullanırlar, şapka yoktur en fazla şık bir başlık takarlar, tercihan başı açık gezerler.– Vay, merhaba Marie! Seni burda gördüğüme çok sevindim! Görüşmeyeli çok oldu. Hâlâ müsteşarlarda mısın? –'Evet'– Harika bir yer, değil mi? –'Evet'– Ama sen burda yapayalnızsın, birlikte gezecek biri... bir sevgili yok, belki çocuğun bugün vakti yoktur ya da belki de sen onu bekliyorsun? – Ne, sen nişanlı değil misin? Olamaz, Kopenhag'daki en güzel kız Müsteşarlıkta çalışan bir kız, tüm hizmetçi kızların süsü ve onlara örnek olan bir kız, böyle güzel ve... böyle zengince giyinmesini bilen bir kız. Ne zarif bir mendil var elinde, en güzel patiskadan... ve ne görüyorum, kenarında işlemeler? Bahse girerim on marktır fiyatı... şık hanımefendilerden pek çoğunun bu değerde bir mendili yoktur, emin ol... Fransız eldivenleri... ipek bir şemsiye ve böyle bir kız nişanlı değil ha?... bu anlamsız. Belleğim beni fena halde yanıltmıyorsa Jens sana bayılıyordu. Jens'i tanırsın, toptancıların Jens'i, ikinci katta... Bak, nasıl da bildim... Peki neden nişanlanmadın? Jens yakışıklı çocuk, durumu iyi, Müsteşarın sayesinde bir polis ya da itfaiyeci olabilirdi vakti gelince, pek kötü bir koca olmazdı... Kabahat muhakkak sendedir, ona çok sert davranmışsındır... Hayır!, Jens'in daha önce bir kızla nişanlanmış olduğunu öğrendim, kıza hiç iyi davranmadığını söylüyorlar.–... A, yok canım: Jens'in böyle ahlâksız bir herif olduğuna kim inanırdı... evet, bu muhafız oğlanlar... bu muhafız oğlanlara güvenmeye gelmez... Sen doğrusunu yapmışsın, senin gibi bir kız öyle herhangi birisiyle ziyan edilemez... Emin ol ki daha iyi bir kısmet çıkacak, sana garanti ederim.– Bayan Juliane nasıl? Epeydir görmedim onu. Eminim benim güzel Marie'ciğim bana birazcık haber verir... İnsan sırf aşkta şanssızlığa uğradı diye başkalarına da sempatisini esirgememeli.. Burada bir sürü insan var... Sana söylemekten çekiniyorum, birinin beni dinlemesinden korkuyorum... Bir dakika dinle güzel Marie'ciğim... İşte aradığım yer burası, ağaçların bizi başkalarından gizlemek için sarmaş dolaş olduğu, başka kimseyi görmeyeceğimiz, müziğin hafif yankısı dışında hiçbir insan sesi duymayacağımız bu gölgeli yolda... burada sırrımı söylemeye cesaret edebilirim... Şimdi, Jens kötü bir adam olmasaydı burada onunla kol kola yürürdün, değil mi ve bu neşeli müziği dinlerdin ve daha

büyük bir mutluluğu yaşardın... neden böyle üzüldün? –Jens'i unut gitsin ... Beni yanlış anlama... buraya gelmem seninle karşılaşmak içindi... Müsteşarlara gelişim de seni görmek içindi... Muhakkak farketmişsindir... Her fırsatta mutfak kapısından geçtim... Sen benim olmalısın... Nikâh kağıtları askıya çıkacak... yarın akşam her şeyi açıklayacağım... Merdivenleri çıkınca soldaki kapı, mutfağın tam karşısında... Hoşçakal Güzel Marie'ciğim... beni burada gördüğünü ya da benimle konuştuğunu kimse bilmesin. Sırrımı sen biliyorsun.– Kız gerçekten nefis, ondan bir şeyler çıkabilir.– Onun odasına adımımı bir atarsam o evlenme ilanını ben kendim duyuracağım. Ben hep o Grek usulü özerkliği geliştirmeye ve özellikle rahibi gereksiz kılmaya çalışmışımdır.

❄

Cordelia benden bir mektup aldığında arkasında bulunabilseydim çok ilginç olabilirdi. O zaman mektupları ne dereceye kadar erotik yönden algıladığını en net şekilde görebilirdim. Genelde, mektuplar bir genç kız üzerinde etki yapmada paha biçilmez araçlardır ve hep öyle olacaktır; cansız simgeler canlı sözcüklerden çok daha büyük etkiye sahiptir çoğunlukla; Mektup gizli bir iletişimdir; duruma egemensinizdir ve başka birinin varlığının baskısını hissetmezsiniz ve mektubu okuyan genç kız ise yalnız idealleriyle baş başa kalır ki bunlar özel ve etkisini en güçlü hissettiği anlardır. Onun ideali belirli bir aşk nesnesinde adeta tam ifadesini bulsa bile, idealinde yine de, gerçeklikte bulunmayan daha fazla bir şeylerin var olduğunu hissedeceği anlar olacaktır. Bu büyük kefaret yortularını kıza bağışlamak gerekir; tek dikkat edilmesi gereken nokta bunların doğru şekilde kullanılması, böylece kızın yeniden gerçeğe dönerken zayıflamamış, güçlenmiş olmasıdır. Burada mektuplar yardımcı olur; bunların etkisi, bu kutsal adanma anlarında görünmeksizin ama tinsel olarak orada bulunmaktır; bu sırada, ger-

çek kişinin mektupların yazarı olduğu fikri, gerçekliğe doğal ve kolay geçiş sağlar.

Cordelia'yı kıskanır duruma gelebilir miyim? Allah kahretsin, evet! Ama başka bir açıdan hayır! Çünkü ötekine karşı savaşı kazansam bile Cordelia'nın doğasının inceneceğini ve istediğim gibi olamayacağını anlarsam –o zaman ondan vazgeçerim.

Eski bir filozof, tüm yaşadıklarınızı ve deneyimlerinizi kusursuz bir şekilde kaydederseniz ne olduğunu anlayamadan filozof olursunuz demiş. Bir süredir nişanlılar toplumuyla bir arada yaşadım. Böyle bir ilişkinin en azından bazı ürünleri olması kaçınılmazdı. Böylece ben de, tüm duyarlı sevgililere adanmış, *Öpüşme Kuramına Katkı* adlı bir kitap için malzeme toplamayı düşündüm. Bu ilginç bir şey, üstelik bu konuda hiçbir çalışma da yok. Yani onu tamamlamayı başarırsam uzun süredir duyulan bir boşluğu kapatmış olacağım. Literatürdeki bu boşluğun sebebi filozofların bu tür konularla ilgilenmemesi mi yoksa bunlardan anlamamaları mıdır? – Bu konuda ortaya hemen birçok tez atabilirim. Kusursuz bir öpüşmede tarafların biri erkek, diğeri kız olmalıdır. İki erkek arasındaki öpüşme tatsızdır, daha da kötüsü zevksizliktir. –İkincisi, bir erkek bir kızı öptüğünde, bir kızın bir erkeği öpmesine göre öpüşme kavramına daha çok yaklaşılır.[62] Bu ilişkideki ayrım, yıllar geçtikçe gözden kaybolursa öpüşme de önemini yitirecektir. Bu, evli çiftlerin, peçete yokluğunda birbirlerinin dudaklarını temizleyip bir yandan da 'bir şey değil, rica ederim' dedikleri ev hali öpüşme için geçerlidir.– Yaş farkı çok fazlaysa, öpüşme, kavramının dışına çıkar. Kentlerden birinde bir kız okulunu anımsıyorum; en büyük sınıfın kendine özgü bir deyimi vardı: 'müsteşarı öpmek'; kabul edilebilir olanın dışındaki herhangi bir fikre benzetme yaptıkları bir deyimdi bu. Şöyle başlamıştı: Kadın öğretmenin evinde oturan bir de kayınbiraderi vardı. Bir zamanlar müsteşarlık yapmış yaşlı bir adamdı ve genç kızları öpmek için yaşından istifade ederdi. – Öpüşme, bir tutkunun ifadesi olmalıdır. İkiz kardeş olan erkekle kız öpüşür ama bu uygun bir öpüşme değildir,

62. Kasıtlı ve ironik bir şekilde Hegel terminolojisi.

Noel oyunlarının ikramiyesi olan öpüşmeler için de çalınmış öpücükler için de aynı şey geçerlidir. Öpüşme, içermesi gereken duygudan yoksunsa ve bu duygu ancak belli bazı koşullarda var olabiliyorsa, anlam taşımayan sembolik bir eylemdir. Öpüşmeyi sınıflandırmaya kalkarsak birçok sınıflandırma ilkesi esas alınabilir. Öpüşmeler sese göre sınıflandırılabilirler. Ne yazık ki burada dil, gözlemlerini aktarmada yetersiz kalıyor. Dünyadaki tüm diller bir araya gelse yalnızca amcamın evinde farkettiğim ayrımları bile kapsayabilecek yeterlikte bir doğa sesleri dağarcığı elde edilemez sanırım. Bu ses kimi zaman şaklamadır, kimi zaman ıslıktır, kimi zaman şapırtıdır, kimi zaman patlamadır, kimi zaman guruldamadır, kimi zaman yankılıdır, kimi zaman boşluktan gelir gibidir, kimi zaman pamuklu bez sesi gibidir... Öpüşmeler temas biçimlerine göre, teğetsel öpüşme ya da *en passant* öpüşme ve sımsıkı öpüşme olarak sınıflandırılabilir. Sürelerine göre de kısa ve uzun olarak sınıflandırılabilir. Zamana göre bir sınıflandırma daha vardır ve benim gerçekten tek ilgilendiğim budur. Böylece ilk öpüşme ile tüm öteki öpüşmeler arasında bir ayrım oluşur. Burada odaklanan düşünceler öteki sınıflandırmaların açıkladıklarıyla mukayese edilemez; ses, temas ve süreyle genelde ilgisi yoktur. Ama ilk öpüş nitelik yönünden tüm ötekilerinden farklıdır. Çok az kişi bunu dikkate alır; bu konuda kafa yoran biri yoksa yazık.

Cordelia'cığım!

İyi bir yanıt tatlı bir öpüş gibidir der Süleyman.[63] Benim sorular sormaya meraklı olduğumu biliyorsun. İnsanlar bu yüzden bana nerdeyse çıkışırlar. Ne sorduğumu anlamazlar da o yüzden; çünkü ne sorduğumu anlayan sensin, yalnızca sen; ve nasıl yanıt vereceğini bilen sensin, yalnızca sen; ve iyi bir yanıtın nasıl verileceğini bilen sensin, yalnızca sen; çünkü iyi bir yanıt tatlı bir öpüş gibidir, der Süleyman.

Johannes'in

63.Darbımeseller 24. 2 , Luther'in çevirisi: '*Eine richtige Antwort ist wie ein lieblicher Kuss.*'

Tinsel ve fiziksel erotizm arasında fark vardır. Şimdiye dek Cordelia'da geliştirmeye çalıştığım çoğunlukla tinsel türüydü. Benim fiziksel mevcudiyetim artık farklı bir nitelik almalı, yalnızca eşlik eden bir ruh hali olarak kalmayıp ayartıcı da olmalı. Kendimi sürekli, *Phaedrus*'taki, aşk üzerine ünlü pasaji[64] okuyarak bu günlere hazırladım. Bu pasaj tüm varlığımı elektriklendiriyor, ayrıca harika bir prelüt. Şu açık ki Platon aşkı gerçekten anlamış.

Cordelia'cığım!

Latincede, pürdikkat bir mürid için, efendisinin dudaklarına asılı derler.[65] Aşk için her şey imgedir, ama imge de hakikattir. Ben gayretli ve pürdikkat bir mürid değil miyim? Ama sen yine de tek sözcük söylemiyorsun!

Johannes'in

Eğer bu süreci yönlendiren benden başka birisi olsaydı herhalde yönlendirilemeyecek kadar uyanık olurdu. Nişanlılar toplumuna girmiş birine danışsaydım büyük olasılıkla erotik bir cüretle derdi ki 'Bu aşk konumlanmaları içinde âşıkların aşklarını anlattıkları bir ses-imgesi arayıp durdum boşuna'.[66] Ben de derdim ki 'Bunu boşuna aradığın için memnunum, çünkü o imge ilginçliğini de katsan içine, gerçek erotizmin alanına girmez.' Aşk, sohbetle geliştirilemeyecek kadar önemli bir şeydir; erotik durumlarda, konuşmanın bir şey ekleyemeyeceği kadar büyük anlamlar vardır. Erotik durumlar sessizdir, durgundur, belirli hatlar içindedir, ama Memnon'un heykelinden[67] çıkan müzik gibi etkileyici bir dili vardır. Eros kendini jestlerle ifade eder, konuşmaz; ya da eğer konuşursa

64. Platon, *Phaedrus*, 31. bölüm ve devamı
65. *'Pendet ab ore magistri.'*
66. Örneğin, hafifçe kumla kaplanmış ve bir noktadan tutulan cam tabağa bir keman yayıyla ses verildiğinde oluşan ses-imgesi *(klangfigur)* ya da (bunu bulan Alman akustikçi E.F.F Chladni'nin [1756-1827] adıyla) Chladni figürü.
67. Nil nehri üzerinde, sabah güneşi üzerine düştüğünde müzik sesi veren dev heykel. Yunanlılar, Tithonius'la Eos'un (şafak tanrıçası) güzel oğlu, Etopya kralı Memnon'un onuruna yapıldığı söylenen antik bina ve anıtlara 'Memnonium' ya da 'Memnonia' derlerdi.

söylediği muammayı andıran gizli sözlerdir, sembolik bir müziktir. Erotik durumlar daima ya heykel ya da resim gibidir; ama aşklarından söz eden iki insan ne heykele ne de resme benzerler. Ciddi nişanlılar işe daima incir çekirdeğini doldurmayan konuşmalarla başlarlar ki bunlar geveze evliliklerinin bağlayıcı iplerini oluşturur. Bu önemsiz konuşmalar aynı zamanda evliliklerinin, Ovidius'un söz ettiği çeyizden yoksun kalmayacağının vaadidir: *'dos est uxoria lites'*[68] Eğer konuşulacaksa bunu ikisinden birinin yapması yeterlidir. Konuşmayı erkek yapmalı ve böylece, Venüs'ün kemerinde duran, erkekleri baştan çıkarmada kullandığı gücün bir bölümünü ele geçirmelidir: konuşmayı ve tatlı övgüleri, yani içe işleyen sözleri.[69] Bundan çıkacak sonuç, kesinlikle, Eros'un dilsiz olduğu ya da konuşmanın erotik yönden yanlış olduğu değildir; yalnızca, konuşmanın kendisinin erotik olması, yaşamdaki umutlar üzerine eğitici yorumlar falan gibi şeyler arasından yitip gitmemesi gerektiği ve konuşmanın esasen, en önemli şey olarak değil, erotik etkinliğin içinde bir tür mola, bir oyalanma olarak görülmesidir. Böyle bir konuşma, böyle bir *confabulatio** gayet kutsal bir nitelik taşır ve ben bir genç kızla konuşmaktan asla bıkmam. Yani bir genç kızdan bıkabilirim ama bir genç kızla konuşmaktan asla bıkmam. Benim için nefes almaktan bıkmak gibi olanaksızdır. Böyle bir konuşmanın gerçek özelliği bitkiler gibi çiçek açmasıdır. Konuşma makul bir düzeyde kalır, temel bir konusu yoktur, rastlantı yönetir – ama 'bin zevktir' kendisinin ve ürününün adı.[70]

Cordelia'cığım!

'Cordelia'cığım!', 'Johannes'in' –bu sözcükler mektuplarımın aciz içeriğini parantez gibi sınırlıyor. Parantezin kolları arasındaki mesafenin gittikçe kısaldığını fark ettin mi? Ah, Cordelia'cığım! Parantezin içi boşaldıkça daha çok anlamla dolu olması ne güzel.

Johannes'in

68. 'Evli kadının çeyizi kavgadır.' *Ars amandi*, II,155.

69. Bkz. Homeros, *Iliada*, XIV, s. 214. Venüs'ün (Afrodit'in) sihirli kemeri, takan kişiyi bir aşk ve arzu hedefi haline getirirdi. Kemerde 'arzu uyandıran ve şakacı bir konuşma' ve 'bilgeleri bile yoldan çıkaran iltifatlı yakarışlar' yeteneği de vardı.

* (İta.) Sohbet. (ç.n.)

70. *Tusindfryd* ('bin zevk') İngiliz papatyasının (*Bellis perennis*) Danca adıdır.

Cordelia'cığım!
Bir sarılma, darılmaya yol açar mı?

Johannes'in

Cordelia genellikle suskun. Bu hep hoşuma gitti. Onun kadınca doğası, karşısındakini sesli harf aralıklarıyla [hiatus] bezdirmeyecek kadar derindi; oysa bu tür mecaz sanatı özellikle kadınlara özgüdür ve önceki ya da sonraki eksik ünsüzleri sağlayacak erkek aynı derecede kadınsıysa kaçınılmazdır. Ara sıra tek kısacık bir telaffuz, ondaki tüm zenginliği açığa çıkarır ve o zaman ona yardım edebilirim. Bu, acemi eliyle ara sıra bir çizgi atarak resim çizen birinin ardında, cesur ve kararlı çizgilerle sürekli müdahale eden başka birinin bulunması gibi bir şey. Cordelia kendine şaşmış durumda, ama yaptığı şey yine de ona ait gibi görünüyor. Ben de sürekli ağzından kaçan her lafa, öylesine söylediği her kelimeye dikkat ediyorum ve bunları ona hem bildiği hem de bilmediği zengin anlamlarla iade ediyorum daima.

Bugün bir partideydik. Tek laf etmedik. Bir uşak gelip de Cordelia'ya, bir habercinin kendisiyle konuşmak istediğini bildirdiğinde masadan kalkmak üzereydik. Haberciyi ben göndermiştim ve masada ettiğim bir sözle ilgili kimi anıştırmalar içeren bir mektup getiriyordu. O sözcüğü masadaki genel konuşmalar sırasında söylemeyi becermiştim ve Cordelia benden biraz uzakta oturmuş olmasına karşın kulak misafiri olup yanlış anlamaması olanaksızdı. Mektubun geliş nedeni buydu. Eğer konuşmayı o yöne yöneltmeyi başaramasaydım belirtilen saatte mektuba el koymak üzere bizzat orada olacaktım. Cordelia odaya geri döndü; ufak bir yalan söylemek zorunda kaldı. Bu tür şeyler erotik gizliliği pekiştirir, aksi halde yöneltildiği yöne doğru gidemez.

Cordelia'cığım!
Başını perili tümseğe koyup da yatanın, düşünde periyi göreceğine inanır mısın? Bunu bilmiyorum; yalnız bildiğim bir şey var, ben başımı senin göğsüne yaslayıp gözlerimi kapamadan daha

öteye bakarsam, bir meleğin yüzünü görüyorum. Başını perili tümseğe yaslayan birinin sakince yatamayacağını düşünüyorsun? Ben öyle sanmıyorum, ama bildiğim, başım göğsüne doğru eğildiğinde, gözlerime uyku girmeyecek kadar canlandığımdır.

Johannes'in

Jacta est alea.[71] Dönüş artık yapılmalı. Bugün onunla birlikteyken bir fikir meşgul etti durdu kafamı. Ne gözümü ne kulağımı verebilirdim Cordelia'ya. Fikir çok ilginçti ve o da hayran kaldı. Ayrıca, onun yanındayken kendimi soğuk göstererek bu yeni operasyona başlamak doğru olmazdı. Madem ki bıraktım ve bu düşünce artık Cordelia'yı meşgul etmiyor, benim alışılmıştan farklı biri olduğumu hemen anlayacaktır. Değişimi yalnızlığı sırasında fark etmesi bu keşfi onun için daha acı verici kılar, etkisi daha yavaş ama çok daha içe dokunucudur. Hemen kızamaz ve fırsat çıktığında da, önceden öyle çok düşünüp taşınmıştır ki bir defada her şeyi ifade edemez, daima geriye bir şüphe artığı kalır. Huzursuzluk artar, mektuplar kesilir, erotik gıda azalır; aşk gülünç diye küçümsenir. Belki bir süre böyle gidebilir ama uzun vadede buna dayanamaz. Bu kez beni, ona karşı kullandığım araçla, yani erotizmle ele geçirmek ister.

Bir nişanın bozulması olayı gelip çattığında her kız büyük bir ahlâkçı kesilir ve okullarda bu konuda kurs verilmemesine karşın tüm genç kızlar nişanın hangi koşullarda bozulacağı konusunda mükemmel bilgiye sahiptir. Bu, gerçekten, okullarda yıl sonu sınavlarının standart sorusu olmalıdır; kız okullarındaki kompozisyon konularında pek az çeşit olduğunu biliyorum, ama bunda çeşit kıtlığı çekilmeyeceğinden eminim, çünkü bu sorun kızların kavrama gücü için geniş bir alan oluşturmaktadır. Hem niçin genç kızlara zekalarını en parlak şekilde gösterme fırsatı verilmesin? Yoksa kızların bu şekilde –nişanlanacak kadar– olgunlaştıklarını gösterme şansına erişeceklerine inanmıyor musunuz? Bir zamanlar, bana çok ilginç gelen bir durum geçmişti başımdan. Bir gün, ara sıra zi-

71. 'Zarlar atıldı, [ok yaydan çıktı] Sezar'ın, kendi illiyle İtalya toprağını ayıran Rubicon nehrini geçerken söylediği ve böylelikle savaş ilan ettiği rivayet olunan söz.

yaret ettiğim bir ailenin büyükleri evde yoktu, ama evin iki genç kızı bir grup kız arkadaşını sabah çaya davet etmişti. Onaltı ile yirmi yaş arası toplam sekiz kişiydiler. Herhalde bir misafir beklemiyorlardı; hizmetçi kıza, evde kimse olmadığını söyleme emri verilmişti büyük olasılıkla. Buna rağmen içeri girdim, tabii kızlar biraz şaşırdı. Böyle sekiz genç kızın bu tür ciddi bir toplantıda gerçekten ne konuştuğunu ancak Tanrı bilir. Evli kadınlar da zaman zaman buna benzer toplantılarda bir araya gelirler. Sonra da pastoral dinbilim konularını tartışırlar; özellikle ele aldıkları önemli sorunlar da hizmetçiyi çarşıya tek başına göndermenin en uygun olduğu zaman, kasaba hesaba yazdırmanın mı yoksa peşin alışveriş yapmanın mı daha iyi olduğu, aşçının bir sevgilisinin olup olmadığı ve şamatalarıyla, yemek yapımında gecikmelere yol açan bu sevgiliye nasıl son verileceğidir. –Bu güzel grup içinde yerimi buldum. Baharın daha ilk günleriydi. Güneş, gelişini müjdeleyen tek tük birkaç ışın yollamıştı. İçerdeyse hâlâ kış vardı ve tek tük ışınlar asıl bu yüzden o denli müjdeliydi. Masadan kahvenin güzel kokusu geliyordu– ve ayrıca kızlar vardı; mutlu, sağlıklı, çiçek gibi ve de taşkındılar, çünkü endişeleri çabucak yatışmıştı, hem korkacak ne vardı ki? Sayı üstünlükleri vardı bir bakıma. –Onların dikkatlerini ve konuşmayı nişanın ne zaman bozulacağı konusuna çekmeyi başardım. Gözlerim bu kızlar buketinde bir çiçekten ötekine konarak, bir o güzelde bir bu güzelde eğlenerek dolaşırken dış kulağım seslerin hoş müziğiyle şenleniyor, iç kulağım ise dikkatle söylenenleri dinliyordu. Kızlardan birinin yüreğinin derinliklerini ve geçmişini görmek için genellikle tek bir sözcük yeterli oluyordu. Şu aşk yolu nasıl da baştan çıkarıcı! Ve bir kızın ne kadar yol katettiğini bulmak nasıl da heyecan verici! Konuşmayı sürekli körükledim; zeka, espri, estetik nesnellik, tüm bunlar kızlarla aramızdaki ilişkiyi daha da özgürleştirmeye yardımcı oldu, ama yine de hiçbir şey en sıkı terbiye kurallarının dışına çıkmadı. Biz konuşmanın özgür ve rahat atmosferinde böylesine şakalaşırken bir yandan da benim bir sözcüğümün bu iyi çocukları talihsiz bir mahcubiyete sürüklemesi olasılığı uykuda yatıyordu. Bu olasılık benim elimdeydi. Kızlar bunun farkına varmadılar, şüphe bile duymadılar. Konuşmanın rahat gidişatı içinde hep bastırıldı, Şehrazad'ın öyküler anlatarak ölüm emri-

ni geciktirmesi gibi.[72] Konuşmayı kimi zaman hüznün tam kıyısına götürüyordum, kimi zaman da şehvete doğru dizginleri koyuveriyordum, kimi zaman da diyalektik bir oyuna çekiyordum onları. Hangi konu bundan daha çok çeşitlilik gösterebilir? Her şey tümüyle meseleye nasıl baktığınıza bağlı. Yeni konular bulmaya devam ettim.–Nişanı bozması için annesi ve babası tarafından acımasızca zorlanan bir kızdan söz ettim. Bu talihsiz çatışma gözlerinden yaş getirecekti nerdeyse.– Bir adamdan söz ettim, nişanı bozmuş ve iki sebep öne sürmüştü; kız çok iriymiş ve kıza aşkını itiraf ederken önünde diz çökmemiş. Ben ona itiraz edip, bunların geçerli sebepler olarak kabul edilmesinin olanaksızlığını dile getirince de demişti ki 'Hayır, bunlar istediğimi elde etmem için kesinlikle yeterlidir; çünkü kimse bunlara mantıklı bir yanıt veremez.' Toplantıya katılanların gözü önüne çok zor bir vaka sundum. Kızın biri sevgilisiyle birbirlerine uygun olmadıklarını hissettiği için nişanı bozmuştu. Onu seven âşığı ise kendisini ne kadar çok sevdiğine yeminler ederek ikna etmeye çabalamış ama şu yanıtı almıştı: 'Ya biz birbirimize uygunuz ve gerçek bir sempati var, ve o zaman sen birbirimize uygun olmadığımızı göreceksin; ya da birbirimize uygun değiliz ve o zaman birbirimize uygun olmadığımızı göreceksin.' Kızların bu kafa karıştırıcı öyküyü anlamak için beyinlerini nasıl zorladıklarını görmek eğlenceliydi, ama yine de bir ya da iki tanesinin öyküyü gayet iyi anladığını açıkça görebiliyordum çünkü konu bir nişanın ne zaman bozulacağına geldiğinde her genç kız doğuştan ahlakçıdır. – Evet, sanırım nişanın ne zaman bozulacağı konusunu bir genç kızla tartışmak şeytanla tartışmaktan daha zordur.

Bugün onunla birlikteydim. Konuşmaya düşünce hızıyla çabucak dün kafasını meşgul ettiğim konuya getirdim; kendinden geçmesi için yeni bir tahrik girişimiydi bu. 'Dün söylemem gereken bir şey vardı, gittikten sonra aklıma geldi.' İşe yaramıştı. Onunlayken beni dinlemekten zevk alıyor; ben gidince aldatıldığını ve benim değiştiğimi fark ediyor. Bu yolla güven duygusu uzatılabi-

72. *Binbir Gece Masalları*'nda Şehrazad, Sultanı öyküleriyle kendine bağlayarak yaşamını binbir gece bağışlamaya ikna eder. Sultan her gece yeni bir kadın almaya ve ertesi gün onu boğdurmaya yeminlidir; sonunda, Şehrazad'a duyduğu minnettarlıktan yeminini bozar.

lir. Bu yöntem, tüm dolaylı yöntemler gibi şeytanca, ama çok kestirmedir. Üzerinde konuştuğum konularla bizzat meşgul olabileceğimi kendi kendine açıklamakta zorluk çekmiyor. Hatta o sırada onun da ilgisini çekiyor bunlar, ama onu yine de gerçek erotizmle kandırıyorum.

Oderint, dum metuant.[73] Sanki korku yalnızca nefrete ait olabilirmiş, aşkın korkuyla hiç ilgisi yokmuş gibi, sanki aşkı ilginç kılan korku değilmiş gibi! Doğayla kucaklaştığımız aşk ne tür bir aşktır? Doğanın harika ahengi, varlığını yasa tanımazlık ve çılgın bir karmaşayla; güvenliğini sadakatsizlikle sağladığı için, bu aşkta gizli bir korku ve dehşet yok mu? Ama en büyüleyici şey de işte bu endişedir. İlgimizi çekmesi için aşkta da aynı şey geçerlidir. Aşkın ardında, aşk çiçeğinin sürüp boy vereceği derin ve korkunç bir gece kuluçkaya yatmalıdır. *Nymphaea alba*[74]nın taç yapraklarıyla suyun üzerinde durması gibi, düşünce de köklerinin bulunduğu derin karanlıklara dalmaktan korkar. –Dikkat ettim, bana yazdığında bana hep Johannes'ciğim diye hitap ediyor ama bunu bana söylemeye cesareti yok. Bugün, olabildiğince üstü kapalı ve erotik bir sıcaklıkla davranmaya çalışarak, bunu söylemesi için yalvardım ona. Dediğimi yapmaya başladı; dilim tüm gücüyle onu teşvik ettiyse de alaylı bir bakış bunu yapmasını olanaksız kılmaya yetti. Bu ruh durumu normaldir.

Cordelia'm benim. Bu sırrı, alışageldiğinin aksine yıldızlara vermedim. Bu uzak küreklerin bu bilgiyi ne yapacaklarını doğrusu anlamış değilim. İnsanlara da söylemem, hatta Cordelia'ya bile. Bu sırrı tümüyle kendime saklıyorum, fısıldıyorum kendime, kendimle en gizli konuşmamı yapıyormuşum gibi sanki. Onun tarafından yeltenilen direniş pek güçlü değildi; öte yandan, geliştirdiği erotik güç hayranlık uyandırıyor. Bu derin tutkunluğuyla nasıl da ilginç, nasıl da yüce, doğaüstü nerdeyse! Sakınırken nasıl de esnek, bulduğu her korunmasız noktaya nasıl da uysallıkla süzülüyor! Her şey yerinden oynamış durumda, ama bu karmaşada hiç yabancılık duymuyorum. Ama o, bu karışıklıkta bile kesinlikle güzellikten

73. 'Korktukları sürece nefret etsinler': Caligula'nın ünlü bir dizesi.
74. Nilüfer

yoksun değil, karamsarlıkla kopup gitmemiş, parçalara ayrılmamış. O, değişmez bir *Anadyomene*;[75] yalnız naif bir zarafetle değil de ya da içtenlikli bir sükunetle değil de, bütünlüğünü ve dengesini yitirmeden, aşkın güçlü yürek çarpıntılarıyla canlanmış olarak yükseliyor. Erotik yönden, mücadele için tam donanmalıdır; gözlerinin oklarıyla, kaşlarının komutuyla, dudaklarının duasıyla, yanaklarının gülüşüyle, tüm biçiminin tatlı özlemiyle savaşır. Onda, sanki bir *Valkyrie*'nin gücü, enerjisi vardır; ama bu erotik güç de, ondan yayılan baştan çıkarıcı bir rahatlıkla hafiflemiştir. –Ancak endişe ve huzursuzluğun onu düşmekten alıkoyduğu bu dorukta çok uzun süre bırakılmamalıdır. Bu heyecanla ilgili olarak, nişanlılığın çok dar, çok sınırlayıcı olduğunu hemen hissedecektir. Kendisi, beni normalin sınırlarını aşmaya teşvik eden bir baştan çıkarıcı haline gelecek; bu yolla kendi kendine bunun bilincine varacaktır ve benim için en önemli şey budur.

Nişandan bıktığını gösteren belirtiler az değil. Bu belirtiler rasgele çıkmıyor; onlar benim operasyonumun onun ruhundaki bana gizli haberler gönderen keşif kolları; onlar, Cordelia'yı planıma bağlayacağım iplerin uçları.

Cordelia'cığım!

Nişandan yakınıyorsun. Aşkımızın, bize engel olmaktan başka bir işe yaramayan dışsal bir bağa gereksinimi olmadığını düşünüyorsun. Bunda, benim harika Cordelia'mı buluverdim hemen! Gerçekten hayranım sana. Bizim dışsal birliğimiz, sonuçta, ayrımdan başka bir şey değildir. Bizi, Pyramus, ve Thisbe[76] gibi ayıran bir bölme duvarı var aramızda hâlâ.

Johannes'in

75. 'Çıkan' (Grekçe *anaduomein* –özellikle denizden gelmek ya da çıkmak). Model Afrodit'tir.

76. Ovidius, *Metamorphoses*, IV, s.64. Sevgililer bitişik evlerde otururlar ve anababaları evlenmelerine izin vermediği için duvardaki bir delikten gizlice konuşurlardı.

İnsanların bu sırrı paylaşmaları hâlâ rahatsız edici bir etken. Özgürlük ancak karşı çıkışta bulunur. Aşk ancak, dışındakiler onu fark etmediğinde anlam kazanır. Aşk ancak, her yabancı, âşıkların birbirinden nefret ettiğine inandığı zaman mutludur.

Nişan bağı çok yakında bozulacak. Bunu çözen odur ve çözülüşüyle beni daha da rahat büyüleyip büyülemeyeceğini görecek; tıpkı serbest bırakılmış saçların toplanmış saçlardan daha çok cezbedici olması gibi. Nişanı ben bozacak olsaydım onun ruhundaki yiğitliğin bir göstergesi olan, bakınca baştan çıkaran bu tehlikeli erotik perendeyi kaçıracaktım. Benim için en önemli şey budur. Üstelik, bu olay beni başkalarına karşı biraz tatsız bir duruma düşürürdü. Güvenilmez, nefret uyandıran, iğrenilen biri olurdum – hak etmesem de; çünkü sağlayacağı faydaları bir düşünün. Nişanın yokluğunda bunları yapabilmek birçok kızcağızı mutlu ederdi. Gerçi daima, bu pek az şey ifade eder; çünkü yolunuzu beklenti listesindeki bir yere doğru döndürdüğünüzde hiçbir beklentiniz yoktur; insan listede yükseldikçe, daha ileri gittikçe karşısında daha az umut görülür. Aşk dünyasında, ilerleme ve terfide kıdem esas değildir; üstelik öyle bir kızcağız statükodan bıkmıştır; yaşamının bir olayla hareketlenmesine gerek duyar. Ama özellikle de her şeyi böylesine hafife almışken, mutsuzlukla biten bir aşk macerasıyla mukayese edilebilecek şey var mıdır? Bu durumda kız kendini ve komşularını aldatan kızlardan biri olduğuna inandırır ve Magdalena Enstitüsüne[77] girecek nitelikleri olmadığı için onun dışında, gözyaşı dolu bir öyküde yerini alır. Böylece herkes eli mahkum benden nefret eder. Üstelik, başkaları tarafından tümüyle, ya da yarı yarıya dörtte üç aldatılmışlardan oluşan başka bir bölük daha vardır. Bunlar, gösterecek bir yüzüğü olanlardan, umudunu bir köy dansındaki el sıkışmaya bağlayanlara dek birçok farklı dereceler gösterir. Yeni acılarla yaralar tazelenir. Nefretlerini bir ikramiye gibi kabul ederim. Ama elbette tüm bu nefret duyanlar zavallı kalbim için bir sürü gizli âşık gibidir. Ülkesi olmayan bir kral absürd bir karakterdir, ama bir sürü sahte vârisin, ülkesi olmayan bir krallık için girişeceği taht kavgası – işte bu, absürdlükte her şeyi geçer. Benim, kadınlar tarafından bir rehinci olarak sevilmem ve ilgi görmem gerekir. Sonuçta, gerçek bir nişanlı yalnızca bir ki-

77. 21. nota bakınız.

şiye bakabilir, ama böyle geniş kapsamlı bir olanak –aşağı yukarı– olabildiğince çoğunu sağlar. Ayrıca ben tüm bu fani saçmalıkların dışındayım ve ayrıca, yepyeni bir rolle ortaya çıkabilme avantajım var. Genç kızlar benim için üzülür, bana anlayış gösterir, benim için iç çekerler; ben tam aynı ses perdesinden girerim; bu da esir almanın bir yoludur.

Çok garip; şu nazik zamanda, Horace'ın her sadakatsiz kız için dilediği semptomun –siyah bir diş, ön dişlerinden hem de[78] – bende ortaya çıktığını üzülerek görüyorum. Amma boş inançlarımız var! Diş beni gerçekten rahatsız ediyor, ona herhangi gizli bir anlam yüklemek epey zor geliyor bana; bu benim zayıf tarafım. Bir taraftan tam donanımlı ve hazırım, öte yandan en beceriksiz biri bile dişime dokunduğunda düşündüğünden daha büyük etki edecek bir darbede bulunabilir bana. Dişi beyazlatmak için her şeyi yapıyorum, ama boşuna. Palnatoke'un dizeleri gibi:

> Gece gündüz ovaladım
> Ama silemedim o karanlık gölgeyi.[79]

Yaşamda ne de olsa olağanüstü derecede çok şaşırtıcı şey var. Böylece ufacık bir şey beni en tehlikeli saldırılardan, en can sıkıcı durumlardan daha çok yıkabilir. Bu dişi çektirmek istiyorum ama benim konuşmamı dolayısıyla da etkimi bozabilir bu. Ama yine de çektirmek istiyorum, onun yerine takma diş koymak istiyorum yani sahtesini; dünya için sahte tabii; benim için sahtesi, siyah olanıdır.

Cordelia'nın nişanı ayak bağı olarak görmesi çok harika bir şey. Evlilik ilk günden beri, yaşın getirdiği saygınlık gibi sıkıcı bir özelliğe sahip olsa da sonuçta saygın bir kurumdur ve öyle kalacaktır. Öte yandan nişanlılık, gerçekten insan icadıdır, bu yüzden de aynı zamanda hem çok önemli hem de çok gülünçtür; bir yandan tutkular girdabındaki bir genç kızın onu aşması; öte yandan bu girdabın önemini hissetmesi, kendi ruhunun enerjisini vücudunun

78. Horace, *Odes*,II.8.
79. Danimarkalı şair ve oyun yazarı A.G.Oehlensch Läger'in *Palnatoke* adlı oyunu, 5. perde, II. sahne. Oyun, Hıristiyanlık ile putperestlik arasındaki çatışmayla ilgilidir.

her yerinde üst seviye bir dolaşım sistemi gibi hissetmesi gayet doğaldır. Şimdi gerekli olan, onu, cesur uçuşu sırasında evliliği ve genel olarak gerçeğin anakarasını gözden kaçıracak şekilde yönlendirmektir; böylece ruhu gururuyla olduğu kadar, beni yitirme kaygısıyla da, sıradan insandan daha üst bir şeyi yakalamak için bu kusurlu insan suretini yok eder. Gerçi benim bu yönden korkmama gerek yok, çünkü o yaşamın içinden öyle süzülürcesine ve öylesine hafif geçiyor ki gerçeği zaten büyük ölçüde gözden kaybetmiş durumda. Bunun yanısıra ben sürekli gemideyim ve yelkenleri her an açabilirim.

Kadın, düşüncelerim için bitmez tükenmez bir kaynak, gözlemlerim için sonsuz bir zenginliktir ve öyle kalacaktır. Bu konuda çalışmak için bir dürtü duymayan kişi dünyada ne olmayı istiyorsa olabilir ama bir şey hariç: Bir estet olamaz. Estetiğin görkemi ve kutsallığı şudur: Sadece güzel olanla ilişkiye girer, edebiyat ve kadınlar dışında hiçbir şeyle ilgisi yoktur. Bu beni ve gönlümü mutlu eder, çünkü kadın güneşinin sonsuz bir çeşitlilik içinde her bir kadının tüm kadınlık servetinden ufak bir parçaya sahip olduğu bir Babil kulesinden ışıdığını düşünürüm. Fakat kadın, sahip olduğu daha ne varsa her şeyi bu çerçevede uyumlu kılar. Bu anlamda, kadın güzelliği sonsuz bölünebilir. Yalnız her bir güzellik bölümünün uyumlu bir şekilde kontrol altında olması gerekir, aksi takdirde etkisi rahatsız edici olur ve Doğanın amaçları bu kadında gerçekleşmemiş gibi görünür. Gözlerim bu pırlanta gibi çok düzlemli yüzeyde gezinmekten, kadın güzelliğinden yayılanları izlemekten asla bıkmaz. Her bireysel özellik ancak kendi küçük bölümüne sahiptir, ama tamdır, mutludur, hoşnuttur, güzeldir yine de. Her birinde kendine özgü bir şey vardır: Sevinçli gülümseme, çapkın bakış, özlemli gözler, düşünceli bir yüz, taşkın bir ruh, sessiz bir hüzün, derin bir önsezi, kötü haber veren bir melankoli, sıla hasreti, gizli tutulmuş duygular, çağıran kaşlar, sorgulayan dudaklar, sır gibi bir alın, baştan çıkarıcı bukleler, gizleyici kirpikler, tanrısal bir gurur, dünyevi bir tevazu, mesleki bir saflık, gizliden bir kızarma, zarif adımlar, güzel bir salınma, güçsüz bir duruş, arzulu bir imgelem, anlaşılmaz iç çekmeler, ince bir beden, yumuşak hatlar, yuvarlak göğüsler, dolgun kalçalar, minik ayaklar, narin eller. – Her

birinde kendine özgü bir şey vardır, birinde olan diğerinde yoktur. Bu dünya zenginliğine tekrar tekrar baktığımda, bunları tekrar tekrar düşündüğümde, gülümsediğimde, iç çektiğimde, iltifatta bulunduğumda, korkuttuğumda, arzuladığımda, ayarttığımda, güldüğümde, ağladığımda, umutlandığımda, korktuğumda, kazandığımda, kaybettiğimde– yelpazeyi kapatırım, dağılmış bölümler, parçalar bir araya, bütüne toplanır. Ruhum şenlenir o zaman, yüreğim sevinçle çarpar, tutkularım alevlenir. Şu kız, tüm dünyada bir tane olan kız bana ait olmalı, benim olmalı. O bana ait olduğu sürece Tanrı'nın cenneti kendinin olsun. Neyi seçtiğimi biliyorum – Öylesine büyük bir şey ki, içerdiklerini böyle paylaştırmak cennetin yararına değil, çünkü ona sahip olursam ben, cennetten ne kalır ki geriye? Müslüman müminler cennetlerinde soğuk silik gölgelerine sarılınca düş kırıklığına uğrayacaklar; çünkü sıcak yürekler bulamayacaklar, çünkü yürek sıcaklığının tümü o kızın göğsünde toplanacak. Teselli bulmaz bir şekilde kederlenecekler soluk dudaklar, fersiz gözler, ruhsuz göğüsler, cansız ellerle karşılaştıklarında; çünkü dudakların tüm kırmızılığı ve gözlerin ateşi ve göğüslerin kabarması ve el tutuşların ümit vericiliği ve iç çekişlerin kötü haber vericiliği ve öpücüklerin mührü ve dokunuşlardaki titreme ve sarılışların tutkusu –hepsi – hepsi şimdi de sonra da tüm dünyaya yetecek bir zenginliği bana yağdıran o kızda toplanmış olacak. Bu konuyu hep böyle düşündüm. Bu şekilde her düşündüğümde bana ateş basıyor, çünkü onu ateşli olarak düşlüyorum. Ateş genellikle iyiye işaret sayılsa da bundan, bu düşünce tarzının benim 'ciddi' sıfatıyla anılacağım sonucu çıkmaz. Öyleyse bu kez değişiklik olsun diye, madem soğuğum, onu soğuk olarak düşleyeceğim. Kadınları kategorik olarak düşünmeye çalışacağım.[80] Onun hangi kategoride düşünülmesi gerekir? Başkası-için-varlık grubunda. Ama bu, benim için olan biri başkası için de olacakmış gibi, kötü anlamda alınmamalı. Burada, soyut düşüncede hep olduğu gibi, deneyimlere başvurma düşüncelerinden uzak durmalı; çünkü yoksa, şimdiki durum için, deneyimin hem benim için hem de bana

80. Kadına en uygun kategoriye dayanarak. Bunu izleyen pasaj, kendi için olma ve başkaları için olma kategorilerinin temel olduğu Hegelci Diyalektiğe şaka yollu fakat anlaşılır bir gezintidir. (Örneğin bkz. Hegel'in *Logic*'i, çev. W. Wallace, Clarendon Press, Oxford, 1975, 91-6. kısımlar, s. 135-42)

karşı olduğu sonucunu çıkarırım garip bir şekilde. Her zaman olduğu gibi burada da deneyim en acayip niteliğe sahip, çünkü hem 'için' hem de 'karşı' olmak onun doğasıdır. Öyleyse o kız, başkası-için-varlıktır. Burada yine bir başka açıdan bakarsak gerçekten başkası-için-varlık olan bir kadınla nadiren karşılaşıldığını öğreten deneyim bizi engellememeli, çünkü pek çoğu genellikle kendileri için de başkaları için de hiçbir şey değildirler. Kadın bu tanımı Doğayla, dişi olan her şeyle paylaşır. Şu halde Doğa bir bütün olarak başkası-içindir; Doğadaki birbirinden ayrı bağlantıların başka bazı bağlantılar için var olduğu teleolojik anlamda değil, tüm Doğanın başkası-için –Tin için– olduğu anlamında. Her bir şey için geçerlidir bu. Örneğin bitkilerin yaşamı gizli büyülerini tüm saflığıyla ortaya serer ve yalnızca başkası–içindir. Keza, bir muamma, bir bilmece, bir sır, bir sesli harf, vs. hep başkası-içindir. Ve bu, Tanrı'nın Havva'yı yarattığında neden Adem'i derin bir uykuya daldırdığını açıklayabilir; çünkü kadın erkeğin düşüdür. Bu öykü kadının başkası-için olduğunu bize başka bir şekilde daha öğretir. Çünkü Yehova'nın, erkeğin böğründen bir kaburga kemiği aldığı söylenir. Erkeğin, diyelim ki beyninden bir şey almış olsaydı, kadın, başkası-için-varlık durumunda kalacaktı kuşkusuz; ama, asıl fikir kadını beynin bir düşü yapmak olmaz, bu çok daha farklı bir şey olurdu. Kadın kanlı canlı hale geldi ama sırf bu yüzden, esas olarak başkası-için-varlık olan 'Doğa' tanımının içine girer. Onun ilk uyanışı aşkın dokunuşuyladır, bunun öncesinde o bir düştür. Ancak, bu düş varoluşunda iki aşamayı ayırt edebiliriz: İlki, aşk onu düşlediğinde; ikincisi ise o aşkı düşlediğinde.

Başkası-için-varlık olarak kadının belirgin özelliği saf bekaretidir. Çünkü bekaret kendisi-için-varlık olduğu sürece, soyut bir varlık biçimidir ve sadece başkası için görünür. Aynı şey kadınca masumiyet için de geçerlidir. Bu durumda da bir kadının görülmez olduğu söylenebilir. Otantik bakireliği en iyi simgeleyen tanrıça, Vesta'nın[81] bir görüntüsü olmadığını biliyoruz. Çünkü varoluşun bu biçimi kendini estetik bakımdan kıskanmaktır, Yehova'nın kendini estetik olarak kıskanması[82] ve bir görüntüsünün ya da hatta bir nos-

81. Bkz. Ovidius, *Fasti*, VI, 292

82. Çıkış, bap 20,5 : 'Ne onların önünde eğilecek ne de onlara hizmet edeceksin: çünkü senin tanrın olan ben, babaların günahını benden nefret eden üçüncü ve dördüncü kuşak çocuklarına çektiren kıskanç bir tanrıyım.'

yonunun bile olmasına izin vermemesi gibi tıpkı. Çelişki şurada yatar: Başkası-için olan *var* değildir ve ancak sanki ötekiyleymiş gibi görünür hale gelir. Bu çelişkide mantık açısından yanlış yoktur ve mantıklı düşünmesini bilen hiç kimse bununla oyalanmaz, ancak bundan zevk alır. Ama mantıksız düşünen biri, başkası-için-varlığa sahip her şeyin, belli bir şeyden söz ederkenki sınırlı anlamıyla, *var* olduğuna inanmak isteyecektir; 'O benim için bir şey' diye düşler.

Kadının bu varlığı ('varoluş' sözcüğünün ifade ettiği şeyler, kadın kendi dışında var olmadığı için bu duruma çok fazla gelir)[83] haklı olarak çekicilikle nitelenir; kadın, şairlerin söylemeyi çok sevdikleri gibi, bir çiçektir ve onda tinsellik bile bitkisel bir tarzda mevcuttur. Kadın tümüyle, Doğanın kategorileri içine hapsolmuştur ve bu yüzden yalnızca estetik olarak özgürdür. Daha derin anlamda yalnızca erkek aracılığıyla özgür hale gelebilir. Bu yüzden [Danimarka dilinde] *at frie* diyoruz, ve bu yüzden erkek özgür bırakıyor [*frier*].[84] Kadın elbette seçer, ama bunu uzun bir özgürleşme sürecinin bir sonucu olarak düşünürsek seçim kadınca değildir. Reddedilmenin aşağılayıcı olmasının nedeni budur; çünkü söz konusu kişi kendisinin çok iyi olduğunu düşünmüştür, yapamayacağı halde bir başkasını özgürleştirmek istemiştir. Bu durumda derin bir ironi vardır. Başkası-için, başat taraf görünümüne sahiptir: Erkek diler, kadın seçer. Kadın, kendi anlayışına göre, yenilendir; kendi anlayışına göre erkek, galiptir; fakat bu galip, yenilenin önünde eğilir. Ama bu gayet doğaldır ve bu yolla sunulanın ne olduğunu bilmezden gelmek ancak sıkıcılık, budalalık ve erotik duyarlıktan yoksunluktur. Daha derin bir neden daha vardır. Çünkü kadın özdür, erkek yansımadır. Bu yüzden, kadın öyle hemen, ses-

83. 'Existence [Varoluş] sözcüğünün orijinal anlamı'... dan öne çıkmak' gibi bir şeydir, Latince *ex* (...'den dışarı') ön eki ile *sistere* ('durmak, yerleşmek, oturmak') fiilinin birleşmesinden oluşur. Son çalışmalarıyla Kierkegaard da dahil olmak üzere, varoluşçu yazarlar bu terimi *insan* varlığını öteki varlıklardan ayırt etmek için kullanırlar. İnsan, nesneler dünyasından bir tür 'dışarı çıkış'tır ki bu çıkış, o nesnelerle ve insan olmanın her bir vakada ne anlama geldiği konusuyla ilgili sorular içerir. Gerçi Kierkegaard burada orijinal terimi, kendi amacına uygun olarak insanoğlunun *içinde* ayrım yapmak için kullanmakta, buna göre kadın ancak erkeğin yardımıyla 'dünyanın dışına çıkma' olanağını bulmakta ve bu, kadın olmanın 'varolmak', için yeterli olmadığı, ancak, (başkaları için) 'olmak'la sınırlı kaldığı bir 'varoluş kavramını ima etmektedir.

84. Bu pasaj, daha önceki *at frie* (' kur yapmak' ya da 'evlenme teklif etmek') ile *At frie* (ya da *at befrie*) ('özgürleştirmek') arasındaki aynı kelime oyununu kullanıyor.

sizce seçmez. Erkek talep eder, kadın seçer. Ama talep bir sorudur ve kadının seçimi bu soruya bir yanıttır. Bir anlamda erkek kadından fazladır, diğer anlamda ise sonsuz azdır.

Bu başkası-için-varlık, saf bekarettir. Eğer bu, onun-için-varlık olan başka bir varlıkla ilişkili olarak kendisi olmaya kalkışırsa, karşıtlık mutlak bir 'namus taslama' biçiminde ortaya çıkar; ama bu karşıtlık da kadının esas olarak başkası-için-varlık olduğunu gösterir. Mutlak bağlılığın karşısında taban tabana zıt olduğu mutlak 'namus taslama' vardır, bu da, soyutlamanın karşısında her şey kırıldığı için bir anlamda görünmez, ancak soyutlamayı hayata da geçirmez. O zaman kadınlık soyut bir acımasızlık karakteri takınır, ki bu otantik kadın inatçılığını karikatürleştiren bir aşırılıktır. Erkek asla kadın kadar acımasız olamaz. Mitolojiye, fabllere ve halk masallarına bakarsanız bunun doğrulanacağını görürsünüz. Acımasızlığı sınır tanımaz Doğanın bir ilkesini tanımlamak gerekirse bakire bir varlık olduğu çıkar ortaya. Ya da kılı kıpırdamadan, taliplerini yaşamlarını feda etmeye iten bir genç kadın hakkında yazılar okunur dehşetle; tüm ulusların halk masallarında çok sık rastlanan bir şeydir bu. Bir Mavisakal sevdiği tüm kızları gerdek gecesi öldürür; ama onları öldürmek değildir ona zevk veren; tam tersine, zevki daha önceden bitmiştir. Somutluk işte buradadır; gaddarlık olsun diye yapılan gaddarlık değildir bu. Bir Don Juan onları baştan çıkarır ve kaçıp gider; ama ona zevk veren onları baştan çıkarmasıdır, kaçıp gitmesi değil; yani bunda hiç de soyut bir acımasızlık yoktur.

Böylece, bu konu üzerinde düşündükçe pratiğimin teorimle tam bir uyum içinde olduğunu görüyorum. Çünkü benim pratiğime daima, kadının esasında başkası-için-varlık olduğu inancı sinmiştir. Bu ânın sonsuz bir öneme sahip olmasının sebebi budur; çünkü başkası-için-varlık daima o ânın meselesidir. Bu ânın gelmesi uzun ya da kısa bir zaman alabilir; ama geldiği anda, aslen başkası-için-varlık göreceli bir varlık haline gelir ve her şey biter. Kocaların, kadının kendileri için yaşamları boyunca her şey olduğu anlamında ona başkası-için-varlık demelerinin gayet iyi farkındayım. Kocalara bundan dolayı saygı duymak gerekir elbet. Ama aslında bunun, birbirlerini kandırmak için kullanıldığına inanıyorum. Genellikle, toplumda her sınıfın belirli bazı ortak pratikleri ve özellikle bazı

ortak yalanları vardır. Bu gemici masalım da bunlardan biri saymak gerekir. An hakkında doğru kararı vermek kolay bir iş değildir ve elbette yanlış karara varan birinin tüm yaşamı boyunca düşüneceği durum can sıkıntısıdır ancak. An en önemli şeydir ve o anda ise kadın en önemli şeydir. Sonuçlarını ben anlayamam. Bunların arasında, çocuk sahibi olmak gibi bir sonuç da vardır. Şu anda oldukça tutarlı bir düşünür olduğumu sanıyorum ama çıldırsam da bu sonucu düşünebilecek bir erkek değilim; bunu hiç anlamıyorum; bunun için bir koca gerekli.

Dün Cordelia ile bir aileyi yazlık evlerinde ziyaret ettik. Misafirliğimiz, her türden fiziksel egzersizle vakit geçirdiğimiz bahçede sürdü büyük ölçüde. Bu arada halka oyunu[85] da oynadık. Cordelia ile oynamakta olan bir beyefendi gidince onun yerini almak fırsatı doğdu. Cordelia'nın ortaya koyduğu, oyundaki çabasıyla daha da baştan çıkarıcı hale gelen, ne müthiş çekicilikti o! Hareketleri arasındaki çelişkide ne zarif bir ahenk vardı! Nasıl da hafifçecikti – çimenlerin üzerinde bir dans sanki! Direniş olmamasına karşı nasıl da denge her şeyi çözene dek gözü aldatırcasına dinç duruyor. Görünüşü nasıl da ateşli, bakışı nasıl da meydan okuyor! Oyunun kendisi doğal olarak özellikle ilgimi çekti. Cordelia bunu farketmemiş gibiydi. İzleyicilerden birine o güzel halkaları değiştirme âdeti hakkında ettiğim bir söz onun ruhuna bir yıldırım gibi düştü. O andan sonra her şeyi büyük bir parlaklık kapladı, her şeye daha derin bir anlam sindi, daha büyük bir enerjiyle alevlendi Cordelia. Her iki halkayı da sopamla yakaladım. Bir an durakladım. Yanımdakilerle bir iki laf ettim. Cordelia bu duraklamayı anladı. Halkaları yine ona fırlattım. Hemen ikisini de sopasıyla yakalayıverdi. Sanki istemeden olmuşcasına, halkaları yukarıya doğru öyle bir fırlattı ki onları yakalamam olanaksızdı. Bu fırlatışa sınırsız, delice cesaretle dolu bir bakış eşlik etti. Rusya'da sefere yollanmış bir Fransız askerinin kangren nedeniyle bacağının dizinden kesilmesiyle ilgili bir öykü vardır. Acılı operasyon biter bitmez asker kesilen bacağı ayağından kavramış, havaya fırlatmış ve '*Vive l'empereur!*' diye bağırmış. Cordelia aynı tür, hatta daha da güzel bir bakışla iki halkayı da havaya fırlattı ve kendi kendine 'Yaşasın

85. Bu oyunun bir başka şekli

aşk' dedi. Ama ben sık sık ortaya çıkan bıkkınlıktan korktuğum için bu ruh haliyle gemi azıya almasını ya da onu bu durumda yalnız bırakmayı uygun bulmadım. Bu yüzden gayet sakin olarak kaldım ve sanki hiçbir şeyin farkına varmamışım gibi, çevremizdekilerin oradaki varlığından yardım alarak onu oyuna devam etmeye zorladım. Bu tür bir davranış onun tepkisinin daha güçlü olmasına yolaçar yalnızca.

Bu günlerde böyle sorulara sempati duyulması beklenebilirse eğer, ödüllü bir soru yöneltmek istiyorum: 'Estetik olarak hangisi daha çekingendir, genç bir kız mı, yoksa olgun bir anne mi; cahil olan mı, yoksa bilgili olan mı? Bunların hangisine daha çok özgürlük vermeye cesaret edilir? Ama bu ciddi zamanda böyle şeylerle ilgilenilmez. Böyle bir soru Yunanistan'da genel bir ilgi uyandırırdı; tüm ülke sarsılırdı. Özellikle genç kızlar ve genç kadınlar. Günümüzde buna kimse inanmaz; iki Yunanlı kız arasında, geniş bir araştırmaya varan ünlü yarışmayı duysalar buna da inanmazlardı.[86] Çünkü Yunanistan'da bu konu hafife alınmaz ve kimse umursamazlık etmezdi. Ama yine de Venüs'ün, bu yarışmanın sonucu taşıdığı bir lakabı olduğunu ve herkesin, onu ölümsüzleştiren Venüs imajına hayran olduğunu bilmeyen yoktur. Evli bir kadının yaşamında, ilginç olduğu iki dönem vardır: İlk gençliği ve çok sonra, epey yaşlandığı günler. Ama kadının –hakkını yemeyelim– bir genç kızdan daha çekici olduğu ve daha fazla saygı uyandırdığı bir an da vardır; ama bu, yaşam süresince ille de görünmesi gerekmeyen ya da asla görünmeyen ender bir andır. O kızı sağlıklı, çiçek gibi, iyice gelişmiş bir şekilde düşlüyorum; kucağında, üzerine titrediği, düşünürken kendinden geçtiği bir çocuk tutuyor. Buna, insan yaşamının sunacağı en büyüleyici resim denebilir; bu bir Doğa mitidir, bu nedenle de gerçek yaşamda değil, ancak sanatta görülebilir. Bu resimde daha başka kişiler ya da mekan olmamalıdır, çünkü ancak rahatsız edici olur. Kiliselerimize bakarsak kucağında çocukla gelen bir anne görürüz sık sık. Çocuğun hüngür hüngür, tedirginlik verici ağlayışından, bu ağlamanın ana babanın,

86. Afrodit'in kazandığı bir güzellik yarışması. Afrodit'e bunun şerefine Kallipygos adında bir tapınak yapıldı.

çocuğun geleceğiyle ilgili kaygılarından apayrı olarak, çevredekiler başlı başına öylesine karışıktırlar ki her şey mükemmel olsa bile etki yok olur. Baba görülür ve bu büyük bir hatadır çünkü miti ve büyüyü yok eder; – *horrendo refero*[87] – vaftiz ana ve babalarından oluşan ciddi koro görünür ve görülen – yalnızca bir hiçtir. Hayal gücü için bir resim olarak düşünüldüğünde en büyüleyici şeydir. Bir saldırıya kalkışmak için ne yeterli cesaret ve cüretten ne de pervasızlıktan yoksunum – ama gerçek yaşamda böyle bir resim görsem savunmasız kalırım.

Cordelia nasıl da meşgul ediyor beni! Yine de zaman çabuk geçti, çünkü ruhumun yenilenmesi gerekir sürekli. Uzakta öten bir horozun sesini duyuyormuşum gibi sanki. Belki Cordelia da duyuyordur, ama onun şafağı ilan ettiğini sanır. – Ah, bir genç kız neden böyle güzeldir ve bu neden böyle kısa sürer? Bu düşünceyle iyice melankolikleşebilirdim ama bu beni ilgilendirmiyor. Gevezeliği bırak, keyfine bak. Bu tür düşünceleri iş edinenler genellikle hiç zevk almazlar. Ama bu düşüncenin oluşmasına izin vermenin de bir zararı yoktur; çünkü bu hüzün, kendi adına değil de başkası adına olunca, genellikle erkek güzelliğine biraz katkıda bulunur. Erkek gücü üzerine bulanık bir tül gibi aldatıcı şekilde gelen bir hüzün, erkek erotizminin bir parçasıdır. Kadında buna denk düşen nitelik ise bir tür melankolidir. – Bir kız kendini ilk kez tümüyle verdiği anda her şey biter. Ben hâlâ bir genç kıza yaklaşırken belli bir endişe duyarım; kalbim çarpar, çünkü onun doğasındaki gizli sonsuz gücü hissederim. Evli bir kadının karşısında asla böyle bir şey olmaz bana. Kadının ustalıklı araçlarla uygulayacağı küçük bir direniş hiçbir anlam taşımaz. Bu, evli bir kadının başlığının genç bir kızın açık başından daha etkili olması gibi bir şeydir. Bu yüzden Diana benim daima idealim olmuştur. O saf bekaret, o mutlak edeplilik benim hep büyük ilgimi çekmiştir. Ama gerçekten onun hakkında kafa yorduğumda ona daima pek önemsemeyerek bakmışımdır. Çünkü onu, bekaretinden dolayı topladığı tüm övgüleri haketmemiş sayarım. O bekaretin kendi yaşamındaki rolünü biliyordu ve bu nedenle korudu onu. Filoloji çevrelerinde, annesinin çektiği korkunç doğum sancılarına ait belleğinde bir görüntü kaldığı hakkında söylentiler de duydum. Bu onu kötülemek için söylen-

87. 'Anlatması korkunç' Bkz. Virgil, *Aeneid*, II,204: *Horresco referens.*

miştir ve bunun için Diana'yı suçlamıyorum, çünkü Euripides'in de dediği gibi: Bir çocuk doğurmaktansa üç kez savaşa gitmeyi yeğlerim.[88] Artık Diana'ya âşık olamazdım ama doğrusu onunla dobra dobra diyebileceğim bir konuşma yapmak için çok şey verirdim. Her türden hileye alışmak zorundaydı. Anlaşılan benim iyi Diana'mda, öyle ya da böyle, kendisini Venüs'ten bile çok daha az naif kılan bir bilgi vardı. Ben onu yıkanırken gözetleyerek rahatsız etmezdim,[89] kesinlikle, ama onu sorularımla deşifre etmeyi yeğlerdim. Zafer kazanmaktan korktuğu bir randevuya sessizce gidiyor olsam kendimi hazırlardım, donatırdım, aşkın tüm cinlerini harekete geçirirdim onunla yapacağım söyleşi için.–

Hangi durumun, hangi ânın baştan çıkarıcı olarak görülebileceği benim sık sık ilgimi çeken bir konu olmuştur. Bunun yanıtı, doğal olarak, kişinin ne istediğine nasıl istediğine ve hangi tarzda gelişmiş olduğuna bağlıdır. Nikâh gününü ve özellikle bir ânını severim. Kız bir gelin olarak süslenmiş, yine de tüm görkemi, güzelliğinin yanında sönük kalarak ve kendisi de solarak ayakta durduğunda, kanı akmaz olduğunda, göğsü olduğu gibi kaldığında, bakışlar zayıfladığında, dizler kesildiğinde, bakire titrediğinde, meyva olgunlaştığında; gökler onu yücelttiğinde, ciddiyet ona güç verdiğinde, umut onu güçlendirdiğinde, dualar onu kutsadığında, mersinden yapılmış taç başını süslediğinde; yürek çırpındığında, gözler yerde bir noktada takılıp kaldığında, kız kendi içine gizlendiğinde, tümüyle dünyaya ait olabilmek için dünyadan başka bir şeye ait olduğunda; göğüsleri kabardığında, canlı biçim soluk aldığında, sesi titrediğinde, muamma açıklanmadan önce gözyaşı titreştiğinde, meşale yakıldığında, damat beklediğinde – o an gelmiştir. Pek yakında artık çok geç olacaktır. Geriye yalnızca bir adım kalmıştır, ama yanlış bir adım için yeterli olan da bundan ibarettir. Bu an, önemsiz bir kızı önemli kılabilir, küçük bir Zerlina bile konu haline gelir. Her şey düzenlenmiş olmalı, en büyük tezatlar o anda bir araya gelmeli; herhangi bir şey, özellikle de ana tezatlar-

88.Euripides, *Medea* 250 ve sonraki dizeler

89. Ünlü bir avcı olan Actaeon bir gün Diana'yı (Artemis) su perileriyle birlikte yıkanırken görür. Diana ceza olarak onu bir geyiğe dönüştürür ve bu haliyle tazılar tarafından parçalanır.

dan biri eksikse durum hemen baştan çıkarıcılığından bir bölümünü yitirir. İyi bilinen bir gravür vardır. Bir tövbekârı gösterir. Kız öyle genç ve masum görünür ki insan ona bakınca günah çıkartan papazın da adına, bu kızın itiraf edecek gerçekten ne günahı olabilir diye utanır. Kız şapkasının tülünü hafifçe kaldırmış, dünyaya, sanki bir dahaki sefere itiraf edeceği bir şey arıyormuş gibi bakmaktadır ve bunun gerçekten, günah çıkartana –papaza– saygıdan kaynaklanan bir zorunluluk olduğu anlaşılmaktadır. Durum gerçekten çok baştan çıkarıcıdır ve kız yapıttaki tek kişi olduğundan, tüm bunların olup bittiği kilisenin, bir sürü çok farklı rahibin aynı anda vaaz verebileceği kadar büyük olduğunu düşlemeye hiçbir engel yoktur. Evet, durum gerçekten, çok baştan çıkarıcı ve geri planda yer almaya itirazım yok, özellikle kız buna karşı değilse eğer. Ama, bu daima aşırı derecede düşük bir konum olacaktır; sonuçta, kızın çocuk görünüşü[90] yalnızca günah çıkartıcı bir papazın yaşıyla kıyaslanmasından değildir ve ânın gelmesinden önce daha zaman vardır.

Şimdi ben, Cordelia ile olan ilişkim süresince anlaşmama sürekli sadık kaldım mı? Yani estetikle ilgili yaptığım anlaşmaya. Çünkü beni güçlü kılan, düşünceyi daima yanımda bulmamdır. Bu, Samson'un saçı gibi hiçbir Delilah'ın benden çekip alamayacağı bir sırdır. Bir kıza doğrudan doğruya hainlik etmek benim gerçekten dayanamayacağım bir şey. Ama düşüncenin de hareket içinde olması, yaptığımın düşünceye hizmet etmek ve kendimi adadığım şeyin düşünceye hizmet olması, beni kendisiyle sınırlı ve yasak zevkten kaçınan biri kılar. İlginçlik daima korundu mu? Evet, bu gizli konuşmada özgürce ve açıkça söyleyebilirim bunu. Nişanlılık sırf, ilginç sözcüğüyle genelde anlaşılan şeyi içermemesi nedeniyle ilginçti. Nişanlılık, ilginçliği, içsel yaşamla çelişkiye düşen dış görünüşüyle korudu. Ben Cordelia'ya gizlice bağlansaydım bu yalnızca birinci kuvvetten ilginç olurdu. Bu ise ikinci kuvvetten ilginçtir ve bu nedenle Cordelia için de ilk kez ilginç hale gelir.

90. Özgür metinde 'kız her iki yönden de ancak bir çocuk gibi görünüyor!' yazılıdır. Burada Danca 'tövbekar' anlamında *skriftebarn* kullanılmıştır ki bu, *skriftefader*'e ('günah çıkartan papaz') uygun olarak, 'günah çıkaran çocuk' olarak çevrilebilir.

Nişan bozulur; ama bu, kızın, kendini daha yüksek bir dünyaya[91] yükseltebilmek için nişanı yok etmesi sebebiyledir. Olması gereken budur; çünkü onu en çok meşgul eden ilginçliğin biçimi budur.

16 Eylül

Bağ koptu, özlemle, güçlü, cesur, görkemli kanat çırparcasına ilk kez izin verilmiş bir kuş gibi uçuyor Cordelia. Uç kuş, uç! Doğrusu bu muhteşem uçuş benden kaçıp gitme olsaydı acım sonsuz derin olurdu. Pygmalion'un[92] sevgilisinin yeniden taşlanması gibi olurdu benim için. Ben onu hafiflettim, bir düşünce kadar hafiflettim; bunun, benim düşüncemin bana ait olması gerekmez mi? Umutsuzluğa kapılacak bir şey olur. Bir an öncesi beni meşgul etmezdi, bir an sonrası ise bana dert olmayacak, ama şu an –şu an– benim için sonsuza dek süren an. Ama o uçarak benden kaçmıyor. Uç o zaman kuş uç; kanatlarının üstünde gururla yüksel, havanın yumuşak duvarlarından süzülerek geç çok geçmeden yanındayım, çok geçmeden, o derin yalnızlıkta seninle birlikte saklanacağım!

Halası haberle biraz şaşkınlığa uğradı. Ama Cordelia'yı zorlayamayacak kadar özgür düşünceli biri; kısmen onu daha derin uyutmak için, kısmen de Cordelia'nın kafasını biraz daha karıştırmak için benim adıma bu işle ilgilenmesini sağlayacak bazı girişimlerde bulundum. Yoksa bana büyük sempati gösteriyor; tüm bu sempatiyi kabul etmemek için iyi bir gerekçem olabileceğini aklı almıyor.

Bir süre kent dışına çıkmak için halasından izin aldı; bir aileyi ziyaret edecek. Çok şükür ki Cordelia kendini hemen aşırı heyecanlara kaptırmıyor. Bir süre gergin durumda kalacağı ama yine de

91. Tez ve antitez arasındaki karşıtlığı, bunların akılcı yönlerini koruyan 'daha yüksek' bir sentezle 'geçersiz kılmak' ya da 'iptal etmek' anlamında kullanılan Hegelci *Aufheben* kavramının bir uygulaması (Bkz.4. not.). Johannes, Cordelia'nın durumunda Hegelci anlamda diyalektik olmadığını kesinleştirmiştir. Cordelia aşkla nişanlılığın bağdaşmadığını düşünerek nişanlılığı tümüyle 'iptal etmiştir' çünkü, nişanın, aşkın özgürce ifadesine zorunlu bir engel olduğuna inanır hale gelmiştir (getirilmiştir).

92. Kıbrıs Kralı Pygmalion fildişinden bir genç kız heykeli yapar ve sonra ona âşık olur. Afrodit Pygmalion'un dualarını kabul eder ve heykeli canlandırır.

her tür dışsal direnci göstereceği anlamına gelir bu. Mektupların yardımıyla hafif bir iletişim sürdürüyorum onunla; ilişkimizi canlı tutuyor bu. Şimdi o her bakımdan güçlendirilmeli, özellikle en iyisi onu, insanları ve sıradan şeyleri tuhaf bir şekilde küçümseme denemelerine yöneltmek. Sonra yola çıkma günü geldiğinde güvenilir bir adam onun arabacısı olarak çıkagelecek. Benim çok güvenilir uşağım onları kapının dışında bir araya getirecek. Kararlaştırılan yere kadar onlara eşlik edip gerektiğinde hizmet ya da yardım etmek üzere Cordelia'nın yanında kalacak. Bu iş için, kendimden sonra Johan'dan daha uygun birini tanımıyorum. Orada her şeyi olabildiğince zevkli bir şekilde kendim hazırladım. Onun ruhunu ayartacak ve zevkli bir hoşnutluğa kavuşturacak hiçbir şeyi eksik etmedim.

Cordelia'cığım!

Bugüne dek, ailelerin birbirinden ayrı 'yangın var!' feryatları bir *Capitolin* kent savaşı kargaşasıyla karışmamıştı.[93] Galiba sen bireysel sololara zaten önceden tahammül etmek zorunda kalmışsın. Romlu çay ve kahve madamlarından oluşmuş tam takım bir toplantıyı düşün; Claudius'un ölümsüz Başkan Lars'ının yaraşır bir kopyasını oluşturan bir hanımın toplantıya başkanlık ettiğini düşün; kafanda kimlerden, ne kaybettiğinin bir resmini, kavramını ve ölçüsünü oluşturur: İyi insanların senin hakkındaki iyi düşüncelerini.[94]

Başkan Lars'ı gösteren ünlü gravürü de ilişikte gönderiyorum. Onu ayrıca satmadıkları için Claudius'un tümünü satın aldım, sana gönderdiğim parçayı yırtıp gerisini attım, çünkü şu anda senin için hiçbir anlam taşımayan bir armağanla canını sıkmayı nasıl göze alabilirdim? Sana yalnızca bir anlık bile olsa zevk verebilecek bir şeyi elde etmek için niçin her yolu kullanmayayım? Bundan fazlasının işe karışmasına neden izin vereyim? Doğa bu tür gereksizlik-

93. Galyalıların Capitolin Tepesine giriştikleri sürpriz bir saldırı, kazların bağırmaları sonucu Romalılar tarafından fark edildikten sonra püskürtülmüştü.

94. Alman yazar Mattihas Claudius'un (1741-1815) dergi makalelerinden oluşan bir derlemede okumuş yazmışların bir tartışması parodi edilir, toplantıya başkanlık eden Herr Lars Hochedeln'in de komik bir resmi yer alır. *('Asinus omsahia sua secum portans* oder Sämmtliche Werko des Wandsbercker Bothen', I-II,s. 131) (Viyena,1844).

lere alışık olabilir ve yaşamın tüm fani koşullarının kölesi olan kişi de. Ama sen Cordelia'cığım, özgürlüğünle nefret edersin bundan.

Johannes'in

İlkbahar âşık olmak için en güzel zamandır, sonbahar ise arzuların hedefine varmak için. Sonbaharda, bir arzunun doyuma ulaştırılması düşüncesinin kişide izlediği yolu aynen izleyen bir hüzün vardır. Bugün, Cordelia'nın birkaç gün sonra ruhuyla uyumlu bir ortam bulacağı kır yerindeydim. Bundan duyacağı şaşkınlığa ve zevke ortak olmak istemiyorum; böyle erotik durumlar onun ruhunu zayıflatır ancak. Ama eğer bu durumda yalnız kalırsa zamanını bu tür şeyler üzerine hayaller kurarak geçirecektir. Her yerde gizli anlamlar, imalar, büyülü bir dünya görecek, ama ben yanında durursam tüm bunlar anlamını yitirecektir; tadına birlikte varılan bu tür şeylerin bir anlam taşıdığı zamanların artık bizim için geçmiş olduğunu ona unutturur. Çevresindeki şeyler onun ruhunu bir uyuşturucu gibi avutmamalı, sürekli olarak onların üstüne çıkmasına, yukardan bakarak bunların, gelmekte olanla karşılaştırılınca önemsiz bir oyun gibi olduğunu görmesine olanak sağlamalı. Bu günlerde, kendimi havamda tutmak için buraya daha sık gelmek niyetindeyim.

Cordelia'cığım!

Sana artık gerçekten *benim* diyebilirim, benim sana sahip olduğumu anımsatan hiçbir dışsal işaret yok. –Yakında sana gerçekten *benim* diyeceğim. Ve ben seni kollarımla sımsıkı sardığımda, sen sarılarak beni kucakladığında birbirimize ait olduğumuzu anımsatacak bir halkaya gereksinim duymayız, çünkü bu sarılma bir simgeden daha öte olan bir halka değil midir? Ve bu halka bizi ne denli sıkı sararsa bizi o denli ayrılmaz bir şekilde birleştirir o denli özgür oluruz, çünkü senin özgürlüğün benim olmaktır, benimki de senin.

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Alpheus avlanırken orman perisi Arethusa'ya âşık olur. Peri, Alpheus'un yakarışını kabul etmez, ondan hep kaçar ve sonunda Ortygia adasında bir pınara dönüşür. Bu olayın Alpheus'a verdiği keder öyle acıdır ki o da Elis'te bir nehre dönüşür. Ama aşkını unutmaz ve o pınarla deniz altında birleşir.[95] Dönüşüm zamanı geçti mi? Yanıt: Aşk zamanı geçti mi? Senin dünyayla bir bağı olmayan saf ve derin ruhunu pınardan başka neye benzetebilirim? Ve âşık bir nehir gibi olduğumu sana söylememiş miydim? Ayrılmış olduğumuz şu anda, seninle birleşmek için denizin dibine dalmıyor muyum ben? Orada, denizin dibinde seninle yeniden buluşacağız, çünkü gerçekte birbirimizin olacağımız yer o derinliklerdir.

Johannes'in

Cordelia'cığım!

Yakında, çok yakında benimsin. Güneş keskin gözlerini kapattığında, tarih bitip mitler başladığında yalnızca pelerinimi atmayacağım üzerime, geceyi de tıpkı bir pelerin gibi üzerime atıp ardından koşacağım ve seni bulmak için kulağım ayak seslerinde değil yüreğinin vuruşlarında olacak.

Johannes'in

Bugünlerde onunla her istediğim anda bizzat birlikte olamadığım zamanlar, geleceği düşünmeye kalkışabileceği düşüncesi beni rahatsız ediyor. Şimdiye dek olmadı bu; onu estetik olarak uyuşturmada çok başarılı oldum. İnsanların temel olarak bugünü dolduracak hiçbir şeylerinin olmamasından kaynaklanan, gelecekle ilgili bu konuşmalardan daha az erotik bir şey düşünülemez. Gerçi ben oradayken bundan korkum olmaz, çünkü hem zamanı hem de sonsuzluğu unutturabilirim ona. Kendini bir kızla uyumlu hale getir-

95. Alpheus, Peloponez'in en büyük nehridir. Kimi yerde yeraltından akar ki bu, nehir-tanrı Alpheus'un sonunda Artemis tarafından Syracuse'deki Ortygia adasında Arethusa pınarına dönüştürülmüş su perisi Arethusa'nın peşindeki öyküsüne yol açmıştır. Nehir-tanrı, takibini denizin içinde de sürdürür ve sularını çeşmeninkiyle birleştirmeye çalışır.

mesini bilmeyen biri, baştan çıkarma uğraşına asla giremez, çünkü o zaman tekneyi iki kayalıktan sakınmak olanaksızdır: Gelecekle ilgili sorular ve sadakat sorgulamaları. Yani Faust'a[96] bu türden küçük bir sınav uygulamakla Gretchen doğru davranıyor, çünkü Faust şövalyeyi oynamak gibi tedbirsiz bir adım atmıştır ve kızlar böyle bir saldırıya karşı daima hazırlıklıdır.

Şimdi sanırım her şey onun kabulüne hazır; benim bellek güçlerime hayran kalacağı fırsatlar eksik olmamalı, daha doğrusu hayran kalmaya fırsatı olmamalı. Onun için önemi olabilecek hiçbir şey gözden kaçırılmadı, öte yandan, görünmeksizin her yerde varsam da beni doğrudan anımsatabilecek hiçbir şey yok orada. Ama etkisi, onu ilk kez nasıl göreceğine bağlı büyük ölçüde. Burada uşağıma en ayrıntılı şekilde talimat verildi, o kendi tarzında tam bir virtüözdür. Sözleri farkında değilmiş gibi söyleyip yerine oturtmasını, hiçbir şeyden haberi olmayan biri olmasını bilir; kısacası benim için değeri ölçülemez.– Yer, Cordelia'nın isteyeceği gibi. Odanın ortasında oturulursa her iki yönden de, ön plandaki her şeyin ötesi görülebilir, her iki yönden de sonsuz bir ufuk vardır, büyük bir atmosfer okyanusu içinde yalnız kalınır. Bir taraftaki pencerelere yaklaşılınca uzaklarda, ufukta bir orman, sınırları belirleyerek kuşatan bir çelenk gibi kıvrılır. Böyle olması gerekirdi. Aşk neyi sever? – kuşatmayı; cennet de kuşatılmış bir yer, doğuya doğru giden bir bahçe değil mi? – Ama bu halka insanı çok fazla sıkı sarıyor – pencereye daha da yaklaşılırsa sakin bir göl, kendini çevreleyen yükseltiler arasına saklanır uysalca. Kıyısında bir kayık vardır. Dopdolu yürekten gelen bir iç çekiş, tedirgin düşüncelerden gelen bir nefes– palamarlarından kurtulur, anlatılmaz özlemlerin yumuşak esintisiyle hafifçe dalgalanan göl yüzeyinde süzülür; ormanın derin karanlıklarını düşleyen göl yüzeyinin kucakladığı ormanın gizli yalnızlığında kaybolunur. Öbür tarafa dönülünce, açık denizin, hiçbir engelle karşılaşmaksızın ilerleyen bakışların önünde, ardısıra gelen engel tanımaz düşüncelerle birlikte uzanıp gittiği görülür. – Aşk neyi sever? Sonsuzluğu. –Aşk neden korkar? Kısıtlamadan. –Bu büyük salonun ardında küçük bir oda, daha doğrusu bir odacık vardır; Wahl'lerin evindeki ne kadar odaysa bu da öyle.

96. 26. nota bakınız.

Benzerlik çarpıcıdır. Yeri söğüt dallarından yapılmış bir hasır halı kaplar; kanepenin önünde küçük bir çay masası durur, üzerinde de bir lamba, evdekinin suretinde. Her şey aynı, yalnız daha muhteşem. Bu, odayla birlikte olmama olanak tanıyabileceğimi hissettiğim bir fark. Salonda bir piyano vardır, çok sade bir şeydir, ama Jansen'lerinkini anımsatır. Kapağı açıktır; nota sehpasında küçük bir İsveç müziğinin notaları açık durur. Antreye açılan kapı aralıktır. O, odanın arkasındaki kapıdan içeri girer– Johan'a bu konuda talimat verilmiştir: Böylece gözleri odacığı ve piyanoyu birlikte görür. Ruhunda anılar canlanır, tam o anda Johan kapıyı açar.– Yanılsama kusursuzdur. Odacığa girer. Mutludur; eminim bundan. Bakışları masaya rastladığında bir kitap görür. Aynı anda Johan sanki onu bir kenara koyacakmış gibi eline alır ve doğal bir havayla 'Beyefendi sabah buraya geldiğinde unutmuş olsa gerek' der. Böylece Cordelia, önce benim bu sabah orada olduğumu öğrenir ve sonra kitaba bakmak ister. Kitap, Apuleius'un ünlü *Cupid ve Psyche*'sinin[97] Almanca çevirisidir. Bu şiir yapıtı değildir, zaten olması da gerekmez; çünkü bir genç kıza hakiki şiiri sunmak daima hakarettir; sanki kendisi, başkasının düşüncesiyle tüketilmeden önce metne gizlenmiş şiiri içine çekilebilecek kadar şiirsel değilmiş gibi. Bu genellikle insanların düşündüğü bir şey değildir, ama yine de böyledir. – Bu kitabı okuyacak ve böylece amaca ulaşılacak.– Kitabın okunduğu en son yerini açtığında küçük bir mersin dalı bulacak; bunun bir kitap ayracından [98] daha fazla bir anlam taşıdığını da bulacak.

Cordelia'cığım!

Bu korku niye? Biz bir arada oldukça güçlüyüz, dünyadan da güçlüyüz, tanrılardan da güçlüyüz. Biliyorsun, bir zamanlar dünyada, insan olmasına karşın kendi kendine yeterli olan ve aşkın içsel birliğini bilmeyen bir tür yaşamış.[99] Ama bunlar güçlüymüşler,

97. Afrika'daki Madaura'lı Apuleius M.S. yaklaşık 124 yılında doğdu. *Altın Eşek* olarak bilinen *Metamorphoses* adlı yapıtı Latince romanların bugüne dek gelmiş iki örneğinden biridir. (ötekisi Petronius'un *Satyricon*'udur). 'Cupid ve Pscyhe' bu yapıtın bir bölümüdür.

98. Mersin ağacı Venüs tarafından kutsanmıştır ve aşkın bir amblemidir.

cennete saldırabilecek kadar güçlüymüşler. Jüpiter bunlardan korkmuş ve bunları birken iki, yani erkek ve kadın olacak şekilde ikiye bölmüş. Zaman zaman, önceleri birleşik olanın aşkla yeniden bir araya geldiği oluyor; böyle bir birlik Jüpiter'den daha güçlüdür. O zaman onlar yalnızca bireyin bir zamanlar sahip olduğu kadar güçlü değil, daha da güçlüdürler, çünkü aşkın birliği daha da üstündür,

Johannes'in

Gece sessiz – saatin vuruşları onikiye çeyrek kaldığını söylüyor.– Kapıdaki bekçi takdis duasını kırlara doğru haykırıyor. Blegdammen'den yankılanıyor bu – kapının iç tarafına gidiyor – yeniden haykırıyor, yine yankılanıyor.– Her şey huzur içinde uyuyor, aşk hariç. Kalkın öyleyse aşkın gizli güçleri, bu göğüste birleşin! Gece sessiz– yalnız bir kuş, tiz çığlığıyla ve dümdüz bayırı örten çiğli çayırların üstünden uçup randevusuna giderkenki kanat çırpınışlarıyla bu sessizliği bozuyor – *acicipo omen!*[100] Doğa ne çok kehanetle dolu! Ben, kuşların uçuşundan, çığlıklarından, balıkların su yüzeyinde neşeli şapırtılar çıkarmalarından, derinliklerin dibine doğru kaybolmalarından, uzaktan gelen bir köpek havlamasından, bir araba takırtısından, bir ayak sesi yankısından uyarılar alırım. Bu gece vakti gördüğüm şey hayalet değil; olmuş olanı değil, olacakları görürüm ben gölün göğsünden, çiğin öpüşünden, toprağın üstünde yayılan ve onun bereketli kucağını örten sisten. Her şey hayaldir; ben ise kendimle ilgili bir mitim, çünkü benim bu buluşmaya seğirtmem mit değil de nedir? Kim olduğumun bununla ilgisi yok. Sonlu ve geçici olan her şey unutulur, kalan yalnızca ebedi olandır, aşkın gücüdür, özlemdir, saadettir.– Ruhum gerilmiş bir yay gibi ayarlı, düşüncelerim oklar gibi hazır duruyor kılıfta, ama kana karıştırabilecekleri zehir yok uçlarında. Ruhum nasıl da dinç, sağlıklı, mutlu, bir tanrı gibi her daim mevcut.– Cordelia'nın güzelliği doğadan geldi. Teşekkürler sana harika Doğa! Bir anne gibi baktın ona. Gösterdiğin özen için teşekkürlerimi kabul et. Onun iffeti bozulmamıştı. Teşekkür ederim sizlere insanlar, bunu borçlu

99. Platon'un *Symposium*'unda Aristophanes'in konuşmasına bakınız, 14. ve 15. bölümler

100. 'Kehaneti kabul ederim.' Cicero, *De divinatione*, I,103.

olduğu sizlere. Onun gelişmesi benim eserimdi – ödülümle sevineceğim hemen.– Artık çok yakında olan şu tek bir âna ne çok şeyi sığdırdım. Sonu ölüm ve lanet olsun başaramazsam!–

Arabamı göremiyorum henüz. –Bir kamçı şaklaması duydum, benim arabacı bu.– Var gücünle sür arabayı, isterse atlar düşüp ölsün; ama biz oraya vardıktan sonra, bir saniye önce değil.

25 Eylül

Öyle bir gece neden daha uzun olamaz ki? Alectryon bile yanlış bir adım atabilmişse[101] neden güneş de aynı şeyi yapacak kadar merhametli olmasın? Evet, artık bitti ve onu artık asla görmek istemiyorum. Bir kız her şeyini verdiği anda zayıftır, her şeyini yitirmiştir; çünkü erkekte olumsuz bir unsur olan masumiyet kadının tüm değeridir. Artık direniş tümüyle olanaksızdır ve sevmek ancak bu varken güzeldir; bir kere yok oldu mu, aşk bir zayıflık ve alışkanlıktan öte gidemez. Onunla olan ilişkimin anımsatılmasını istemiyorum; o güzel kokusunu yitirdi ve bir kızın, vefasız sevgilisinin acısıyla güneş çiçeğine dönüştüğü[102] günler geride kaldı. Onunla vedalaşmayacağım; hiçbir şey beni, her şeyi değiştiren ama sonucu etkilemeyen kadın gözyaşlarından ve kadın yakarışlarından daha fazla iğrendirmez. Onu sevdim, ama şimdiden sonra ruhumu artık bağlayamaz. Bir tanrı olsaydım Neptün'ün bir su perisi için yaptığını yapardım ona: Bir erkeğe dönüştürürdüm onu.[103]

Yine de insanın kendini bir kızla şiirselleştirip şiirselleştiremeyeceğini; kızı, ilişkiden bıkanın kendisi olduğunu düşleyecek kadar gururlu kılıp kılmayacağını öğrenmeye değerdi gerçekten. Oldukça ilginç bir epilog olabilir bu; kendi başına psikolojinin alanına girebilir, ayrıca insanı pek çok erotik gözlemle zenginleştirebilir.

101. Ares'in (Romalılara göre Mars'ın) arkadaşı Alectryon Ares ile Afrodit'in buluşmalarına gözcülük etmek niyetindedir, ama uyuyakalır ve (güneş-tanrı) Apollon ile Hephaistos (Vulcan) iki sevgiliyi hazırlıksız yakalarlar.

102. Oceanos'un kızı ve bir deniz perisi olan Clytie, güneş-tanrı Apollon kendisine ihanet edince *Heliotropum* adlı bitkiye dönüşür. Bu sözcüğün anlamı 'güneşe dönen'dir.

103.Tesalyalı kız Caenis, sevgilisi Poseidon tarafından bir erkeğe (Caeneus) dönüştürülür. Caeneus, birçok macera yaşar ve sonunda dişi biçimini ölüler diyarında bulur.

Pierre Jean Jouve

PAULINA 1880

Roman/Çev.: Ece Korkut/181 sayfa/ISBN 975-539-126-6

Fransız edebiyatının 'karanlık' yazarlarından Pierre Jean Jouve'un *Paulina 1880* adlı romanı, insan ruhunun derinliklerine doğru bir yolculuktur.

Soylu aile ortamında yetiştirilen güzeller güzeli Paulina'nın, içindeki tinselliği ve şehveti erken yaşta keşfedişiyle çıktığı serüven dolu yolculuk, babasının dostu olan kontla yaşadığı 'yasak aşk'la başlar. Çılgın bir tutkunun, tanrısal bir iradenin pençesindeki bu ruh, tinsellikle şehveti iç içe sokar ve Paulina, her ikisini de Tanrı buyruğu gibi, Tanrı'yla bir ilişki gibi yaşar. Yasağın ve esrarın açtığı kapılardan manastıra, hapishaneye kadar uzanan delice tutkuda Paulina'yı bekleyen şey, her türden suç ve günahtır.

"İlk günah", babaya ya da Tanrı'ya ihanettir: Kadınlık arzularını keşfeden genç kız, soylu ailenin yumuşak ama baskıcı kuşatıcılığına rağmen, belki de, kendini babaya ya da Tanrı'ya değil, bir başka erkeğe teslim ettiği için "suçlu"dur.

Ama şehvet, duyguların bu en yalını ve çıplağı, doğal insanın keşfidir. Şehvetten de Tanrı'dan da vazgeçmez Paulina. Beden kutsaldır; sevişmek, öncesi ve sonrasıyla bir tür simgesel ayindir ve tutkulu ruhlarda suça yer yoktur. Çünkü dini duygularla esrarlı günah, iç içedir. Sevilen şey; Tanrı, şehvet ve ölümdür.

Kiminle sevişmektedir Paulina? Sevgilisi kontla mı, yoksa Tanrı'nın Oğlu'yla mı? Peki ya ölüm nedir? Tanrı'nın, kendisine ait olanı başkasının kollarından çekip alması değil midir?

Paulina'nın ruhunda huzura yer yoktur. Aşkından ve şehvetinden duyduğu acıyla sığındığı manastırdaki yaşamı da herkesten farklıdır: Kendini maddi acılara atar, bedenini yaralar. Tanrı'nın Oğlu'nun acılarını taklit ederek O'nunla bir olmak ister... ve kovulur...

Pierre Jean Jouve'un görsel, sinematografik imgelerle dolu ve düzyazıyla şiir arasındaki sınırları belirsizleştiren bu romanı, yaşamın ve ruhun sınırlarını zorlayanlar içindir...

John Barth

MASAL MASAL İÇİNDE

Roman/Çev.: Aslı Biçen/248 sayfa/ISBN 975-539-082-0

1950'ler sonrası Amerikan edebiyatının en yaratıcı yazarlarından sayılan John Barth nihayet Türkçede. *Masal Masal İçinde*, ya da özgün adıyla *Khimaira*, sıkıcı olmadan da deneysel edebiyat yapılabileceğini kanıtlayan olağanüstü bir yazarın en keyifli, en oyuncul metinlerinden biri.

Kitap, adını aldığı aslan kafalı, yılan kuyruklu, keçi gövdeli mitolojik canavar gibi üç bölümden, birbiriyle bağlantılı üç *novella*'dan oluşuyor. Bunlardan ilkinde Arap mitolojisine, *Binbir Gece Masalları*'na dönüp Şehrazat'ın kız kardeşi Dünyazat'ın hikâyesini anlatıyor yazar. Sıkı bir feminist ve cinsel özgürlük yanlısı olan Şehrazat, "erkek şovenist" Şah Şehriyar'ın kadın katliamını durdurmanın yollarını aramaktadır. Tam hikâye anlatma sanatı üzerinde kafa yorarken bir Cin çıkagelir. Birkaç roman yazdıktan sonra bir tür tıkanmaya uğramış, çözümü de anlatının ilk kaynaklarına, mitolojiye dönmekte arayan, yirminci yüzyıldan bir yazardır bu Cin. Hikâye anlatmayla sevişme arasındaki benzerliklerden, anlatıcılığın doğasından falan söz ettikten sonra Şah'ın zulmünü hikâyelerle engellemeye karar verirler.

Diğer iki novella da, Yunan mitolojisinin iki ünlü kahramanı, Medusa-kesen Perseus'la Khimaira-katili (acaba?) Bellerophon'un, kahramanlık müessesesinin gerekleriyle başa çıkmaya çalışırken yaşadıkları zorluklar eğlenceli bir olay örgüsü içinde, "masal masal içinde" kalıbıyla aktarılıyor. Kadın haklarına ve ekolojiye duyarlı, ama maalesef kafayı ölümsüzlüğe takmış bu kahramanlar hikâyelerini yaşamakla yetinmeyip bir de kendileri anlatmaya çalışıyorlar.

Yazmak ve yaşamak hakkında çok düşünmüş, bir yandan uç deneylere girişirken bir yandan da hikâye anlatmanın keyfinden hiç vazgeçmemiş bir yazar Barth...

Iris Murdoch

MELEKLER ZAMANI

Roman/Çev.: Nihal Yeğinobalı/254 sayfa/ISBN 975-539-104-5

Iris Murdoch romanlarında ahlâki, dini ve etik sorunları işlemesinin yanı sıra, fantastik dünyalar ve karizmatik tipler yaratmada çok usta bir yazar. *Melekler Zamanı*'nda hem bu ustalığını sergiliyor hem de tanrı ve inanç kavramlarını bir filozof cüretiyle sorguluyor...

Gündelik hayatı bir arada tutan şey, herkesin benimsediği bir değerler düzeni ve tanrı kavramında yoğunlaşan metafizik bir anlam arayışıdır. İnsanlar üzerinde durdukları zeminin ayakları altından kaymaması uğruna, o günün geçerli değerlerine ve tek bir tanrıya olan inançlarına sımsıkı sarılırlar. Oysa bir çözülmenin yaşanması çoğu zaman kaçınılmazdır. *Melekler Zamanı* böylesi bir çözülmenin romanıdır...

Baş kişisi Peder Carel varolan ahlâk düzenini ve tanrıyı tartışan biridir. Sıradan insanları baştan çıkaran güçlü bir karizmaya sahiptir; Mefisto gibi... Kızı, hizmetçisi ve yeğeni üzerindeki etkisi bir büyüden farksızdır. Dışardakilerin sızma çabalarına başarıyla göğüs gerdikleri, her şeyin sislerin arasına gizlendiği rahip konutunda beraberce yaşarlar. Ta ki "çözülme anı"na kadar...

"Tut ki gerçek korkunçtur, kapkara bir uçurumdan ibarettir ya da izbe bir dolabın tozları arasında birbirine sokulan kuşları andırır..." Peder Carel'in bu sözleri metafizik bir boşluğun açıldığı ve gerçeğin ürkütücülüğü karşısında insanların acizliğine işaret eden "an"ı betimler. Oysa genellikle insanlığın bütün çabası böyle bir boşluğun açılmaması, inançların desteklediği kurulu düzenin bozulmaması yönündedir. *Melekler Zamanı* bu çabanın ne kadar işe yarayacağı ya da yaradığı konusunda bir soru ortaya atıyor.

Böyle bir soruya cevap verecek cesareti olanlar için...

D.M. Thomas

BEYAZ OTEL

Roman/Çev.: Nihal Yeğinobalı/250 sayfa/ISBN 975-539-098-7

Uzun yıllar sadece şiirleri ve Ahmatova, Yevtuşenko gibi Rus şairlerinden yaptığı çevirilerle tanınan D.M. Thomas, 1980 yılında *Beyaz Otel*'in yayımlanmasıyla birlikte usta bir romancı olarak da rüştünü ispat etti. Özellikle ABD'de büyük ilgi gören roman, postmodernizmin edebiyat alanındaki en başarılı örneklerinden biri olarak değerlendirildi.

Thomas'ın bütün yapıtlarında öne çıkan bir tema olan "erotizm, şiddet ve ölüm ilişkisi" psikanalizden de son derece yaratıcı bir biçimde yararlananan *Beyaz Otel*'de çok çarpıcı bir biçimde işleniyor. Doktor Freud romanın başkişilerinden biri ve hatta bir bölümün de "yazarı". Romanın başlarında Freud'un hastası olan isterik bir genç kadının kaleme aldığı upuzun ve açık saçık bir şiirle karşılaşıyoruz. Şiirde göl kıyısındaki beyaz otele gelen genç bir çiftin, yangın, sel, çığ gibi bir sürü doğal ve doğaüstü felaket olurken, bir rüya atmosferinde çılgınca sevişmeleri edepsiz bir dille anlatılıyor. Şiirin ve aynı olayların düzyazıyla anlatıldığı bir diğer bölümün ardından belki de tüm edebiyat tarihinin en ustalıklı parodilerinden biri geliyor: Freud bu metinleri ve kadının hastalığını analiz ediyor! Sonraki bölümlerde ise "her şeyi bilen anlatıcı" devreye girip Lisa Erdman'ın analiz sonrasındaki hayatını ve Freud'a anlatmadıklarını aktarıyor; psikanalizin insan ruhunu ve herkesin içindeki "beyaz otel"i ne ölçüde anlayabileceğini sorgulamaya itiyor bizi.

Kahramanımız Lisa'nın içindeki şiddetin dışavurumuyla başlayan roman, yüzyılımızın en büyük kolektif şiddet olaylarından biri olan Babi Yar kıyımının neredeyse belgesel tonunda anlatılmasıyla ve yine fantezinin gerçekliği yendiği bir ütopyayla bitiyor.

Beyaz Otel, Lisa Erdman'ın isterisini Babi Yarların olabildiği bir dünyanın kitlesel isterisiyle koşut bir biçimde anlatırken özelden genele müthiş bir ustalıkla geçiyor.

Belleklerden silinmeyecek bir roman.

Gore Vidal

MYRA

Roman/Çev.: İrem Sağlamer/171 sayfa/ISBN 975-539-084-7

Gore Vidal'ın "*Myra*"sı yayımlandığı yıl bir hayli polemiğe yol açmış! Filme de çekilmiş olan roman, eğlendirici olmasının yanı sıra cinsellik ve iktidarla ilgili oldukça sıradışı mesajlar içeriyor. "Film gibi" hayatların yaşandığı Hollywood atmosferinde geçmesi ve kahramanın güzeller güzeli fettan bir kadın olması, romanın düşünsel kaynaklarını perdelemiyor.

Romanın kahramanı Myra kendisinin ve insanların cinsel deneyimlerine ait bütün bilgileri elde ettiği takdirde insanlığın gelecekteki yaşamını değiştirebilme gücüne sahip olacağını düşünmektedir. Bu yüzden önce kendi cinselliğiyle oynar ve kendini yeniden yaratır. Cinselliğin çok boyutluluğunu kendinde toplayarak, bir öncü olmak üzere yola çıkar. O, cinsellikle ilgili bütün mevcut söylemlerin artık geçerliliklerini yitirmiş olduklarının farkındadır. Her ne kadar ilk bakışta erkeklere egemen olma heveslisi dişi bir örümcek gibi görünse de bir misyonu vardır; bu da klişeleşmiş bakış açısını alaşağı ederek insanları tek boyutlu cinsellikten kurtarmak! Ona göre doğurganlığa yönelik heteroseksüel cinsellik terk edilmediği takdirde insan ırkı yok olacaktır; çünkü gereksiz yere, fazla sayıda üreyen insanlar dünyanın kaynaklarını tüketmektedirler. Gore Vidal'ın romanı, cinselliğin doğal ve evrensel bir kategori, verili bir biyolojik durum olmaktan çok bilgi/iktidar ilişkisi çerçevesinde tarihsel bir oluşum olduğu bilinciyle yazılmıştır. Ve cinselliğe ait her türlü kurgunun çok kolay değişebileceğini göstermektedir.

"Yeni Kadın" Myra, böyle bir değişimin gerçekleşmesinin serüvenidir...

Andrew Jolly

SENİ İÇİME GÖMDÜM

Roman/Çev.: Tomris Uyar/123 sayfa/ISBN 975-539-133-9

Bazı kitapların özel tiryakileri olur.
"Seni İçime Gömdüm", bu tür kitaplardan.
Romanın kırık dökük bir İngilizceyle konuşan başkişisi Kabrero, Kızılderili karısının cesedini dağlardan indirdikten sonra şöyle düşünüyor:
"Eline tüfeğini alıp, fişeklikleri göğsüne çaprazlamasına asıp atını üstlerine sürse, kasabanın sokaklarında ölüm saçarak, önüne geleni yağmalayarak ,yakıp yıkarak dolaşsa, kasabayı yerle bir etse bile, gözlerinden okunan bu sevginin ürküttüğü kadar ürkütmezdi onları."
Bu roman, aşkın yırtıcı inceliğine inanan tiryakilere sesleniyor:
Şiddetin kolgezdiği bir dünyada aşkınızı nereye gömersiniz?

"Seni İçime Gömdüm, yalnızlığın, tutku ve başkaldırıyla iç içe dolanmış bir yalnızlığın öyküsüdür. Güçlülerin sömürgesi olmuş, çeşitli kültür bireşimlerinin etkisiyle kimlik bunalımına düşmüş, çelişkiler içinde yaşayan bir toplumdaki aykırı kişinin öyküsüdür bu. (...)
Seni İçime Gömdüm, büyük bir aşkın yanı sıra Meksikalı insanın kimlik arayışının öyküsüdür temelde. Ama zaman ve mekânı bir yana bırakıp içinde yalnızlığın çağrısını duyan her insanın öyküsü olarak da okunabilir gibi geliyor bana. Yazar ününün, kitap basım sayısının en önemli ölçütler olduğu koşullanmasına girmemişseniz, Tomris Uyar'ın ustaca çevirisiyle Seni İçime Gömdüm'ü okumak, hele Bozkurt Güvenç'in özen dolu çevirisiyle Yalnızlık Dolambacı'nın aydınlığında okumak, çok zevkli anlar yaşatacaktır size. Ben kendi adıma, Seni İçime Gömdüm'ü bir kez daha okuma isteğini duyduğumu söyleyebilirim rahatlıkla. Bu gizemli yapıtta keşfedebileceğim daha neler vardır kimbilir."
Nesrin Kasap/Cumhuriyet Kitap

Anja Meulenbelt

HAYRANLIK

Roman/Çev.: İlknur İgan/159 sayfa/ISBN 975-539-111-8

Daha önce *Utanç Bitti* ve *Gündelik Mutluluğa Alışma* adlı kitaplarını yayımladığımız Anja Meulenbelt'in bu kez bir başka kitabını sunuyoruz: *Hayranlık.*

Meulenbelt bu kitapta yazarlık hayatında giderek daha başarılı olan bir kadının, aşk hayatındaki "sıkıntılar"ını anlatıyor. Kitapları yeni basımlar yapan, yabancı dillere çevrilen, medyada sık sık görülen, sosyalist/feminist çevrelerde çok tanınan ve iki kadına birden âşık olan ünlü bir yazardır bu. Değişik kentlerde verdiği konferanslara, imza günlerine katılan kadınlarla yaşadığı çoğalmanın ardından gelen gecelerde, otel odalarında ve yolculuklarda yalnızdır... Yazarlığından kalan zamanlarda âşık olduğu kadınlarla balık lokantalarında şarap içerek bakışmalarına, sakınmasız bir biçimde sevişmelerine, beraber televizyon seyretmelerine rağmen "koşulsuz sevgiyi ve onayı" yaşayamadığı için yalnızdır...

Heteroseksüellerle didişmekten, ideolog kadınlarla tartışmaktan, geceleri otel odalarında sevgililerinden telefon beklemekten, gündelik düş kırıklıkları yaşamaktan bıkar ve daktilosunun başına oturur. Geriye tek şey kalmıştır: alkış ve hayranlık.

Meulenbelt, yine içten, pervasız ve cesur...

Anja Meulenbelt

KAYIP ZAMAN

Roman/Çev.: İlknur İgan/180 sayfa/ISBN 975-539-134-7

Daha önce *Utanç Bitti, Gündelik Mutluluğa Alışma* ve *Hayranlık* adlı romanlarını yayımladığımız Anja Meulenbelt'in son romanını sunuyoruz bu kez: *Kayıp Zaman*.

Meulenbelt bu romanında olgunluk dönemini yaşayan bir kadının iç yolculuklarını anlatıyor. Kadınlarla ve erkeklerle tutkulu aşklar yaşamış, feminist hareketin vitrininde ve mutfağında bulunmuş, "başarı"nın albenisinden ve risklerinden haberdar, onaylanmanın hazzını ve yalnız bırakılmanın mutsuzluğunu yaşamış bir kadındır anlattığı.

Olgunluğunu "yolun sonu" gibi algılamak yerine, onu aşkla, seksle, tutkuyla yaşamak isteyen, "süper kadın" olarak görülmekten yorulan, kahramanlıktan vazgeçip yumuşak dokunuşları özleyen bir kadındır... Aynı zamanda "Dikkafalı bir eylemci, serinkanlı tartıp biçen bilim insanı, söyleyecek sözü olan bir kadın, dünyayı düzeltmeye çalışan kadın, eşitliğini ilan etmiş kadın, aşk için her şeyi vermeye hazır sevgili, pragmatik girişimci, oğlunun annesi, babasının kızı, annesinin kızı, istemiyorum, istemiyorum diye tepinen küçük çocuk, küçük bir sulugöz, bu dünyada kendini evinde hissetmeyen bir hayalci, neredeyse şeffaf, beklenmedik bir harekette ürken ve korkmuş bir hayvan gibi kaçan biri. Bağımsız kalmak isteyen, tutkusuz yaşamak istemeyen bir kadın, kendisini büyük bir aşka etiyle kemiğiyle bırakan bir kadın"dır.

Bu kadın sevgiliyi bekleme hallerini dillendirdiği bir roman yazar: *Kayıp Zaman*.

Ve romanın bir yerinde "Aşkın teri farklı kokar" der...

Ait olduğu adrese gönderilemeyen bir aşk mektubu...

Iain Banks

EŞEKARISI FABRİKASI

Roman/Çev.: Aslı Biçen/173 sayfa/ISBN 975-539-130-4

Fay Weldon'ın "çağdaş İngiliz edebiyatının büyük beyaz umudu" diyerek selamladığı İskoç yazar Iain Banks'in ilk romanı *Eşekarısı Fabrikası*, 1980'li yıllarda İngiltere'de yayımlanan tüm romanlar arasında en çok tartışılan kitaplardan biri oldu. Gazete ve dergilerde abartılı yergi ve övgülerle sürdürülen tartışmaların harareti dindikten ve Banks yazdığı diğer romanlarla yeteneğini kanıtladıktan sonra kitaba gerçek değeri verilebildi: Metin, çocuk ve şiddet temasını işleyişindeki başarısı açısından *Sineklerin Tanrısı* ve *Teneke Trampet* gibi başyapıtlarla kıyaslanıyor artık.

Gotik roman geleneğine uygun olarak, olaylar İskoçya kıyılarında, tecrit edilmiş bir adacıkta ve temelde üç kişi etrafında gelişiyor. 60'lı yıllarda hippi anarşist bir gruba katılmış olan eksantrik baba, tuhaf deneyler yapmaya meraklı, oğluna saçma sapan şeyler öğretmekten zevk alan bir biyokimyacı. "Aile"nin son derece duyarlı, kırılgan ve zeki büyük oğlu Eric, tıp fakültesinde öğrenciyken karşılaştığı korkunç bir olay yüzünden akli dengesini yitirmiş ve geri döndüğü ada civarındaki bütün köpekleri yakmaya başladığı için kapatıldığı tımarhaneden kaçan, tehlikeli biri. Romanın anlatıcısı Frank ise, babası doğum kaydını bilerek yaptırmadığı için resmen var olmayan ve bu yüzden de çok yalnız bir hayat süren bir çocuk. Tüm yalnız çocuklar gibi Frank de fantezilerle dokuduğu mitik bir dünya yaratmıştır kendine. Ama şiddet, zulüm ve ölüm üzerine kurulu bir dünyadır onunki. Olağanüstü zekice planlar kurarak kendi yaşlarındaki iki kuzenini ve öz kardeşini öldürmüştür. Eşekarısı Fabrikası gibi karmaşık düzenekler kurarak korkunç eziyetlerle öldürdüğü hayvanların, ölme biçimleriyle kendisine yakın geleceği haber verdiklerine inanır. Romanın sonunda yaptığı bir keşif, bu mitik dünyanın tamamen yıkılmasına ve kendisi hakkındaki korkunç gerçeği öğrenmesine yol açacaktır.

Banks inanılmaz hayal gücü ve anlatı ustalığıyla gerçeküstücü resimlerden çıkmışa benzeyen müthiş sahneler yaratıyor bu romanda. Dehşet ve ölümle dolu, ama ironik ve gerçekten iyi yazılmış bir kitap bu. Ahlâki bir mesajı falan yok, ama okuru fena halde tedirgin ediyor. Masumiyeti tıkıştırdığımız son sığınak olan çocukluğun içerebileceği şiddetle yüzleştiriyor çünkü bizi.

Iain Banks

ROCK LANETİ

Roman/Çev.: Aysun Babacan/285 sayfa/ISBN 975-539-122-3

Eşekarısı Fabrikası adlı çarpıcı ilk romanıyla Türk okuruna tanıttığımız İskoç yazar Banks'den, bambaşka, son derece yalın ve hüzünlü bir roman sunuyoruz bu kez. Ele aldığı konuyla ironik bir tezat oluşturan, burukluk ve tevazu ile yazılmış bir roman *Rock Laneti*.

Bir rock yıldızının hikâyesi anlatılıyor. Ama rock yıldızı deyince gözümüzde canlanan uçuk kaçık, kaprisli, sorumsuz, kendini kimi zaman megalomanlık derecesinde beğenen ve müzikten başka hiçbir şeyle ilgilenmeyen rockçı imgesiyle hiç alakası yok kahramanımız Daniel Weir'ın. Alçakgönüllü, tabiatı gereği solcu, inzivaya çekilmiş, sıradan insanlarla hoş bir ilişki sürdüren "sıradışı" bir yıldız.

Weir son derece tipsiz, uzun boylu ve sakar bir alt sınıf çocuğu olarak inatla, Allah vergisi müzik yeteneği bir işe yarasın diye uğraşıyor. Sonunda işlerini çok iyi yapan güzel ve zengin çocuklarla bir grup kurarak, Led Zep, Deep Purple gibi bir mega-rock grubunun beyni haline geliyor ve ne yapacağını bilemeyecek kadar çok para kazanıyor. Kadınlarla ilişkilerinde ve müzik dışı her şeyde bayağı acemi, şaşkın ve beceriksiz olan yıldızımız birbiri ardı sıra gelen ve kendisini suçlu gördüğü talihsizlikler sonucu grubun dağılmasıyla uzun yıllar süren bir iç hesaplaşma sürecine giriyor. Bir intihar kararının gerekçesi olarak son derece hoş bir üslupla anlattığı hayat hikâyesinin sonunda aldığı karar ise yine "sıradışı"...

"Vitrinde yaşama"nın başdöndürücü cazibesiyle tevazu, yalınlık, sevgi, dostluk ve "hayat beceriksizliği" gibi değerlerin çatıştığı bir dünya, biraz da taraflı bir dille anlatılıyor bu romanda. Rock'ın temsil ettiği her şeyden ürken ahlâkçı tutuculuğa da, rock'ın eğlence endüstrisinin ehlileştirilmiş bir alt kolu haline gelmesinde önemli rolü olan "çılgınlık" ideolojisine de ironik bir mesafeden bakıyor Banks. Sadece rock dünyasını daha içeriden tanımak isteyen genç okurların değil, bütün ciddi edebiyat okurlarının ilgisini çekeceğini umduğumuz bir roman *Rock Laneti*.

Witold Gombrowicz

ATLANTİK ÖTESİ

Roman/Çev.: Yaşar Avunç/148 sayfa/ISBN 975-539-114-2

Milliyetçiliğin, tutuculuğun, savaş çığırtkanlığının gemi azıya aldığı bir dönemde, edebiyatın diliyle şovenist-faşist eğilimlere karşı çıkışın adı: *Atlantik Ötesi*.

Çağımız edebiyatının en gözüpek yazarlarından Witold Gombrowicz, 1939 yılında bir gezi için Arjantin'de bulunduğu sırada savaşa giren ülkesi Polonya'ya dönmeyi reddederek Güney Amerika'da uzun yıllar sürecek bir sürgünlüğü yeğlemişti. 1953'te yayımlanan *Atlantik Ötesi* bu olayın hikâyesidir.

Arjantin'de parasız pulsuz kalan yazar, Polonya kolonisinin üçkâğıtçı zenginleri ve Arjantinli bir eşcinsel arasında gelişen olaylar eşliğinde milliyetçiliği ve ona bağlı olan yiğitlik, savaşçılık, soyluluk, inanç, güç vb. tutucu ve şoven kavramları acımasızca alaya alır.

Çöken dünyayı olduğu kadar, geleceği simgeleyen genç kuşakları da hiçliğin ve boşluğun çıkışsız labirentlerine hapseden Gombrowicz, *Atlantik Ötesi*'yle, çoğu kez groteskin de sınırlarını zorlayan bir ironi şaheseri yaratır.

Milliyetçiliği yerin dibine batırdıkça alayın zirvelerine çıkan Gombrowicz "saçma"ya ve "soyut"a ulaşan özgün mizahı, "anarşist" ya da "karanlık" diye nitelenebilecek radikal yıkıcılığı ile dünya edebiyatında öncü bir yere sahiptir.

Atlantik Ötesi, dil ve anlatım özgünlükleri, hızlı ritim ve temposuyla zevkle okunacak bir edebiyat metni...

Witold Gombrowicz

FERDYDURKE

Roman/Çev.: Yaşar Avunç/266 sayfa/ISBN 975-539-115-0

Yirminci yüzyıl romanının doruklarından birini oluşturan *Ferdydurke* sınıflandırılamaz bir yapıttır. Siyasal bir alegori, modern uygarlığın gerçeküstücü bir incelemesi, varoluşçu bir roman ve klasik Polonya edebiyatının tüm ögelerini içeren karmaşık bir parodi olduğu şeklinde farklı değerlendirmelere tabi tutulsa da ortak kanı, tartışmasız bir başyapıt olduğudur. Yayımlandıktan kısa bir süre sonra Polonya'da yasaklanan bu saygısız, satirik yapıt, toplumsallığın her alanına şiddetli bir saldırı, bir isyan, bir lanettir...

Ana teması, otuz yaşlarındaki genç bir adamın kendi hayatı üzerine düşünürken "küçültülüp" liseye geri gönderilmesi olan *Ferdydurke*, başka temalarla kesişerek ya da onlara teğet geçerek gelişir. Modern gündelik hayatın en "mahrem" mekânları olan yatak odalarına ve tuvaletlere dev büyüteçlerle dalan, derin psikolojik ve felsefi göndermeler içeren bu yapıt, modern şehir ve kır hayatının pisliğini deşmekte, bu leş kokulu varoluşun temelindeki esareti yüzümüze çarpmaktadır: *"Hepimiz başkalarına göre yaşıyoruz!"*

Yetişkinler dünyasındaki yapay toplumsal roller; çocuğun karşısına çıkan ilk kurum olan okulun bıktırıcı, ezbere dayalı atmosferi ve "vatan, millet ideali"; gençliğe, spora, tekniğe ve teknolojiye tapan "ilerici" modern orta sınıf ailesinin kirli çamaşırları; gönüllü köpekliğe can atan yoksullar; varlık nedenlerini birbirlerinde bulan ve aynı verili davranış kalıplarını benimsemiş aristokrat efendiler ve köleler... Gombrowicz'in lanetine uğrarlar...

Ferdydurke, geçmiş bir "altın çağ"a ağıt değildir. *Ferdydurke*'de doğrudan doğruya karşısındakine göre biçimlenen "ezeli oyuncu insan" ve modern insanın yaşamını sahteleştiren kültürel şema hedef alınır. *Ferdydurke*, yıkıcıdır! Öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, "büyük vatan şairleri", anneler, veliler, sanatçılar, eleştirmenler, gençler, yetişkinler, ilericiler, kentliler, köylüler, burjuvalar, aristokratlar ile sanat ve aşk, biçimin en derin ifadesi olan yüzler, kıçlar, baldırlar...: kısacası her kurum ve kimlik, yaldızlı ve cilalı bütün ilişkiler bu müstehcen romanda aşağılanır.

Sahte hayatlar yaşamak istemeyenler; yetişkinlerin dünyasına yetersizlikleri ve olgunlaşmamışlıklarıyla karşı çıkmak isteyenler için...

Virginia Woolf

DALGALAR

Roman/Çev.: Oya Dalgıç/229 sayfa/ISBN 975-539-106-1

Çağımızın en büyük yazarlarından olan Virginia Woolf'un başyapıtı *Dalgalar*'ı sunuyoruz sizlere...

Eleştirmenlerin "düzyazıyla yazılmış görkemli bir şiir" diye değerlendirdikleri kitap, aynı zamanda, Woolf'un "kitaplarının en karmaşığı, en güç anlaşılır" olanı. Woolf, "zamanı ve mekânı tam vermekten vazgeçeceğim" diyerek, *Dalgalar*'da dış dünyayı yok eder. Üç erkek ve üç kadının çocukluklarından yaşlılık dönemlerine kadar tüm hayatlarının anlatıldığı kitapta dış dünya nesnel olarak değil, ancak kişilerin iç dünyalarına yansıdığı kadarıyla verilir. "Bir olay örgüsüne uyarak değil, bir ritme uyarak" yazılan kitap, "şiir olmayan herhangi bir şey edebiyata neden girsin ki" diyen Woolf tarafından iki yıl içinde üç kez yazılır ve dalgaların sesine uydurularak, şiir gibi yüksek sesle okunarak düzeltilir...

Gerçekçi roman geleneğinden tam bir kopuşu temsil eden *Dalgalar*, bilinç akışı tekniğiyle yazılan romanların en önemlilerinden biridir...

"Virginia Woolf, 1931'de yayımladığı *Dalgalar*'ı yazarken, bu kitapla o güne değin hiçbir başka romancının göze alamayacağı değişik şeyleri yapmak istediğini, bu romanın o güne değin yazılan hiçbir başka romana benzemeyeceğini biliyordu. (...) Çünkü *Dalgalar*, 'hem düzyazıyla kaleme alınacak, hem de şiir olacaktı; hem roman olacaktı, hem de tiyatro oyunu.' "

Mina Urgan/Virginia Woolf

"*Dalgalar*, Virginia Woolf'un tüm yapıtları arasında, sanatının biçimini ve işlevlerini algılayışı konusunda en doğrudan ipuçlarını içereni. Gerçekliğin korkutucu karmaşasına insan bilincinin derinliklerinden süzülüp getirilmiş bir düzen ve ya da anlam verme çabası."

Sibel Irzık

"*Dalgalar*'ın Türkçe çevirisini tek cümleyle tanıtmam gerekseydi eğer, şöyle derdim: Hangi sayfasından başlarsanız başlayın okumaya, size bütün şiirsel incelikleri tattıracak, ustalıkça çevrilmiş bir yapıt. (...) Öte yandan, Woolf gibi çevrilmesi güç bir yazarın yapıtını başarılı bir dille Türkçeye kazandıran Oya Dalgıç'ı kutlamak gerekir. Dilinin arılığı bir yana, yazarın deyiş özelliklerini aktarmaktaki ustalığıyla, edebiyat okurlarına yeni bir başucu kitabı sağlamış oluyor."

Mustafa Öneş/Yeni Dergi

Kierkegaard, *Baştan Çıkarıcının Günlüğü*'nde insanlık tarihi kadar eski olan baştan çıkarma "uğraşı"nı yeniden gözden geçirmeye teşvik ediyor bizi. Bununla bağlantılı olarak da öpüşme, gençkızlık, nişanlılık, evlilik vs. gibi "bildik" konulara ironik yorumlar getiriyor. Kierkegaard'a göre hayatın üç aşaması vardır: Estetik, etik ve dinsel aşama. Bunlardan ilki olan estetik aşamada her şey zevkin çevresinde toplanır. *Ya/Ya Da*'nın bir bölümünü oluşturan, ancak bağımsız bir bütünlüğe de sahip olan *Baştan Çıkarıcının Günlüğü* işte bu estetik aşamaya dair... Kierkegaard Regine Olsen adında on yedi yaşında bir kızla nişanlanır, bir sene sonra da kitapta da ipuçlarını bulabileceğiniz sebeplerden nişanı bozar ve Berlin'e kaçıp *Ya/Ya Da*'yı bitirir. Bazı temel otobiyografik özellikler yüzünden Kierkegaard'ı "baştan çıkarıcı" Johannes'le özdeşleştirenler olsa da günlük, kurmaca ağırlıklıdır. Aslında, kitapta ne sıradan bir baştan çıkarıcı sözkonusu ne de alışıldık bir günlük: Johannes, kendini etik, estetik ve erotik içerimleri olan bir aşk bilgeliğiyle donatmış sıradışı bir baştan çıkarıcı; bir estet, bir "erotist." Ayrıca özgürlük düşkünü biri. Hem kendisinin özgür olması gerekiyor, hem de baştan çıkardıklarının. Günlüğe gelince; her ne kadar bazı tarihler göze çarpıyorsa da okurun en az hissedeceği şey günlük formu olacak; en çok hissedeceği ise ironik gözlemlerle bezenmiş sıkı bir roman tadı.

Özgürlükçü bir erotist estetin baştan çıkarma üzerine klasikleşmiş gözlemleri...